

Institutt for Sammenliknende politikk

Universitetet i Bergen

Hovedfagsoppgave vår 2003

NORDISK STEMMEGIVNING I FNs GENERALFORSAMLING

- TEST AV EN KONSTRUKTIVISTISK HYPOTESE OM NORDISK SIKKERHETSPOLITIKK

Kandidat:

Jarle Hersvik

Til min mor og far, Turid og Atle

Logoen på forsiden er lastet ned fra: www.un.org

Forord

Da var det gjort!

Oppgaven er ferdig og det på tide å la noen andre overta plassen på Rokkan. Plassen i tredje etasje, med skuff nummer 75, vil likevel alltid være min. Det er en del personer som har vært til uvurderlig hjelp i de semestrene jeg har brukt på å gjennomføre oppgaven. Hver og en av dem fortjener en takk.

Først og fremst en takk til min veileder, Frank Aarebrot, for å ha gitt meg nok råd og vink til at jeg har kommet meg gjennom. Mest av alt takk for all den inspirasjonen, alle ideene og alt det pågangsmotet som du har gitt. TUSEN TAKK!!!

Så en takk til Axel Rød, som har fått orden på tankene mine i de periodene hvor alt har stått fast. Mange av de tankene som er fremsatt her, har vært en tur innom hodet til Axel også. Håper jeg har gitt deg like mye hjelp, som du har gitt meg. TUSEN TAKK!.

Takk til Kenneth Nepstad og Jon Håkon Odd, som ikke har sluttet å snakke med meg, selv om jeg stort sett bare har pratet om denne oppgaven i lang tid.

Uten hjelp fra disse tre medstudentene hadde ikke oppgaven fått den form den nå har. Sammen har vi slått i hjel mye tid, kaffe og øl på Brød og Vin, og pratet mye tull.
PRICELESS!!!

Så en takk til Jan Oskar Engene for å ha steppet inn i avslutningsfasen, og lest gjennom utkast av oppgaven. Å ha ham i bakhånd reduserte stressfaktoren *MYE* etter påske.

Sist, men ikke minst takk til min samboer Birte Kristin og min datter Aurora. Jeg har ikke vært mye hjemme de siste månedene, og det er mye som har falt på dere. Nå er jeg imidlertid ferdig, og har jeg tenkt til å gjøre skikkelig opp for meg.

Endelig...

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	1
BAKGRUNN.....	7
DE FORENTE NASJONER – BLOKKER OG BLOKKSTEMMEGIVNING.....	7
<i>FNs Generalforsamling.....</i>	<i>10</i>
<i>Arbeidsmåte.....</i>	<i>11</i>
<i>FNs Sikkerhetsråd</i>	<i>13</i>
<i>Funksjoner og ansvarsområder</i>	<i>14</i>
<i>Blokkstemmegivning i FNs Generalforsamling.....</i>	<i>15</i>
<i>Hvorfor studere stemmegivning i de Forente Nasjoners Generalforsamling?</i>	<i>19</i>
DEN NORDISKE GRUPPEN.....	28
<i>Norden i FN.....</i>	<i>36</i>
TEORI.....	42
EN KONSTRUKTIVISTISK TILNÆRMING TIL INTERNASJONAL POLITIKK	42
SOSIAL KONSTRUKTIVISME I INTERNASJONAL POLITISK TEORI.	43
WENDTS TILNÆRMING TIL INTERNASJONAL POLITIKK	52
<i>Staten som aktør.</i>	<i>52</i>
<i>Identitet og interesser.....</i>	<i>60</i>
<i>Det internasjonale systemets struktur – eller har det noen?.....</i>	<i>66</i>
<i>Strukturell endring og prosesser.....</i>	<i>79</i>
ANTAKELSER I TEORI OG FORVENTNINGER TIL EMPIRI.....	89
METODE OG DATAINNSAMLING	91
FAKTORANALYSE SOM SKALERINGSTEKNIKK.....	91
INNSAMLING AV DATA.....	93
BEARBEIDING OG KODING AV DATA	98
OPPDELING I TIDSPERIODER.....	104

ANALYSE.....	105
STEMMEGIVNINGSDIMENSJONALITET I FNs GENERALFORSAMLING 1986-2001.....	105
<i>Stemmegivningsmønstre i FNs Generalforsamling.....</i>	<i>111</i>
<i>Stemmegivning om rettighetsdimensjonen.</i>	<i>116</i>
<i>Stemmegivning om aktualitetsdimensjonen.....</i>	<i>124</i>
<i>Stemmegivning om Midtøstendimensjonen.</i>	<i>131</i>
<i>Den nordiske stemmegivningen.....</i>	<i>136</i>
INTERNASJONALE ADFERDSENDRINGER I ET KONSTRUKTIVISTISK PERSPEKTIV.	144
<i>Verden under den kalde krigen - typer, roller og kollektiv identitet.....</i>	<i>146</i>
<i>Verden etter 1991 – endrede typer, roller og kollektiv identitet</i>	<i>153</i>
<i>Strukturelle endringer</i>	<i>160</i>
<i>Det internasjonale anarkiets logikk</i>	<i>163</i>
OPPSUMMERING OG KONKLUSJON.....	167
BIBLIOGRAFI.....	176
APPENDIKS.....	185
APPENDIKS 1 – FAKTORLØSNING PER PERIODE.....	185
APPENDIKS 2 – LADNINGSMATRISER PER PERIODE	190
APPENDIKS 3 – FAKTORSKORER PER DIMENSJON PER LAND.....	224
<i>Rettighetsdimensjonen 1986 - 2001</i>	<i>224</i>
<i>Aktualitetsdimensjonen 1986 – 2001.....</i>	<i>230</i>
<i>Midtøstendimensjonen 1986 – 2001.....</i>	<i>236</i>

INNHold PÅ VEDLAGT CD-ROM:

SETT INN PLATEN I STASJON D:, OG START FILEN HOVEDOPPGAVE.PPS. FRA MENYEN KAN MAN KOMME TIL FØLGENDE ELEMENTER:

DEL 1

- ALLE AVSTEMNINGSRESULTATER FRA FNs GENERALFORSAMLING FRA 1986 TIL 2001. AVSTEMNINGSdokumentene ER LAGRET SLIK DE FREMKOMMER I FNs STEMMEGIVNINGSDATABASE (WWW.UNBISNET.UN.ORG). TOTALT 5137 DOKUMENTER, FORDELT PÅ 16 SESJONER.

DEL 2

- DATASETTET I MATRISEFORM. DOKUMENTET ER I MICROSOFT EXCEL-FORMAT
- HOVEDOPPGAVEN I FULLTEKST. DOKUMENTET ER I MICROSOFT WORD-FORMAT OG ADOBE ACROBAT-FORMAT
- DIVERSE DIAGRAMMER
 - VEKST I ANTALL MEDLEMSLAND
 - VEKST I ANTALL RESOLUSJONER
- GEOPOLITISK STEMMEGIVNING OM TRE DIMENSJONER (FIGURER)
 - RETTIGHETSDIMENSJONEN 1986 TIL 2001
 - AKTUALITETSDIMENSJONEN 1986 TIL 2001
 - MIDTØSTENDIMENSJONEN 1986 TIL 2001
- DEN NORDISKE STEMMEGIVNINGEN (FIGURER)
 - RETTIGHETSDIMENSJONEN 1986 TIL 2001
 - AKTUALITETSDIMENSJONEN 1986 TIL 1991

Dokumentet Hovedoppgaven.pps er en Microsoft PowerPoint-presentasjon, som er navigerbart på samme måte som en Web-side.

Figurliste

Bakgrunn:

FIGUR 1: VEKST I ANTALL MEDLEMMER.....	8
FIGUR 2: VEKST I ANTALL RESOLUSJONER 1945 TIL 2001	10
FIGUR 3: BLOKKER OG GRUPPERINGER I FN	18

Teori:

FIGUR 4: TEORETISKE RETNINGER I IP.....	48
FIGUR 5: RELASJONER MELLOM FORMER FOR STATLIG IDENTITET	62
FIGUR 6: HIERARKISKE OBJEKTIVE INTERESSER	65

Metode og datainnsamling:

TABELL 7: ANTALL RESOLUSJONER PER SESJON	98
FIGUR 8: UTVIKLING I ANTALL RESOLUSJONER	99
TABELL 9: ANTALL RESOLUSJONER PER SESJON.	100
TABELL 10: ENDRING AV ADFERDSDIMENSJONER.	112

Geopolitisk stemmegivning om:

FIGUR 11: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1986 - 1988.....	116
FIGUR 12: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1989 - 1991.....	119
FIGUR 13: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1992 - 1994.....	120
FIGUR 14: RESOLUSJONER PR. TYPE	121
FIGUR 15: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1995 - 1997.....	122
FIGUR 16: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1998 - 2001.....	122

FIGUR 17: NEDRUSTNINGSDIMENSJONEN 1986 - 1988	125
FIGUR 18: DEKOLONISERINGS- OG NEDRUSTNINGSDIMENSJONEN 1989 - 1991	128
FIGUR 19: MENNESKERETTIGHETSDIMENSJONEN 1992 – 1994.....	129
FIGUR 20: NEDRUSTNINGS- OG MENNESKERETTIGHETSDIMENSJONEN 1995 - 1997.....	130
FIGUR 21: NEDRUSTNINGS- OG MENNESKERETTIGHETSDIMENSJONEN 1998 - 2001.....	131

FIGUR 22: MIDTØSTENDIMENSJONEN 1986 - 1988	132
FIGUR 23: MIDTØSTENDIMENSJONEN 1989 - 1991	132
FIGUR 24: MIDTØSTEN DIMENSJONEN 1992 - 1994	133
FIGUR 25: MIDTØSTENDIMENSJONEN 1995 - 1997	134
FIGUR 26: MIDTØSTENDIMENSJONEN 1998 - 2001	135

Den nordiske gruppens stemmegivning:

FIGUR 27: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1986-88	137
FIGUR 28: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1989-91	138
FIGUR 29: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1992-94	139
FIGUR 30: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1995-97	140
FIGUR 31: RETTIGHETSDIMENSJONEN 1998-2001	140
FIGUR 32: NEDRUSTNINGSDIMENSJONEN 1986-88	141
FIGUR 33: NEDRUSTNINGSDIMENSJONEN 1989-91	141

Oppsummering og konklusjon:

FIGUR 34: FUNNENE I ANALYSEN I ET TEORETISK KONSEPTUELT PLAN.....	174
---	-----

Sammendrag

Denne analysen har vært gjennomført for å avdekke mønstre i de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling og å forklare disse ved benytte Alexander Wendts teoretiske tilnærming, slik den er presentert i 'Social Theory of International Politics', med utgangspunkt i tre konkrete spørsmål. De tre spørsmålene var:

1. Kan man basert på stemmegivningen i FNs Generalforsamling under den kalde krigen trekke et skille innad i den nordiske gruppens stemmegivning, med bakgrunn i de nordiske landenes sikkerhetspolitiske orientering?
2. Dersom det er mulig å trekke opp ett slikt skille, opprettholdes dette også etter at den kalde krigen er avsluttet og Sovjetunionen har gått i oppløsning?
3. Hvordan og i hvilken grad kan man, ved å ta i bruk Alexander Wendts teoretisk tilnærming, forklare de mønstrene som oppstår og de endringene som skjer?

Ved å ta i bruk faktoranalyse av typen R-faktor har det vært mulig å avdekke tre sentrale dimensjoner i stemmegivningen i FNs Generalforsamling i perioden fra 1986 til 2001, delt inn i fem perioder. De tre dimensjonene har blitt karakterisert som en rettighetsdimensjon, en aktualitetsdimensjon og en Midtøstendimensjon. Disse tre dimensjonene fantes i alle de fem tidsperiodene analysen tar utgangspunkt i. Basert på stemmegivningsmønstrene som avtegnet seg om de ulike dimensjonene, ble rettighetsdimensjonen i alle de fem tidsperiodene vurdert til å inneholde en sikkerhetspolitisk komponent. Det samme gjaldt aktualitetsdimensjonen, som både fra 1986 til 1988 og fra 1989 til 1991, fanget opp resolusjoner som omhandlet nedrustning. Gjennom å se spesielt på de nordiske landenes stemmegivning om disse syv dimensjonene var det mulig å svare på de to første spørsmålene. Det kom klart fram av stemmegivningsresultatene at det under den kalde krigen var mulig å trekke et skille mellom de nordiske NATO-medlemmene og Finland og Sverige. Dette gjaldt både i forhold til rettighetsdimensjonen og i forhold til nedrustningsdimensjonen. Ved å se på stemmegivningen om rettighetsdimensjonen i de tre periodene etter oppløsningen av Sovjetunionen, kom det fram at dette skillet ikke lenger var mulig å opprettholde. Finland hadde med sin endrede stemmegivning bidratt sterkest til rekonfigurering av stemmegivningsmønsteret innenfor den nordiske gruppen. Ved å holde den nordiske gruppens stemmegivning opp mot stemmegivningen til de øvrige europeiske landene, har det også blitt avdekket at tilhørigheten til den nordiske gruppen synes å ha blitt mindre viktig for landene etter avslutningen av den kalde krigen.

Gjennom å benytte Aleksander Wendts begrep om identitet som utgangspunkt for statlig handling, i dette tilfellet stemmegivningen i FNs Generalforsamling, har det vært mulig å trekke fram hvordan de ulike nordiske landene, samt USA og Sovjetunionen hadde ulike former for identitet i to perioder før og etter oppløsningen av Sovjetunionen. Med utgangspunkt i at Russland fikk en annen typeidentitet enn hva Sovjetunionen hadde hatt, ble det mulig å trekke fram hvordan dette fikk konsekvenser for de ulike landenes roller i forhold til hverandre og hvordan dette åpnet et nytt rom for kollektiv identifisering innenfor det som har blitt karakterisert som det euroatlantiske området. Ved å trekke fram samarbeidene som har blitt etablert mellom NATO og ulike ikke-medlemslandene i Europa og Sentral-Asia, gjennom det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC) og Partnerskap for Fred (PfP), har det blitt eksemplifisert hvordan denne kollektive identitet kan sies å ha fått et formelt, institusjonelt uttrykk. Etableringen av disse samarbeidsorganene innebar en utvidelse av den samarbeidspraksis som Alexander Wendt karakteriserer som kantiansk, og som hadde eksistert innenfor NATO siden opprettelsen i 1949.

I analysen har det blitt vist hvordan Wendts ulike begreper fungerer som gode redskaper for å forklare både de mønstrene som avdekkes i stemmegivningen og de endingene som finner sted. Gjennom å behandle stater som enhetlige aktører har det vært mulig å tillegge dem egenskaper som identitet og interesser. Disse har vist seg å være avgjørende for å forklare de mønstrene som ble avdekket. Spesielt har bruken av de ulike formene for statlig identitet gjort det mulig å avdekke hvordan et begrenset sett med sosialt betydningsfulle egenskaper har formgivende effekt på de aktørene som tar del i de relasjonene som utspant seg under den kalde krigen og som utspinner seg i ny form i Europa etter 1991. Identitetsbegrepet har gjort det mulig å fokusere på hvordan ulike roller og kollektive identiteter har utviklet seg innenfor to ulike kulturer på det euroatlantiske området. Mens statene under den kalde krigen samhandlet i henhold til en rivaliseringslogikk, ble det etter 1991 skapt et rom for en samarbeids- og vennskapslogikk der de ulike deltakerne kollektivt identifiserer seg med hverandre. Slik sett har de fleste elementene Wendt trekker fram i sin teoretiske behandling blitt benyttet for å forstå de endringene som har blitt avdekket innenfor den nordiske gruppen av land. Det har med andre ord blitt avdekket stor grad av korrespondanse mellom de teoretiske betraktningene Wendt poengterte i boken 'Social Theory of International Relations', og de empiriske forholdene jeg har avdekket gjennom bruk av faktoranalyse på stemmegivningen fra FNs Generalforsamling i årene fra 1986 til 2001.

Innledning

"Vi er alle elever og vår lærer er livet og tiden. Jeg tror at flere og flere mennesker vil begynne å forstå at ved reformer, RESTRUKTURERING i ordets videste forstand vil vi få en bedre verden. Etter å ha fått gode karakterer fra vår hovedlærer - livet - skal vi gå inn i det 21. århundre godt forberedt og sikre på at det kommer til å skje ytterligere framskritt.

Vi ønsker at friheten skal herske eneveldig over hele jorden i det kommende århundret. Vi ønsker fredelig konkurranse mellom forskjellige samfunnssystemer som skal få utvikle seg uten hindringer, vi ønsker å oppmuntre til gjensidig fordelaktig samarbeid fremfor konfrontasjon og våpenkappløp. Vi ønsker at mennesker i alle land skal leve godt, lykkelig og trygt. Veien til dette ligger i å komme fram til en atomvåpenfri ikkevoldsverden. Vi har begitt oss ut på denne veien, og – nå ber vi andre land og nasjoner om å følge vårt eksempel."

Mikhail Gorbatsjov –Perestrojka (1987)

Etter fire tiår med militær og politisk spenning mellom Øst og Vest, der propaganda, opprustning og overhengende fare for en altutslettende atomkrig utgjorde et dystert bakteppe for internasjonal politikk, skjedde det fra midten av 1980-tallet en gradvis tilnærming og avspenning mellom de to frontene. Høydepunktet ble nådd da man den 9. november 1989 på direktesendt TV kunne følge massene i Berlin som med bare nevene gikk løs på muren som skilte Øst fra Vest, og delte byen i to. I løpet av noen dager ble selve symbolet på den kalde krigen revet ned. De to årene som fulgte var preget av store omveltninger i Europa. De tidligere sovjetiske satellittstatene begynte en møysommelig demokratiseringsprosess, Tyskland ble gjenforent, Warszawa-pakten gikk i oppløsning, NATO vedtok et nytt strategisk konsept og Sovjetunionen og Jugoslavia gikk i oppløsning. Det bipolare verdensbildet som hadde bestått siden avslutningen av den andre verdenskrig var blitt plukket fra hverandre, og det hersket tidvis stor usikkerhet om hvor verden var på vei. Borgerkrigene på Balkan varslet om at faren for konflikter i Europa ikke var eliminert, samtidig som den kollektive innsatsen under Golfkrigen viste at det internasjonal samfunn hadde evne til å samles om en felles plattform og yte samlet innsats mot et felles mål.

Turbulensen i internasjonal politikk fikk også konsekvenser for teoretiseringen om internasjonale forhold på systemnivå. I løpet av siste halvdel av 1970-tallet og hele 1980-tallet hadde to skoleretninger dominert i forhold til studier av internasjonal politikk. Gjennom boken 'Theory of International politics' (1979) etablerte Kenneth Waltz seg som den fremste representanten for den nyrealistiske retningen. Waltz har som utgangspunkt at det internasjonale anarkiet tvinger stater til å handle på en måte som kan føre til konflikt. Uten noen form for sentralisert autoritet, stilles stater overfor et sikkerhetsdilemma. Staters handlinger blir gjennomført under usikkerhet om hvorvidt de vil bli angrepet av omkringliggende stater, noe som fører til at de iverksetter tiltak for å beskytte seg selv. Det fremst blant disse tiltakene vil være oppbygging av de militære styrkene. I følge Waltz vil dette igjen føre til at andre land føler seg truet, da de er usikre på om hvorvidt styrkene skal brukes defensivt, eller også offensivt. Deres svar vil derfor være å ruste opp sine egne militære styrker. Resultatet er et våpenkappløp, høy militær beredskap og tilbøyelighet til å gå til krig, eller med andre ord situasjonen fra 1914. alle stater, uavhengig av type er drevet av denne logikken om å forberede seg på krig. Waltz påpeker at det bare er avskrekking og maktbalanse som kan opprettholde freden gjennom å gjøre krigføring for kostbart. Innenfor et slikt anarki vil stater bare samarbeide dersom det er i deres åpenbare egeninteresse å gjøre det.

I motsetning til dette hevder nyliberale institusjonalister at stater kan og vil samarbeide innenfor et slikt anarki. Konflikt innenfor anarkiet er ofte et resultat av problemer knyttet til kollektiv handling. Internasjonale institusjoner kan løse disse problemene, gjennom å redusere transaksjonskostnader, gi incentiver til handelssamarbeid, skape mekanismer for å løse konflikter og tilrettelegge for informasjonsflyt. Gjennom å observere slike prosesser utvikler stater tillit i forhold til dem. Konflikt er slik sett en pol på et kontinuum, ikke et uunngåelig resultat av anarkiet. Institusjoner kan føre til øket samarbeid, selv om de ikke er i besittelse av egne maktmidler. Dette standpunktet har blant annet vært fremmet av Robert E Keohane i 'After hegemony' fra 1984, og har blitt benyttet for å forklare fremveksten av internasjonale institusjoner som Verdenshandelsorganisasjon (WTO), det internasjonale pengefondet (IMF) og den Europeiske Union (EU)

Den tredje hovedretningen innenfor systemiske studier av internasjonal politikk, ble fremsatt som alternativ til de nyrealistiske og nyliberale tilnærmingene. Denne konstruktivistiske og sosiologiske tilnærmingen hadde som utgangspunkt at både Kenneth Waltz og Robert Keohane hadde oversett betydningen av ikke-rasjonalistiske og ikke-materielle aspekter ved

interaksjon mellom enheter, og at de derfor ikke var i stand til å gi tilstrekkelige forklaringer på de internasjonale endringsprosessene som hadde funnet sted. Det ble trukket fram hvordan kultur, ideer, verdier, internalisering av normer, formgivende egenskaper ved identitet og menneskelig samhandling var sentrale for forståelsen av det internasjonale samfunn. Alexander Wendt påpekte hvordan 'Anarchy is what states make of it'¹, der statlig interaksjon ses på som et sosialt konstrukt.. Innenfor en slikt perspektiv utvikler enhetene en forståelse av verden og hvilke handlingsnormer som er gyldige, og det fokuseres på hvordan dette har konsekvenser for handling. Strategisk samhandling er med andre ord en kulturell konstruksjon. Fra verdenssamfunnet internaliserer statene et sett av normer for sine egne målsetninger og sin egen praksis, de lærer av det internasjonale samfunn hvordan de skal handle. I et slikt perspektiv er det diskurs og kommunikasjon som former adferd.

Innenfor dette perspektivet har Alexander Wendt stått fram som en av de fremste representantene. Gjennom en serie med artikler har han utviklet en sosialkonstruktivistisk tilnærming til internasjonal politikk, som i sin helhet er lagt fram i boken 'Social Theory of International Politics' (1999). Som de fleste andre vitenskapelige arbeider har Wendts tilnærming fått en blandet mottakelse. Likevel er det slående hvordan en rekke kritikere synes å anerkjenne grunnelementene i tilnærmingen han har skissert. Blant disse kan man nevne Robert Keohane, som har uttalt at 'Wendt has made a major contribution to our understanding of world politics by providing the philosophical basis for sustained scientific attention to issues involving the role of ideas.' Hans kritikk av Wendt er i stedet rettet mot Wendts karakteristikk av andre tilnærminger og at Wendts påstand om at nyrealistiske og nyliberale tilnærminger ikke anerkjenner betydningen av ideer er gal.² Samtidig har Hayward R. Alker uttalt at 'Social theory of International politics' is so impressive an achievement that it has a good chance to become a standard text of the mainline, American-oriented, professional International Relations literature.' Alkers kritikk er rettet inn mot at han mener tilnærmingen er for 'amerikanisert' og at den dermed vil komme under kritikk spesielt fra land i Asia, Afrika og Latin-Amerika.³ Også Olav Fagerlund Knutsen har uttalt at han ser på Wendts tilnærming

¹ Wendt (1992)

² Keohane (2000) s. 129-130

³ Alker (2000) s. 149

som faglig interessant og som en fruktbar innvending mot de etablerte retningene. Dette var dog basert på de elementene av tilnærmingen Wendt hadde publisert gjennom artikler.⁴

Så langt jeg har klart å bringe på det rene har behandlingen av Wendts tilnærming så langt dreiet seg om teoretiske betraktninger rundt denne. Noen empirisk testing av tilnærmingens forklaringskraft har jeg ikke vært i stand til å finne. For meg synes dette som en interessant utfordring. Målsetningen denne analysen er derfor å avdekke og forklare mønstre i de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling ved å benytte Wendts teoretiske tilnærming, slik den er presentert i 'Social Theory of International Politics'. For å gjøre dette har jeg valgt å studere spesielt de fem nordiske landene, Island, Danmark, Norge, Sverige og Finland. Gjennom å studere disse landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling i perioden fra 1986 til 2001, vil jeg ved å ta i bruk Wendts teoretiske perspektiv, avdekke hvordan den kalde krigen og spenningen mellom Øst og Vest kan sies å ha hatt innflytelse på de nordiske landenes stemmegivning i Generalforsamlingen. Analysen vil også vise hvordan dette endret seg etter oppløsningen av Sovjetunionen. Jeg vil i forhold til dette svare på følgende spørsmål:

1. Kan man basert på stemmegivningen i FNs Generalforsamling under den kalde krigen trekke et skille innad i den nordiske gruppens stemmegivning, med bakgrunn i de nordiske landenes sikkerhetspolitiske orientering?
2. Dersom det er mulig å trekke opp ett slikt skille, opprettholdes dette også etter at den kalde krigen er avsluttet og Sovjetunionen har gått i oppløsning?
3. Hvordan og i hvilken grad kan man, ved å ta i bruk Alexander Wendts teoretisk tilnærming, forklare de mønstrene som oppstår og de endringene som skjer?

I de to påfølgende delene av oppgaven vil det i detalj bli presentert hvorfor det kan være interessant å studere henholdsvis FN og stemmegivningen i Generalforsamlingen på den ene siden, og de nordiske landene som en gruppe innenfor FN på den andre. Kapittelet om FN er bygget opp rundt tre elementer. For det første tar jeg for meg FN generelt, hvordan organisasjonen har utviklet seg med hensyn til medlemstall og resolusjonsomfang, og hvordan organisasjonens to viktigste organer, Generalforsamlingen og Sikkerhetsrådet, virker i forhold

⁴ Knutsen (1994) s. 297

til hverandre. Deretter tar jeg for meg hvordan blokkstemmegivning utarter seg i Generalforsamlingen, hvordan ulike land ut i fra geografiske og funksjonelle hensyn koordinerer sin stemmegivning i forsamlingen. Til slutt i kapitlet vil det bli fokusert på hvorfor det kan være interessant å studere stemmegivningen i Generalforsamlingen, og hvordan dette har vært gjort tidligere. Denne delen inneholder også en metodediskusjon, der resultater av tidligere analyser av stemmegivning, basert på ulike kvantitative tilnærminger presenteres.

Kapitlet om den nordiske gruppen av land har til hensikt å underbygge to sentrale forutsetninger for den senere analyse. For det første vil jeg argumentere for at den nordiske gruppen kan anses for å utgjøre en enhet av like stater. For det andre vil jeg argumentere for at den viktigste egenskapen som skilte de fem landene fra hverandre i etterkrigstiden og frem til oppløsningen av Sovjetunionen, var deres ulike sikkerhetspolitiske orientering. Dette vil underbygges med å trekke fram hvordan tidligere analyser har pekt på eksistensen av en nordisk gruppe i FNs Generalforsamling, samt hvordan disse har konkludert med at det finnes forskjeller mellom landenes stemmegivning.

I oppgavens teoridel vil det bli foretatt en utførlig gjennomgang av det jeg anser for å være de mest sentrale delene av Wendts teoretiske perspektiv. Kapitlet innledes med en plassering av tilnærmingen i en større teoretisk ramme, i forhold til andre tilnærminger til studier av internasjonal politikk på strukturnivå. Videre vil det bli utdypende presentert hvordan Wendt behandler aktører, strukturer og strukturelle endringer og prosesser. Problemstillingen, konkrete hypoteser og forventninger om empiriske funn i datamaterialet vil bli mer utførlig presentert i teorikapitlets avsluttende del.

Basert på de tidligere gjennomførte analysene av stemmegivning i FNs Generalforsamling, som vil presentert avslutningsvis i kapitlet om FN, har jeg metodologisk valgt å benytte meg av R-faktoranalyse for å avdekke underliggende dimensjonalitet i stemmegivningen. Teknikken vil gjøre det mulig å få frem en skalering av de individuelle medlemslandenes stemmegivningen om ulike saksdimensjoner i ulike tidsperioder. Kapitlet er bygget opp rundt tre punkter. For det første hvorfor jeg vil benytte faktoranalyse som analyseteknikk, deretter hvordan data har blitt samlet inn, før jeg avslutningsvis foretar en inndeling av datamaterialet i fem ulike tidsperioder.

Selve analysen i denne oppgaven vil bli delt i tre. For det første vil det, basert på resultatene av faktoranalysen, avdekkes hvilke tre hoveddimensjoner som kan sies å være tilstede i alle de fem tidsperiodene. Deretter vil det bli vist hvordan geopolitiske stemmegivningsmønstre avtegnes rundt de ulike dimensjonene i ulike perioder. Tilslutt vil jeg ta for meg, spesifikt, hvordan de nordiske landene, samt USA og Sovjetunionen/Russlands stemmer på dimensjoner som kan sies å ha et sikkerhetspolitisk innhold.

I det siste kapittelet vil det så gjennomføres en syntese av teori og empiri. Jeg vil da forklare de funn som er avdekket og de endringer som har funnet sted, ved å benytte de begrepene Alexander Wendt presenterer.

Konklusjonen vil oppsummere de funn som er avdekket, gi svar på de spørsmål som har blitt satt fram i innledningen, og også omfatte en vurdering av teoriens forklaringskraft i forhold til empiri.

Bakgrunn

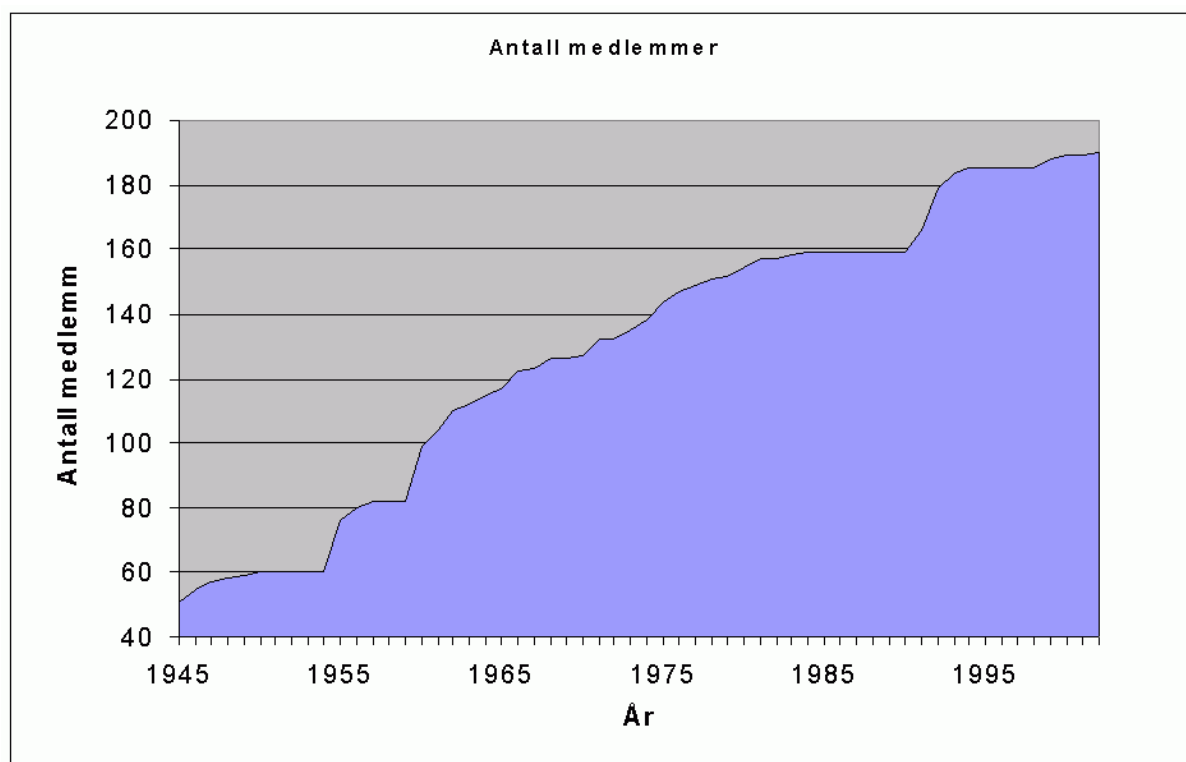
De Forente Nasjoner – blokker og blokkstemmegivning

De Forente Nasjoner ble etablert etter avslutningen av den andre verdenskrig i 1945, da representanter for 50 stater møttes i San Francisco fra 25. april til 26. juni. til 'the United Nations Conference on International Organization'. Med bakgrunn i forslag som var fremlagt av representanter for Kina, Sovjetunionen, Frankrike, USA og Storbritannia ble det utarbeidet et charter som skulle fungere som FNs grunndokument. Charteret ble vedtatt og undertegnet av representantene for de 50 statene 26. juni 1945. Charteret var et rammeverk for internasjonalt samarbeid på et nivå som verden ikke tidligere hadde sett maken til, men som skulle vise seg å i perioder ikke være i stand til å demme opp for de spenningene som utviklet seg mellom Øst og Vest i årene som skulle komme. De muligheten for samarbeid som Charteret åpnet for fikk derfor ikke mulighet til å virke på den måten de var tiltenkt. Likevel kan FN og dets ulike underorganer sies å ha lyktes i forhold til en rekke av sine ansvarsområder. Blant disse kan følgende nevnes. FN har i etterkant av ulike kriser og konflikter tatt hånd om millioner av flyktninger, ved å gi beskyttelse og nødhjelp. Som følge av innsatsen for dekolonisering har mer enn 100 millioner mennesker oppnådd selvstendighet. FN har igangsatt mer enn 30 ulike fredsbevarende og fredsskapende operasjoner. Internasjonal rett har blitt utvidet og ratifisert innenfor rammen av FN, spesielt i forhold til fremme og respekt for menneskerettigheter.⁵

I løpet av de 58 årene FN har eksistert som organisasjon har medlemsmassen vært stadig økende. I hovedsak kan man trekke fram tre perioder der spesielle grupper av land har blitt inkludert i medlemsmassen. Den første perioden er årene rundt innstiftingen av organisasjonen. Fra å ha 51 medlemmer i 1945 vokste medlemstallet til 76 fram til 1955. På det tidspunkt inkluderte FN de europeiske landene, både i Øst og Vest, de fleste amerikanske land både i nord og sør, de selvstendige statene i Asia og et fåtall afrikanske land. Fra 1960 til 1975 vokste medlemsmassen til 144 land. I all hovedsak var det nylig frigjorte land i Afrika og Midtøsten som utgjorde veksten. Den siste store økningen i medlemsland kom i forbindelse med sammenbruddet i Øst-Europa og Sovjetunionen fra 1991. Medlemstallet

⁵ United Nations (1992) s. 3-4

vokste ved innlemmingen av de tidligere sovjetrepublikkene og de nye statene i Øst-Europa til 189 i 2000.⁶ Veksten er vist i figur 1 nedenfor.

Figur 1: Vekst i antall medlemmer.

De Forente Nasjoner som system består av en lang rekke større og mindre organisasjoner og institusjoner som samlet gjerne refereres til som FN-familien. Hver enkelt del i denne familien er imidlertid på en eller annen måte, enten direkte eller in direkte, knyttet opp mot en eller to av FNs seks hovedorganer. De seks hovedorganene er Generalforsamlingen (General Assembly), Sikkerhetsrådet (Security Council), det økonomiske og sosiale råd (ECOSOC), FNs internasjonale domstol (ICJ), FNs tilsynsråd (Trusteeship Council) og sekretariatet (UN Secretariat).⁷ Av disse er det spesielt Generalforsamlingen og Sikkerhetsrådet som er av interesse her.

I tillegg til at organisasjonen har vokst i antall medlemsland, har den også vokst i forhold til arbeidsmengde. Dette er enklest ved å illustrere ved å se på utviklingen i antall resolusjoner

⁶ <http://www.un.org/Overview/growth.htm>

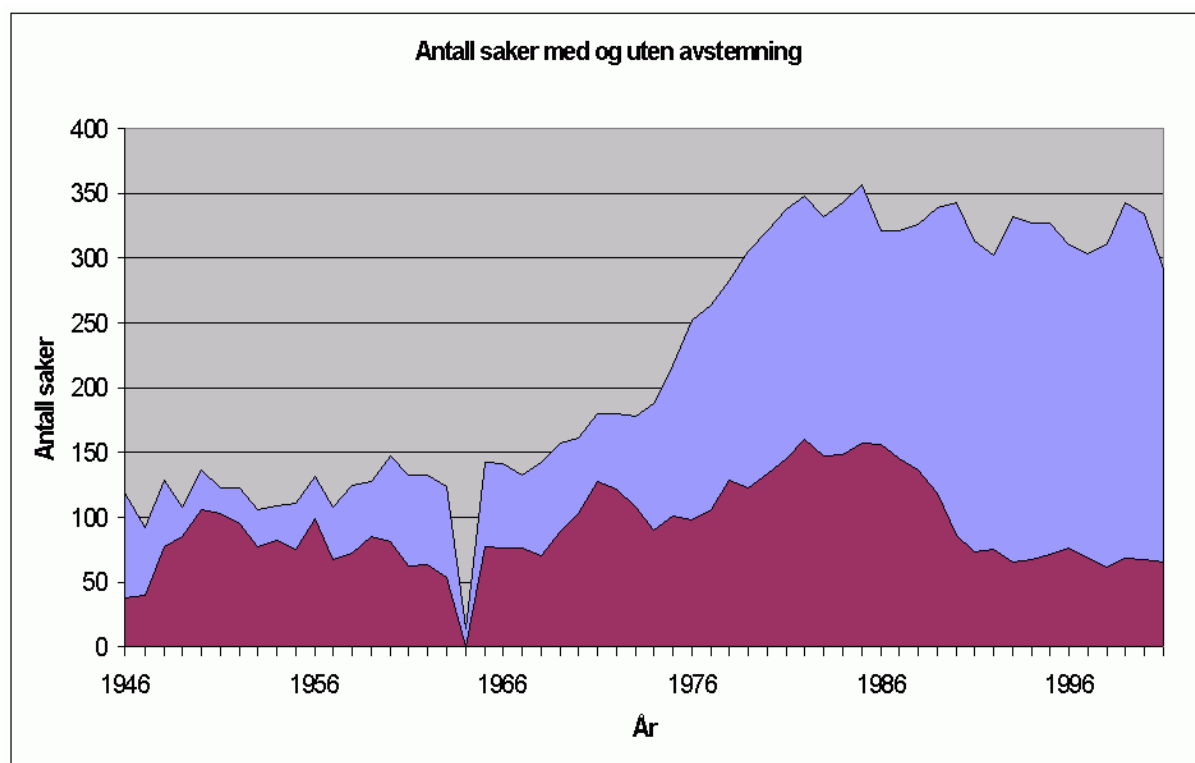
⁷ Jacobsen (1978) s. 20

som har blitt behandlet i Generalforsamlingen, slik det kommer fram i figur 2 på neste side. I både Generalforsamlingen og i Sikkerhetsrådet er resolusjonene det mest formelle uttrykk for de beslutninger som tas. Sikkerhetsrådsresolusjoner og Generalforsamlingsresolusjoner inneholder to separate deler. Resolusjonen inneholder først en innledning som generelt tar for seg de hensyn som er tatt i forhold til de handlinger som er besluttet, meninger som er ytret eller instruksjoner som er gitt, som konkretiseres i resolusjonenes operative del. Resolusjonene som vedtas i FNs Sikkerhetsråd og Generalforsamlingen skiller seg imidlertid fra hverandre på et vesentlig punkt. Mens Generalforsamlingens resolusjoner bare er normative, er resolusjonene fra Sikkerhetsrådet folkerettslig bindende for medlemsstatene. Resolusjonen fra Generalforsamlingen anses likevel for å ha stor politisk betydning.

Fram til og med 1997 hadde forsamlingen i 51 ordinære sesjoner, 19 spesialsesjoner og 10 akutte spesialsesjoner vedtatt 10815 resolusjoner.⁸ I tillegg kommer tusenvis av beslutninger som omhandler FN-organisasjonen eller som er av mindre viktighet, slik som for eksempel erklæringer som viser at forsamlingen 'er oppmerksom' på rapporter fra andre organer. Utviklingen i omfanget av resolusjoner kan deles i fire perioder. Først en femårs periode hvor resolusjonsomfanget er relativt stabilt, med et årlig gjennomsnitt på 119 resolusjoner per sesjon. Fra 1951 til 1955 skjedde det en liten tilbakegang, til 114 resolusjoner per sesjon i gjennomsnitt. Dette skyldtes i hovedsak at FNs organisering og struktur var fastlagt i tidligere sesjoner. Fra 1955 til 1985 var det en jevn økning i antall resolusjoner som ble behandlet. I femårsperioden fra 1981 til 1985 ble det i gjennomsnitt behandlet 345 resolusjoner per sesjon, eller med andre ord mer enn tre ganger antallet i perioden fra 1951 til 1955. Flere faktorer kan være med på å forklare denne økningen. Samtidig som medlemsmassen økte, ble også spennvidden i resolusjonene utvidet ettersom nye saksområder ble satt på dagsorden. I tillegg var fant det sted, som en følge av Sikkerhetsrådets manglende evne eller vilje til å behandle saksområder, en overføring av ansvar til Generalforsamlingen. Ettersom medlemmene ble oppmerksom på kompleksiteten og variasjonen i forhold til saker som kunne knyttes til nedrustning, økonomisk utvikling, humanitære og sosiale spørsmål, fortsatte resolusjonsmengden å vokse. På den annen side var antall resolusjoner i tilknytning til juridiske, administrative og budsjettspørsmål relativt stabilt.⁹

⁸ Marín-Bosch (1998) s. 92

⁹ Marín-Bosch (1998)

Figur 2: Vekst i antall resolusjoner 1945 til 2001¹⁰

FNs Generalforsamling

I følge FN-charteret, som er oppsummert i FN-publikasjonen 'Basic Facts about the United Nations'¹¹, er Generalforsamlingens funksjoner og ansvar som følger:

- Å vurdere og gi anbefalinger om prinsippene for samarbeid for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet, inklusive prinsippene for nedrustning og reguleringen av militære styrkeforhold.
- Å diskutere alle spørsmål relatert til internasjonal fred og sikkerhet og, med unntak av de tilfeller hvor spørsmålet eller situasjonen blir diskutert i Sikkerhetsrådet, å gi anbefalinger om disse.
- Å diskutere og, med de samme forbehold, komme med anbefalinger om et hvert spørsmål som faller inn under FN-charteret eller som angår funksjonene og ansvarsområdene til et hvilket som helst organ innen de Forente Nasjoner.
- Å sette i verk undersøkelser og gi anbefalinger som skal fremme internasjonalt politisk samarbeid, utviklingen og ratifiseringen av internasjonal lov, realisering av menneskerettigheter og grunnleggende frihet for alle, og internasjonalt samarbeid innenfor økonomi, samfunn, kultur, utdanning og helse.

¹⁰ Den økonomiske situasjonen i FN gjorde at det i 1964 bare ble behandlet 14 resolusjoner, som alle ble vedtatt uten avstemning.

¹¹ United Nations (1992) kap. 2

- Å gi anbefalinger for å på fredlig måte løse en hver situasjon, uavhengig av opphav, som kan skade vennskaplig samhandling mellom stater.
- Å motta og vurdere rapporter fra Sikkerhetsrådet og andre FN-organer.
- Å vurdere og godkjenne budsjettet for FN og bestemme fordelingsnøkkelen for de ulike medlemmenes bidrag.
- Å velge midlertidige medlemmene av Sikkerhetsrådet, det økonomiske og sosiale råd og medlemmene av FNs tilsynsråd, å sammen med medlemmene av Sikkerhetsrådet velge dommere til den internasjonale domstolen, samt etter anbefaling fra Sikkerhetsrådet velge Generalsekretær

I tillegg har Generalforsamlingen, gjennom 'Uniting for Peace' -resolusjonen av 1950, i tilfeller hvor Sikkerhetsrådet ikke kommer fram til enstemmighet, fått mulighet til å gripe inn i situasjoner som truer verdensfreden. I slike tilfeller kan Generalforsamlingen vurdere situasjonen og komme med anbefalinger til de ulike medlemslandene om kollektive tiltak. Dette inkluderer bruken av militære styrker for å bevare eller gjenopprette internasjonal fred og sikkerhet.

Arbeidsmåte

Arbeidet i FNs Generalforsamling foregår i all hovedsak i de årlige sesjonene som holdes fra tredje tirsdag i september, og vanligvis frem til midten av desember. Hver regulær sesjon starter med at det velges ny president, 21 visepresidenter og presidenter til hovedforsamlingens syv hovedkomiteer. Presidentskapet roterer mellom fem grupper av land, afrikanske, asiatiske, østeuropeiske, latinamerikanske og vesteuropeiske og andre land, for å sikre lik geografisk representasjon. I tillegg til de regulære sesjonene kan det innkalles til spesialsesjoner dersom dette blir krevd av Sikkerhetsrådet, en majoritet av medlemslandene eller av ett medlemsland dersom et flertall av medlemmene samtykker. Med de samme reglene kan det også innkalles til umiddelbare spesialsesjoner, i løpet av 24 timer. Eneste forskjell fra de overfor nevnte regler, er at 9 medlemmer av Sikkerhetsrådet kan kreve at umiddelbare spesialsesjoner samles, dersom enstemmighet i Sikkerhetsrådet ikke kan oppnås.

I tillegg til en generell debatt som holdes ved starten av hver sesjon, hvor alle medlemsland får holde et generelt innlegg hvor de kan uttrykke synspunkter på ulike saker, har den etter hvert økende saksmengden i Generalforsamlingen ført til at de fleste spørsmål overføres til en av de syv hovedkomiteene. De syv komiteene har ulike spesialfelter, og er som følger:

- Første komitee (nedrustnings- og internasjonale sikkerhetsspørsmål)
- Politisk spesialkomitee (spesielle politiske spørsmål)
- Andre komitee (økonomiske og finansielle spørsmål)
- Tredje komitee (sosiale, humanitære og kulturelle spørsmål)

- Fjerde komitee (dekoloniseringsspørsmål)
- Femte komitee (budsjett og administrative spørsmål)
- Sjette komitee (juridiske spørsmål)

Det finnes også en Generell komitee¹², som består av presidenten og de 21 visepresidentene for Generalforsamlingen, samt presidentene for de syv hovedkomiteene, og en diplomatisk komitee¹³, som er utpekt av presidenten ved hver sesjon. I de ulike komiteene kan hvert medlemsland møte med fem representanter og fem vararepresentanter, og i tillegg så mange rådgivere de ønsker.

En del saker og resolusjonsforslag blir drøftet bare i plenums møter, i stedet for i en av hovedkomiteene. Alle saker blir votert over i plenums møte, normalt sett mot slutten av hver sesjon, etter at den ansvarlige komiteen har drøftet saken og kommet med sin innstilling. Denne legges så fram for Generalforsamlingen i plenum. I Generalforsamlingen opprettholdes likhetsprinsippet om at hvert medlemsland har én stemme. De fleste saker som legges fram for Generalforsamlingen kan vedtas med simpelt flertall. Imidlertid spesifiserer FN-charteret et sett av saker som må oppnå to tredjedels flertall for å bli vedtatt. Disse inkluderer aksept av nye medlemmer, suspensjon av medlemskap, medlemskapsrettigheter og eksklusjon, budsjettsspørsmål, spørsmål i tilknytning til internasjonal fred og sikkerhet og andre forhold Forsamlingen anser som viktig. Hvorvidt en sak er viktig, avgjøres i plenum ved avstemning med simpelt flertall.¹⁴

I komiteene foregår avstemningen ved enkelt flertall. I plenum blir resolusjonene antatt ved akklamasjon, uten innvendinger eller uten avstemning, eller ved votering hvor hvert lands stemme blir registrert. Hvert land har, dersom de er til stede under en avstemning, i tillegg til å stemme ja eller nei, muligheten til å avstå fra å stemme. Dette blir loggført på lik linje med ja og nei stemmer. Denne muligheten benyttes relativt ofte av de aller fleste medlemslandene, av ulike årsaker. Lidstrøm og Wiklund på peker i sitt bidrag til boken 'Norden på verdensarenan' at det finnes to hovedårsaker til at et land avstår fra å stemme. Disse er at et land enten har en form for innvending mot resolusjonsteksten, uten at man er uenig i resolusjonens innhold, eller at landet i en eller annen form, er utsatt for press utenfra som gjør at man ikke

¹² General Committee

¹³ Credentials Committee

¹⁴ Marín-Bosch (1998) s. 5

kan stemme for eller mot en resolusjon, selv om man ønsker dette.¹⁵ Jeg vil komme tilbake til hvordan man kan behandle slike avståelser i data og metodekapittelet.

Avgjørelsene i Generalforsamlingen har ingen juridisk bindende kraft overfor de enkelte lands regjeringer og nasjonalforsamlinger, men har likevel innvirkning ved at de er uttrykk for verdensopinionen vilje i viktige internasjonale saker, samt verdensopinionens moralske autoritet.

I de periodene av året hvor Generalforsamlingen ikke er samlet, blir FN styrt av de prinsippene Generalforsamlingen har vedtatt i sine resolusjoner. Arbeidet blir utført av komiteer og organer som er opprettet av Generalforsamlingen for å studere og rapportere ulike forhold, som nedrustning, verdensrommet, fredbevarende virksomhet, dekolonisering, menneskerettigheter og apartheid. Det kan også utføres av mer midlertidige konferanser, kalt sammen av Generalforsamlingen. I tillegg styres FNs dag-til-dag virksomhet av Generalsekretæren og hans internasjonale stab av funksjonærer.

FNs Sikkerhetsråd

I motsetning til Generalforsamlingen, har ikke Sikkerhetsrådet mer enn 15 medlemmer. Disse utgjøres av 5 faste medlemmer, Kina, Russland¹⁶, Frankrike, Storbritannia og USA, og 10 medlemmer som velges av Generalforsamlingen for perioder på to år. Hvert medlemsland har en stemme, og i prosedyre spørsmål må ni medlemmer stemmer for en resolusjon for at den skal vedtas. I saker av mer alvorlig karakter kreves det i tillegg at alle de fem faste medlemmene er blant de ni som stemmer for. Denne formen for vetorett har på ulike tidspunkt vært benyttet av alle de faste medlemmene. På samme måte som i Generalforsamlingen kan medlemmene av Sikkerhetsrådet ta avstand fra en resolusjon, uten å blokkere den, ved å avstå fra å stemme. I henhold til FN-charteret er også alle vedtak i Sikkerhetsrådet folkerettslig bindende for medlemslandene i FN, i motsetning til vedtak i alle andre FN-organer hvor vedtakene kun er anbefalinger.

¹⁵ Lidstrøm og Wiklund (1968)

¹⁶ Sovjetunionen hadde sete i Sikkerhetsrådet fra 24. oktober 1945 til 24. desember 1991, da den russiske føderasjonen tok over dette og alle andre seter i de ulike FN-organene.

Funksjoner og ansvarsområder

Sikkerhetsrådets hovedoppgave er, i følge FN-charteret, å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet. Mer spesifikt skal dette skje gjennom:

- Å undersøke enhver dispudd eller situasjon som kan lede til internasjonal friksjon.
- Å anbefale metoder for å begrense eller avslutte slike dispudder.
- Å formulere planer for å begrense og regulere opprustning.
- Å vurdere muligheten for aggressive handlinger og trusler mot verdensfreden og komme med anbefalinger om tiltak mot slike.
- Å oppfordre medlemslandene til å iverksette økonomiske straffetiltak og andre tiltak som ikke inkluderer bruk av militær makt, for å avverge eller stoppe aggressive handlinger.
- Å sette i verk militære tiltak mot aggressive parter.
- Å anbefale opptak av nye medlemmer, og på hvilke vilkår disse kan tilpasses FN-domstolens statutter.
- Å utøve FNs forvalterskapsansvar i 'strategiske områder'.
- Å anbefale utnevning av Generalsekretær for Generalforsamlingen, og sammen med denne velge dommere til FN-domstolen.

Sikkerhetsrådet er organisert for å til en hver tid kunne fungere. Det betyr at minst en representant for landene som har sete i Rådet til enhver tid må være tilstede ved hovedkvarteret, eller på et annet, på forhånd avtalt sted.¹⁷

Når en sak med betydning for freden bringes fram for Sikkerhetsrådet, er dets første reaksjon som regel at de involverte partene kontaktes og blir anbefalt å finne en fredlig løsning på problemet. I noen tilfeller setter rådet selv i gang undersøkelser eller mekling mellom partene. Rådet kan også utnevne spesialutsendinger til området, oppfordre Generalsekretæren om å gjøre dette eller gjøre bruk av personell fra et av hans kontorer. Sikkerhetsrådet har også myndighet til å legge fram prinsipper som er styrende, for å nå fram til en fredlig løsning på den aktuelle dispudden.

Dersom en situasjon allerede har kommet ut av kontroll, og det er åpen konflikt, er Sikkerhetsrådets primære oppgave å få slutt på fiendtlighetene så snart som overhodet mulig. Ved en rekke anledninger siden opprettelsen av FN, har Sikkerhetsrådet utstedt direktiver for våpenhviler som har vært avgjørende for å forhindre at konflikter har kunnet spre seg. Sikkerhetsrådet kan deretter sende fredsbevarende styrker i FN-regi til området for å redusere

¹⁷ United Nations (1992) kap. 2

spenning, holde stridende parter fra hverandre og skape forhold som muliggjør en fredlig løsning på konflikten.

Som følge av konflikter kan et lands medlemskap suspenderes av Generalforsamlingen, etter anbefaling fra Sikkerhetsrådet. Landet mister da midlertidig alle rettigheter og privilegier medlemskapet gir, inntil Sikkerhetsrådets anbefaling om utestengelse trekkes tilbake. Dersom et land over lengre tid bryter mot FN-charteret, kan det også utvises fra organisasjonen av Generalforsamlingen, på Sikkerhetsrådets anbefaling. Mens regelen om midlertidig utestengelse blant annet er brukt mot Sør-Afrika og Jugoslavia, er ikke regelen om utvisning noen gang benyttet.

Stater som er medlem av FN, men ikke er medlem av Sikkerhetsrådet kan, i tilfeller hvor Rådet anser sine interesser for å være spesielt berørt, ta del i diskusjonene uten å være stemmeberettiget.¹⁸ Denne regelen gjelder også for ikke-medlemmer, men da kun i tilfeller hvor de er direkte part i en sak som skal opp til diskusjon. I begge tilfeller er det Sikkerhetsrådet som bestemmer reglene for deltakelse av ikke-medlemmer.¹⁹

Blokkstemmegivning i FNs Generalforsamling

Som nevnt har alle medlemsstater plass i Generalforsamlingen, mens de 10 rullerende medlemmene av Sikkerhetsrådet blir valgt. Også de fleste andre organer og posisjoner i FN-systemet blir besatt gjennom valg. En viktig del av landenes arbeid i FN er derfor knyttet opp mot disse valgene, og sikring av representasjon. For å sikre representasjon og fremme av egne interesser har medlemslandene organisert seg i grupperinger eller blokker. Systemet med 'blokkpolitikk' i FN er et system som er utviklet av medlemsstatene selv, basert på saksområder der de har sammenfallende interesser. Blokkene er gjerne satt sammen av stater som har felles politisk, historisk eller kulturell bakgrunn. De er ofte geografisk avhengig, uten at dette er noen allmenngyldig regel. Gjennom å organisere seg i ulike blokker forsøker

¹⁸ Jmf. møtene i Sikkerhetsrådet i februar/mars 2003, da den irakiske representanten var bisitter ved behandling av konflikten i Irak.

¹⁹ United Nations (1992) kap.2

medlemsstatene å øke sin egen innflytelse utover hva de kunne forvente som enkeltstat i Generalforsamlingen.²⁰

Nødvendigheten av blokker i FN oppstod forholdsvis raskt etter innstiftelsen av organisasjonen. De første blokkene ble formelt etablert i 1957, da fire regionale grupper ble anerkjent av Generalforsamlingen. Hovedhensikten med etableringen av de fire gruppene var å sikre regionalrepresentasjon i ulike fora i FN. De fire gruppene var den latinamerikanske, den afrikanskasiatiske, den østeuropeiske og gruppen av vesteuropeiske og andre stater. Siden da har blokksystemet vokst, slik at det stadig har omfattet flere politiske, økonomiske og militære organisasjoner i verden. Eksempler på dette er 'the Non-Aligned Movement', 'Group of 77', Sammenslutningen av Sørøstasiatiske stater(ASEAN), Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU), Organisasjonen av amerikanske stater (OAS), NATO, OPEC og EU. I tillegg til disse større blokkene finnes det også mindre grupper av stater som samles for konsultasjoner regelmessig, blant annet de nordisk eller 'the Scandinavian Group'. De nordiske delegasjonene står i nær tilknytning til hverandre. Spesielt innenfor de ulike komiteene er det vanlig at delegatene har daglige samtaler. Dessuten har delegasjonslederne regelmessige sammenkomster, ukemøter, av uformell karakter. Det føres ikke protokoll over møtene. Denne formen for samarbeid har store praktiske fordeler for de nordiske landene, da deres delegasjoner er for små til at de til enhver tid kan ha oversikt over alle FNs virkefelter. Sammen kan de imidlertid holde hverandre oppdatert om hva som skjer. Samarbeidet er med andre ord en form for arbeidsdeling mellom landene. Dette får spesiell betydning dersom ett eller flere av de nordiske landene er representert i organer med begrenset adgang, for eksempel Sikkerhetsrådet og det økonomiske og sosiale råd (ECOSOC). Kontakten innebærer ikke forhandlinger, men heller samråd der man forsøker å komme fram til en felles linje.²¹

Det er viktig å påpeke at de ulike blokkene ikke har noe eget offisielt standpunkt. Blokkene fungerer i de fleste tilfeller som konsultasjonsforum, der delegatene, avhengig av omstendigheter, møtes og forsøker å oppnå enighet om ulike resolusjoner og problemer. Det er ikke uvanlig at det velges en leder for en blokk, som dermed får i oppgave å formelt uttale

²⁰ Ball (1951)s.3-4, Rieselbach (1960) s. 291-292, Lijphart (1963) s. 902-904

²¹ Landqvist (1968) s. 93 og Det Kgl. Norske Utenriksdep. FN-seksjonen, ved Arman Aardal, telefonsamtale 7.mars 2003

seg på vegne av blokken i ulike fora. Dette innebærer imidlertid ikke at de andre statene innenfor blokken ikke kan uttrykke dissens i forhold til blokken standpunkt. Blokkene kan derfor ikke anses for å være stemmegivningsblokker, bare konsultative organer for meningsutveksling, der de ulike statene etter konsultasjon stemmer ut i fra sine egne nasjonal interesser.

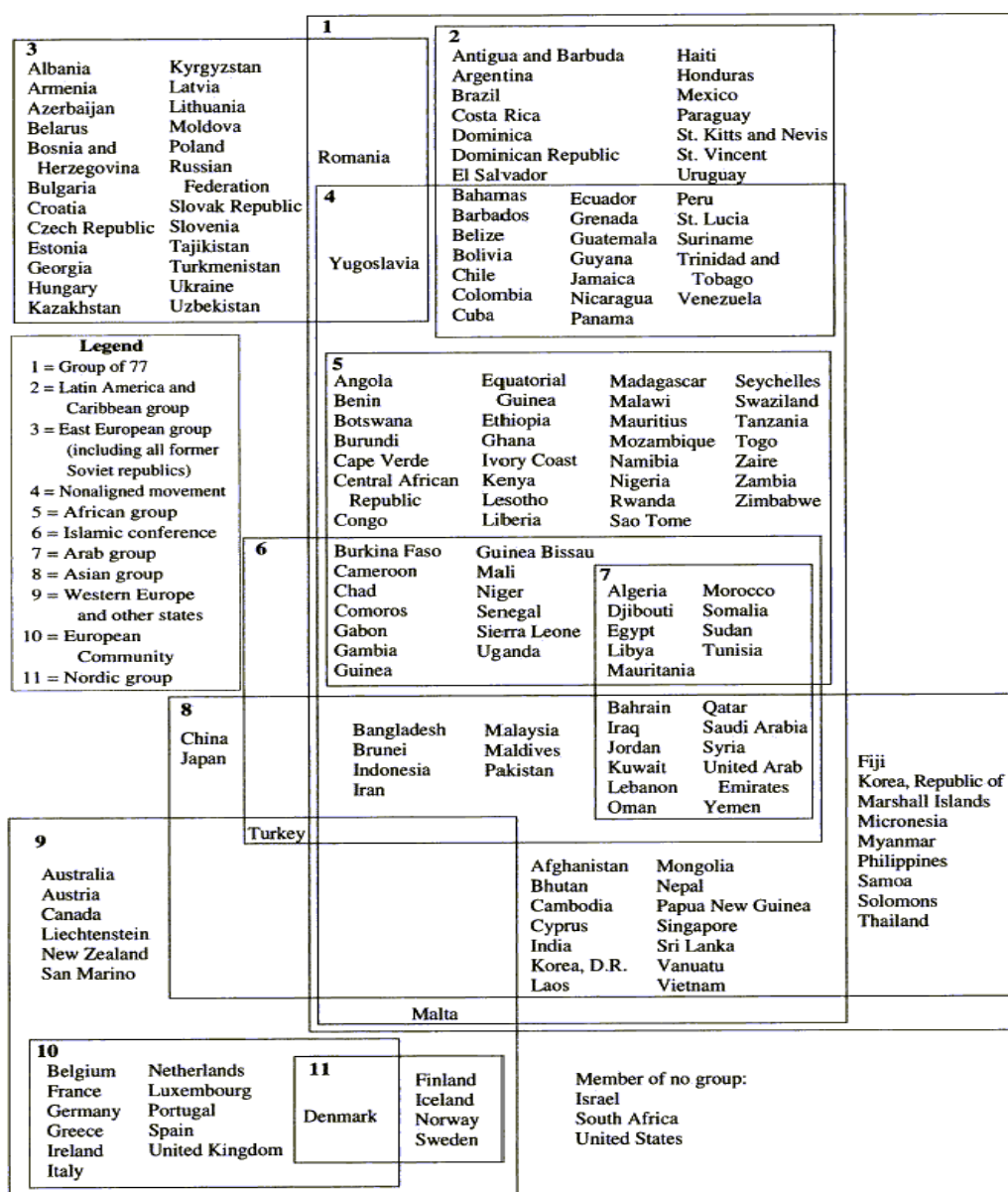
Som nevnt er en av blokkenes hovedhensikter å forsøke å oppnå konsensus og fremstå som en samlet gruppe i Generalforsamlingen og andre organer. Hvorvidt de ulike gruppene lykkes med å få gjennomslag for sine standpunkter som gruppe avhenger i stor grad av evnen til å oppnå konsensus innad i gruppen. Kompromisser av denne typen utgjør en del av kjernen i politikken i Generalforsamlingen og FN for øvrig.

Blokkpolitikken har forandret seg ganske kraftig de siste 10 årene, og deres levedyktighet som politiske redskaper har blitt redusert. Den historisk mest sammensveisede blokken, Warszawa-pakten, har opphørt å eksistere både som militær og politisk enhet. Flere andre blokker, blant annet den vestlige, gjennomgår strukturelle endringer som vil få omfattende effekt på FNs politiske framtid. Organisasjonen for afrikansk enhet (OAU), Organisasjonen av amerikanske stater (OAS) og den Europeiske Union (EU) er blant de mer organiserte blokkene som er i aktivitet i FN i dag. Riggs og Plano har laget en illustrerende oversikt over de viktigste grupperingene i FN, vist med overlappende medlemskap i figur 3 nedenfor.

I motsetning til hva som er tilfelle, har den tredje verden eller utviklingslandene ofte blitt karakterisert som en blokk. Utviklingslandene har imidlertid ikke utgjort en blokk, men flere. 'The Group of 77', som nå består av mer enn 125 stater, har vært og er den største. Blokken ble etablert i 1964 og har som mål å artikulere og fremme kollektive økonomiske interesser og forbedre den samlede forhandlingskapasiteten i alle viktige økonomiske spørsmål, innenfor FN, samt å fremme økonomisk og teknologisk samarbeid mellom utviklingslandene.²² Det finnes imidlertid utviklingsland som ikke er medlemmer av denne blokken, og mange av medlemmene er også med i andre blokkdannelser, spesielt i den såkalte 'Non-Aligned Movement'. Denne grupperingen ble formelt etablert i 1961, og har hatt som politisk hovedmålsetning å utforme et standpunkt i internasjonal politikk som var uavhengig av

²² <http://www.g77.org/main/main.htm>

stormaktskonflikten mellom Øst og Vest. Spesielt i forhold til våpenkappløpet mellom USA og Sovjetunionen, og fordømmelsen av stormaktenes militære installasjoner i utlandet. I tillegg har grupperingens agenda også omfattet arbeid for å sikre staters selvbestemmelse og arbeid mot imperialismen og nykolonialisme. Etter avslutningen av den kalde krigen har grupperingen også arbeidet for å omstrukturere den internasjonale økonomiske orden, med spesiell innsats rettet mot G-7 –gruppen og EU.²³

Figur 3: Blokker og grupperinger i FN

Grupper med overlappende medlemskap februar 1993 Kilde: Riggs og Plano (1994) s. 62

²³ <http://www.nam.gov.za/background/history.htm>

Hvorfor studere stemmegivning i de Forente Nasjoners

Generalforsamling?

Dersom man vil studere FN generelt, og stemmegivningen i Generalforsamlingen spesielt, har dette flere fordeler. I den sammenhengen som presenteres her, kan man i hovedsak trekke fram fire hovedårsaker til at stemmegivningen i Generalforsamlingen analyseres. For det første kan representativiteten i forsamlingen ses som en styrke. Ved utgangen av år 2000 var 189 land medlem av organisasjonen, og hadde rettmessig plass i forsamlingen. Dette gjør FNs Generalforsamlingen til *det* mest representative organ i det internasjonale samfunn med hensyn til antall stater som er representert. Ikke noe annet organ kommer opp i tilsvarende representativitet, verken før eller nå. I tillegg til representativitet i forhold til antall medlemmer, er også beslutningene som kommer ut av Generalforsamlingen et representativt uttrykk for medlemmenes vilje og ønsker, og dermed for verdensopinionen. I motsetning til Sikkerhetsrådet, som i stor grad er underlagt viljen til de fem faste medlemmene, styres Generalforsamlingen i utgangspunktet av prinsipper som likehet, parlamentarisme og flertallsstyre. Likhetsprinsippet er grunnfestet i forordninger om at alle medlemsland har en stemme og de har bare mulighet til å stille med ti delegater. Det har vært fremmet forslag om å endre denne praksisen til fordel for de større landene, med vektet stemmegivning og større delegasjoner. Disse forslagene har imidlertid aldri blitt tatt seriøst, og har ikke utgjort noen trussel mot det etablerte systemet i generalforsamlingen. Prinsippet om likhet mellom stater, både store og små, er ett av hovedprinsippene i internasjonal rett, og virker i så måte som en garanti for fortsatt opprettholdelse av prinsippet om ett land – en stemme. Prinsippet om forsamlingens parlamentariske rolle blir klar dersom man ser på Forsamlingens virkemåte, dens *modus operandi*. På samme måte som mange parlamenter består Generalforsamlingen av ulike grupperinger, ideologisk rivalisering og skiftende maktsentra. Likevel er et hvert parlaments hovedrolle å sikre fri debatt om ulike saker, hvor beslutninger kan fattes, budsjett godkjennes, skatter pålegges og administrative forordninger overvåkes. Generalforsamlingen har alle disse funksjonene, men mangler direkte lovgivende autoritet. Når det gjelder flertallsprinsippene er de formelle forordningene allerede nevnt ovenfor. Det kan imidlertid også påpekes at det overordnede målet for Generalforsamlingen ikke er flertallsbeslutninger, men konsensus. Konsensus forutsetter vilje til kompromiss. Kompromisser blir i Generalforsamlingen forsøkt oppnådd gjennom forhandlinger, press, krav, debatt, løfter og andre former for parlamentarisk diplomati. Grupper av delegater møtes, planlegger strategier og forhandler med andre grupper før beslutninger tas og stemmer avgis. I de senere årene har

dette ført til at Forsamlingen av vedtatt flere resolusjoner uten avstemning enn med.²⁴ Jeg vil komme tilbake til hvordan blokkstemmegivning i Generalforsamlingen utarter seg, i forbindelse med redegjørelsen av de stemmegivningsmønstrene som avdekkes i stemmegivningsmaterialet.

For det andre kan det ses som en styrke at Generalforsamlingen har en agenda som fanger opp ett bredt spekter av de problemene som har preget internasjonal politikk siden 1945. Forsamlingens kompetanseområder strekker seg i utgangspunktet over ethvert saksområde som gjelder verden eller organisasjonen, som et flertall av medlemmene anser å for være i forsamlingens interesse å behandle. De eneste unntakene til dette brede mandatet er bestemmelsene i Charterets artikkel 2, som fratar FN retten til å intervenere i forhold til nasjonal jurisdiksjon, og begrensningene på Generalforsamlingen under artikkel 12, i forhold til å behandle saker som allerede er under behandling i Sikkerhetsrådet. Dette har som nevnt ført til at det i løpet av de første 50 årene organisasjonen har eksistert har blitt vedtatt mer enn 10.000 resolusjoner i Generalforsamlingen, om alt fra fastsettelse av dato for den Internasjonale TV-dagen²⁵, forsøk på opprettelse av en atomvåpenfri sone i Midtøsten²⁶ til resolusjoner om menneskerettighetssituasjonen i Chile.²⁷ Dette innebærer at man ikke bare kan avdekke de ulike landenes holdninger og standpunkt i enkeltsaker, men at man også kan analysere stemmegivningen kumulativt og dermed få et mer helhetlig bilde av et lands posisjon i forhold til et eller flere saksfelt, som indikatorer på utenrikspolitisk adferd.²⁸

Som en forlengelse av dette kan man trekke fram kontinuitet som en tredje styrke i forhold til å analyserer stemmegivning i FNs generalforsamling. Kontinuitet kan i denne sammenheng forstås på minst to måter. For det første gjelder kontinuitet i forhold til Generalforsamlingens levetid. I skrivende stund har generalforsamlingen avsluttet sin 57. sesjon. Organisasjonen har dermed hatt lengre levetid enn mange av sine medlemmer, den har hatt anledning til å utvikle uformelle prosedyrer som har blitt en del av spillereglene i organisasjonen og som er kjent for

²⁴ Riggs og Plano (1994) s. 22-24

²⁵ A/Res/51/205

²⁶ Blant annet A/Res/56/21

²⁷ Blant annet A/Res/41/161

²⁸ Marin-Bosch (1987) s. 705 og Holloway (1990) s. 279

medlemmene, den har konsolidert de fleste av sine funksjoner og har blitt institusjonalisert som det kanskje viktigste forum for internasjonal politikk. For det andre kan man forstå kontinuitet i forhold til Generalforsamlingens agenda. Selv om tittelen på resolusjoner ofte varierer fra sesjon til sesjon, er ofte saksinnholdet, problemet, det samme. På den annen side finnes det resolusjoner som er gjengangere på agendaen, og som det stemmes over hver eneste sesjon. Et eksempel på dette er resolusjonen om tilbakelevering av kulturgjenstander til opprinnelseslandet. Denne resolusjonen har stått på dagsorden siden 1972, og har med uforandret resolusjonstekst blitt vedtatt hvert annet år fra 1987 til 2001.²⁹

Den fjerde og siste styrken ved å studere stemmegivning i FNs Generalforsamling er tidligere forskning. Gjennom hele FNs levetid har stemmegivningen vært gjenstand for undersøkelser fra ulike hold, med ulike spørsmålsstillinger og ulike tilnærminger. Det jeg presenterer her er et utvalg av de forskningsarbeidene som er gjennomført.

Allerede i 1951 gjennomførte Margareth Ball en undersøkelse publisert under tittelen 'Bloc voting in the General Assembly', av hvorvidt ulike medlemsland stemte overens med hverandre innenfor rammen av ulike blokker. Ball bruker betegnelsen blokk om geografiske og organisatoriske grupperinger innenfor Generalforsamlingen. Gjennom å sammenlikne de ulike landenes stemmegivning i forhold til et utvalg resolusjoner fra de fem første sesjonene, finner hun at man på ulike saksområder kan snakke om blokkstemmegivning. Hun peker imidlertid også på at blokkene til en viss grad er flytende, med land som kommer til og faller fra i ulike saker.³⁰ Et av problemene med Balls analyse er at hun ikke gjør noe eksplisitt forsøk på å måle graden samhold innad i blokken. Leroy Rieselbach påpeker denne svakheten og forsøker i artikkelen 'Quantitative techniques for studying voting behaviour in the UN General Assembly' å løse problemet ved å ta i bruk to ulike indekser for å måle samstemmighet.³¹ Analysen inneholder få konkrete resultater og så godt som ingen tolkninger, og er mer en presentasjon av to forskjellige løsningsforslag på Balls problem. I 1963 ga Arend Lijphart ut en artikkel med tittelen 'The analysis of bloc voting in the General

²⁹ A/Res/42/7, A/Res/44/18, A/Res/46/10, A/Res/48/15, A/Res/50/56, A/Res/52/24, A/Res/54/190 og A/Res/56/97

³⁰ Ball (1951)

³¹ Rieselbach (1960)

Assembly: A critique and a proposal'³². Artikkelen var en kritikk av metoden som var benyttet av både Ball og Rieselbach, da denne tok utgangspunkt i predefinerte grupper og ikke var i stand til å skille mellom ulike typer av grupper. I stedet foreslår Lijphart å benytte en samstemmighetsindeks lik den Rieselbach benytter for å måle samhold innen grupper til å avdekke hvilke land som samstemmer på ulike nivåer. På den måten vil man kunne avdekke grupper på bakgrunn av stemmegivning. Man får dermed muligheten til å avdekke og tolke gruppedannelser som ikke på forhånd er definert. Resultatene av analysen er ikke vesentlig forskjellig fra Ball og Rieselbach, men veien fram til dem er annerledes.

Ulike former for samstemmighetsindekser har også senere blitt benyttet i analyser av stemmegivning i FNs Generalforsamling, blant annet av Jan-Erik Lidstrøm og Claes Wiklund i 'Norden i Förenta Nationernas generalförsamling' fra 1968. De benytter den samme indeksen for parvis sammenlikning av land som Lijphart, men i forhold til de nordiske landenes stemmegivning i årene 1956 til 1965. Resultatet av undersøkelsen var at de fant en høy grad av samstemmighet innenfor den nordiske gruppen, men at det dog var forskjeller. Det ble avdekket at Finlands stemmegivning lå tettere opp mot Sovjetunionen enn hva de nordiske NATO-medlemmene gjorde. Sverige plasserte seg i en mellomposisjon. På tross av Finlands avvikende stemmegivning i forhold til gruppen, lå gruppen som helhet nærmere USA enn Sovjetunionen.³³ Funnene i Lidstrøm og Wiklunds analyse vil bli behandlet mer inngående senere.

Kurt Jacobsen benyttet også en samstemmighetsindeks i sin analyse av stemmegivning i Generalforsamlingen. I boken 'The General Assembly of the United Nations – A quantitative analysis of conflict, inequality and relevance'³⁴ undersøker Jacobsen blant annet ulike lands stemmegivning i forhold til fire predefinerte grupper. Jacobsen definerer de fire gruppene, Nord, Sør, Øst og Vest, hvor de ulike landene plasseres og definerer to dimensjoner som går mellom henholdsvis Nord og Sør, og Øst og Vest. Deretter holdes hvert enkelt lands stemmegivning opp mot gruppens og plottes langs en akse. I første omgang inkluderes alle resolusjoner, noe som avdekker et forholdsvis uklart mønster i forhold til Øst-Vest

³² Lijphart (1963)

³³ Lidstrøm og Wiklund (1968)

³⁴ Jacobsen (1978)

dimensjonen. Deretter reduseres imidlertid analysen til bare å gjelde resolusjoner som hadde vært til behandling i Generalforsamlingens første komitee. Resolusjonen fra to perioder tas med i analysen, fra sesjon 4 til 6 og fra sesjon 19 til 21. Mønsteret som da avtegnes viser en helt klar polarisering. I den første perioden er Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Polen, Ukraina og Hviterussland isolert fra de øvrige medlemmene. Eneste unntak er Jugoslavia som plasserer seg i en sentrumsposisjon. I den andre perioden er spredningen noe større, men det finnes fortsatt to helt klare poler, og et skarpt skille mellom landene i Øst og de i Vest. Det er bare i den siste perioden at alle de nordiske landene er medlemmer og med i analysen. På samme måte som Wiklund og Lidstrøm påpekte i sin analyse, går det et klart skille innenfor den nordiske gruppen, med Finland nærmest Sovjetunionen, Sverige i en mellomposisjon og NATO-medlemmene Norge, Danmark og Island som en del av den vestlige polen.

Det siste eksempelet på bruk av samstemmighetsindekser som jeg har kunnet finne, er boken 'Votes in the UN General Assembly'³⁵ der Miguel Marín-Bosch benytter en samstemmighetsindeks, som dog matematisk avviker noe fra den som er benyttet av de tidligere nevnte forfatterne. Undersøkelsen inneholder hovedsakelig en deskriptiv analyse av stemmegivningen i Generalforsamlingen, der samstemmighetsindeksen benyttes for å underbygge argumentasjonen i ulike sammenhenger. Når det gjelder funnene i undersøkelsen er de mer eller mindre de samme som Marín-Bosch avdekket i en artikkel fra 1987, 'How nations vote in the General Assembly of the United Nations'³⁶. Artikkelen bygger på en deskriptiv undersøkelse av negativ stemmegivning i Generalforsamlingen fra 1945 til 1985. Hovedfunnene i undersøkelsen er at antall resolusjoner øker og at det i perioden stemmes over omtrent halvparten av resolusjonen. Fra 1980 avgis det stadig færre stemmer mot de ulike resolusjonen. Mønsteret i forhold til hvilke land som avgir negativ stemme, endres også. I de tidlige årene er det først og fremst landene i den sovjetiske blokken som stemte mot. Deretter skjer det en dreining i retning av at det i all hovedsak er USA og Israel som avgir negative stemmer. I tillegg er det også noen vesteuropeiske land som utmerker seg ved høy andel negative stemmer. Blant disse finner man Norge, Danmark og Island. Skillet mellom disse og Sverige og Finland på den andre siden oppstår mellom 1970 og 1975. Skillet er skarpest fra 1981 til 1988, da det igjen skjer en tilnærming i stemmegivningen. Som sitt hovedpoeng i

³⁵ Marín-Bosch (1998)

³⁶ Marín-Bosch (1987)

artikkelen trekker Marín-Bosch fram hvordan Israel og USA i stadig økende grad isoleres i Generalforsamlingen³⁷. Også i Marín-Boschs bok er dette et poeng³⁸.

Steven Holloway har i en artikkel fra 1990, 'Forty years of United Nations General Assembly voting', benyttet multidimensjonal skalering (MDS) for å analysere stemmegivningen i den 1., 10., 20., 30. og 40. sesjonen. I følge Holloway har MDS den fordelen at resultatene blir en kombinasjon av hva man får ut av en faktoranalyse på den ene siden og en clusteranalyse på den andre³⁹. Holloway identifiserer tre hovedgrupper eller blokker og hvordan disse har blitt utviklet over tid. De tre gruppene er Warszawa-paktlandene, den såkalte 'Non-Aligned Movement' og gruppen av vestlige land. Resultatene av MDS-analysen for de ulike periodene reproducerer ellers resultatene som andre har kommet fram til. Holloway finner imidlertid i den siste sesjonen han analyserer tegn på at gruppen av Warszawa-paktland er i ferd med å løses opp.⁴⁰ Steven Holloway har også senere skrevet en artikkel, sammen med Rodney Tomlinson, 'The new world order and the General Assembly: Bloc realignment at the UN in the post-cold war world'. I denne artikkelen, hvor det både benyttes deskriptiv statistikk, clusteranalyse og MDS, analyseres stemmegivningen i sesjon 45, 46 og 47. Man konkluderer med at det stabile mønsteret av grupper som eksisterte fram til 1991 hadde blitt brutt. Det påpekes at dette først og fremst kan ses ved at de tidligere sovjetiske satellittstatene i Øst-Europa har plassert seg inn i hjertet av den vesteuropeiske gruppen. Russland har inntatt en mer nøytral posisjon i det geopolitiske landskapet. Motsetningen mellom OECD-landene i vest og 'the Non-Aligned Movement' i sør består imidlertid som tidligere.⁴¹

Den tredje typen av analyser som har vært gjort av stemmegivning i FNs Generalforsamling, er de hvor det har vært benyttet faktoranalyse. I utgangspunktet kan man dele disse i to, ut i fra om de har benyttet R-faktoranalyse eller Q-faktoranalyse. Resultatene de produserer er i denne sammenheng forholdsvis like og de vil derfor behandles samlet. Forskjellen mellom dem er imidlertid at mens R-faktoranalyse grupperer variabler ut i fra korrelasjon mellom

³⁷ Marín-Bosch (1987) s. 718-724

³⁸ Marín-Bosch (1998) s. 115, 159

³⁹ Holloway (1990) s. 284-286

⁴⁰ Holloway (1990) s. 296

⁴¹ Holloway og Tomlinson (1995) s. 252

variabler og underliggende dimensjoner, grupperer Q-faktoranalyse enheter ut i fra korrelasjon mellom dem. R-faktoranalyse vil bli beskrevet mer inngående senere, da det er denne teknikken jeg har valgt å benytte. I 1964 ga Hayward R. Alker ut en artikkel, 'Dimensions of conflict in the General Assembly'⁴², hvor han ved hjelp av R-faktoranalyse tar for seg stemmegivningen i den 16. sesjonen og trekker ut to uroterte dimensjoner, en Nord-Sør dimensjon og en Øst-Vest dimensjon. Ved å 'plotte' de ulike landene i et diagram der de to dimensjonene krysser hverandre får han et 'geopolitisk' kart som viser hvert lands posisjon i forhold til dimensjonen. Han avdekker da hvordan de ulike gruppene av land plasserer seg i forhold til hverandre. Blant gruppene han identifiserer finner man 'Sovjetblokken' i det nordøstre hjørnet, den vesteuropeiske i nordvest, den skandinaviske i vest, med nøytral plassering i forhold til nord og sør, og ulike grupper av utviklingsland i sørøst. Deretter roteres faktorløsningen, og Alker identifiserer fire substansielle dimensjoner, selvbestemmelse, kald krig, spørsmål i tilknytning til Islam og overnasjonalisme i FN. Disse roterte dimensjonen korreleres deretter med forskjellige økonomiske, politiske og sosiologiske variabler. Med bakgrunn i disse korrelasjonene setter Alker opp et sett med multivariate regresjonsmodeller som kan forstås som forklaringsmodeller for hvorfor de ulike landene plasserer seg der de gjør. De bivariate korrelasjonen mellom de ulike dimensjonene og de uavhengige økonomiske, politiske og sosiologiske variablene, kan også ses på som en test av hvorvidt den subjektive tolkningen av dimensjonene korrelerer med andre uavhengige variabler som måler det samme.⁴³ Metodene og logikken i denne artikkelen dannet utgangspunkt for en større studie av stemmegivningen i 2., 7., 12. og 16. sesjon som ble presentert i boken 'World politics in the General Assembly'⁴⁴, skrevet av Alker i samarbeid med Bruce M. Russett. Funnene i denne undersøkelse bekrefter funnene fra den tidligere med hensyn til de to uroterte dimensjonen som henholdsvis Øst-Vest og Nord-Sør dimensjon. Undersøkelsen avdekker imidlertid at den første dimensjonen i den roterte løsningen for alle de fire sesjonene omhandler forholdet til USA og Sovjetunionen. De andre substansielle dimensjonen varierer fra sesjon til sesjon avhengig av agendaen. Alker og Russett avdekker i alle fire periodene en skandinavisk gruppe, både i den uroterte og den roterte løsningen. I den sistnevnte i den 12. og den 16. sesjonen skiller landene seg markant fra hverandre på den

⁴² Alker (1964)

⁴³ Alker (1964) s. 654-656

⁴⁴ Alker og Russett (1965)

første roterte dimensjonen. Finland plasserer seg nærmest Sovjetunionen, Sverige i en mellomposisjon og Norge, Danmark og Island nærmest USA.⁴⁵

Senere har både Bruce Russett i 'Discovering voting groups in the United Nations'⁴⁶ og Newcombe, Newcombe og Ross i 'United Nations voting patterns'⁴⁷ forsøkt å benytte Q-faktoranalyse, uten særlig hell. Russett forsøker å trekke ut grupper av land i den 18. sesjonen, men påpeker selv at disse i liten grad korrespondere med faktiske geografiske grupperinger og pressgrupper.⁴⁸ Den skandinaviske gruppen blir imidlertid trukket fram som en gruppen som analysen er i stand til å avdekke, dog med Irland og Østerrike som en del av gruppen. Newcombe, Newcombe og Ross benytter den samme teknikken på fire perioder, 1946-50, 1951-55, 1956-60 og 1961-63. Undersøkelsen bekrefter hovedutviklingslinjene i Alker og Russett (1965) med hensyn til økende bipolarisering, hovedsakelig ved at gruppen av latinamerikanske land slår seg sammen med den vestlige gruppen, mens gruppen av afroasiatiske land slår seg sammen med 'Sovjetblokken'. Forsøk på å trekke ut en Skandinavisk blokk og en blokk av land som tidligere var del av det britiske imperiet mislyktes. En gruppe pro-vestlige nøytrale land ble identifisert som en gruppe, som dog var liten og med skiftende medlemskap.

Det siste eksempelet på bruk av R-faktoranalyse er beskrevet i artikkelen 'The new politics of voting alignment in the United Nations General Assembly'. Bruce M. Russett og Soo Yeon Kim benytter den samme tilnærmingen som Alker og Russett i 1965, men benytter også en clusterrutine på resultatene av den roterte faktorløsningen for å finne fram til grupperinger av land, på tre substansielle dimensjoner. Analysen ble først gjennomført på stemmegivningen i årene fra 1991 til 1993. De tre substansielle dimensjoner som Russett og Kim finner fram til karakteriserer som selvbestemmelse og nedrustningsdimensjon, politisk rettighetsdimensjon og Midtøstendimensjon. Basert på de ulike landenes faktorscore på de tre dimensjonen trekker de ved bruk av clusterrutinen ut 5 grupper.⁴⁹ Den største gruppen er det 'Non-Aligned

⁴⁵ Alker og Russett (1965) s. 54, 80, 98 og 121

⁴⁶ Russett (1966)

⁴⁷ Newcombe, Newcombe og Ross (1970)

⁴⁸ Russett (1966) s. 338

⁴⁹ Russett og Kim (1996) s. 639

Movement', deretter følger en gruppe av europeiske randstater, stater som omkranser det europeiske kjerneområdet, inklusive tidligere østeuropeiske og baltiske land, samt Japan, Australia, Argentina og New Zealand. Den tredje gruppen består av sentraleuropeiske land, samt Bulgaria, Ungarn, Romania, Canada, Israel og USA. I den fjerde gruppen finner man Russland, Hviterussland og Ukraina, samt Marshalløyene, Mikronesia, Samoa og Uruguay. Den siste gruppen består av Malta, Sør-Korea og Tyrkia. Russett og Kim kjører også en tilsvarende analyse på stemmegivningen i årene fra 1983 til 1985. Etter at clusterrutinen er kjørt finner man i denne perioden fire meningsfulle grupper.⁵⁰ Fortsatt utgjør 'the Non-Aligned Movement' den største gruppen. Gruppen av europeiske randstater er redusert til bare å omfatte vesteuropeiske land, samt Japan, Australia og New Zealand. Den tredje fortsatt av sentraleuropeiske land, men nå bare de vestlige, samt USA, Canada og Israel. Den fjerde gruppen, 'sovjetblokken', består av landene i Øst-Europa, samt Afghanistan, Cuba, Laos, Mongolia og Vietnam. Analysen viser at det skjer grunnleggende endringer i stemmegivningen i FNs Generalforsamling i årene mellom 1985 og 1991. Skillet mellom Øst og Vest forsvinner, og blir erstattet av en økende spenning mellom Nord og Sør.

I dette kapittelet har de mest sentrale forutsetningene for å forstå hvordan FNs Sikkerhetsråd og FNs Generalforsamling skiller seg fra hverandre blitt trukket fram. Det har også trukket fram hvordan blokkstemmegivning som fenomen er viktig for forståelsen av politikken som utspiller seg i Generalforsamlingen. Avslutningsvis har jeg trukket fram en del eksempler på tidligere analyser av stemmegivning i Generalforsamlingen. Som det har kommet fram har blokkstemmegivningen blitt bekreftet av ulike typer analyser til ulike tider. Med utgangspunkt i denne rammen, vil jeg i det påfølgende avsnittet ta for meg de nordiske landene. Som det allerede har kommet fram i tidligere forskningsarbeider kan man i FNs Generalforsamling avdekke blant annet en vestlig blokk og en sovjetblokk, basert på stemmegivning. De nordiske landenes ulike sikkerhetspolitiske orientering og strategiske plassering i gravitasjonsfeltet mellom de to blokkene, gjør dermed denne gruppen spesielt interessant å studere innenfor rammen av FNs Generalforsamling.

⁵⁰ Russett og Kim (1996) s. 643

Den nordiske gruppen

De nordiske landene har en rekke like karakteristika som gjør at de i en rekke forskningsarbeider, og også i dagliglivet, omtales som en gruppe. Etter den andre verdenskrig valgte de ulike landene imidlertid å gå ulike veier i forhold til hvilken sikkerhetspolitisk løsning de valgte. I det følgende avsnitte vil det bli fokusert på hvordan de nordiske landene kan ses på som både like og ulike, og hvordan deres utenrikspolitikk etter 1945 kan sies å ha vært utsatt for påvirkning fra stormaktene i både Øst og Vest. Målsetningen er å underbygge valget av de nordiske landene som studieobjekter innenfor rammen av FNs Generalforsamling.

Under den kalde krigen utviklet de nordiske landene, Island, Norge, Danmark, Sverige og Finland, en særegen politisk identitet gjennom å fremstå som forskjellige fra den bipolare sikkerhetsorden i det øvrige Europa. De nordiske landene forsøkte å etterstrebe en utenrikspolitikk som var en modifisering av Øst-Vest-konflikten, gjennom å begrense Sovjetunionens innflytelse i Finland og USAs nærvær i Norge. På denne måte ble spenningsnivået i Norden lavere enn hva som var tilfelle i Sentral-Europa, og de nordiske landene forsøkte å beskytte seg selv mot konflikten ved den europeiske sentralfronten.⁵¹ Ulike nordiske forskere, som Arne Olav Brundtland, Gustav Hägglund og Ola Tunander, har pekt på at det innenfor sikkerhetspolitikken fantes stor grad av nordisk konsensus. Det har til ulike tider blitt trukket fram benevnelser som 'den nordiske balanse', 'den nordiske stabilitet' og 'det nordisk mønster'.⁵²

De nordiske landene har i ulike sammenhenger blitt behandlet som en gruppe av til dels svært like land, som har et utstrakt samarbeid seg i mellom. Likheten avspeiles på en rekke områder, geografisk, historisk, kulturelt, politisk, sosialt og økonomisk, og samarbeid foregår innenfor et stort antall felter og fora. I forhold til sikkerhetspolitikk valgte imidlertid de fem landene ulike løsninger etter den andre verdenskrig, selv om de alle hadde et nøytralt utgangspunkt. For å forstå Norden som en gruppe eller blokk, og hvordan den nordiske

⁵¹ Knutsen (2000) s. 5

⁵² Brundtland (1985) s. 133 og Tunander (1997) s. 288

identitet kunne utvikle seg innenfor denne gruppen, vil jeg gi en kort gjennomgang av de viktigste utviklingstrekkene i de nordiske landene fra 1945.

Norden refererer til de fem landene Sverige, Danmark, Norge, Finland og Island. Begrepet har sine røtter fra den litterære nordismen på 1700-tallet og skandinavismen på 1800-tallet, og ble tatt i bruk fra tidlig på 1900-tallet. Bruken var knyttet opp mot ambisjonen om å knytte tidligere fiender sammen til et felles forsvar mot eksterne fiender, en slags 'nasjonsbyggingsprosess', med basis i felles språk og en delvis felles historie. Prosjektet omfattet i utgangspunktet Danmark og Sverige-Norge, men ble etter en tid utvidet til å omfatte de selvstendige landene Norge og Finland, og det selvstyrte Island. Både Norge og Island hadde sterke historiske, etniske og kulturelle bånd til både Danmark og Sverige, mens Finland dog ikke hadde den samme tilknytningen. Både språklig og etnisk skiller Finland seg fra de øvrige landene, men 700 år med svensk overherredømme gav landet en nordisk arv som overlevde de 100 årene Finland var en selvstendig del av det russiske imperiet.⁵³ De skandinaviske språkene, den protestantiske religionen og den felles rettstradisjonen, vikinghistorien, den førkristne mytologien og felles, men omstridte territorier som har blitt kontrollert av enten Sverige eller Danmark, har til sammen skapt grunnlaget for en felles nordisk identitet.⁵⁴ Nordismen som bevegelse hadde også en ideologisk side i forhold til sikkerhet. Tanken om å etablere et nøytralt nordisk område eller en defensiv nordisk forsvarsallianse hadde en viss grobunn i mellomkrigstiden, etter at alle de nordiske statene hadde erklært seg som nøytrale i tiden under og etter den første verdenskrig. Forsøkene på et forsvars- og alliansesamarbeid i Norden strandet imidlertid på norsk motstand mot slike ordninger.⁵⁵ Den nordiske nøytraliteten ble imidlertid opprettholdt og hadde sterk støtte i befolkningene, først og fremst en konsekvens av den vellykkede nøytralitetsstrategien under første verdenskrig.

Ved innledningen av den andre verdenskrig forsøkte også alle de nordiske landene å forholde seg nøytrale til konfliktene på kontinentet. Det russiske angrep på Finland og Tysklands angrep på Danmark og Norge, samt den britiske og senere amerikanske besettelsen av Island viste imidlertid at nøytraliteten var problematisk i forhold til stormaktene i en

⁵³ Svensk overherredømme fra ca. 1150. Fra 1809 til 1919 del av det russiske imperiet

⁵⁴ Tunander (1997) s. 285

⁵⁵ Landqvist (1968) s. 25

konfliktsituasjon. Kort tid etter fredsslutningen i 1945, ble det gjort forsøk på å etablere et nordisk sikkerhetspolitisk samarbeid, først og fremst mellom Norge, Danmark og Sverige.

Under forhandlingene som foregikk mellom de tre partene ble det etter hvert klart at det i realiteten fantes fire ulike forsvarsalternativer for de tre landene.⁵⁶ For det første kunne en tilknytning til den planlagte, defensive forsvarsalliansen, NATO, overveies i håp om at landene innefor denne skulle kunne få gehør for sine sikkerhetsbehov. For det andre kunne det være aktuelt med en form for rent skandinavisk samarbeid. For det tredje kunne det være aktuelt å opprette forbindelser mellom en skandinavisk og en vesteuropeisk allianse. For det fjerde fantes alternativet hvor alle landene opprettet en isolasjonistisk nøytralitet, en alliansefrihet basert på nasjonale forsvarsarrangement av varierende styrke.

To politiske hendelser tidlig i 1948 førte til en intensivering av arbeidet med å få til et skandinavisk samarbeid. For det første ble det gjennomført statskupp i Tsjekkoslovakia i februar 1948, noe som ble bivånet med stor uro i fra de skandinaviske landene. Tsjekkoslovakia, som var ansett for å være det mest stabile av de østeuropeiske landene innenfor den sovjetiske maktsfæren, ble etter kuppet underlagt kommunistisk styre og sterk innflytelse fra Moskva. For det andre inngikk Finland, i april 1948, en vennskaps- og forsvarsallianse med Sovjetunionen, den så kalte VSB-avtalen. Denne avtalen var en forlengelse av fredsslutningsavtalen mellom de to land fra 1948. Hovedpunktene i avtalen var at dersom Tyskland eller tyske allierte angrep Finland eller Sovjetunionen over finsk territorium, så skulle de to landene samarbeide om forsvaret. Videre regulerte pakten at ved en eventuell trussel om et angrep skulle de to partene konsultere hverandre. Finland ble også gjennom avtalen avskåret fra muligheten til å inngå allianser som var rettet mot Sovjetunionen. Landqvist hevder at Finland gjennom denne avtalen fikk sitt forhold til naboene i øst regulert, men at det var uunngåelig at de andre landene skulle oppfatte dette som noe annet enn ett direkte påtrykk fra Sovjetunionen, som hadde konsekvenser for maktbalansen i Norden.⁵⁷ Både fredsavtalen etter andre verdenskrig⁵⁸ og VSB-avtalen la store begrensninger på Finlands politikk, både innenriks og utenriks, noe William Taylor og Paul Cole påpeker.

⁵⁶ Landqvist (1968) s. 42

⁵⁷ Landqvist (1968) s. 43

⁵⁸ Eller 'Fortsettelseskrigen' som den omtales som i Finland.

Etter et omfattende utredningsarbeid, kom partene i de nordiske forhandlingene fram til et utkast til en avtale. Utkastet bygget på følgende hovedelementer:

- Et forsvarsforbund skulle bygge på solidaritetsprinsippet 'en for alle, alle for en', det vil si at dersom en part angripes skulle dette anses for å være et angrep på alle. Jmf. Artikkel 5 i Atlanterhavspakten.
- Landene skulle arbeide for å holde seg utenfor krig. Nøytraliteten skulle bare brytes dersom et land ble angrepet eller dersom FNs Sikkerhetsråd vedtok regulære sanksjoner mot en fredsbryter.
- Forbundet skulle i utgangspunktet være bindende for ti år og baseres på et tett utenrikspolitisk samarbeid
- Det ble forutsatt at landene, umiddelbart etter en avtaleinngåelse, skulle sette i gang arbeidet med å avgjøre hvordan ansvarsfordelingen av forsvarsbyrden skulle løses, og det skulle opprettes et felles forsvarsråd.

Under de etterfølgende forhandlingene ble det snart klart at Norge og Sverige hadde svært motstridende standpunkt, mens Danmark inntok en slags mellomposisjon. For Sverige, som i 135 år hadde klart å holde seg utenfor alle væpnede konflikter i Europa, var det et ufravikelig krav at et skandinavisk forsvarsforbund skulle forholde seg alliansefritt. Spesielt var erfaringene fra Sveriges vellykkede alliansefrihet under andre verdenskrig, utslagsgivende for dette standpunktet. Dette var en holdning som også hadde hatt stor gjennomslagskraft i krigsårene, både i Sverige og også tildels i Danmark, men i Danmark hadde denne holdningen blitt mindre viktig etter fredsslutningen. Et annet viktig argument fra svensk side for å forholde seg alliansefritt, var at man ved en eventuell vestvending ville forverre Finlands allerede anstrengte forhold til Sovjetunionen. Sverige argumenterte også sterkt for at deres forståelse av nøytralitetsbegrepet ikke innebar det samme som internasjonal isolasjon. Den svenske delegasjonen uttalte at 'nøytralitet i politisk- og folkerettslig forstand på ingen måte innebærer at en nasjon avstår fra retten til dets innbyggere om å kunne ta parti i internasjonale konflikter eller å tale til fordel for demokrati og frihet'. Landqvist påpeker at nøytralitet i fredstid, fra svensk side, ble ansett for å være en forutsetning for å kunne forholde seg nøytralt også i tilfelle krig. Enhver form for allianse ville vanskeliggjøre eller umuliggjøre nøytralitet i krig. Han trekker disse distinksjonene fram som en kilde til misforståelse mellom forhandlingspartene. Han peker også på at den svenske regjeringens linje om ikke å vike fra alliansefriheten og nøytraliteten, ikke var et uttrykk for uvilje mot å ta ansvar for den internasjonale fred og sikkerhet. Det var heller et uttrykk for at man anså territoriets egen sikkerhet som det viktigste, og at man som én liten stat eller en liten gruppe av småstater hadde best mulighet til å garantere egen sikkerhet ved å forholde seg alliansefritt.

Norge hadde gjennom invasjonen i 1940 fått en brutal påminnelse om at nøytralitet og alliansefrihet ikke automatisk garanterer et territoriums sikkerhet. Gjennom det samarbeidet som allerede var etablert med Storbritannia og USA, hadde Norge langt på vei langt alliansefriheten bak seg. Isolasjonismen ble oppgitt og det var bred enighet om at Norges sikkerhetsbehov skulle dekkes gjennom FN. I de første årene etter krigen kom det imidlertid for en dag at FN ikke var i stand til å levere slike garantier. Rollen som brobygger og mekler innenfor FN ble umulig, og Norge ble tvunget til å velge mellom to alternativer: en nøytral forsvarsallianse med Sverige og Danmark eller et transatlantisk samarbeid sentrert rundt USA og Storbritannia. Både Landqvist og Arne Olav Brundtland hevder at det faktum at valget falt på det siste alternativet, må sees på som en direkte konsekvens av erfaringene fra 1940.⁵⁹ Brundtland oppsummerer disse erfaringene i tre hovedpunkter:

- Det norske territoriet hadde fått strategisk verdi for potensielle fiender, en vurdering som ikke tok hensyn til fiendens tidligere politiske forhold til Norge.
- Norge var selv ikke i stand til å avskrekke det strategiske overraskelsesangrepet som kom, og var heller ikke i stand til å forhindre angriperens erobring, som resulterte i fem års okkupasjon.
- De som ble Norges allierte etter krigsutbruddet, kom for sent til å avskrekke angrepet, kom uten tilstrekkelig militær kraft til å avvise det, og trakk sine styrker tilbake for tidlig til å kunne forhindre okkupasjon.

Man kom dermed fram til at Norge ikke på noen måte ville kunne stå utenfor en ny stormaktskonflikt. Alternativet og argumentasjonen som Sverige førte, om å ikke ville avskrive muligheten for nøytralitet i krig, hadde dermed ingen gyldighet i Norge. Ettersom Danmark også hadde hatt en del av de samme erfaringene fra krigen, klarte nordmennene å overbevise danskene om at man også i fredstid måtte planlegge med tanke på det verst tenkelige scenario. Det ble etter hvert også Danmarks standpunkt at en eventuell allianse skulle knyttes opp mot et større europeisk sikkerhetsfellesskap.

Utover uenighet om hvorvidt en nordisk allianse skulle være nøytral eller ikke, var det også dyp splittelse mellom partene i spørsmål om økonomisk ansvarsfordeling, våpenproduksjon og –leveranser, og om den sikkerhetstrusselen man var utsatt for fra Øst. Også her var splittelsen størst mellom det strategisk viktige Norge og det mer beskyttede Sverige.

⁵⁹ Landqvist (1968) s.45 og Brundtland (1995) s. 134-5

Uenigheten om vilkårene for et nordisk sikkerhetssamarbeid førte til at Stortinget den 29. mars 1949 vedtok at Norge skulle gå inn i NATO. I denne situasjonen så også Danmark og Island det som mest hensiktsmessig å søke medlemskap i NATO, og ideen om et utstrakt skandinavisk forsvarssamarbeid lå død.

På tross av at det formelle samarbeidet mellom de fem landene lå dødt, fantes det fortsatt et utstrakt interessefellesskap mellom dem i forhold til sikkerhetspolitikk. Bjørn Olav Knutsen trekker fram tre forhold som kan ses på som avgjørende i denne sammenheng. For det første var alle de fem landene avhengig av å forholde seg til Sovjetunionen, på samme måte som de for det andre var avhengig av å forholde seg til det transatlantiske samarbeidet og USA. I tillegg lå det fortsatt et sett av 'nordiske' grunnholdninger i bunnen av sikkerhetspolitikken i alle de fem landene, isolasjonisme og nøytralitet, samt skepsis i forhold til den tiltagende integrasjonsprosessen på kontinentet.⁶⁰ Disse tre grunnleggende forholdene utgjorde utgangspunktet for det som senere ble omtalt som den nordiske balansen eller tilsvarende. Det som var dynamikken i denne balansen var at dersom USA av ulike årsaker økte sitt sikkerhetspolitiske engasjement hos de nordiske landene som var NATO-medlemmer (Norge, Danmark og Island), ville dette kunne føre til et øket sovjetisk press på de alliansefrie og nøytrale nordiske landene (Sverige og Finland). Vennskaps-, samarbeids- og bistandspakten (VSB) med Sovjetunionen gjorde det blant annet mulig med finsksovjetiske "konsultasjoner" dersom den sikkerhetspolitiske situasjonen tilsa det, konsultasjoner som av de nordiske landene ble forventet å trekke Finland tettere inn i den sovjetiske interessesfæren. Tilsvarende kunne både Danmark og Norge bli fristet til å fravike sin base- og atomvåpenpolitikk, dersom Finland og spesielt Sverige av ulike årsaker ble utsatt for press fra sovjetisk side. Base- og atomvåpenpolitikken til Danmark og Norge var et vesentlige elementer i denne nordiske balansen.⁶¹ Både Danmark og Norge, og til dels Island gjorde ved inngåelsen av NATO-medlemskap i 1949 klare poeng av at de tre landene ikke ville akseptere utenlandske militære baser og at de motsatte seg utplassering av kjernefysiske våpen på sine respektive territorier. Etter inngåelsen av medlemskap inngikk imidlertid Island i 1951 en fornyet forsvarsavtale med USA, som åpnet for utplassering av en mindre amerikansk styrke ved flyplassen

⁶⁰ Knutsen (2000) s. v

⁶¹ I forbindelse med den såkalte 'Note-krisen' i 1961, truet Norge med 'å ta sin basepolitikk opp til vurdering dersom finsksovjetiske konsultasjoner medførte en endring i Finlands militære situasjon.' Johansen (1986) s. 76.

Keflavik. Forbudet mot utplassering og lagring av atomvåpen på Island står ved lag. Norge og Danmark opprettholdt imidlertid base- og atomvåpenforbudet, og innførte også andre selvpålagte restriksjoner. For Norges del var de viktigste innføringen av forbud mot allierte flygninger øst for 24. lengdegrad og forbud mot militær øvelsesvirksomhet i Finmark fylke. Danmark innførte restriksjoner i forhold til alliert virksomhet på øya Bornholm og har innført forbud mot forhåndslagring av tyngre alliert materiell. Etter avslutningen av den kalde krigen har det kommet fram opplysninger om at det ikke bare var de NATO-allierte nordiske landene som førte en nøytralistisk sikkerhetspolitikk for å berolige Sovjetunionen i øst. I all hemmelighet ble svenske flybaser forberedt på å ta i mot NATO-fly, svenske høyere offiserer forberedt for å kunne samordne svenske styrker med NATOs og det svenske flyvåpenet installerte det amerikansk-britiske IFF-systemet, for gjenkjenning av vennligsinnede fly. Hemmelige kommunikasjonslinjer ble opprettet til USA for å kunne lede bombefly og kryssermissiler gjennom svensk luftrom.⁶² Norge, Danmark og Island kan i så måte karakteriseres som nøytrale allierte, mens Sverige klart hadde en rolle som alliert nøytral. Finlands rolle var i mye større grad uavklart. VSB-avtalen knyttet landet til den sovjetiske sfæren, mens dets uavhengige demokratiske styre også førte til fellesskap med Vest-Europa. Det kan i denne sammenheng nevnes at Sovjetunionen ikke formelt anerkjente Finlands nøytralitet før Mikhail Gorbatsjov besøkte landet i oktober 1989, mens den fra vestlig side var anerkjent fra slutten av 1950-tallet.⁶³

Konsekvensen av den nordiske balansen var at området var preget av et sikkerhetsfellesskap⁶⁴ mellom landene, samt at området tiltross for de store sovjetiske styrkene som etter hvert ble utplassert på Kolahalvøya var et lavspenningsområde. Den nordiske balansen bidro med andre ord til amerikansk og sovjetisk tilbakeholdenhet i Norden.

De nordiske landenes ulike sikkerhetspolitiske orienteringer hadde ikke bare konsekvenser for forsvars- og sikkerhetspolitikken, men hadde også konsekvenser i forhold til økonomisk

⁶² Tunander (1997) s. 289

⁶³ Raunio (1998) s. 50 og 59.

⁶⁴ Begrepet ble opprinnelig tatt i bruk av Karl Deutsch på 1950-tallet for å beskrive følgende: Et sikkerhetsfellesskap karakteriseres ved stabile forventninger om fredelig konfliktløsning stater i mellom. I følge Deutsch var Norden et pluralistisk sikkerhetsfellesskap, hvor statene ikke hadde overdratt myndighet til overnasjonale organer. Deutsch (1957)

politikk og økonomisk samarbeid i forhold til Europa. Spesielt var dette kritisk for Finland. Allerede ved de tidligste forsøkene på å etablere et økonomisk samarbeid på kontinentet, ble det fra sovjetisk side sett i sammenheng med en mulig sterkere militær integrasjon. Gjennom Brussel-traktaten av 1948 hadde Storbritannia, Belgia, Nederland, Luxemburg og Frankrike etablert Vestunionen, en organisasjon som skulle fremme et kollektivt europeisk forsvar, men også sosialt og økonomisk samarbeid. I 1954 ble avtalen modifisert og det ble foretatt en omstrukturering inn i den Vesteuropeiske Union. De økonomiske aspektene ble mer fremhevet og organisasjonens mål var å skape økonomisk gjenreisning, europeisk enhet og å sikre gjensidig støtte i tilfelle et angrep. På samme tidspunkt ble Vest-Tyskland invitert inn i NATO, og den Vesteuropeiske Unionen fikk som oppgave å kontrollere gjenopprustningen av landet.

Parallelt med denne prosessen ble det også inngått avtaler som senere skulle komme til å utgjøre grunnplattformen for det europeiske fellesmarkedet og den europeiske union. Gjennom etableringen av den europeiske kull- og stål unionen (1951), det europeiske økonomiske fellesskap (1957) og EURATOM (1957) ble de samme landene som utgjorde den vesteuropeiske unionen også knyttet sammen økonomisk. Storbritannia stod utenfor det europeiske økonomiske fellesskap. Parallelt foregikk det også arbeid i Norden for å skape et tettere nordisk økonomisk samarbeid, først og fremst gjennom det allerede etablerte Nordisk Råd. Rådet nedsatte i 1954 en kommisjon for å utrede mulighetene for dette. Kommisjonen fortsatte å rapportere fram til 1958, da Rådet ikke lenger så muligheten for å etablere et nordisk fellesmarked, da dette ville kunne ses som en reaksjon mot det europeiske fellesmarkedet. Det er tvilsomt om de nordiske landene ville gått fullt inn for et slikt marked, og spesielt Finlands deltakelse ville vært avhengig av sovjetisk godkjenning. Et nordisk fellesmarked ville klart vært en fordel for Sverige, som hadde den største økonomien, men det ble stilt spørsmål ved hvorvidt deltakelse var forenelig med landets nøytralitet. For Danmark og Norge ville etableringen av et nordisk fellesmarked medført en reorientering av landenes handelspolitikk, bort fra Storbritannia som var begge lands viktigste handelspartner. Det som er klart er at de nordiske landene av ulike årsaker ikke var villige til å etterstrebe tettere økonomisk integrasjon, eller i alle fall valgte å følge den sedvanlige praksis med forsiktige og langsomme forhandlinger med sikte på å på forhånd løse alle mulige problemer.⁶⁵ I 1957

⁶⁵ Urwin (1995) s. 89

foreslo Storbritannia å etablere en europeisk frihandelsorganisasjon, som innebar et alternativ til EEC. Forhandlinger ble i gang satt mellom Storbritannia, Østerrike, Danmark, Norge, Sverige, Finland, Portugal og Sveits. I januar 1960 ble EFTA innstiftet i Stockholm, men uten Finland som medlem. Det hadde vært et håp fra finsk side om at deltakelse fra nøytrale stater som Østerrike, Sverige og Sveits skulle overbevise Sovjetunionen om at den nye organisasjonen var tilstrekkelig politisk harmløs til at finsk medlemskap kunne godtas.⁶⁶ Finsk tilknytning til EFTA ble først mulig i 1961, etter utarbeidelse av en omfattende særavtale som gjorde Finland til assosiert medlem, samt utarbeidelsen av en tollavtale med Sovjetunionen. Først i 1986 ble det mulig for Finland å bli fullverdig medlem av EFTA.⁶⁷

Norden i FN

Av de nordiske landene var det bare Danmark og Norge som var blant landene som underskrev FN-charteret i 1945. Sverige og Island ble medlemmer i 1946, mens Finland ikke ble medlem før i 1955. Finland ble innvilget medlemskap etter en avtale mellom USA og Sovjetunionen som åpnet for at 16 nye medlemsland kunne opptas i FN.⁶⁸ Blant disse var foruten Finland, Spania, Portugal, Italia, Irland, Østerrike, Ungarn, Romania, Bulgaria og Albania. Gjennom hele FNs levetid har representanter fra de permanente delegasjonene til FN for de nordiske landene møttes regelmessig på ulike nivåer. Først og fremst for å utveksle informasjon, men også for å gjøre rede for de ulike landenes standpunkt i forhold til forskjellige resolusjonsforslag. Dette ble påpekt av Wiklund og Lidstrøm i 1968 og av Eknes i 1995. Utenriksdepartementet i Norge bekrefter at virksomheten fortsatt er omfattende i 2003.⁶⁹

Innenfor rammen av FNs virksomhet møtte de nordiske landene problemer som de ellers ikke hadde hatt behov for å ta standpunkt til. Rammen for deres utenrikspolitikk ble utvidet gjennom medlemskap i FN. Som en felles målsetning for de nordiske landenes utenrikspolitikk står imidlertid et sterkt FN, der de nordiske landene anser seg selv for å ha spesielle forutsetninger for å styrke og støtte organisasjonen. Den tidligere danske

⁶⁶ Urwin (1995) s. 97

⁶⁷ Sundelius (1995) s. 80

⁶⁸ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 86

⁶⁹ Telefonsamtale med Arman Aardal ved UD's FN-seksjon 7. mars 2003.

utenriksministeren Per Hækkerup har pekt på tre spesielle omstendigheter som kan forklare dette. Han peker på at de nordiske landene er små, og utgjør dermed ingen trussel mot andre nasjoner, at de ikke har en historie som kolonimakter, og at 'the Scandinavian way of life' åpner for tillit og respekt. Denne særstillingen har landene forsøkt å utnytte, og de etterstreber å på ulike måter fremme FNs interesser. De nordiske landene har således engasjert seg særlig aktivt i FNs fredsbevarende operasjoner og har bidratt med militære kontingenter til ulike internasjonale kriser. Videre har de stilt kvalifisert personell til disposisjon for FN som meglere i tvister mellom stater. I nedrustningsspørsmål har de nordiske landene ofte vært initiativtakere og forslagstillere, og de har understreket betydningen av rask og allmenn nedrustning. I det praktiske arbeidet, for å nå disse målene, hevder de nordiske landene at det er skadelig for FN å vedta resolusjoner som aldri kan realiseres. Målet er å arbeide fram gjennomførbare forslag og unngå urimelige resolusjoner og propaganda resolusjoner. Løsningene må være realistiske og lede til kompromisser og forsoning, og ikke til å ytterligere skjerpe rådende motsetninger. Den finske presidenten Urho Kekkonen utalte i Generalforsamlingen i 1961 at: 'Vi betrakter oss som leger heller enn som dommere. Vår oppgave er ikke å avsi dom eller fordømme, uten også å stille diagnoser og forsøke å lege.'⁷⁰

Et annet allment trekk i de nordiske landenes FN-politikk er deres sterke fokus på universalitetsprinsippet. Som talsmenn for et sterkt FN innser de nødvendigheten av at alle nasjoner er tilsluttet organisasjonen. Gjennom å være en verdensomspennende organisasjon har FN mulighet til å utvikle seg til å bli et effektivt instrument for å opprettholde internasjonal rettsorden.⁷¹

Bjørn Skogmo har oppsummert hovedtrekkene i norsk FN-politikk i de første 40 årene i to hovedkategorier. Disse kan også i stor grad sies å gjelde de andre nordiske landene og er til dels overlappende i forhold til de punktene som er trukket fram ovenfor. For det første kan man trekke fram Norges sterke og konsekvente støtte til FN som institusjon. I tillegg til de punktene som er nevnt over trekker Skogmo fram hvordan Norge, men også de andre nordiske landene, har omsatt denne støtten til finansielle bidrag både direkte til FN og gjennom FN-systemet. Han hevder at det bak støtten til FN ligger en god porsjon idealisme.

⁷⁰ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 88

⁷¹ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 88-89 og Eknes (1995) s. 8

Hvorvidt dette også har vært en blåøyd idealisme, en naiv tro på at man gjennom FN også kan ivareta norske realpolitiske interesser, hevder han er et annet spørsmål. Den sterke tverrpolitiske og vedvarende støtten til FN gjennom norsk utenrikspolitikk i 40 år, hevder Skogmo neppe skyldes at norske politikere og embetsmenn har manglet innsyn i FNs begrensninger og svakheter. Han peker i stedet på at den positive holdningen har vært opprettholdt av to sterke tradisjoner i norsk utenrikspolitikk. Den første av disse er en moralistisk tradisjon, som på forskjellige måter har vært til stede både på høyre- og venstresiden i norsk politikk. Det vil si troen på at det nytter å kjempe, og at noen må kjempe for høyverdige målsetninger og moralsk adferd i internasjonal politikk, selv om resultatene bare er oppnåelige på lang sikt. Troen på, eller kallet om, at Norge må ta på seg et ansvar i denne sammenheng, har vært sterk i norsk politikk. FN har kanskje vært det viktigste instrument for å overføre denne holdningen til en noenlunde praktisk og gjennomførbar politikk. Den andre tradisjonen er troen på organisasjonssamfunnet, spesielt i etterkrigstiden. Skogmo peker da på tilliten til at det er mulig å bygge opp et system av regler og institusjoner for å bedre styring og kontroll med samfunnsutviklingen. Disse holdningene, som i følge Skogmo kanskje har vært sterkest innenfor arbeiderbevegelsen, har gjennom FN og FN-systemet også kunnet la seg overføre til det internasjonale samfunnet. Man har med andre ord hatt en tro om at slike internasjonale instrumenter kan få en bedre styring med utviklingen også internasjonalt. Ikke bare når det gjelder problematikk i forhold til krig og fred, men på en lang rekke funksjonelle oppgaver som de forskjellige organisasjonene innenfor FN-systemet tar seg av.⁷² Det historiske, kulturelle og sosiale fellesskapet gjør at landenes oppfatning av sin egen rolle i FN er så identisk at det er sannsynlig at de nordiske landene ville handle likt også dersom de ikke hadde forutgående konsultasjoner seg i mellom.⁷³ Liknende argumentasjon har blitt trukket fram også for de andre nordiske landene andre steder.⁷⁴

Basert på disse grunnleggende felles interessene og målsetningene, har de nordiske landene utviklet et nært samarbeid i forhold til avstemninger om resolusjoner i FNs Generalforsamling. På mange måter har de utviklet en ensartet stemmegivningsprofil som har

⁷² Skogmo (1985) s. 161-162

⁷³ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 121-122

⁷⁴ Kekkonen (1983) s. 92-93, Eknes (1995) s.7-15, Branner(2000) i Branner og Kelstrup (2000) kap.6 og Hagard (1987) s. 36-39.

gjort at ulike tidligere forskningsarbeider har pekt på eksistensen av en enhetlig nordisk stemmegivningsgruppe eller blokk. Andre har igjen pekt på at det innefor den nordiske gruppen har vært motsetninger som kan spores tilbake til de ulike sikkerhetspolitiske orienteringene. Et eksempel på dette er Åge Eknes som påpeker følgende: "I lange perioder under den kalde krigen var nordisk samarbeid om FN-spørsmål på et lavt nivå. For eksempel, med bakgrunn i ulik orientering i forhold til sikkerhetspolitikk, var de nordiske NATO-medlemmene Norge, Danmark og Island betydelig mindre frie i forhold til stemmegivning når politiske spørsmål og spørsmål om nedrustning var på agendaen i Generalforsamlingen enn Sverige og Finland var."⁷⁵ På den annen side gjør Jan-Erik Lidstrøm og Claes Wiklund en kvantitativ sammenlikning av stemmegivningen i årene 1956 – 1965, der konklusjonen er at Finland er landet som avviker mest fra den nordiske gruppen.

I følge Lidstrøm og Wiklund kan det antas at det nordiske samarbeidet med bakgrunn i de ulike landenes sikkerhetspolitiske orientering settes på prøve i spørsmål som er av politisk og sikkerhetspolitisk natur. Forfatterne foretar parvise sammenlikner av stemmegivning i årene fra 1956 til 1965 og finner at det er størst grad av samstemmighet mellom Danmark og Norge, men at også Island har høy samstemmighet med disse to landene. NATO-gruppen har altså en samstemmighet som overstiger 0,93%, mens Finland inntar en markant avvikende posisjon. Finland har de fire laveste verdiene og når gjennomsnittlig bare opp i 0,80% i forhold til de tre NATO-landene. Finland har i stedet større enighet med Sverige, som inntar en mellomposisjon innenfor den nordiske gruppen. Studeres samstemmigheten innenfor gruppen som helhet for de nevnte årene, finner man at i 5 av 10 gjennomførte avstemninger, stemmer alle de fem landene identisk, mens det i de øvrige 5 avstemningene er ett land som avstår fra å stemme - som oftest Finland. Det avdekkes med andre ord en utstrakt enighet mellom de nordiske landene.⁷⁶

Dersom de nordiske landenes stemmegivning settes i relasjon til stormaktene Sovjetunionen og USA, kan man avdekke hvordan de enkelte nordiske landene posisjonerer seg i forhold til konflikten mellom Øst og Vest. De fem landene plasseres dermed på en tenkt linje med de to stormaktene som poler. Det avdekkes igjen at det er Finland som avviker mest fra

⁷⁵ Eknes (1995) s. 11

⁷⁶ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 94

gruppemønsteret. Landets posisjon nærmest Sovjetunionen og lengst fra USA avspeiler Finlands erklærte målsetning om nøytralitet i forhold til stormaktskonflikten og avviker fra nabolandenes holdning. I slik forstand kan Finland sies å være mest nøytralt av de fem landene, selv om landets enighet med USA er klart større enn hva som er tilfelle med Sovjetunionen. Finlands særstilling underbygges ytterligere av det faktum at landet har lavere samstemmighet med hvert av de tre NATO-landene enn hva disse har med USA. Dette forholdet belyser klart vanskeligheten med å utelukkende ta utgangspunkt i voteringsresultater for å avdekke grupper innenfor Generalforsamlingen uten å undersøke i hvilken grad man har samråd og diskusjoner for å komme fram til ett, om mulig, felles standpunkt. Gjennomsnittlig samstemmighet for USA i forhold til Norden er 83%, mens det for Finland mot resten av Norden er 82% ⁷⁷

Normalt sett stemmer de nordiske landene med ett unntak, Finland i nedrustningsspørsmål, oftere med USA enn med Sovjetunionen. For perioden fra 1956 til 1965 viser samtlige fem land større samstemmighet med USA, selv om Finland avviker noe. Finlands posisjon innenfor gruppen markerer landets streben etter å ikke ta standpunkt i konflikten mellom stormaktene. NATO-landenes samstemmighet ligger gjennomgående fra 82% eller mer i forhold til USA, mens den ligger på rundt 40% i forhold til Sovjetunionen. En interessant iakttakelse er at det i nedrustningsspørsmål oppstår et annet mønster. De nordiske landene inntar da en mer uklar posisjon i forhold til stormaktene. At NATO-medlemskapet for Danmark, Norge og Island avspeiles i stemmegivningen i forhold til USA kan ikke sies å være overraskende. Finlands VSB-avtale med Sovjetunionen er på samme måte en sannsynlig forklaring på at de to landene har høyere samstemmighet. ⁷⁸

Også nyere forskningsarbeider har pekt på eksistensen av en nordiske gruppe som skiller seg fra det øvrige Europa, og på det faktum at de nordiske landene likevel skiller seg fra hverandre med hensyn til stemmegivning. Miguel Marín-Bosch påpeker hvordan de nordiske landene utgjør en underregional gruppering innenfor gruppen 'Vesteuropeiske og andre stater' ⁷⁹, men også på hvordan Finland har lavere grad av samstemmighet med NATO-landene

⁷⁷ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 95-96

⁷⁸ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 119-120

⁷⁹ Marín-Bosch (1998) s. 136

enn hva disse har innbyrdes. Også Marín-Bosch peker på Sveriges mellomposisjon i den nordiske gruppen, på samme måte som Lidstrøm og Wiklund gjorde i 1968. Marín-Bosch trekker i tillegg fram hvordan enigheten innenfor den nordiske gruppen øker etter avslutningen av den kalde krigen, fra 1991 og utover.⁸⁰

For å oppsummere de elementene som er trukket fram ovenfor kan man trekke ut følgende fire punkter. For det første gjør de nordiske landenes historiske, kulturelle og sosiale fellesskap at de i overveiende grad har de samme holdningene og interessene i forhold til sin rolle i FN og for FNs rolle generelt. For det andre har deres ulike sikkerhetspolitiske orienteringer gjort at de utvikler eller blir pålagt ulike standpunkt i forhold til spørsmål av sikkerhetspolitisk karakter. For det tredje viste det seg imidlertid at konflikten mellom Øst og Vest også fikk konsekvenser i spørsmål av økonomisk karakter, med hensyn på integrasjon i forhold til det øvrige Europa. For det fjerde peker tidligere forskning på at de ovenfor nevnte punktene har blitt materialisert i stemmegivningen i FNs Generalforsamling. Det har blitt påpekt hvordan de nordiske landene historisk har utgjort en gruppe med en utstrakt enighet i forhold til stemmegivning, men dog at det finnes forskjeller mellom dem som kan spores tilbake til de ulike sikkerhetspolitiske orienteringene. Finland har markert seg ved å ligge nærmere Sovjetunionen, mens de tre NATO-landene har utgjort en tett gruppe innenfor Norden nærmere USA enn både Sverige og Finland.

⁸⁰ Marín-Bosch (1998) s. 157 og s. 210

Teori

En konstruktivistisk tilnærming til internasjonal politikk

Basert på tradisjonen fra sosial konstruktivisme, et perspektiv som hadde som ambisjon om å på radikal måte endre oppfatningen av strukturer og kausalitet i samfunnsforskningen, ble perspektivet også tatt i bruk i forhold til studier av internasjonal politikk mot slutten av 1980-tallet. Dette hovedsakelig amerikanske perspektivet så styrken i å vende seg mot sosiologi og sosiologisk teori for å forklare prosesser i internasjonal politikk. Dette ble gjort uten å avskrive den nyrealistiske definisjonen av materiell struktur, til fordel for en kognitivt basert definisjon av struktur og prosess.⁸¹ Som en av de fremste representantene for denne retningen stod Alexander Wendt, ikke bare i utviklingen av perspektivet, men og som en representant for en moderat posisjon innfor retningen over tid. Hans syn på kausalitet og struktur er i hovedsak i tråd med arbeider av John G. Ruggie, Emanuel Adler og Martha Finnemore og andre. Sammen har disse og andre konstruktivister en ambisjon om å bygge bro over noen av de motsetningene som finnes innenfor studier av internasjonal politikk.⁸² Som Wendt selv skriver, sammen med Peter J. Katzenstein og Ronald L. Jepperson: 'The arguments (of this book) variously compete with, complement and begin to conceptualise those of realism and liberalism'.⁸³

I likhet med andre fagfelter har studier av internasjonal politikk til ulike tider vært under innflytelse av ulike tilnærminger og teoretiske strømninger. Øyvind Østerud gir følgende korte sammenfatning av de mest dominerende retningen innenfor fagfagfeltet gjennom 1900-tallet. Under og etter første verdenskrig var idealismen dominerende. Den fokuserte på hvordan idealer, ønsker og prinsipper kunne påvirke politikken og forholdet mellom stater. Idealisme i denne formen har et klart normativt innhold, og la mange av grunnprinsippene for blant annet opprettelsen av Folkeforbundet. Denne retningen ble i tiden under og etter den andre verdenskrig utkonkurrert av en realistisk tilnærming, som flyttet fokus over på hvordan maktforhold og nasjonale sikkerhetsbehov var styrende i et internasjonalt samfunn av stater

⁸¹ Burchill, Scott, Richard Devetak, Andrew Linklater, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit og Jacqui True (2001) kap. 8

⁸² McSweeney (1999) s. 203

⁸³ Katzenstein, Jepperson og Wendt (1996) s. 73

uten overordnet styring. På 1960-tallet utviklet det seg så en adferdsorientert eller behavioristisk retning, som søkte å studere internasjonal politikk gjennom kvantifiserbare adferdsdata. Denne retningen var forenelig både med idealistiske og realistiske tilnærminger. Fra 1970-tallet vokste det så fram en nyrealistisk retning, som i motsetning til den klassiske realismen, la mindre vekt på maktbegjær som drivkraft i internasjonal politikk, men som heller søkte å forklare statlig adferd gjennom strukturelle kjennetegn ved det internasjonale samfunn. Spesielt viktig var det internasjonale anarkiet, hvor kampen mellom suverene stater stod sentralt.⁸⁴ Imidlertid fantes det også en retning som langt på vei aksepterte nyrealistenes argumentasjon, men som påpekte at strukturene som lå implisitt i anarkiet også kunne føre til samarbeid gjennom et interessefelleskap. Denne retningen har ofte blitt karakterisert som en liberal eller nyliberal tilnærming til internasjonal politikk. Ut over 1980-tallet etablerte nyrealismen og nyliberalismen seg som de to dominerende og til dels konkurrerende retningene innenfor studier av internasjonal politikk.⁸⁵

Sosial konstruktivisme i internasjonal politisk teori.

Det er mot disse to retningene Wendt og andre har fremsatt konstruktivismen som et mer fruktbart alternativ, og til dels har oppnådd anerkjennelse. Det siste skyldes i hovedsak anerkjennelsen av konstruktivismens to mest grunnleggende antakelser. Først og fremst at strukturene for menneskelig samhandling primært blir bestemt av en felles forståelse av virkeligheten, ideer, heller enn av materielle forhold, og for det andre at en aktørs oppfatning av seg selv, aktørens identitet, og aktørens interesser er konstruert av disse felles ideene, heller enn gitt fra naturens side. Dette innebærer at konstruktivisme på den ene siden er idealistisk orientert, dog ikke i normativ forstand, mens den på den andre siden er strukturalistisk eller holistisk orientert. Konstruktivisme kan derfor ses som en form for strukturalistisk idealisme.⁸⁶

Før det konstruktivistiske perspektivet Wendt setter fram presenteres inngående, kan det være hensiktsmessig å komme med noen generelle betraktninger. For det første er ikke

⁸⁴ Østerud (1996) kap 21

⁸⁵ Katzenstein (1996a) s. 3

⁸⁶ Wendt 1999 s. 1

konstruktivisme noen teori om internasjonal politikk. I likhet med 'rational choice'-teori, er den en form for rammeteori, som det i all hovedsak er mulig å benytte i forhold til alle sosiale former. Det være seg familien, stater eller endog kapitalisme. For at teorien skal være mulig å anvende må derfor både hvilke aktører, det vil si enhetene i analysen, og strukturer, analysenivå, spesifiseres. I denne sammenheng utgjør stater aktører og det internasjonale system av stater utgjør analysenivå. Dette vil imidlertid behandles utfyllende senere. For det andre er Wendts konstruktivistisk perspektiv på internasjonal politikk, preget av å være en prosess hvor han etter hvert utformer en helhetlig teori om internasjonal politikk. Allerede i en artikkel fra 1992, 'Anarchy is what states make of it', skisserer Wendt grunnlinjene i det perspektivet han etter hvert skulle komme til å representere. Gjennom bidraget til boken 'The culture of national security', skrevet sammen med Peter J. Katzenstein og Ronald L. Jepperson, og en rekke artikler i ulike tidsskrift, utvikler og modifiserer Wendt ulike sider ved sin posisjon. I boken 'Social theory og international politics' presenterer han dette som en helhetlig teori. Jeg tar utgangspunkt i denne boken når jeg senere skal presentere Wendts posisjon, men kommer til å trekke inn elementer fra hans tidligere arbeider der jeg finner det nødvendig. Jeg vil i liten grad referere til annen teoretisk litteratur, da hovedmålsetningen med denne analysen er å forklare mønstre i de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling ved å benytte Wendts teoretiske tilnærming, slik den er presentert i 'Social Theory of International Politics'.

For å plassere sitt eget standpunkt i forhold til de eksisterende, og dominerende retningene innefor studier av internasjonal politikk, trekker Wendt opp to begrepspar som han diskuterer ulike retninger opp i mot. Som nevnt anser han de nyrealistiske og nyliberale retningene som de to mest dominerende, og trekker fram Kenneth Waltz' 'Theory of international politics' som det mest fremstående eksempel på den nyrealistiske retningen og Robert O. Keohanes 'After hegemony' og 'International institutions and state power' som de mest fremtredende eksemplene på den nyliberale retningen. I all hovedsak posisjonerer han sin egen tilnærming i forhold til disse to.

Både i bidraget til 'The culture of national security' og i 'Social theory of International Politics' trekker Wendt opp en distinksjon mellom de materialistisk orienterte tilnærmingene

til internasjonal politikk på den ene siden, og de idéorienterte⁸⁷ tilnærmingene på den andre. Årsaken til dette er at han hevder at disse to ulike orienteringene representerer to grunnleggende forskjellig forståelser av hva som er de mest fundamentale årsakene som ligger bak internasjonal politikk. Med andre ord at det finnes en ontologisk forskjell mellom materialisme og idealisme. Dette må ikke forstås som at materialister ikke anerkjenner betydningen av ideer, eller at idealister avviser materielle forholds forklaringskraft, men at det finnes en grunnleggende uenighet om hvor dypt effektene av de to stikker.

En materialistisk posisjon innebærer at opphavet til og fordelingen av ulike typer ressurser anses for å være de mest fundamentale egenskaper ved et samfunn. I følge Wendt finnes det minst fem typer materielle egenskaper som går igjen innenfor materialistiske tilnærminger. Disse er menneskets natur, naturressurser, geografi, produksjonskrefter og det han kaller 'forces of destruction', det vil si ødeleggende kapasiteter. I følge materialistene vil fordelingen og bruken av disse ha betydning for hvordan verden ser ut. Det er disse som gjør at enkelte stater er mer dominerende enn andre, ved å skape aggresjon, trusler og så videre. Et slikt standpunkt avviser ikke ideers betydning, men effekten av dem behandles som mellomliggende og/eller sekundære.⁸⁸

På den andre siden innebærer et idealistisk standpunkt i denne sammenheng at de mest grunnleggende egenskapene ved samfunnet er opphavet til og strukturen av en sosial bevissthet, eller som det Wendt selv kaller distribusjonen av ideer og kunnskap. Ved noen anledninger kan slike strukturer ta form av normer, regler og institusjoner som flere aktører slutter seg til, men det kan også eksistere i mer uformelle former. På begge måter kan sosiale strukturer ha betydning. De kan definere aktørers identitet og interesser, hjelpe aktører til å finne felles løsninger på problemer, gjennom å definere forventninger om handling, gjennom å definere trusler og så videre. Dette utgangspunktet avskriver ikke betydningen av materielle krefter, men legger til grunn at de er sekundære, og at de har betydning dersom aktørene har

⁸⁷ Jeg vil i det videre benytte begrepet idealisme om denne posisjonen, uten at dette innebærer at idealisme må forstås i normativ forstand eller forveksles med den idealistiske retningen innenfor internasjonal politikk. Der hvor idealisme tillegges normativ betydning eller betegner idealisme som skoleretning, vil dette bli spesifisert eksplisitt.

⁸⁸ Wendt (1999) s. 23

gitt dem mening. Wendt eksemplifiserer ved å peke på at materiell polaritet i det internasjonale samfunn har betydning, men hvilken betydning avgjøres av hvorvidt polene utgjør venner eller fiender, noe som er en konsekvens av felles ideer. Forskjellen mellom det materialistiske og det idealistiske synet på ideer, bygger i så måte på forskjellige forestillinger om sammenheng og effekt, i følge Wendt. Mens materialistene fokuserer på kausale sammenhenger og effekter, er idealistene mer opptatt av konstituerende sammenhenger og effekter.⁸⁹

I en kausal sammenheng er X en forutgående betingelse for effekten Y. Dette innebærer at X er midlertidig forutgående for og eksisterer uavhengig av Y. På den annen side innebærer en konstituerende sammenheng at X er i kraft av sin relasjon til Y. X forutsetter Y, og det er slik sett innegn forskjell på to typene av effekt, men i motsetning til en kausal sammenheng er en konstituerende sammenheng kjennetegnet ved at sammenhengen mellom X og Y er nødvendig, ikke betinget. Kausale og konstituerende effekter er i så måte forskjellige, men ikke gjensidig utelukkende. Wendt hevder at uklarhet rundt disse to typene av sammenheng og effekt har vært roten til mye av forvirringen rundt betydningen av ideer og materielle krefter i studier av internasjonal politikk. En klarere og mer konsistent tilnærming kan redusere noen av disse motsetningene.⁹⁰

De to ulike oppfatningene av hva som er samfunnets grunnleggende egenskaper, danner to ulike poler på en akse. På en del områder kan de trekke på argumenter fra den andre, men da bare på egne betingelser. Et perspektiv mellom de to er vanskelig å utarbeide, siden materialistene på den ene siden vil motsette seg en argumentasjon hvor overordnet idéstruktur ikke har noen forklarende relasjon til den materielle basis. På samme måte vil idealistene alltid motsette seg argumentasjon hvor en slik forklarende relasjon finnes.⁹¹

I tillegg til motsetningen mellom de materialistisk orienterte og de idé orienterte retningene, skiller ulike perspektiver på internasjonal politikk seg fra hverandre i forhold til hvordan de ser på og behandler strukturer og aktører. Disse begrepene kan også settes opp langs et

⁸⁹ Jepperson, Katzenstein og Wendt (1996) s. 66 og Wendt (1999) s.24

⁹⁰ Wendt (1999) s. 25

⁹¹ Wendt (1999) s.26

kontinuum, hvor de rent strukturalistiske og de rent individualistiske posisjonene utgjør ytterpunktene.

Motsetningen mellom de to posisjonene handler i utstrakt grad om hvorvidt strukturer 'skaper' aktører. Også her dreier det seg om ontologiske forskjeller mellom de to standpunktene. Individualistene tar utgangspunkt i at samfunnsvitenskapelige forklaringer skal være reduserbare til egenskaper ved og interaksjon mellom uavhengig eksisterende aktører. På den annen side tar strukturalistene utgangspunkt i at de sosiale strukturenes effekt på aktørene ikke kan reduseres til uavhengig eksisterende aktører og interaksjon mellom dem, og at sosiale strukturer både har konstituerende og kausal effekt på aktører. På denne måten skiller de to posisjonene seg også fra hverandre, ved at strukturalismen virker ovenfra og ned, fra ikke reduserbare sosiale strukturer til aktører, mens individualismen virker nedenfra og opp, fra ontologisk primitive aktører til strukturer.⁹² Wendt peker på to distinksjoner som er essensielle for å forstå motsetningen mellom individualisme og strukturalisme. For det første er det distinksjonen mellom kausale og konstituerende effekter, som allerede er nevnt. På den andre siden peker han på distinksjonen mellom effekten struktur har på aktørers egenskaper og effekten strukturene har på aktørenes handlinger.

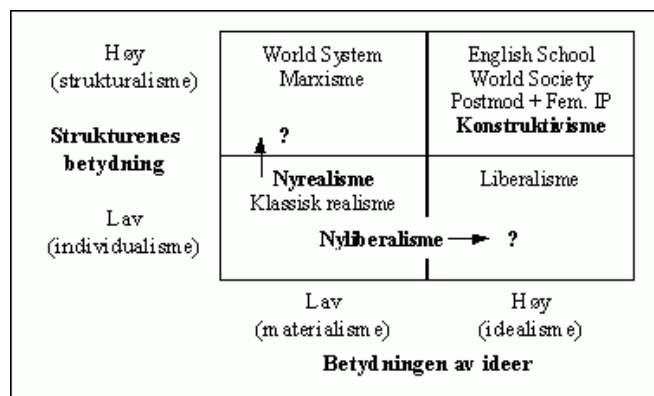
De fleste individualister tar utgangspunkt i at aktørers egenskaper og interesser er gitt, at de er eksogene i forhold til aktørene, og er derfor mest opptatt av effekt i forhold til handling. Spesielt innefor ulike rasjonalistiske tilnærminger er denne formen for individualisme dominerende. Rasjonalismens ensidige fokus har vært kjernen i mye av kritikken fra strukturalister. Det er likevel mulig å kombinere individualisme med teorier om sosiale strukturer som årsak til aktørers egenskaper. Men å innta et individualistisk utgangspunkt kan ikke kombineres med muligheten for at sosiale strukturer har konstituerende effekt på aktører. En slik mulighet innebærer at strukturer ikke kan reduseres til egenskaper ved eller interaksjon mellom ontologisk primitive aktører, og som dermed bryter med individualismens forutsetninger. Påstanden om at sosiale strukturer har konstituerende effekt forblir i så måte en rent strukturalistisk hypotese.

⁹² Wendt (1999) s. 26

Dersom man skal angripe det internasjonale system fra et strukturalistisk perspektiv, kan det på ulike måter være problematisk. Først og fremst skyldes det at det internasjonale systemet, i følge Wendt, har lav 'tetthet'. Dette innebærer at gitt et internasjonalt system med et interaksjonsnivå som er lavere enn det innenrikspolitiske interaksjonsnivået i de enkelte statene, så kan det tenkes at statlig identitet og interesser er mer avhengig av innenrikspolitiske enn av utenrikspolitiske strukturer. For det andre kan det være problematisk i forhold til at, som nevnt, individualisme i det minste i prinsippet åpner for at strukturer kan ha kausal effekt på staters egenskaper. I praksis har det imidlertid vist seg at individualistene i overveiende grad har avvist både sosiale strukturers kausale og konstituerende effekt på staters egenskaper.⁹³

I likhet med motsetningen mellom de materialistisk orienterte og de idéorienterte retningene, er også motsetningen mellom de individualistisk orienterte og de strukturorienterte retningene vanskelig å plassere på et kontinuum. Selv om de ulike begrepene kan anses for å være ytterpunkter på et kontinuum, viser realiteten at det er vanskelig, om mulig å, innta mellomposisjoner. Selv om ønsket om konvergens er tilstede, gjør de ulike retningenes grunnleggende forutsetninger at det legges sterke begrensninger på forsøkene.

For å kunne plassere de ulike tilnærmingene til studiet av internasjonal politikk i forhold til disse ulike begrepsparene, setter Wendt dem opp som kryssende akser. Han skaper dermed et plan som han hevder fanger opp ulikheten mellom de forskjellige skoleretningene. Resultatet er vist i

Figur 4: Teoretiske retninger i IP

Figur 4. Figuren er en videreutvikling av en tilsvarende figur som ble presentert i 'Culture of national security' i 1996, men dog med en del modifiseringer. Før jeg går inn på hvordan Wendt argumenterer for plasseringen av de ulike teoriretningene, og da spesielt nyrealisme, nyliberalisme og konstruktivisme, vil jeg se

⁹³ Wendt (1999) s.28

litt på hvordan det teoretiske kartet er endret fra versjonen som ble presentert i 'Culture of national security'.

I all hovedsak er det to elementer som har endret seg fra 'Culture of national security' til 'Social theory of international politics'. For det første benytter Wendt, sammen med Katzenstein og Jepperson, andre begrepsspar for å danne rammen som teoriene plasseres innenfor. Mens Wendt, som nevnt, trekker fram struktur – aktør og materialisme – idealisme som de avgjørende begrepsparene i 'Social theory of international politics', benyttes merkelappene 'kulturell og institusjonell tetthet i omgivelsene' og 'enhet/omgivelses relasjoner' på henholdsvis x- og y-aksen i diagrammet. Argumentasjonen rundt de to aksene er svært lik i begge utgavene, men det har vært pekt på at begrepsbruken i hans tidligere arbeider, blant annet 'Culture of national security', har vært noe uklar. Spesielt med hensyn til hvordan Wendt argumenterer i forhold til skillet mellom ulike typer av sammenhenger peker Bill McSweeney på at det finnes en form for inkonsistens i argumentasjonen. Dette fører til at Wendt ikke klarer å skille seg fra nyrealismens og nyliberalismens forutsetninger på den måten han ønsker og at tilnærmingen ikke utgjør noe brudd med det etablerte, slik han hevder. For det andre hevder McSweeney at distinksjonen Wendt trekker opp mellom hans egen konstruktivistiske strukturalisme og den nyrealistiske strukturalismen ikke kan ses på som noe radikalt brudd med nyrealismen, men i stedet som en alternativ form av den.⁹⁴ McSweeney peker imidlertid på at Wendt i sine nyere arbeider har klargjort mange av de elementene som har blitt påpekt.⁹⁵

For det andre opererer Wendt, Katzenstein og Jepperson, i 'Culture of national security' med en todeling av analyse fokus. På den ene siden peker de i dybde på hvordan skjemaet kan brukes for å plassere teorier om internasjonal politikk på systemnivå, mens de på den andre siden bare overfladisk beskriver hvordan tilsvarende plassering også kan gjøres om teorier på nasjonalt nivå. De presiserer også selv at 'these arguments apply to both the domestic and the international environments , we shall illustrate them at this point only with reference to the latter'. Likevel trekkes innenrikspolitiske forhold fram som forklaringer ved ulike anledninger,

⁹⁴ McSweeney (1999) s.125

⁹⁵ McSweeney (1999) s. 204

uten at disse utdypes.⁹⁶ Det finnes i så måte en innkonsistens i argumentasjonen, på grunn av uavklart analysefokus. Det gjøres i liten grad klart hvor ulike forklaringer har sitt opphav, enten det er på det internasjonale nivå eller på det innenrikspolitiske nivå.⁹⁷ Dette trekkes ikke fram for å undergrave argumentasjonen som gjøres, men heller for å påpeke hvordan Wendt i 'Social theory of international politics' har gjort et helt klart poeng av at 'we have to specify which actors (units of analysis) and structures (levels) we are interested in. (...) This book is concerned with states and the states system'.⁹⁸ Han presiserer også at 'what follows, therefore, is a map of systemic IR theory'.⁹⁹

Disse poengene har blitt trukket fram for å vise hvordan jeg mener Wendt, i 'Social theory of international politics', har tatt over seg noe av kritikken som har vært rettet mot ham og konkretisert der kritikerne har ment det har vært rom for misforståelse.

Plasseringen av de ulike teoriene i diagrammet er basert på hvordan tilnærmingene tolkes i konvensjonell forstand. Det finnes rom for ulikheter innenfor de enkelte. Den klassiske realismen er i følge Wendt plassert i nedre venstre hjørne, gjennom sin materialistiske, individualistiske orientering. Innenfor den klassiske realismen er den menneskelige natur avgjørende for nasjonale interesser. Dette er en individualistisk argumentasjon fordi den innebærer at statlige interesser ikke formes av det internasjonale system. Klassisk realistisk teori kan variere i forhold til hvor materialistiske de er, men fokuset på den menneskelige natur og materielle kapasiteter plasserer dem generelt i denne kategorien. Nyrealisme har et klarere materialistisk utgangspunkt enn den klassiske realismen, og tillegger strukturen på det internasjonale system større vekt. I den forstand er det en bevegelse i retning av den øvre venstre kategorien, men så lenge de antar at denne strukturen bare kan regulere adferd, og ikke forme aktørene, faller de i kategori med den klassiske realismen. Den nyliberale retningen kan også plasseres i den nedre venstre kategorien, under spesielle forutsetninger. I likhet med nyrealistene deler de oppfatningen om individualistisk tilnærming til struktur. Det er få nyliberalister som har utfordret Waltz' syn på makt og interesser utgjør systemets

⁹⁶ Eksempelvis i forhold til listen over argumenter på side 52 og 53.

⁹⁷ Katzenstein, Jepperson og Wendt (1996) kap. 2

⁹⁸ Wendt (1999) s. 193

⁹⁹ Wendt (1999) s. 30

materielle base. Nyliberalister har imidlertid en tilbøyelighet til å se på den overordnede institusjonelle struktur som autonom. Dette plasserer nyliberalistene i retning av kategorien nede til høyre i diagrammet.

Kategorien øverst til venstre utgjøres av en kombinasjon av materialisme og strukturalisme. Dette innebærer i de fleste tilfeller at aktørenes egenskaper er formet av de materielle strukturene på det internasjonale nivå. Nyrealismen kan sies å falle i denne kategorien i de tilfeller hvor det fokuseres på hvordan det internasjonale samfunn produserer like enheter. Waltz er en representant for dette synet, men Wendt peker på at Waltz bare fokuserer på strukturers effekt på handling, mens han ser på identitet og interesser som gitt. Nyrealismen er derfor plassert mellom de to kategoriene til venstre, for å vise hvordan den inneholder visse motsetninger. 'World systems' teorier er klarere strukturalistiske, mens fokuset på det materielle ofte er mer uavklart. Generelt kan man si at de fleste ny-marxistisk orienterte teorier om internasjonal politikk faller i denne kategorien.

I kategorien nederst til venstre finner man teorier som fokuserer på at aktørers identitet og interesser i hovedsak er resultat av innenrikspolitiske forhold, men som anerkjenner ideers betydning for hvordan det internasjonale system ser ut. Liberalismen, i sin opprinnelige form, fokuserer på hvordan statlige faktorer former staters interesser, men som og fokuserer på hvordan disse så begrenses på det internasjonale nivå av institusjoner. Som nevnt kan også de nyliberale tilnærmingene falle i denne kategorien, men dog bare de som fokuserer på forventninger, heller enn makt og interesser. I følge Wendt er dette en lite utbredt posisjon og hovedvekten av nyliberalistene støtter seg, i følge ham, på en nyrealistisk forståelse av virkeligheten. Man kan med andre ord si at debatten mellom den nyrealistiske og den nyliberale retningen har dreid seg om den relative betydningen av makt og interesser på den ene siden og ideer og institusjoner på den andre. Den individualistiske tilnærmingen til struktur har de to retningene i all hovedsak oppnådd konsensus om. Debatten har med andre ord vært konsentrert om diagrammets x-akse.

Mangelen på debatt langs y-aksen kan derfor sees som en av årsakene til fremveksten av de ulike perspektivene som plasserer seg i diagrammets øvre, høyre hjørne. Disse retningene har til felles at de anser at internasjonale strukturer i all hovedsak består av felles forståelse, og at dette ikke bare har betydning for aktørenes handlinger, men også deres identitet og interesser. I følge Wendt kan alle de ulike retningene i denne kategorien kalles konstruktivistiske, men at

det finnes enkelte ulikheter mellom dem. Det vil ikke her bli gått nærmere inn på hva disse forskjellene går ut på. I stedet vil det bli trukket fram ulikheter, i presentasjonen av Wendts 'Social theory of international politics', der jeg finner dette nødvendig.¹⁰⁰

Wendts tilnærming til internasjonal politikk

Dersom man skal kunne trekke slutninger om internasjonal politikk på systemnivå, er det tre grunnleggende elementer som må gjøres rede for. For det første må man finne fram til en god definisjon av hva som er enheter i analysen, hvordan disse formes og hvilke egenskaper de kan ha. For det andre må man gjøre rede for strukturen på det systemet som den internasjonale arena utgjør. Man må med andre ord gjøre rede for hvilke relasjoner som eksisterer mellom aktører. Til slutt må man se på hvilke prosesser som kan sies å eksistere mellom stater og strukturer, og hvordan disse kan føre til enten stabilitet eller endring. Den påfølgende presentasjonen er en redegjørelse for hvilke svar Alexander Wendt gir på de tre problemene, slik han har presentert dem i boken 'Social theory of international relations'.

Staten som aktør.

Problemet med stater som aktører er at de ikke i utgangspunktet er enhetlige. For at stater skal kunne tillegges egenskaper som aktører, må man derfor finne en definisjon som legitimt gjør dette mulig. Omfanget av ulike statsteorier er enormt, og det er innenfor statsvitenskapen stor uenighet om hva staten egentlig er. I all hovedsak kan man snakke om tre ulike grunnsyn på hva stater er, gjennom å foreta en weberiansk, en pluralistisk eller en marxistisk konseptualisering av begrepet. De ulike konseptualiseringene innebærer ulike begrensninger og muligheter som det kan være hensiktsmessig å trekke fram.

Den weberianske definisjonen definerer staten som en suveren organisasjon som har monopol på legitim voldsbruk innenfor et territorium.¹⁰¹ I denne sammenheng er det spesielt to elementer i denne definisjonen som gjør den interessant. For det første antakelsen om at staten er en organisasjon, eller en organisatorisk aktør. Dette innebærer at staten sies å ha interesser,

¹⁰⁰ Forkjeller mellom de ulike formene for konstruktivisme er blant annet beskrevet i Katzenstein, Peter J., Robert O. Keohane and Stephen D. Krasner (1998), Ruggie, John G. (1998) og Buzan, Barry (1993)

¹⁰¹ Weber, Max (1978)

at den kan fatte beslutninger og handle. I så måte kan den sies å være velegnet i forhold til systemiske studier av internasjonal politikk. For det andre sees staten som løsrevet fra samfunnet for øvrig. Weber og andre som har benyttet hans tilnærming til staten, vektlegger primært statens funksjon i forhold til samfunnet, men Weber ser ingen konseptuell avhengighet mellom staten og samfunnet.¹⁰²

I motsetning til Weber forsøker den pluralistiske tilnærmingen å redusere staten til individer og interessegrupper innenfor samfunnet. Klassisk pluralisme har endog forsøkt å fornekte hele statens eksistens, og fokuserer i stedet på regjering, det vil si de individene som på et gitt tidspunkt styrer staten. Man kan derfor si at de to ulike tilnærmingene skiller seg fra hverandre med tanke på referanseobjekt. Weber ser staten som en selvstendig organisasjon, mens pluralistene ser den som en del av samfunnet, hvis de i det hele tatt anerkjenner eksistensen av den.

Wendt peker på at den marxistiske tilnærmingen kan ses på som en slags kombinasjon av de to tidligere.¹⁰³ Marxister ser staten som strukturen som binder sammen den weberianske organisasjonen og det pluralistiske samfunnet i et gjensidig avhengighetsforhold. I så måte kan man si at denne strukturen er gjensidig konstituerende i forhold til statlige aktører og for samfunnet, og derfor at den ene er hva den er i kraft av sin relasjon til den andre.

Siden Wendt presenterer en systemisk teori om internasjonal politikk, peker han på at alle de tre tilnærmingene til staten har en viss grad av relevans. Det weberianske 'staten som aktør' utgjør kjernen, men staters samhandling med hverandre og i forhold til samfunnet forøvrig gjør at man også må supplere med marxistiske og pluralistiske elementer. Wendt konseptualiserer derfor staten som en organisatorisk aktør som er internt knyttet til det samfunnet den styrer, gjennom en politisk autoritetsstruktur.¹⁰⁴

I kraft av å være en aktør vil staten kunne tillegges ulike egenskaper. Imidlertid er mangfoldet av stater så stort, at det ikke ville være mulig å gjøre rede for alle mulig egenskaper. Det

¹⁰² Wendt (1999) s. 199

¹⁰³ Wendt (1999) s.200

¹⁰⁴ Wendt (1999) s.201

sentrale blir derfor å finne fram til det sett av egenskaper som gjør at staten kan skilles fra andre aktører, eller det som Wendt kaller 'the essential state'.

Først og fremst vil relasjonen mellom staten og samfunnet ta form av en politisk autoritetsstruktur. En slik strukturs primære oppgave vil være å fordele og regulere eierskap og kontroll i forhold til tre kilder til makt for staten og samfunnet. Disse tre er produksjonsmidler, destruksjonsmidler og reproduksjon. Ulike statsstrukturer er betinget av hvordan distribusjonen av disse er organisert. Uavhengig av den enkelte fordeling av politisk autoritet, er statlig struktur en maktstruktur som både regulerer adferden til eksisterende subjekter og former dem til det de er og hvilke handlinger de kan utføre. Statlige strukturer er som regel institusjonalisert som lovgivning eller regulering. Dette har en stabiliserende effekt på subjektens egen adferd, og forventningene om andres adferd. Innenfor et hvert samfunn er en slik felles forventning om adferd i sosiale interaksjoner et sentralt element, og innenfor moderne samfunn kan det ses som en grunnleggende forutsetning. På samme måte har også institusjonalisering en stabiliserende effekt i forhold til forventninger om maktbruk fra statlige aktører. Gjennom å være bemyndiget retten til å utøve vold, står slike organer for håndhevelsen av samfunnets og statens gjeldende lover og regler. Sikkerheten i forhold til vilkårlig maktbruk fra myndighetenes side er avgjørende for at subjekter skal føle trygghet og være i stand til å fungere i samfunnet. Statlige strukturer oppnår dette ved å formalisere hvordan og hvorfor statlige aktører kan gripe inn i samfunnet. På denne måten vil enhver betydning av stat måtte inneholde et element av legal eller juridisk orden, i forhold til regulering av relasjonen mellom stat og samfunn.

For det andre vil en stat være avhengig av å utøve kontroll med det som kalles destruksjonskrefter. Organisert voldsbruk innebærer en gruppes koordinerte bruk av, potensielt dødelig, vold. Volden kan ta ulike former, og alle formene har betydning på ulike måter. Det som er sentralt i denne sammenheng er å få fram det faktum at bruken av organisert vold er en særegen egenskap stater har. Denne egenskapen behøver ikke bare ivaretas av militære styrker og politi, men kan også delegeres til andre organer som for eksempel kystvakt. Enhver organisert aktør som hevder å være en stat må derfor være kapabel til å utøve organisert vold. Et annet element i forhold til statlig voldsbruk er, som Webers definisjon tilsier, at staten må ha monopol på den. De fleste moderne stater har en form for delegering og differensiering av arbeidsoppgaver, basert på funksjonelle eller territoriale kriterier. For at man skal kunne snakke om et statlig monopol på voldsbruk, må to kriterier

tilfredsstilles. Man må kunne hevde at ulike statlige aktører ikke står i et konkurranseforhold i overfor andre statlige aktører, som munner ut i at tvistene løses med makt, og man må kunne hevde at statlige aktører vil anse en trussel mot en annen statlig aktør som en trussel mot seg selv. Bare dersom man har en slik struktur på den organiserte voldsbruken kan man snakke om et monopol. I tillegg må en stats voldsbruk tilfredsstille et legitimitetskriterium. Staten må ikke bare ha muligheten til å utøve organisert vol, men også rett til det. Denne retten er basert på samfunnets aksept for statens voldsbruk. Hvorvidt denne aksepten er til stede eller ikke er et spørsmål som det vanskelig kan gis noe enkelt svar på. Det sentrale i denne sammenheng er derimot at stater gjør krav på legitim voldsbruk, og at denne legitimiteten er gyldig inntil en tilstrekkelig opposisjon gjør kravet umulig å opprettholde.¹⁰⁵ En slik fremstilling er en klar forenkling, men siden fokuset i hovedsak skal rettes på strukturelle forhold ved internasjonal politikk, vil dette være tilstrekkelig.

For det tredje må en stat alltid inneha en form for suverenitet. Dette gjelder både internt og eksternt. Internt må staten være det overordnede samlingspunkt for all politisk autoritet i samfunnet, og at denne autoriteten må være anerkjent av samfunnet for øvrig. I moderne, demokratiske samfunn har suvereniteten sitt opphav i befolkningen, og befolkningen har i så måte rett til å gjøre opprør mot staten dersom de anser den for å være illegitim. Dette kan synes å undergrave oppfatningen om den suverene staten. Likevel kan en demokratisk stat ha de facto suverenitet så lenge den forblir den spesiell organisasjon som har blitt delegert ansvar for å fatte beslutninger og håndheve lover og regler på samfunnets vegne. Folket kan ha den overordnede autoritet overfor denne organisasjonen, men så lenge de ikke gjør opprør er staten suveren. På den annen side kan arbeidsdelingen innenfor staten utgjøre et problem. Stater er delt opp i ulike deler, etter funksjonelle kriterier, nivåer eller saksområder. Det kan derfor være problematisk å hevde at staten er én enhet. Et svar på en slik problematikk kan være at suvereniteten egentlig er en egenskap ved en struktur. Den weberianske konseptualiseringen av staten refererer i seg selv til en struktur, det vil si den organisatoriske strukturen som er utgangspunktet for staten som aktør. Denne strukturen kobler de ulike individene og byråkratiene som sammen utgjør staten som aktør, og gir funksjonell, territoriell eller saksspesifikk suverenitet innenfor et rammeverk av regler og prosedyrer som

¹⁰⁵ Wendt (1999) s. 205

skal sikre harmonisk samarbeid.¹⁰⁶ Med andre ord vil suverenitet være mulig å lokalisere dersom man ser på de strukturene som gjør at statens ulike bestanddeler blir en helhet. På den annen side er stater også avhengig av ekstern suverenitet. Denne formen for suverenitet er enklere å konseptualisere enn den interne. Den innebærer kort og godt at det ikke finnes noen annen høyere, ekstern autoritet enn staten. Internasjonalt samkvem gjør at staten utsettes for økende ytre begrensninger i forhold til handlefrihet, og som derfor skaper et misforhold mellom det stater har rett til å gjøre og det de har evne til å gjennomføre denne retten. Det innebærer imidlertid ikke at utenforstående har autoritet over staten. Autoritet forutsetter legitimitet, ikke bare innflytelse eller makt. Et annet aspekt ved den eksterne suvereniteten er at den også må innholde et element av anerkjennelse fra andre stater. Wendt påpeker at dette er et av de mest betydelige bidragene til en konstruktivistisk tilnærming. Fokuset på at den gjensidige anerkjennelsen av suverenitet har en dempende effekt på det internasjonale anarki, som virker begrensende i forhold til konfliktpotensialet. Dette har stor betydning for utenrikspolitikk, siden stater som anerkjenner hverandres suverenitet i mindre grad forsøker å erobre hverandre. Ikke fordi de ikke har kapasitet, men fordi de en slik anerkjennelse innebærer et syn på at motpartens eksistens er berettiget. Ekstern suverenitet kan også eksistere uavhengig av anerkjennelse, men da i form av enkelte staters selvuttalte krav på suverenitet.¹⁰⁷

For det fjerde er staten knyttet til et samfunn. Statlige aktører er formet av statlige strukturer med politisk autoritet over et samfunn. I så måte forutsetter staten et samfunn. Staten er skilt fra samfunnet, men internt knyttet til det. Siden målsetningen er å forstå staten som aktør, vil forståelse av den interne koblingen mellom staten og samfunnet være essensiell. Innholdsmessig vil denne koblingen være betinget av den formen den statlige strukturen har. Ulike typer av stater vil produsere ulike koblinger. Forståelsen av hva samfunnet er blir derfor viktig for å kunne si noe om denne koblingen. Som tidligere nevnt er målsetningen med denne gjennomgangen å trekke fram de mest grunnleggende egenskapene ved staten, noe som også her vil gjelde for samfunnet. I følge Wendt er det minst to aspekter som må være til stede dersom man skal kunne snakke om et samfunn. For det første må befolkningen av en kollektiv oppfatning av samfunnet som gjør at de etterfølger de fleste av samfunnets regler det meste av

¹⁰⁶ Wendt (1999) s. 208

¹⁰⁷ Wendt (1999) s. 208

tiden. Statsløse samfunn kan også eksistere, men komplekse samfunn vil ikke kunne eksistere uten en stat. I slike tilfeller vil de fleste av samfunnets regler ha sitt utspring i lover og juridisk praksis. For det andre må et samfunn ha grenser. Ulike stater vil ikke kunne ha autoritet over samme territorium. Dette vil i så fall produsere flere samfunn, siden hver stat vil ha sitt eget sett med regler som dets medlemmer er forventet å følge. Å si at stater og samfunn er internt knyttet til hverandre i et kompleks innebærer med andre ord at ikke bare er staten formet av samfunnet, men også at samfunnet er formet av staten.

I tillegg til de nevnte punktene må også enhver stat være knyttet til et territorium. I motsetning til andre organisasjoners autoritet er statens autoritet bundet opp mot ett spesielt territorium. I mange henseende må en analyse av relasjoner mellom stater ta territorium for gitt. Likevel er det aspekter som ikke kan tas for gitt, og som det er viktig å poengtere. For det første kan stater sies å ha formgivende karakter på to måter. Territoriet må på en eller annen måte være omsluttet av grenser. I moderne tid er man vant til at grenser er smale linjer som finnes på kartet, og som klart definerer hva som er innenfor og hva som er utenfor territoriet. Historisk sett har ikke dette alltid vært tilfelle. I lange perioder har grensedragninger i ulike deler av verden vært uklare og omtvistede. Kravet om at stater må ha grenser må derfor modereres noe, slik at det også fanger opp de statene som ikke har hatt helt avklarte grenser. For det andre kan staters grenser ha sosial betydning. Dette innebærer at grensene ikke bare er geografiske grenser, men at det også er grenser for statens sosiale utstrekning. Med andre ord at der staten ikke har autoritet kan den heller ikke ha noen oppfatning av at de delene som ligger utenfor grensene utgjør en del av statens 'jag' og dens interesser. Denne oppfatningen er dominerende hos realister, og Wendt påpeker at han stille seg kritisk til det. Han hevder tvert imot at det ikke finnes noe i staters natur som tilsier at de ikke kan utvide sin oppfatning av seg selv til også å inkludere andre stater, og på denne måten definere interesser i mer kollektive vendinger.

I tillegg til disse formgivende karaktertrekkene som fokuserer på hvor statene ligger og hvordan de gir mening, kan man også stille spørsmål ved hvordan og hvorfor de oppnår sin konkrete plassering og den meningen de gjør. Wendt peker på at dette kan besvares ved å enten anta et nedenfra og opp perspektiv eller et ovenfra og ned perspektiv. Det første går ut på at grupper av individer har søkt etter relativt stabile omgivelser å slå seg ned i. Grensene vil bli bestemt av gruppens størrelse og teknologiske utviklingsnivå, i interaksjon med omgivelsene. Det andre går ut på at systemiske forhold, som krig og diplomati, kan definere,

oppretholde eller endre territorielle grenser. Sett i et slikt lys er grensedragning en kontinuerlig prosess.¹⁰⁸

Med bakgrunn i disse fem punktene hevder Wendt at han har kommet fram til de mest grunnleggende og allmenne kjennetegnene ved en hver statsdannelse. Staten er en organisatorisk aktør, som gjennom en institusjonell legal orden, oppnår suverenitet og et legitimt voldsmonopol overfor et samfunn innenfor et territorium. Wendt påpeker at dette er en svært 'tynn' definisjon av hva en stat er, og han innser at dette av mange kan sees på som problematisk. Målsetningen er imidlertid å finne fram til det som er felles i forhold til enhver diskusjon om hvordan stater er formet av det internasjonale system, og i dette henseende mener han den er tilstrekkelig.¹⁰⁹

Så langt har argumentasjonen dreiet seg om hvordan stater kan defineres som aktører. Det har likevel ikke blitt gjort rede for hvordan Wendt ser for seg at stater kan tillegges egenskaper som identitet, interesser og intensjon. Dette kan være problematisk, i og med at stater er sammensatte aktører, som ikke kan gis slike egenskaper. Wendt setter derfor fokus på staten i seg selv, og hvordan deres interne strukturer former dem til reelle, enhetlige aktører.

Problemet med sammensatte aktører er at de ofte antas for å være abstrakte, og dermed umulige å observere. Individer kan hevde at de er del av en felles organisasjon og gjennomføre kollektive handlinger for å underbygge det, men det vil ikke føre til at man kan observere staten. Det vi kan observere er de til en hver tid styrende myndigheter, aggregatet av de individene som på et gitt tidspunkt utgjør staten. I så måte er statlig handling avhengig av disse individenes handlinger. Dette underbygges av at sosiale strukturer bare eksisterer i kraft av den praksis som utføres innenfor dem.¹¹⁰ Det som er problematisk med en slik tilnærming er å vise at statlig handling kan være noe mer enn bare summen av individuelle handlinger. På den annen side tillegges som oftest stater egenskaper som om de var enhetlige. Det kan dreie seg om at 'USA ønsker å gå til krig mot Saddam Hussein, mens Frankrike

¹⁰⁸ Wendt (1999) s. 213

¹⁰⁹ Wendt (1999) s. 214

¹¹⁰ Wendt (1999) s. 216

motsetter seg dette' og liknende utsagn. På denne måten tillegges stater interesser som om de var enhetlige aktører.

Begge disse problemene kan i følge Wendt løses ved å se nærmere på de strukturene som stater er bygget opp av. Dette gir en tilnærming til staten som gjør at den kan behandles som enhetlig, og som noe mer enn summen av de individene som til enhver tid styrer. For at dette skal være mulig er det tre spesielle forhold som må være til stede. For det første må det finnes en kollektiv oppfatning av staten som en sammensatt aktør, som reproduseres. En slik oppfatning vil inneholde et element av 'vi' eller liknende flertallssubjekter, en diskurs om prinsippene som den politiske legitimiteten til den kollektive identiteten er basert på, og kollektive minner som knytter dem til statens tidligere medlemmer. Hvorvidt et hvert individ til enhver tid har slike oppfatninger i hodet, er ikke sentralt. Det avgjørende er hvorvidt individene aksepterer plikten til å handle samlet, basert på kollektive oppfatninger, uavhengig av om de deler disse eller ikke. Staten blir med dette ikke bare et nyttig begrep, men gjennom individenes handlinger blir den formet som en realitet. For det andre må staten ha en intern beslutningsstruktur, som institusjonaliserer og godkjenner individenes kollektive handlinger. Institusjonalisering av kollektiv handling innebærer at individene tar for gitt at de vil samarbeide, og kan oppnås gjennom sentralisering og internalisering. Dette vil med andre ord si at det finnes en form for representasjon i forhold til beslutningsprosessen og at individene har utviklet en form for lojalitet og identifikasjon i forhold til de styrende prinsippene. I tillegg må, som nevnt, staten ha en godkjenningskapasitet, det vil si en struktur som er organisert på en slik måte at individenes handlinger kan bli tillagt eller tilbakeført til en kollektiv enhet. Dette kan oppnås ved å etablere et regelsett som spesifiserer autoritetsrelasjoner, avhengighetsforhold og ansvarsforhold mellom gruppens individer, og som overfører ansvar for individuell handling til fellesskapet.

Individer spiller fortsatt en sentral rolle i forhold til statlige handlinger, gjennom å utgjøre de elementene som staten er bygget opp av og som fører den fremover i tid. Likevel er ikke statlig handling reduserbart til individuell handling. Staten eksisterer i kraft av de strukturelle relasjonene som finnes mellom dens elementer. Effekten av disse strukturene er at de utgjør statlig intensjon, en ikke-reduserbar størrelse, som er en realitet. Så lenge staten er det

ontologiske utgangspunktet, vil ikke en tillegging av egenskaper til staten bare være ett analytisk grep, men essensielt i forhold til å forutsi og forklare staters handlinger.¹¹¹

Identitet og interesser

Gjennom den foregående argumentasjonen har det blitt lagt vekt på at stater kan oppfattes som enhetlige aktører som kan tillegges individegenskaper, som identitet og interesser. Wendt presenterer en inngående diskusjon av hva som legges i de to begrepene, og legger fram en typologisering av begge. Han peker på at det finnes fire typer identitet og to typer interesser som er sentrale for en konstruktivistisk tilnærming til internasjonal politikk.

I utgangspunktet vil en bredest mulig definisjon av identitet være de forhold som gjør noe til det det er. En slik definisjon vil kunne benyttes på alle former for objekter, og er derfor lite fruktbar. Siden fokuset her er på sosiale forhold, begrenser Wendt definisjonen til en egenskap ved intensjonelle aktører som utvikler motiver og adferdsmessige preferanser. Dette betyr at identitet er en subjektiv kvalitet, basert på aktørens egen oppfatning av seg selv. Aktører eksisterer i samkvem med andre aktører, og andres oppfatning av aktøren kan også ha en formgivende innvirkning på identitet. I så måte spiller både egen og andres oppfatning inn på identitet. Wendt påpeker at identitet vanskelig kan forklares som ett helhetlig begrep, og at en typologisering av noen av de ulike formene for identitet vil være nødvendig. Han trekker fram fire typer identitet.

Først og fremst finnes en form for personlig identitet, som består av strukturer som gjør aktørene til særegne enheter. I forhold til stater vil en slik identitet være en sammensatt størrelse. Wendt omtaler denne formen for statlig identitet som 'corporate identity'. Siden denne formen for identitet i overveiende grad dreier seg om staters interne egenskaper og statens egen oppfatning av denne, vil den i det følgende omtales som egenidentitet. Denne formen for identitet kan hos en intensjonell aktør bare finnes i en form av gangen, og er bestående av en materiell side som definerer de fysiske sidene og en psykologisk side som definerer aktørens bevissthet og hukommelse i forhold til seg selv.

¹¹¹ Wendt (1999) s. 223

Typeidentitet er en annen form for identitet, som i følge Wendt refererer til en sosial kategori. Typeidentitet er basert på oppfatningen om at ulike aktører, som har samme karakteregenskaper, utgjør en kategori. Imidlertid regnes ikke alle karaktertrekk som avgjørende i forhold til typeidentitet. Bare de som kan sies å ha sosial mening eller sosialt innhold vektlegges. Innholdet blir gitt av mer eller mindre formelle gruppetilhørighetsregler som definerer hva som utgjør typeidentiteten og som styrer andres handling i forhold til den. Gjennom omformingen av individuelle karakteristika i retning av sosiale typer, involveres andre aktører i prosessen. Slik sett har typeidentitet en iboende kulturell dimensjon, men som dog utgjøres av aktørens interne egenskaper, som finnes uavhengig av andre aktørers anerkjennelse. Dette skiller typeidentitet fra det som senere blir omtalt som rolle- og kollektiv identitet.¹¹²

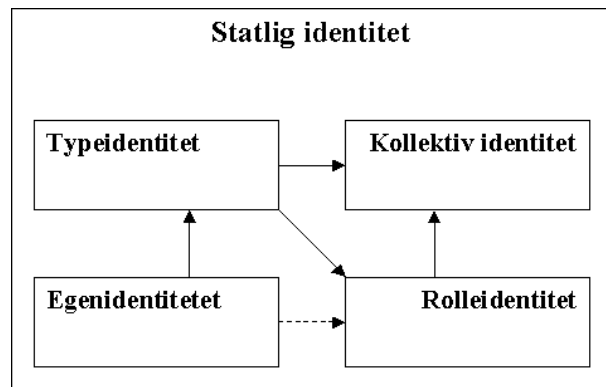
I motsetning til typeidentitet, er rolleidentitet utelukkende basert på relasjoner til andre og har ingen tilknytning til interne egenskaper hos en aktør. En aktørs rolleidentitet kan heller ikke eksistere uavhengig av andre aktører. Rolleidentitet er utelukkende avhengig av felles forventninger om hvem de ulike aktørene er og aktørenes egen plassering i forhold til dette. Med andre ord er ikke rolleidentitet bare avhengig av aktørens egen oppfatning, men også av hvordan aktøren tolker andres oppfatning av ham selv. Det er viktig å peke på at rolleidentitet er noe annet enn en aktørs personlige identitet, eller i forhold til stater, egenidentitet. Rolleidentitet avhenger som nevnt av andre, og vil dermed ha et sett av rettigheter og adferdsnormer knyttet til seg, noe staters egenidentiteten ikke har. Rolleidentitet innebærer heller ikke at det tas standpunkt i forhold til konflikt eller samarbeid. En relasjon mellom to aktører kan like gjerne ta form av fiendskap som av vennskap, og er i så måte nøytral i forhold til relasjonstype. I tillegg er ikke rolleidentitet særlig følsom for institusjonaliseringsnivå. Grad av avhengighet eller intimitet er av større betydning, slik at en aktørs rolleidentitet ikke bare er avhengig av egne preferanser, men også av andres. Selv om en aktør ønsker å endre sin egen rolleidentitet, kan dette vanskelig gjøres av at andre ønsker å opprettholde sin egen rolleidentitet.

For det fjerde finnes det en form for identitet som omtales som kollektiv identitet. Denne formen for identitet innebærer en overskridelse av grensen mellom aktører, en kognitiv

¹¹² Wendt (1999) s. 226

identifiseringsprosess, som gjør at andre inkluderes i oppfatningen av en selv. Denne prosessen bygger videre på rolle- og typeidentitet, gjennom å transformere oppfatningen av to atskilte enheter inn i en ny enhet, *vi*, gjennom å bygge på felles karakteristika. Like vel er ikke alle like former for typeidentitet del av en kollektiv identitet, siden typeidentitet ikke innebærer identifikasjon. Kollektiv identitet mellom aktører er som regel saksorientert og sjelden total, og innebærer alltid en form av inkludering av andre inn i oppfatningen av hvem en selv er.

Alle de tre siste formene for identitet kan finnes i flere former hos en enkelt aktør, og sammen med den personlige identiteten eller egenidentiteten, avgjør de hvem man er og hva man bør gjøre i en gitt kontekst. Likevel er ikke identitet reduserbart til interesser. Identitet er sosiale typer eller tilstander, mens interesser er hva aktører ønsker. Interesser forutsetter identitet, siden en aktører ikke kan vite hva de vil før de vet hvem de er. Hvilken identitet en aktør vil ha kan til en viss grad avgjøres av aktøren selv, men disse valgene vil igjen være betinget av

Figur 5: Relasjoner mellom former for statlig identitet

identitet. Identitet kan imidlertid ikke forklare handling, siden det å eksistere ikke er det samme som å ønske. Uten interesser har ikke identitet noen motivasjonskraft og uten identitet har ikke interessene noen retning. Wendt påpeker at de spiller komplementerende roller i forhold til forklaring, og at de ikke må oppfattes som rivaler,¹¹³ men som et par. Figuren til høyre viser hvordan de ulike formene for identitet kan settes i relasjon til hverandre.

Sosiale teorier påpeker at interesser i forhold til aktører kan finnes i to typer. Det finnes objektive interesser og det finnes subjektive interesser. Objektive interesser defineres som behov eller funksjonelle nødvendigheter som må tilfredsstilles dersom en identitet skal kunne opprettholdes. Dette gjelder alle typer identitet. Slike interesser er objektive i den forstand at de eksisterer uavhengig av om aktøren er klar over dem og handler i forhold til dem på en tilfredsstillende måte. Dersom en aktør ikke tilfredsstillende de objektive interessene som er

¹¹³ Wendt (1999) s. 231

knyttet til en identitet, vil det ikke være mulig å opprettholde den aktuelle identiteten over tid. Forståelsen av og korrekt handling i forhold til hver identitet blir derfor essensielt dersom de skal reproduseres. Subjektive interesser omfatter aktørens forståelse av objektive interesser, og defineres som de oppfatninger en aktør har av sine identitetsbehov. I andre sammenhenger omtales gjerne subjektive interesser som 'preferanser' eller 'ønsker'. To elementer er sentrale i forhold til slike subjektive interesser. Det første er at de må oppfattes som motiver, ikke som handling. Dette er sentralt fordi man i intensjonelle forklaringer ikke bare begrunner handling med hva en aktør ønsker, men også ut i fra hva aktøren tror er mulig å oppnå. For det andre er det viktig å behandle det aktøren tror er mulig å oppnå som en form for ønsker, som en fortolkning av ønsker. Slike fortolkede ønsker kan omhandle oppfatninger av hvem man er og de kan være oppfatninger av mål for hvordan man kan realisere seg selv, både internt og i forhold til omgivelsene.

Fortolkningen av subjektive interesser kan være svært problematisk for en aktør, og vil som regel ta form av en kontinuerlig evalueringsprosess hvor objektive og subjektive interesser og behov vurderes mot hverandre. For sammensatte aktører, som stater, kan en slik prosess være særlig vanskelig, fordi forholdet mellom identitet og interesser ikke alltid er klart. Prosessen vil derfor inneholde et stekt element av politiske vurderinger om hvilken fortolkning av interesser som er den beste.¹¹⁴

Nasjonale interesser

Stater er aktører som basert på ulike former for identitet, egen-, type-, rolle- og kollektiv identitet, handler. Variasjonen i ulike former for identitet gjør at det er så godt som umulig å si noe generelt om statlige interesser. Wendt hevder imidlertid at han gjennom å trekke fram staters grunnleggende egenskaper har gjort det mulig å si noe generelt om staters objektive interesser i forhold til egenidentitet. Slike interesser vil i så fall være iboende egenskaper hos stater, og dermed være eksogent i forhold til det internasjonale system. Dette kan synes som en motsetning i forhold til ambisjonen om å forklare staters interesser som formet av det internasjonale systemet. Wendt påpeker derfor at selv på forhånd gitte interesser i varierende grad kan være formet av staters ulike former for identitet, som på ulike måter er formet av det

¹¹⁴ Wendt (1999) s. 233

internasjonale system, men at denne formgivingen igjen er begrenset av statenes grunnleggende natur som sammensatte aktører. Som allerede nevnt har interesser sitt opphav i ønsket om å opprettholde eller reprodusere identitet. Nasjonale interesser vil i så måte være rettet mot å opprettholde statens egenidentitet. Denne typen interesser vil slik sett referere til sikkerheten til et stats - samfunnskompleks. Objektive nasjonale interesser får på denne måten en kausal forklaringskraft i forhold til statlig handling. De grunnleggende sikkerhetsbehovene til stats - samfunnskomplekset, de objektive interessene, legger føringer på hvordan stater faktisk handler. Dersom en stat gjennomgående mislykkes i forhold til å tolke de objektive, nasjonale interessene, og dermed utvikle ugunstige subjektive interesser og utføre feilaktige handlinger, vil dette føre til at statens eksistens trues. Det er i denne formen for årsaks sammenhenger at de objektive interessene får viktig kausal betydning.

Wendt peker på hvordan Alexander George og Robert Keohane¹¹⁵ har kommet fram til tre grunnleggende former for nasjonale interesser; fysisk overlevelse, autonomi og økonomisk velvære. I tillegg trekker Wendt fram kollektiv selvfølelse, som en fjerde type. Disse fire interessene vil være ulike i form hos de ulike statene, men de grunnleggende bestanddelene vil være de samme. De fire formene for nasjonale interesser kan kort beskrives på følgende måte.

Fysisk overlevelse vil for enkeltindivider dreie seg om nettopp det, å overleve. Siden stater er sammensatt av flere individer, vil ikke individenes individuelle overlevelse være sentralt. I forhold til stater vil overlevelsen til komplekset av stat og samfunn være det avgjørende.

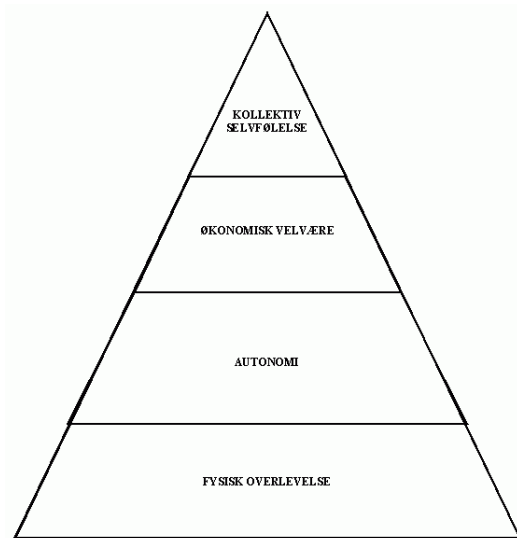
Autonomi innebærer at komplekset av staten og samfunnet er i stand til å opprettholde kontroll over sine egne ressurser og til å velge sitt eget styre. Det er ikke tilstrekkelig dersom en stat skal være i stand til å reprodusere sin egenidentitet bare å overleve, den må også opprettholde en grad av frihet og selvstendighet.

Økonomisk velvære betyr at staten må være i stand til å opprettholde utnyttelsen av dens ressursgrunnlag. I mange sammenhenger kan det i realiteten dreie seg om økonomisk vekst,

¹¹⁵ Wendt (1999) s. 235

men i denne sammenheng, hvor størst mulig generalisering er en målsetning, vil opprettholdelsen av det bestående være tilstrekkelig for å reproducere statens egenidentitet. Til slutt vil kollektiv selvfølelse være av nasjonal interesse. Innen enhver gruppe vil det være behov for en slik følelse av at kollektivet representerer et gode. Selvfølelse er et grunnleggende menneskelig behov, og kan ses på som en av drivkreftene for at mennesker former grupper. Stater som sammensatte aktører vil også utvikle behov for selvfølelse. For å opprettholde en slik kollektiv selvfølelse er anerkjennelse og gjensidig respekt i forhold til andre aktører sentralt

For at komplekset av stat og samfunn skal være i stand til å overleve, må alle disse fire formene for nasjonale interesser eller objektive behov være tilfredsstillt. Under spesielle omstendigheter kan det være at det må foretas prioriteringer mellom dem. Over tid vil det imidlertid være et ufravikelig krav at stater har behov for å gjennomføre visse handlinger for å sikre sin egenidentitet, og det ligger i deres natur å forsøke å finne ut hva disse er og handle i henhold til dem. Det kan være rom for ulike tolkninger, uten at dette innebærer at stater er frie til å tolke sine

Figur 6: Hierarkiske objektive interesser

at dette innebærer at stater er frie til å tolke sine interesser slik de vil.¹¹⁶ De fire formene for objektive interesser som trekkes fram synes i stor grad å korrespondere med de ulike behov som Abraham Maslow la fram i 1954.¹¹⁷ Maslow poengterte hvordan ulike menneskelige behov kunne rangordnes i et hierarki. På samme måte må det kunne sies at det finnes en rangering eller prioriteringsrekkefølge i forhold til objektive statlige interesser. Det synes lite trolig at en stat vil prioritere kollektiv selvfølelse dersom dens fysiske sikkerhet er truet. Dette vil ikke si at kollektiv selvfølelse prioriteres bort, men at det blir mindre viktig i forhold til andre objektive interesser.

¹¹⁶ Wendt (1999) s. 238

¹¹⁷ Maslow, Abraham H. (1954)

Gjennom å presentere stater og deres egenskaper på denne måten, hevder Wendt at han har underbygget påstanden om at stater er enhetlige aktører med i boende identitet og interesser. Han peker på at dette har vært utgangspunktet for de fleste systemorienterte teorier og perspektiver, men at de elementene han har trukket fram ofte har vært tatt for gitt og dermed ikke blitt behandlet og systematisert på tilstrekkelig måte. Han trekker imidlertid fram at det er to forhold han har pekt som er særegne. Wendt har argumentert for at både interesser og staters oppfatning av seg selv kan være variable, noe som har avgjørende betydning for andre deler av den konstruktivistiske tilnærmingen.

Det internasjonale systemets struktur – eller har det noen?

Alexander Wendts tilnærming til internasjonal struktur er i all hovedsak sentrert rundt to forhold, som begge er basert på antakelsen om at det internasjonale system er et anarki. Anarki defineres i denne sammenheng som fraværet av noen form for sentral, overordnet autoritet. Dette er en helt konvensjonell definisjon innenfor studier av internasjonal politikk. For det første behandler Wendt variasjoner i strukturen, det vil si at han argumenterer for at det internasjonale anarki ikke har en, men flere ulike logikker knyttet til seg. De ulike logikkene er basert på at dominerende mellomstatlige relasjonsformer endres over tid, og anarkiets struktur må forstås som en effekt av dette. Begrepet anarkiets struktur synes som en motsetning, da konvensjonelle definisjoner av anarki som nevnt innebærer fravær av struktur. Wendt argumenterer dog for at anarkiet må forstås som *fravær av overordnet autoritet*, og at anarkiet *kan* ha ulike logikker eller strukturer. Argumentasjonen er knyttet opp mot spørsmålet om hvorvidt ulike typer anarkier former relasjonene mellom stater, i retning av den relasjonsformen som på det aktuelle tidspunkt er dominerende. I motsetning til nyrealistiske tilnærminger, som anser anarkiets logikk for å være selvhjelp, hevder Wendt at anarkiet kan domineres av tre ulike relasjonsformer, fiende, rival og venn, på makronivå. Nyrealismens selvhjelpstruktur vil på denne måten korrespondere med et anarki dominert av fiendskap. Ut ifra hva som er den dominerende relasjonsformen gis de tre ulike anarkikulturene navn. En kultur der fiendskap er dominerende kalles Hobbsiansk, en kultur dominert av rivalisering kalles Lockeansk og en kultur dominert av vennskap kalles Kantiansk. Oppdelingen er ikke Wendts egen, og han poengterer at innholdet ikke samsvarer

med det innholdet som tidligere har vært tillagt de samme merkelappene av andre.¹¹⁸ Oppdelingen kan forøvrig knyttes opp til Hobbes og Lockes naturfilosofi, om hvordan naturtilstandene styrer menneskelig samhandling, og Kants rettsfilosofi, om muligheten for etableringen av en internasjonal rettsorden basert på et allmenngyldig sett med normer og prinsipper, slik den kommer til uttrykk gjennom 'Towards Eternal Peace'.

For det andre trekker Wendt fram på hvilken måte det internasjonale systemet kan sies å forme aktører. I motsetning til ulike rasjonalistiske tilnærminger, som bare anser at systemiske strukturer kan ha effekt på handling, legger Wendt til grunn at de også kan ha effekt på identitet og interesser. I denne delen vil det bli fokusert på de formgivende effektene, mens de kausale vil bli behandlet senere. Dersom strukturer har formgivende effekt i forhold til aktører, vil dette ha konsekvenser for mulighetene for endring i internasjonal politikk. Gitt at en aktør har interesser som er formet av struktur, vil aktøren ha en interesse i strukturen, noe som da vil gjøre strukturen i seg selv mer stabil enn hva som ellers ville hvert tilfelle. Gjennom å vise at identitet og interesser er sosiale konstruksjoner kan man avdekke nye muligheter for endring. Det kan dog også være en kilde til treghet dersom de ikke er tilstrekkelig institusjonalisert. I tillegg til konsekvenser i forhold til endring, kan man også anta at dersom anarkiets struktur ikke har formgivende egenskaper vil det heller ikke ha noen enkelt logikk. I henhold til spillteori er utfall av interaksjon avhengig av aktørenes ønsker og oppfatninger av hva som er mulig å oppnå. Dersom ikke slike interaksjoner er begrenset av anarkistrukturer, vil en hver påstand om anarkiets logikk være avhengig av adferdsmessig konvergens, på tross av et ubegrenset antall mulige kombinasjoner av ønsker og oppfatninger. En slik konvergens kan finnes, men den er vanskelig å påvise, hevder Wendt.

Studier av internasjonal politikk kan deles i to grupper. De som studerer strukturer og de som studerer stater. De førstnevnte anerkjenner at internasjonal politikk har en logikk, mens de andre anser at anarkiet kan brytes ned til sine bestanddeler, stater. Wendt trekker fram at det er mulig å forsvare en tredje mulighet. Denne innebærer at anarkiets struktur former aktører, men at strukturene på den annen side kan variere på makronivå, og dermed ha mer enn en logikk. Anarkiet blir i denne forstand et tomt skall, som får intern logikk avhengig av strukturen på det man putter i dette skallet.

¹¹⁸ Wendt (1999) s. 247

Målsetningen er å konseptualisere struktur i sosiale termer. I de fleste sammenhenger innenfor studier av internasjonal politikk benyttes struktur på en måte som er i tråd med Kenneth Waltz materialistiske definisjon, som behandler struktur som en fordeling av kapasiteter. I følge Wendt innebærer en slik definisjon at bipolare og multipolare fordelinger vil ha ulike dynamikk på utenrikspolitisk nivå, uten at dette medfører at stater formes ulikt eller at anarkiets logikk endres på makronivå. Gjennom å definere struktur ut i fra sosiale termer muliggjøres dette, uten at det får effekt i forhold til forklaringskraft. Wendt peker på at Weber definerte en struktur som sosial dersom den innebar at aktørene tok hverandre i betraktning når de valgte handling. En slik prosess er basert på aktørenes oppfatninger eller ideer om sitt eget og andres opphav og rolle. I slik forstand er sosiale strukturer fordeling av ideer eller en beholdning kunnskap, heller enn fordeling av materielle kapasiteter. Slike ideer eller slik kunnskap kan finnes i to ulike former. De kan være interne eller allmenne. Allmenne ideer utgjør understrukturer av sosiale strukturer eller kulturer.

En grunnforutsetning i idealistisk, sosial teori er at individer handler i forhold til objekter, inkludert hverandre, basert på det meningsinnhold objektene har for dem. Individer kan ha mange ulike ideer, og bare de som individene tar for å være sanne vil være bærere av et slikt meningsinnhold. Ideer som er bærer av mening kan kalles kunnskap, en innsnevring av begrepet til bare å gjelde det aktøren ser på som sannhet. De elementene av en sosial struktur som utgjøres av slike ideer eller kunnskap, kan i følge Wendt ses på som en fordeling av kunnskap, i motsetning til materialismens fordeling av materielle kapasiteter. Videre kan fordelingen av kunnskap ses som et bredere fenomen enn fordelingen av interesser, inkludert både de idébaserte sidene ved interesser og generelle oppfatninger og forventninger. Fordelingen av kunnskap vil ikke bare inkludere oppfatninger, men også ønsker.

Kunnskap kan finnes i to former. På den ene siden kan den være intern, mens den på den andre siden kan være allmenn. Intern kunnskap består av oppfatninger individuelle aktører har som andre ikke har. I forhold til stater vil slik kunnskap som oftest ha sitt opphav i innenrikspolitiske eller ideologiske betraktninger. Intern kunnskap kan være av avgjørende betydning for hvordan stater oppfatter internasjonale situasjoner og definerer sine nasjonale interesser. Gjennom interaksjon vil staters interne kunnskap umiddelbart bli en del av fordelingen av kunnskap, og kan i så måte få effekt i forhold til interaksjonen. Selv om staters interne kunnskap er fullstendig eksogen i forhold til det internasjonale system, vil den når den aggregeres på tvers av stater i interaksjon bli et fremvoksende, systemisk fenomen. Dersom en

sosial struktur bare bestod av intern kunnskap, ville den vært lite substansiell. De fleste interaksjoner vil derfor, i tillegg til intern kunnskap, også inneholde et element av allmenn kunnskap. Allmenn sosial kunnskap er kunnskap som både er felles og som knytter individer sammen. En slik allmenn kunnskap utgjør en underdel av den sosiale strukturen eller kulturen. Studier av kulturer blir gjerne feilaktig ansett for å i hovedsak dreie seg om samarbeid. Fiendskap kan like gjerne som vennskap være et kulturelt betinget faktum, og analyser av kulturer er i så måte analytisk uavhengig av det sosiale innholdet i en relasjon. Kulturer kan ta ulike former, som for eksempel normer, regler, institusjoner, ideologier, organisasjoner og så videre. Det sentrale er å få fram hva de har felles som kulturelle former. Et slikt perspektiv på kultur innebærer at kultur ikke utgjør noen særegen sektor eller sfære, som kan holdes klart atskilt fra andre deler av samfunnet. Kultur finnes der allmennkunnskap er tilstede.¹¹⁹ Kulturelle strukturer er i så måte svært kompliserte og forutsetter, i følge Wendt, ulike metodologiske tilnærminger. For å klargjøre problematikken setter han fram en typologisering av kulturelle strukturer, basert på tre distinksjoner. Kulturelle strukturer må skilles ut i fra hvilket nivå de er en del av, mikro eller makro, manifestert som allmenn eller kollektiv kunnskap, de må skilles ut i fra hvorvidt de har formgivende eller kausale effekter, og ut i fra effekt på adferd eller identitet og interesser.¹²⁰ Wendt fører en utfyllende argumentasjon i forhold til alle de ulike typene. I forhold til hensikten med denne presentasjonen, vil en total redegjørelse i forhold til disse punktene bli for omfattende. I senere analysekapittel vil heller de formene for kulturelle strukturer som er av betydning bli behandlet spesielt.

De tre tidligere nevnte typene av struktur, hobbesiansk, lockeansk og kantiansk, kan i likhet med andre kulturelle strukturer utelukkende være formet av intern kunnskap. I praksis vil de imidlertid være formet av allmenn kunnskap. Det er denne, allmenne kunnskapen som er av betydning for Wendts behandling av strukturer. Sosiale strukturer på systemnivå består av kultur. Det sentrale i denne sammenheng er de delene av kulturen som kan knyttes opp mot politiske prosesser. Wendt kaller dette for politisk kultur. Han hevder at den politiske kulturen utgjør den mest fundamentale delen av det internasjonale systemets struktur, gjennom å gi maktstrukturer mening og innhold til interesser.

¹¹⁹ Wendt (1999) s. 142

¹²⁰ Wendt (1999) s. 190

Gjennom å vise at anarkistrukturer er kulturer innebærer ikke dette at de former stater. For å vise denne sammenhengen kan det være nyttig å fokusere på tre måter eller nivåer aktører kan internalisere kulturelle normer. Internalisering kan skje gjennom press fra andre aktører (tvang), gjennom egeninteresse (kostnad) eller fordi de ser dem som legitime (legitimitet). I forhold til strukturers formgivende evne er det bare gjennom det tredje internaliseringsnivået at stater i realiteten er formet av kultur. På de to andre nivåene har kultur bare effekt i forhold til adferd.¹²¹ Likevel må dette ikke forstås som om ulike anarkityper er en funksjon av hvor dypt kultur er internalisert. Wendt påpeker at et anarki av hobbessiansk type kan oppstå som en effekt av dyptgripende allmenne ideer, like gjerne som et anarki av kantiansk type kan oppstå med bakgrunn i overfladiske. Hvordan de ulike anarkiene realiseres er et empirisk spørsmål.¹²² Spesielt viktig i en slik sammenheng er at kulturelle former må vurderes ut i fra rollestruktur. Subjektenes plassering er formet av oppfatningen av seg selv og andre, som spesielle typer aktører, som igjen former et kulturelt systems logikk og reproduksjonskriterier. Reproduksjon av systemet avhenger av at roller blir fylt av individer, men siden ulike individer over tid kan fylle de samme posisjonene og realisere dem på ulike måter, kan ikke roller reduseres til individer. Roller blir i så måte egenskaper ved strukturer, ikke aktører. Roller kan være egenskaper ved mikrostrukturer, men Wendt velger å fokusere på roller som egenskaper ved makrostrukturer, som kollektiv representasjon. I de fleste former for kulturer er roller funksjonelt differensiert. En slik differensiering er imidlertid problematisk i forhold til anarkier. Innenfor et anarki er det vanskelig å operere med ulike roller så lenge anarkiet har en voldelig karakter. Wendt foreslår derfor at hver anarkitype i kjernen bare har en mulig rolle. I en hobbessiansk kultur er denne 'fiende', i en lockeansk er den 'rival' og i en kantiansk er den 'venn'. Hver rolle innebærer en særegen orientering av en aktørs oppfatning av seg selv i forhold til andre, med hensyn på maktbruk. Fiender vil ikke anse at det finnes begrensninger på maktbruken seg i mellom, rivaler er motstandere som kan benytte makt for å fremme sine interesser, men som ikke vil utslette hverandre, mens venner vil være allierte som ikke tyr til vold for å løse konflikter og som samarbeider for å bekjempe trusler mot sin egen sikkerhet.¹²³

¹²¹ Wendt(1999) s. 250

¹²² Wendt (1999) s. 254

¹²³ Wendt (1999) s. 258

Noen nøkkelementer ved de tre ulike kulturene har allerede blitt nevnt, men det kan like vel være nyttig å behandle dem separat og også se litt grundigere på hva som skiller dem fra hverandre. Det er tre ulike elementer ved hver kultur som er sentralt. For det første deres ulike dominerende relasjonsform, deretter hvordan hver av dem kan utgjøre strukturelle anarkikulturer og hvordan kulturelle normer internaliseres innad i dem på tre nivåer.

Dominerende relasjonsformer

Innenfor en hobbesiansk kultur er fiendskap den dominerende relasjonsformen. Fiendskap innebærer at en aktør anser andre for å være aktører som ikke anerkjenner førstnevntes rett til å eksistere som en autonom enhet, og som derfor ikke vil være villig til å begrense sin egen voldsbruk i forhold til førstnevnte. Mellom fiender vil det ikke finnes interne grenser for voldsbruk. Begrensninger i voldsbruk vil bare være avhengig av tilstrekkelige ressurser eller tilstedeværelsen av ytre begrensninger. I så måte vil dette korrespondere med den formen for vold som finnes i naturen. Det er viktig å påpeke at fiendskap i denne sammenhengen ikke innebærer hvorvidt fiendebildet kan begrunnes eller ikke. En del fiender kan være objektivt reelle og true en aktørs eksistens, mens andre bare eksisterer som subjektive trusselvurderinger. Denne forskjellen kan påvirke dynamikken i fiendskapet og hvorvidt det kan løses eller ikke. Likevel vil det ikke påvirke en hobbesiansk kultur som realitet. Dersom aktører oppfatter fiender som reelle vil dette få reelle konsekvenser, uavhengig av om oppfatninger objektivt sett er rett eller ikke. Konsekvensen av et slikt fiendebilde av andre er at aktøren selv blir tvunget til selv å opptre som fiende. Wendt påpeker at, i motsetning til de fleste andre former for roller i sosiale relasjoner, som eksisterer som 'mot-roller' som lærer-elev, er fienderollen symmetrisk i den forstand at begge parter har samme rolle i forhold til hverandre. Begge parter vil derfor være tvunget til å utøve en form for realpolitikk, der logikken er drep eller bli drept. Slik sett vil stater, uavhengig av om de utgjør en eksistensiell trussel overfor hverandre eller ikke, så snart en fiendtlig logikk får grobunn begynne å handle som om de utgjorde trusler, slik at handlingene i seg selv blir en del av problemet. Fiendebilder får dermed selvoppretholdende karakter, som også viderefører en hobbesiansk anarkilogikk.¹²⁴

¹²⁴ Wendt (1999) s. 262

Mens fiendskap eksisterer uten begrensninger innenfor en hobbesiansk logikk, vil rivalisering i en lockeansk logikk ha visse begrensninger. Mens fiender ikke anerkjenner hverandre i det hele tatt, anerkjenner imidlertid rivaler motpartens rett til liv og eksistens, og vil dermed kun ønske å endre den andres adferd og egenskaper. Rivaler vil også anse den andre for å ha en aggressiv og voldelig karakter, men den potensielle voldsbruken vil være begrenset av anerkjennelsen av den andre partens rett til å eksistere, motpartens suverenitet. Siden suverenitet er knyttet til territorier vil ikke rivaler, slik fiender vil, søke etter å erobre eller dominere andre på samme måte. Gjennom anerkjennelsen av statlig suverenitet vil også rivaler anerkjenne en viss grad av eiendomsrett. Rivaleri innebærer imidlertid ikke at aktører ikke kan ty til vold i situasjoner hvor det er uoverensstemmelse. Uoverensstemmelser kan oppstå i forbindelse med grensedragninger, slik at rivaleri også kan innebære konkurranse over territorier. Retten til et territorium som er tilstrekkelig for å overleve er anerkjent, men hvilket dette er, kan være omstridt og kan føre til bruk av vold. Som nevnt i tidligere avsnitt er suverenitet en iboende egenskap ved stater. Denne egenskapen ville ikke kunne ta form av en rettighet før den er anerkjent av andre. Gjennom å anerkjenne hverandres suverenitet som en rettighet vil suverenitet ta form ikke bare av en egenskap ved stater, men av en institusjon som er felles for mange stater. Kjernen i denne institusjonen er den allmenne oppfatningen at stater ikke vil forsøke å undertrykke andres rett til liv og frihet. Rollene i et hobbesiansk system vil som nevnt være selvoppretholdende. Innenfor et lockeansk system basert på rivalisering, vil rollestrukturen være mer uklar. Dersom en aktør i et gjensidig rivaliseringsforhold endrer oppfatning av den andre og anser ham for å utgjøre en fiende, vil relasjonen falle tilbake på en hobbesiansk logikk. I et lockeansk system vil denne muligheten for tilbakefall til et hobbesiansk system alltid være tilstede. Wendt hevder at i praksis vil imidlertid stater i overveiende grad avstå fra denne muligheten, da dette ville føre til at statene selv, gjennom å ikke lenger anerkjenne andres suverenitet, miste sin egen anerkjente suverenitet.¹²⁵ For de fleste stater vil ikke dette være en særlig ønskelig situasjon.

Bevegelse i den andre retningen, i retning av større integrasjon og forutsigbarhet, vil derimot for de fleste stater være et gode. Gjennom fred og lagspill som dominerende normer, kan stater utvikle vennskap, som utgjør den dominerende relasjonen i en kantiansk struktur. Vennskap i denne sammenheng er bestående av to grunnleggende elementer. I et

¹²⁵ Wendt (1999) s. 282

vennskapsforhold vil stater forutsette at motparten er villig til å løse konflikter uten bruk av vold eller trusler om bruk av vold, og at motparten er villig til å stille opp dersom ens egen sikkerhet er truet. Disse forutsetningene er uavhengige og nødvendige, og et vennskap eksistere bare når begge parter forventer at motparten aksepterer og etterfølger begge forpliktelsene. Et vennskap i denne forstand vil imidlertid bare gjelde nasjonal sikkerhet, selv om de to prinsippene legger føringer på hvilke muligheter aktørene har til å løse konflikter også på andre områder. I tillegg vil vennskap i denne forstand være vesensforskjellig fra det å være allierte. Begge relasjonene bygger på de samme prinsippene, men vennskap er ikke avgrenset i tid. En allianse vil i så måte være en midlertidig forordning, innenfor et system der rivalisering, eller endog fiendskap, dominerer. Allianser vil bestå så lenge partene finner det hensiktsmessig. Vennskap vil være basert på en forutgående oppfatning om at vennsapsrelasjonen vil bestå.¹²⁶

Gjennom historien har fiendskap vært den dominerende relasjonen mellom stater. Også i dag finnes det stater som oppfatter sine motstandere som fiender i hobbesiansk forstand, hvor de ser det som den andres hensikt å undertrykke eller ødelegge dem selv. Bedømt ut i fra voldsnivå og dødsraten for stater gjennom historien, kan det synes som om verden som oftest har vært hobbesiansk. Etter fredsinngåelsen i Westfalen i 1648, der statlig suverenitet var ett av hovedelementene, har imidlertid dødsraten for stater sunket. Små stater har blitt i stand til å overleve, krig mellom stater er sjeldnere og som regel begrensede, og territorielle grenser har blitt mer stabile. Wendt hevder at denne endringen vitner om en kvalitativ endring av det internasjonale politiske system, der den hobbesianske 'kill or be killed' -tankegangen i overveiende grad har blitt erstattet av en lockeansk 'live and let live' -tankegang.¹²⁷

Selv om en lockeansk tankegang har dominert historien de siste 350 årene, har det vært sporadiske tilbakefall mot en hobbesiansk logikk. Disse har imidlertid blitt begrenset av det Wendt omtaler som 'status quo' -stater. Siden avslutningen av den andre verdenskrig har imidlertid en rekke stater, og spesielt de Nordatlantiske, utviklet en relasjonsstruktur som går langt utover den lockeanske rivaliseringen. De har ikke tydd til voldsbruk for å løse noen form for konflikter seg i mellom, men har i stedet konsekvent handlet som en gruppe i forhold

¹²⁶ Wendt (1999) s. 299

¹²⁷ Wendt (1999) s. 279

til sikkerhetsspørsmål. Slik sett kan det synes som om dette utgjør kimen i en ny strukturell endringsprosess, der fremveksten av en ny politisk kultur i Vesten basert på prinsippene fra en kantiansk tankegang er drivkraften. Det er imidlertid ingen garanti for, eller historisk nødvendighet, at en slik ny kultur vil bestå eller spres. Men det synes klart, basert på erfaringen fra de siste 500 årene, at det internasjonale system har en evne til å utvikles. Wendt påpeker også at han ser det som mer sannsynlig at bevegelsen vil være i positiv retning, mot kantiansk kultur, enn i negativ, så lenge systemet ikke utsettes for omfattende ytre påkjenninger.¹²⁸

Anarkiets ulike logikker

Relasjonene som fram til nå har blitt beskrevet har vært på mikronivå, basert på staters subjektive oppfatninger. Makrostrukturer eksisterer bare i kraft av hvordan de materialiseres på mikronivå, som innebærer at strukturens logikk avhenger av aktører som handler på en spesiell måte. I motsetning til konvensjonelle oppfatninger om at anarkiet har én iboende logikk, anser Wendt anarkiet for å være et tomt begrep som ikke får mening før det omfatter et sett av aktører som har strukturelle relasjoner seg i mellom. Anarkiet kan dermed ha ulike logikker, avhengig av hva det omfatter. Tidligere har det vært nevnt at roller på mikronivå har utspring i kollektiv representasjon på makronivå. Kollektiv representasjon har en egen eksistens og logikk, som ikke kan reduseres til aktørers oppfatninger eller adferd. Ettersom flere og flere av aktørene i et system oppfatter hverandre som fiender, kommer man tilslutt til et punkt hvor disse oppfatningene tar over logikken i systemet. På dette tidspunkt begynner aktørene å se fiendskap som en egenskap ved systemet, heller enn ved individuelle aktører. Andre aktører vil defineres som fiender gjennom å være del av systemet. Man får med andre ord en situasjon hvor en generalisert oppfatning av andre, en struktur av kollektive oppfatninger og forventninger, som består over tid selv om ulike aktører kommer til og faller fra, og en logikk som nye aktører sosialiseres inn i. Resultatet er en interaksjonslogikk, basert mer på hvilken kunnskap aktørene har om sin egen rolle enn hva de vet om hverandre, som gjør dem i stand til å predikere hverandres adferd uten å vite noe substansielt om andre aktørers interne prosesser. Kollektiv representasjon er, i følge Wendt, frekvensavhengig. Det vil med andre ord si at så lenge det finnes nok aktører som har en spesiell oppfatning eller

¹²⁸ Wendt (1999) s. 312

adferd på mikronivå, så vil kollektiv representasjon finnes relativt uavhengig av, eller overordnet, de ideene som finnes hos aktørene selv. Disse prosessene har blitt eksemplifisert med fienderelasjonen, men vil også gjelde for de andre relasjonstypene.¹²⁹

Som allerede nevnt, opererer Wendt med tre ulike logikker anarkiet kan anta. De tre typene betraktes som idealtyper. Den første formen for anarki, er det hobbesianske, der logikken er alles krig mot alle. Aktørene kan på ingen måte forvente hjelp fra hverandre og overlevelse er ene og alene avhengig av militære kapasiteter. Selv om stater egentlig ønsker sikkerhet i stedet for makt, tvinger deres kollektive oppfatning dem til å handle som om de var maktsøkende. Denne strukturen genererer fire tendenser på makronivå som vil realiseres dersom de ikke avverges av motkrefter. For det første vil denne typen anarki ha en iboende og ubegrenset krigersk karakter. Dette innebærer ikke at aktørene til en hver tid vil ligge i krig, men at krig alltid utgjør 'clear and present danger'. For det andre vil et anarki som dette føre til at stater som ikke er tilpasset eller for svake til å konkurrere militært blir eliminert. Dette vil innebære at de gjenværende statene vil være stater med samme militære kapasiteter og at dødsraten til mindre stater vil være høy. For det tredje vil stater som er sterke nok til å unngå å bli eliminert, og dermed overleve, balansere hverandres makt. Gitt den karakter et slikt anarki har, vil slik balanse være vanskelig å opprettholde. For det fjerde og siste vil et slikt anarki gjøre det vanskelig for stater å forholde seg alliansefrie eller nøytrale. Wendt påpeker at hovedunntaket vil finnes for de stater som på grunn av geografi er i stand til å gjemme seg, slik for eksempel Sveits har hatt mulighet til. Gjennom utviklingen av nye våpentyper har denne muligheten etter hvert forsvunnet.

Den andre formen for anarki er den lockeanske. Som allerede nevnt er rivaleri den dominerende relasjonsformen, og prosessene som fører til at rivaliseringen blir dominerende også på strukturnivå, er beskrevet tidligere. Gjennom anerkjennelsen av suverenitet, får imidlertid anarkiet en karakter som klart kan skilles fra den hobbesianske. 'Anarchical society' er et begrep som har vært benyttet av andre tidligere, og som kan anses for å korrespondere med et lockeansk anarki.¹³⁰ I likhet med det hobbesianske, skaper også det lockeanske anarkiet fire hovedtendenser. Først og fremst er krigføring innenfor et slikt anarki begrenset,

¹²⁹ Wendt (1999) s. 264

¹³⁰ Bull, Hedley (1977)

men likevel akseptert. Det er akseptert i forhold til å periodevis forsvare sine interesser, og kan i så måte inntreffe like ofte som i et hobbesiansk anarki. Det er likevel begrenset i den forstand at utfallet sjelden er at den beseirede parten opphører å eksistere. Motpartens rett til eksistens er akseptert gjennom anerkjennelsen av suverenitet. Erobringskriger er derfor sjeldne og i de tilfeller hvor de finner sted vil gjerne andre stater gå med i krigen for å gjenopprette 'status quo'.¹³¹ Wendt trekker i denne sammenheng fram at det tidligere har vært gjort distinksjon mellom to ulike typer av krig.¹³² På den ene siden finnes kriger hvor aktørenes eksistens står på spill, mens det på den andre siden finnes kriger som omdefinierer grenser, territoriell utstrekning, og strategiske fordeler.¹³³ På denne måten får man fram et skille mellom det førstnevnte, som en form for krig som dominerer i et hobbesiansk anarki, og sistnevnte, som er det typiske for et lockeansk anarki. Som en konsekvens av dette oppstår den andre tendensen. Lockeanske anarkier inneholder et relativt stabilt sett av aktører og lav dødsrate for stater over tid. Også dette må knyttes til anerkjennelsen av suverenitet, da dødsraten for stater som ikke har vært anerkjent av sine omliggende naboer er betydelig høyere.¹³⁴ Suverenitet har gjort at en rekke stater, som må kunne karakteriseres som svake, har vært i stand til å overleve, ved at det internasjonale samfunnet har anerkjent deres rett til suverenitet. Den tredje tendensen er at de ulike statenes behov for å balansere hverandre reduseres. Innenfor et anarki av denne typen, der staters suverenitet er anerkjent, er ikke den enkelte stats overlevelse direkte truet til enhver tid. Behovet for å maksimere sin egen makt blir dermed mindre. Balansering kan i en slik situasjon fortsatt være viktig, men da i forhold til andre, ikke-eksistensielle spørsmål som har potensiale til å utvikles i voldelig retning. Tilslutt vil et anarki av denne typen resultere i en tendens av at nøytralitet og alliansefrihet blir en anerkjent status. Dersom stater kan løse problemer uten å ty til voldsbruk, vil det ikke lenger være rasjonelt å konkurrere militært. En slik status kan være vanskelig å oppnå, men kan like fullt være et alternativ dersom en slik posisjon anerkjennes av andre.¹³⁵

¹³¹ Jmf. den første Gulfkrigen, hvor Irak ble presset ut igjen av en internasjonal koalisjon, for å gjenopprette 'status quo'

¹³² Ruggie (1993) s. 162-3

¹³³ Wendt (1999) s. 284

¹³⁴ Wendt (1999) s. 284

¹³⁵ Wendt (1999) s. 285

Den tredje formen for anarki er det kantianske. Et slikt anarki er et resultat av at vennsksapsrelasjoner får mulighet til å dominere, gjennom utviklingen av pluralistiske sikkerhetsfellesskap og kollektiv sikkerhet. Sikkerhet i et slikt anarki er knyttet til den allmenne forventningen om at motpartene har fredelige hensikter og handlinger. Det er imidlertid en forskjell mellom pluralistiske sikkerhetsfellesskap og kollektiv sikkerhet som Wendt påpeker. Et pluralistisk sikkerhetsfellesskap er tilstede når det forventes at splid innad i en gruppe skal løses uten bruk av vold. Kollektiv sikkerhet innebærer at gruppens medlemmer har en forpliktelse til å støtte opp om medlemmer viss sikkerhet er truet, selv om deres egen sikkerhet ikke er det, basert på prinsippet 'én for alle, alle for én'. For at man skal kunne snakke om et slikt kantiansk anarki, må prinsippet om kollektiv sikkerhet være gjeldende globalt. Wendt påpeker imidlertid at man ved å gjøre kollektiv sikkerhet til et slikt strengt krav, undergraves to muligheter. Den ene er at kollektiv sikkerhet kan eksistere i autonome, regional undersystemer eller sikkerhetskompleser, men ikke i forhold til utenforstående. Den andre er at selv i en situasjon med konkurranse mellom ulike blokker kan stater innenfor hver blokk samarbeide, selv om de ikke anser medlemmene av en annen blokk som noen trussel. Rasjonale kan være at de normativt sett anser sine egne sikkerhetsinteresser best ivaretatt innenfor en gruppe. Pluralistiske sikkerhetsfellesskap og kollektiv sikkerhet er i så måte bygget opp av de to forutsetningene for vennsksapsrelasjonen, men på ulik måte. I praksis synes det imidlertid som om de to utgjør et par. En gjensidig anerkjennelse av ikkevoldsprinsippet i forhold til de næreste naboene fjerner imidlertid ikke muligheten for aggresjon fra en tredje part. Prinsippet om gjensidig hjelp beskytter stater mot tredjeparter, men kan være vanskelig å opprettholde dersom en enkelt aktør ønsker å løse sine konflikter med makt.¹³⁶

Siden denne oppgaven dreier seg om FN, kan det i tilknytning til dette trekkes fram hvordan FN som organisasjonen plasserer seg i forhold til de ulike anarkilogikkene på den ene siden og i forhold til dens forgjenger Folkeforbundet på den andre. Folkeforbundet ble etablert etter den første verdenskrig, med den hensikt å forhindre liknende tilbakefall til en hobbesiansk praksis, som krigen representerte. Gjennom Folkeforbundspakten ble det etablert et forbud mot krig. Internasjonal konfliktløsning skulle foregå gjennom mekling, og i siste instans gjennom dom i en overnasjonal folkedomstol. I Wendts termer kan dette anses som et forsøk

¹³⁶ Wendt (1999) s. 302

på å tvangsimplementere en kantiansk logikk, noe som viste seg å være uakseptabelt for de ulike stormaktene. Folkeforbundet, som organisasjon, ble handlingslammet og var ikke i stand til å avverge et nytt tilbakefall til en hobbesiansk logikk, den andre verdenskrig. Etter fredsslutningen ble så FN etablert, gjennom undertegnelsen av FN-charteret. Charteret inneholdt på samme måte som i Folkeforbundstraktaten, sterke begrensninger på bruken av makt, men inneholdt ikke det samme forbudet. Gjennom Sikkerhetsrådet fikk FN et organ som kunne autorisere maktbruk, og hvor alle de fem seiersmaktene etter andre verdenskrig hadde veto. Med Wendts termer kan man derfor påpeke at FN, som organisasjon, institusjonaliserte den lockeanske rivaliseringslogikken, samtidig som det ble lagt klare normative føringer i retning av en kantiansk logikk.

Internalisering av normer

Som nevnt kan normer internaliseres i en kultur gjennom tre grunnleggende forskjellige prosesser, tvang, kostnadsvurderinger og legitimitet. Alle tre prosessene kan føre til samme resultat innenfor hver enkelt kultur, avhengig av omstendigheter. Wendt påpeker at det er legitimitet som er det mest sentrale i denne sammenheng. Det faktum at internalisering av normer gjennom legitimitet er den eneste formen for internalisering som har formgivende effekt i forhold til aktører, gjør dette til en strengt konstruktivistisk hypotese.¹³⁷

Generelt sett innebærer internalisering gjennom tvang at aktører har anerkjent at den spesifikke normen eksisterer, men etterfølgelsen av den skjer bare fordi aktøren er tvunget til det direkte eller indirekte. Aktøren har verken en egen motivasjon i forhold til legitimitet eller i forhold til nyttevurdering. Hans handlinger er i så måte eksternt påtvunget. Aktørens tilslutning til normen er i et slikt tilfelle lav, og aktøren vil benytte enhver anledning til å bryte den. I en situasjon som denne er det egne oppfatninger og materiell makt som står for forklaringskraften, ikke kultur. Internalisering i gjennom kostnadsvurdering innebærer, i motsetning til tvang, at aktørene har en form for valg. Dette innebærer aktørene er fri fra direkte press, og at de kan gjøre nyttevurderinger i forhold til etterfølgelse av normen. Etterfølgelse av normen ses som en fordel i forhold til muligheten for å fremme en eksogent gitt interesse. Slik sett vil, i følge Wendt, holdningen til normen være instrumentell, i forhold

¹³⁷ Wendt (1999) s. 250

til aktørens egne hensikter. I motsetning til internalisering gjennom legitimitet, ser aktørene ikke noen egen verdi i normen, og vil derfor ikke ha noen iboende interesse i å etterfølge den. Internalisering gjennom legitimitet innebærer at aktørene har gitt normen et subjektivt innhold, som gjør at de velger å etterfølge den fordi de ønsker det. Å si at en norm er legitim innebærer dermed at aktøren selv anser normen for å være gyldig i forhold til seg selv. Det er bare slik normer kan ha formende effekt i forhold til identitet og interesser. Aktørene identifiserer seg med andres oppfatning av dem selv, og knytter dem til seg. Andre oppfattes da som en del av aktøren selv. Aktører formes med andre ord av hvordan de ser seg selv i forhold til andre. Gjennom å være formgivende i forhold til aktørenes identitet vil aktørene utvikle et behov og en interesse for å opprettholde normen. Viljen til etterfølgelse vil derfor være høy.¹³⁸

Som nevnt er de tre ulike internaliseringsprosessene i stand til å produsere anarkier av ulike typer. Mye avhenger av hvor dypt statene har internalisert den allmenne kunnskapen, eller kulturen. Kulturelle former som er internalisert gjennom tvang synes å være de minst stabile, mens de som er internalisert gjennom legitimitet synes som de mest stabile. Innenfor de fleste skoleretninger av studier av internasjonal politikk anses de tre ulike internaliseringsprosessene for å være konkurrenter, gjerne assosiert med nyrealisme, nyliberalisme og idealisme eller konstruktivisme. Wendt påpeker at dette ikke er riktig, og at alle de ulike prosessene kan ha forklaringskraft. Hvilken, vil være et empirisk spørsmål. Å belyse hvilken av de tre ulike formene for anarki som dominerer i et system og hvordan det er internalisert, er en essensiell forutsetning for å forstå hvordan maktforhold og interesser virker innenfor anarkiet.¹³⁹

Strukturell endring og prosesser

Gjennom de to foregående delene har det vært fokusert på to grunnleggende forhold. Hvordan stater kan antas å være enhetlige aktører på den ene siden og hvordan det internasjonale samfunns strukturer, gjennom å være formet av felles oppfatninger om bruk av organisert vold, kan ses som ulike kulturer på den andre. Ingen av delene har i vesentlig grad tatt for seg hvordan statlige aktører og systemiske kulturer opprettholdes og ved noen anledninger endres.

¹³⁸ Wendt (1999) s. 273

¹³⁹ Wendt (1999) s. 310

For å kunne forklare slike endringer trekker Wendt fram en todelt argumentasjon. For det første utvikler han en generell utviklingsmodell for identitetsdannelse, som viser hvordan identitet og interesser blir formet og omformet av sosiale prosesser. For det andre argumenterer han for at strukturell endring i internasjonal politikk dreier seg om kollektiv identitetsdannelse. Gjennom å kombinere de to argumentene hevder han at man kan fremsette en enkel kausalargumentasjon der kjernen ved kollektiv identitetsdannelse innenfor anarkier styres av fire hovedvariabler, som han kaller gjensidig avhengighet (interdependence), felles skjebne (common fate), homogenisering (homogenization) og selvbegrensning (self-restraint).¹⁴⁰

Kjernen i en evolusjonær argumentasjon er at variasjon på enhetsnivå, det vil i denne sammenheng si endringer i statlig identitet og interesser, skyldes forhold på strukturnivå, med andre ord det internasjonale system. Innenfor internasjonal politikk kan slike variasjoner skyldes to ulike prosesser, naturlig utvelgelse og sosial utvelgelse, som statlig identitet og interesser kan utvikles gjennom.

Naturlig utvelgelse innebærer i utgangspunktet at enheter eller aktører som er svakt tilpasset konkurransevilkårene i det miljøet de er en del av, vil være ute av stand til å reproducere seg selv, og dermed bli utkonkurrert av andre bedre tilpassede enheter eller aktører. Dette innebærer imidlertid ikke at de sterke utsletter de svake, gjennom bruk av makt, men heller at enkelte enheter ikke har kapasitet til å opprettholde seg selv. Dette kan for eksempel brukes til å forklare hvorfor bystater ble utkonkurrert av stater, men og til å forklare endringer innenfor en type stat. Denne formen for utvelgelse er knyttet til aktørens eller enhetens opprinnelige karakteristika, og kan i de fleste tilfeller derfor sies å være knyttet til materielle forhold. Læring og sosialisering er ikke del av denne formen for utvelgelse, siden karakteristika som er utviklet gjennom organismens livsløp ikke kan reproduseres av organismens 'gener'.¹⁴¹ Læring og sosialisering vil være del av sosial utvelgelse, hvor aktørenes overlevelse og reproduksjon avhenger av deres kognitive kapasiteter, rasjonalitet og intensjonalitet.¹⁴² Gitt at de bakenforliggende egenskapene som den naturlige utvelgelse vil skje ut i fra, i mindre grad

¹⁴⁰ Wendt (1999) s. 319

¹⁴¹ Wendt (1999) s. 321

¹⁴² Wendt (1999) s. 324

kan kontrolleres av aktøren selv, vil det være rimelig å anta at naturlig utvelgelse oftere fører til at en aktør opphører å eksistere. Det motsatte vil være tilfelle med sosial utvelgelse, der læring og sosialisering gir aktøren en større mulighet til å tilpasse seg omgivelsene. I så henseende kan man si at mens naturlig utvelgelse kan forklare utviklingen av staters identitet for 1000 år siden, når dødsraten for stater var høy. Siden dødsraten for stater fra 1648 har vært redusert, må man kunne anta at sosial utvelgelse vil kunne forklare mest med hensyn på utvikling av statlig identitet siden. Det har tidligere blitt påpekt hvordan Wendt hevder at suverenitet, som institusjon, har vært en årsak til den lave dødsraten i systemet av stater. Denne institusjonen begrenser de mektige statenes aggresjon i forhold til de svakere og fører til anerkjennelse av retten til eksistens. Det er derfor, i følge Wendt, lite trolig at naturlig utvelgelse vil være en dominerende faktor i utviklingen av statlig identitet. Kulturell utvelgelse står derfor fram som den mest lovende forklaringen.

Wendt retter sin argumentasjon i forhold til denne formen for utvelgelse mot to ulike mekanismer. Han rekker fram imitasjon og sosial læring, og hvordan disse kan benyttes til å forklare adferd, gitt identitet og interesser, og hvordan de kan benyttes til å forklare identitet og interesser i seg selv. Det førstnevnte har ofte vært gjort av rasjonalister, mens det sistnevnte utgjør en del av den konstruktivistiske tilnærmingen. Wendt fokuserer derfor på det sistnevnte.

Innenfor alle former for sosiale interaksjoner vil det være en tendens til at noen aktører anses for å være mer tilpasset enn andre, at de anses for å være suksessrike. Slike vurderinger kan være basert på materielle standarder, målt i makt, velstand eller liknende, eller det kan måles i omdømme eller status, som ikke er knyttet til noe materielt. Aktører som ikke anses for å være suksessrike kan i slike tilfeller forsøke å imitere andre suksessrike aktører, ved å kopiere deres selvforståelse, deres identitet og deres interesser. En slik imitasjon kan føre til svært raske endringer i identitet og interesser. Det pekes imidlertid på at endringer gjennom imitasjon kan variere i dybde. Dette kan forstås i retning av at imitasjon kan endre identitet og interesser på grunnleggende vis, men at slike endringer er omfattende prosesser som det tar tid å gjennomføre. Det kan dermed ses som mer sannsynlig at de dyptgripende endringene av identitet og interesser er en konsekvens av sosial læring, som er den andre av Wendts to former for sosial utvelgelse. Sosial læring er en prosess der identitet og interesser er tillært og forsterket som svar på hvordan aktører blir oppfattet av andre. Wendt påpeker at ikke alle andre aktører spiller inn i påvirkningen, bare de som har en makt eller avhengighetsrelasjon i

forhold til aktøren.¹⁴³ Wendt går inn i en lengre argumentasjon om hvordan aktører formes av interaksjoner med hverandre, og om hvordan dette påvirker deres identitet. I denne sammenheng vil det sentrale fra denne argumentasjonen være at, i en interaksjon vil den ene aktørens oppfatning av og handling i forhold til den andre, gjøre at de begge vil utvikle eller lære et handlemønster, basert på felles kunnskap, som vil påvirke deres handlinger. Disse handlemønstrene vil så danne grunnlag for senere interaksjoner. I så måte er ikke identitet og interesser bare lært gjennom interaksjon, de er også båret av den. Det vil med andre ord si at den kunnskap og forståelse en aktør har av en annen i en første interaksjon vil være avgjørende for hvordan forholdet mellom dem utvikles. Hvordan aktøren oppfatter seg selv og andre, avgjør hvem de er, hva de ønsker og hvordan de bør handle.¹⁴⁴

Endring på systemnivå innebærer i et konstruktivistisk perspektiv, som det Wendt legger fram, at identitet og interesser behandles som endogent i forhold til interaksjon, og at de dermed blir en avhengig variabel i prosessen. Et slikt perspektiv skiller seg dermed fra et rasjonalistisk perspektiv, der preferanser ses som eksogene i forhold til interaksjon. Strukturell endring finner sted dersom aktørene omdefinierer hvem de er og hva de ønsker. Både et rasjonalistisk og et konstruktivistisk perspektiv kan forklare slike endringer. Et rasjonalistisk perspektiv vil fokusere på at endringene skyldes endringer i aktørenes oppfatningen av forventet nytte av en gitt handling. Med andre ord at aktørene anser det som sannsynlig at handlinger som er avvikende i forhold til normen vil gi et større utbytte enn etterfølgelse av den. Wendt avviser på ingen måte en slik tilnærming, men fokuserer i stedet på hvordan dette bare er en del av helheten. Strukturell endring kan også være et resultat av endringer i oppfatningen av seg selv og andre. Innen en fullt internalisert kultur vil, fra et konstruktivistisk perspektiv, aktørene ha begynt å identifisere seg med kulturen, og på samme tid ha utvidet forståelsen av seg selv til også å inkludere andre. Gjennom å identifisere seg som en helhet, som en gruppe, vil aktørene ha interesse av å opprettholde kulturen. Kollektive interesser innebærer at aktørene gjør gruppens velferd til et mål i seg selv. De vil dermed være i stand til å handle kollektivt, for å fremme gruppens velferd. Dersom gruppens velferd trues vil dens medlemmer forsvare den. Aktørene handler fortsatt rasjonelt, men med gruppen som referanseobjekt ved beregningen av kostnader og nytte. Gjennom å fokusere på kollektive

¹⁴³ Wendt (1999) s. 327

¹⁴⁴ Wendt (1999) s. 332

handlinger og kollektiv identitet, rokker Wendt ved den konvensjonelle oppfatningen om at det internasjonale samfunn er et selvhjelp-system.¹⁴⁵ Han trekker imidlertid fram at det er viktig å peke på tre begrensninger ved en slik tilnærming. For det første er kollektiv identitet relasjonsspesifikk. Det innebærer at dersom en relasjon beskriver forholdet mellom stat A og stat B, sier det ingen ting om de to forhold til C. For det andre er omfanget av og handlingene knyttet til kollektiv identitet avhengig av funksjonen det er tiltenkt, og er i så måte trussel- eller saksspesifikk. For det tredje vil det påtross av kollektiv identifikasjon være grobunn for egoistiske identiteter, som står i motsetning til den kollektive. Total identifikasjon, der man ofrer sine egne basale behov for andre, er sjeldne. Avveiningen av egne behov mot gruppens behov kan derfor være en motsetningsfylt prosess.¹⁴⁶ På tross av disse begrensningene hevder Wendt at poenget han vil fram til er at fordi strukturen ved enhver internalisert kultur er knyttet til en kollektiv identitet, vil endring av denne strukturen omfatte en endring i den kollektive identiteten, et sammenbrudd i den gamle og fremvekst av en ny. Endring i identitet og strukturell endring er imidlertid ikke det samme, da endring av identitet skjer på mikronivå, innenfor stater, mens de strukturelle skjer på makro- eller systemnivå. Strukturell endring vil i en slik sammenheng kunne ses som en del av problemet med kollektiv identitetsdannelse, eller en omdefinering av grensene for seg selv og andre slik at det oppstår en felles innengruppe identitet.

Strukturell endring er i seg selv et motsetningsfylt begrep, da struktur innebærer en form for stabilitet både i tid og rom. Enhver form for struktur vil, som allerede vist, ha en iboende, reproduserende effekt som gjør at endring vil være unntaket heller enn regelen. På enkelte tidspunkt kan reproduksjon av statlig identitet være enkel, mens den på andre kan være vanskelig. Det dreier seg om en pågående prosess hvor målet er å reproducere seg selv. Tidligere har det blitt pekt på hvordan Wendt hevder at sosial utvelgelse har størst forklaringspotensial i forhold til statlig identitetsdannelse. Imitasjon og sosial læring står dermed tilbake. Imitasjon har hatt, og har fortsatt, forklaringskraft i internasjonal politikk. Imitasjon kan dreie seg om land i den tredje verden eller i det tidligere Øst-Europa som innfører vestlige institusjoner eller ideologiske egenskaper. Slike tendenser forutsetter imidlertid at det finnes kollektive identiteter som andre stater ønsker å få innpass i. Wendt

¹⁴⁵ Waltz (1979) s., Keohane (1984) s. 61-3, Keohane (1989) s. 45, 57, 106 og 132 og Wendt (1999) s.300-1

¹⁴⁶ Wendt (1999) s. 337

påpeker at det ikke er imitasjon i forhold til eksisterende kollektive identiteter han er interessert i å forklare, men fremveksten av nye. Fokus blir satt på å forklare hvorfor stater i en lockeansk kultur finner det i sin interesse å bryte ut av den kollektive identiteten, og søke mot en ny kultur basert på kantianske vennsapsrelasjoner der den kollektive identiteten må formes på nytt. For å være i stand til dette trekker Wendt fram fire overordnede variabler, som hver for seg kan forklare hvorfor en slik omprioritering finner sted. De fire er avhengighet (interdependence), felles skjebne (common fate), homogenisering (homogenization) og selvbegrensning (self-restraint), hvor de tre førstnevnte er aktive eller effektive årsaker, mens den siste er en muliggjørende årsak. Alle fire kan være tilstede i et gitt tilfelle, og jo sterkere de er tilstede, dess større er muligheten for at en kollektiv identitet dannes. Det er imidlertid tilstrekkelig med tilstedeværelsen av en effektiv årsak, samt selvbegrensning.

Gjensidig avhengighet innebærer at utfallet av en interaksjon ikke bare er avhengig av en aktørs handlinger, men også av motpartens. For å forårsake kollektiv identitetsdannelse, må gjensidig avhengighet være objektiv. Innenfor enhver kollektiv identitet vil aktørene subjektivt sett være gjensidig avhengige, gitt at de ser andres utbytte som sitt eget. Dette innebærer ikke at subjektiv avhengighet ikke er av betydning, med betydningen vil bare være formgivende og ikke kausal. I denne sammenheng er det de kausale årsakene som er de sentrale. Wendt trekker fram hvordan objektiv gjensidig avhengighet måles gjennom på to måter. For det første kan det måles gjennom følsomhet, hvorvidt en endring i en aktørs omstendigheter påvirker andre aktører. For det andre kan det måles gjennom sårbarhet, som måler hver enkelt aktørs kostnad ved å avslutte relasjonen til en annen. Dersom disse målene i en relasjon skulle vise seg å være svært asymmetriske, vil man ikke lenger kunne snakke om gjensidig avhengighet, men om avhengighet. Wendt påpeker derfor at følsomhet synes å ligge nærmere kjernen i betydningen av gjensidig avhengighet, og at sårbarhet bestemmer hvordan statene vil svare. Sårbare stater har større sannsynlighet for å godta et høyt følsomhetsnivå, enn hva usårbare stater har. Gjensidig avhengighet vil derfor være et spørsmål om hvor tette interaksjoner som finner sted i en kontekst, og at tette interaksjoner innebærer større gjensidig avhengighet.¹⁴⁷ For at gjensidig avhengighet skal kunne forårsake utviklingen av nye kollektive identiteter, innebærer dette at en av aktørene innenfor en bestående kollektiv identitet foretar en omprioritering av sine vurderinger i forhold til de andre som er en del av

¹⁴⁷ Wendt (1999) s. 344-345

samme kollektive identitet. Wendts hovedpoeng er at dersom en aktør begynner å handle 'som om' han har utviklet en ny identitet innebærer dette at motparten vil måtte endre sine egne handlinger for å reprodusere den nye identiteten. Hver aktør vil dermed bryte ned sin tidligere identitet og lære å se seg selv på nytt gjennom andre. Gjennom en slik form for kompleks læring, vil det ikke bare oppstå nye normer i forhold til handlinger, men også nye formgivende normer. En slik omprioritering forutsetter at det allerede eksistere et tillitsforhold mellom de ulike aktørene. Et slikt forhold vil gjerne oppstå gjennom interaksjon og kommunikasjon mellom aktørene over tid, og at dette finner sted innenfor rammene av samarbeid. Dersom rammen er preget av konflikter og rivalisering, vil aktørene forvente at blottlegging kan føre til utnyttelse fra andre og dermed avstå fra slike handlinger. Wendt hevder at denne frykten for utnyttelse er årsaken til at gjensidig avhengighet ikke alene kan forårsake kollektiv identitetsdannelse. Stater vil derfor bare samarbeide dersom denne frykten er overvunnet.

Som andre kausale forklaringsvariabel trekker Wendt fram felles skjebne. Mens gjensidig avhengighet innebærer at aktørenes valg av handling påvirker andre aktørers utfall, og i så måte forutsetter interaksjon mellom to parter, innebærer felles skjebne relasjon til en tredje part, som øver samme påvirkning på de to første, uten at disse samhandler. Felles skjebne blir i så måte et objektivt fenomen, mens kollektiv identitet er et subjektivt, uten at det finnes noen garanti for at det første fører til det siste. Det er med andre ord nødvendig med en mekanisme som forklarer hvordan felles skjebne på gruppenivå blir kollektiv identitet på aktørnivå. Wendt peker på hvordan ikke-verbal kommunikasjon kan være en slik mekanisme. Felles skjebne er som regel ikke nok til å i verksette samarbeid, men gitt at aktørene hver for seg gjentatte ganger setter i verk samme adferd, vil dette kunne undergrave deres i utgangspunktet egoistiske identiteter og internalisere samarbeidsrelasjoner i kollektiv identitet. Gjennom å i det minste se kollektiv identitet som om den var tilstede, kan gjentatt samarbeid føre til vaner som motiverer aktører til å samarbeide, selv den objektive kilden til skjebne fellesskapet forsvinner. Ikke-verbal kommunikasjon er ikke den dominerende kommunikasjonsformen i relasjoner der mennesker tar del. Felles skjebne vil derfor ikke ha like stor forklaringskraft som gjensidig avhengighet, uten at dette betyr at det kan utelates som forklaring.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Wendt (1999) s. 352-353

Den tredje kausale forklaringsvariabelen som Wendt trekker fram er homogenitet. Han peker på at stater kan være like på to relevante måter. De kan ha samme egenidentitet og de kan ha samme typeidentitet. Siden egenidentitet er sammenfallende hos alle stater, gjennom sentralisert autoritet med monopol på legitim voldsbruk, vil ikke dette kunne anses for å være kilde til homogenitet i den betydning som benyttes her. Typeidentitet vil imidlertid ha et slikt potensial. Typeidentitet omhandler, som nevnt, variasjon i hvordan den politiske autoriteten er organisert innenfor territoriet, med andre ord regimetyper, basert på sosiale egenskaper. I likhet med de to foregående forklaringsvariablene må også homogenitet være basert på objektive kriterier, og settes kausalt i sammenheng med subjektive kategoriseringer. Objektiv homogenisering vil kunne oppstå dersom ulikhetene i typeidentitet reduseres. En rekke kriger har vært utkjempet etter at innenrikspolitiske verdier og institusjoner i et land har vært i konflikt med tilsvarende forhold i et annet. Dette innebærer imidlertid ikke, som Wendt påpeker, at stater ikke kan lære seg å leve med slike forskjeller. Det innebærer at forskjeller av denne typen kan være årsak til eksterne konflikter, og at en reduksjon i disse forskjellene vil øke sammenfallet i interesser og dermed muligheten for utviklingen av kollektiv identitet. Kollektiv identitet forutsetter at aktørene innenfor en gruppe ser på hverandre som like, med hensyn på de egenskapene som definerer gruppen. For å bli inkludert i det internasjonale statssystemet har i så måte stater måttet inneha visse interne egenskaper, som i utgangspunktet var egenskaper ved de europeiske statene. Den kollektive identitet som utgjør det internasjonale statssystemet vil dermed være en funksjon av at de individuelle statene anser hverandre for å ha de samme egenskapene og være underlagt de samme forpliktelsene som anses for å være nødvendige for å bli kalt en stat. Gjennom å ha skapt en forestilling om at det finnes et slik fellesskap av aktører som har samme egenskaper, kan man gjennom sosialisering og internalisering forvente at aktørene vil se hverandre som like. Homogenisering kan slik sett oppstå også som en konsekvens av en forestilling om et fellesskap eller en kollektiv identitet. Homogenisering har også begrensninger med tanke på forklaringskraft i forhold til kollektiv identitetsdannelse. For det første, dersom stater begynner å se på hverandre som like i en sammenheng, kan dette føre til at nye ulikheter dukker frem. Enhver gruppe vil utvikle grenser for hvem som er del av gruppen og hvem som ikke er det. Homogenisering vil kunne endre disse grensene, og dermed sette spørsmålstegn ved gruppens eksistens. Avhengig av utenforståendes holdning til gruppen, vil dette ha avgjørende betydning for gruppens identitet. For det andre kan homogenisering føre til at gruppens medlemmer ikke lenger vil være i stand til å funksjonelt dele arbeidsoppgaver

mellom seg. De vil alle være i stand til å gjøre alt selv. Et av hovedincentivene for å danne og opprettholde en gruppe vil dermed falle bort.¹⁴⁹

De tre ovenfor nevnte variablene vil i følge Wendt ikke alene kunne forklare kollektiv identitetsdannelse og dermed overgangen fra en lockeansk til en kantiansk kultur. Variabelen selvbegrensning er avgjørende for å være i stand til dette. Gjennom identifisering med andre aktører utsetter hver og en seg for en potensiell fare for at andres behov kommer i konflikt med egne. For at stater skal kunne anse denne faren for å være mindre enn utbytte ved samarbeid, er tillit det springende punkt. Å skape slik tillit er et grunnleggende problem ved dannelsen av kollektiv identitet, spesielt innenfor anarkier, hvor faren for å bli oppslukt av andre aktører alltid er tilstede. Den tradisjonelle løsningen på problemet er i følge Wendt eksterne begrensninger pålagt av en tredje part. Innenfor internasjonal politikk kan stormakter i gitte anledninger ha en slik funksjon i forhold til mindre dominerende stater, men de vil ikke kunne ha slike funksjoner i forhold til hverandre. Militær teknologi og sikkerhetsinstitusjoner har derimot en slik begrensende funksjon som gjelder for alle stater. Militær teknologi vil imidlertid bare ha en slik funksjon dersom de defensive våpnene gir et kjent fordel eller dersom de offensive våpnene er av en type som gjør dem dominerende, men umulige å benytte. Atomvåpen er av en slik type. Dersom militær teknologi av disse typene er tilstede, kan dette være tilstrekkelig til at stater avstår fra å gå til krig. Statene kan da ha fått tilstrekkelig tillit til hverandre til at de utvikler kollektiv identitet. På den andre siden kan også institusjoner gi grunnlag for slik tillit, men da bare hvis de er internalisert til første eller andre nivå, gjennom tvang eller kostnadsvurdering. I forhold til sikkerhet vil de mest relevante normene være respekt for suverenitet og konfliktløsning uten bruk av makt være de mest sentrale. Begge disse er sider ved pluralistiske sikkerhetsfellesskap. Eksterne begrensninger av de typene som er nevnt over, vil imidlertid ikke løse tillitsproblemet permanent. De inneholder ingen ting som tilsier at ikke stater vil forsøke å finne muligheter for å omgå disse begrensningene. Statene må, gitt tilstedeværelsen av bare eksterne begrensninger, til en hver tid ta høyde for at andre kan omgå begrensningene og handle aggressivt. Selvbegrensning, eller troen på at andre vil begrense sine egne handlinger i forhold til en selv, er det avgjørende. Bare gjennom en slik oppfatning om at andre vil begrense seg selv, vil stater være i stand til å ha tillit til hverandre på en måte som gjøre dem i stand til å forme kollektiv

¹⁴⁹ Wendt (1999) s. 356

identitet som vedvarer. Selvbegrensning vil ikke selv være tilstrekkelig til å forklare kollektiv identitetsdannelse, men vil gjøre det mulig dersom gjensidig avhengighet, felles skjebne eller homogenisering er tilstede.¹⁵⁰

Selvbegrensning forutsetter at de ulike aktørene har kunnskap om at den andre parten er villig til å begrense sine egne handlinger. Spørsmålet blir i så fall hvordan stater er i stand til å tilegne seg slik kunnskap. Wendt påpeker tre mulige svar. For det første kan stater gjennom gjentatt aksept for normer internalisere det pluralistiske sikkerhetsfellesskapet på tredje nivå. Det som i utgangspunktet var eksterne begrensninger blir da gjort internt. Ved å erfare hverandres overholdelse av normer lærer aktørene over tid at andre ikke til hensikt å bryte normene, eller vil benytte en eventuell mulighet til å gjøre det. I så måte kan aktøren ha tillit til at andre vil respektere aktørens egne behov. For det andre kan slik kunnskap tilegnes gjennom å observere andres innenrikspolitikk. Så lenge statssystemet tillater det har stater en tendens til å ville overføre innenrikspolitisk praksis til den utenrikspolitiske plan. Med andre ord, dersom en aktør observerer at en annen aktørs innenrikspolitikk domineres av fredlig konfliktløsning, velorganisert økonomi og lovstyre vil dette være observasjoner som gjør at aktøren kan forvente fredlige hensikter fra den andre, også utenrikspolitisk. For det tredje trekker Wendt fram det han kaller 'self-binding' der aktørene gjennom unilaterale handlinger binder seg selv. Denne formen for handlinger innebærer at aktøren utfører handlingen som en troverdig gest i forhold til andre, og som omfatter en form for offer for aktøren. Handlinger av denne typen kan komme som en konsekvens av at aktørens egne trusselvurderinger, der prisen ved å gjennomføre handlingen anses for å være lavere enn hva han forventer å få tilbake over tid. Denne formen for handlinger innebærer en form for anerkjennelse av og kritisk blikk på ens egen rolle i en interaksjon.¹⁵¹

Kollektiv identitetsdannelse finner sted mot en kulturell bakgrunn, hvor i utgangspunktet egoistiske identiteter og interesser dominerer. Slik sett vil det være en iboende motstand mot en slik prosess. En slik motstand undergraver imidlertid ikke muligheten for at den kan finne sted. Argumentasjonen over har pekt på det motsatte. Stater vil alltid forsøke å opprettholde

¹⁵⁰ Wendt (1999) s. 359

¹⁵¹ Wendt (1999) s. 362

sin egen individualitet, noe som ikke innebærer at de ikke kan gjøre betingelsene for individualiteten mer kollektiv.

Antakelser i teori og forventninger til empiri

Jeg har i de foregående avsnittene trukket fram hovedlinjene i den argumentasjonen Alexander Wendt presenterer i boken 'Social Theory of International Politics'. Hans argumentasjon er omfattende og basert på en mengde andre arbeider, både egne og andres. Noen fullstendig presentasjon av alle disse og alle de betraktningene Wendt gjør i forhold til dem, har jeg ikke inkludert her. Jeg har heller forsøkt å trekke ut det jeg anser for å være hans grunnleggende argumenter og påstander. Innledningsvis ga jeg en gjennomgang av hvordan Wendt selv plasserer sin tilnærming i forhold til andre dominerende perspektiver i studier av internasjonal politikk. Jeg har på den annen side valgt å ikke inkludere Wendts betraktninger rundt andre tilnærminger, slik de kommer frem i resten av hans presentasjon. Dette fordi målsetningen med denne oppgaven er å forklare mønstre i de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling ved å benytte Wendts teoretiske tilnærming, slik den er presentert i 'Social Theory of International Politics', og ikke vurdering av ulike teoriretninger.

Den videre analysen av avstemningsresultater fra FNs Generalforsamling og den nordiske stemmegivningen innenfor den, bygger på det jeg anser for å være de tre mest sentrale antakelsene i Wendts tilnærming. Basert på disse antakelsene vil det kunne trekkes fram to grunnleggende forventninger om hvordan stemmegivningen i Generalforsamlingen generelt, og innenfor den nordiske gruppen spesielt, endrer seg. I det på følgende analysekapittelet vil jeg så vise hvordan og hvorfor disse endringene finner sted, i lys av Wendts tilnærming til internasjonal politikk.

Den første antakelsen gjelder stater. I likhet med de fleste nyrealistisk og nyliberalistiske tilnærminger, tar Wendt utgangspunkt i at stater kan behandles som enhetlige aktører. Stater kan dermed handle, basert på identitet og interesser. Sentralt for utviklingen av identitet og interesser står hvilken relasjon aktørene har i forhold til andre aktører. De kan være basert på fiendskap, rivalisering eller vennskap. Som vist tidligere har dette avgjørende betydning for hvordan identitet og interesser dannes og formes. Med andre ord er det ideer, og ikke

materielle forhold som styrer utviklingen av statlig identitet og interesser. På denne måten skiller Wendts perspektiv seg fra både nyrealistiske og nyliberalistiske tilnærminger.

For det andre antar Wendt at det internasjonale statssystemet er et anarki, definert som fravær av overordnet autoritet. I motsetning til nyrealister og nyliberalister antar imidlertid Wendt at anarkiets ikke bare kan ha en logikk, slik de andre tilnærmingene forutsetter, men at anarkiet kan ha ulike logikker på ulike tidspunkt. Han trekker fram tre muligheter, en hobbesiansk, en lockeansk og kantiansk logikk. Han peker på at det internasjonale system fram til 1648 og fredslutningen i Westfalen hadde en hobbesiansk logikk. Gjennom etableringen og internaliseringen av suverenitetsnormen utviklet anarkiet seg i retning av en lockeansk logikk. Omveltningene i verden i årene rundt 1990, ser han som et tegn på at anarkiet igjen er i forandring, i retning av en kantiansk logikk. Det sentrale er at de ideer og betydninger som former aktører ikke er statiske, men endres over tid på samme måte som stater endres over tid. Aktørenes handlinger og interaksjoner er det som styrer den internasjonale, idébaserte konteksten de er en del av. Innenfor de ulike typene av anarkier finnes det ulike normer som virker i forhold til stater. Disse normene kan ha kausal effekt på staters handlinger, noe som også er anerkjent av andre tilnærminger, samt formgivende effekt på aktørenes identitet og interesser. Det siste er en strengt konstruktivistisk hypotese.

For det tredje antar Wendt at endring generelt skjer gjennom aktørenes påvirkning på struktur, som igjen påvirker aktører. Den strukturelle endringen fra en lockeansk til en kantiansk kultur som Wendt påpeker, drives i følge ham frem av fire faktorer eller variabler, gjensidig avhengighet, felles skjebne, homogenisering og selvbegrensning. Disse kan, som jeg vil komme tilbake til senere, knyttes til den rollen kapitalisme og demokrati spiller i utviklingen av en kantiansk kultur i vesten, og senere i den euroatlantiske regionen.

Basert på disse tre antakelsene vil det være trolig at man vil finne to mønstre i stemmegivningsmaterialet fra FNs Generalforsamling. Den første forventningen knyttes til strukturnivået, i dette tilfellet Generalforsamlingen generelt, mens det andre vil knyttes til aktører, eller gruppen av nordiske stater spesielt.

Innenfor General forsamlingen generelt, har det fra etableringen i 1945 til en hver tid vært splittelse mellom ulike enkelt stater og grupper av stater. Dersom Wendt antakelse om at verden i årene rundt 1990 endret karakter i retning av et anarki basert på en kantiansk logikk er riktig, vil dette trolig føre til at konfliktstrukturen i Generalforsamlingen endres. Man vil

med andre ord kunne forvente en strukturell rekonfigurering av stemmegivningsmønstrene i forsamlingen. Denne rekonfigureringen vil trolig først og fremst skje ved at skillelinjen mellom Øst og Vest forsvinner, og at landene i Øst-Europa og Russland vil få en stemmegivningsprofil som er mer lik de øvrige europeiske landene.

Innenfor den nordiske gruppen av stater vil man også kunne forvente endring. Med utgangspunkt i at de nordiske landene ikke hadde samme sikkerhetspolitiske orientering og at dagsorden i FNs Generalforsamling har et sikkerhetspolitisk element, er det trolig at Finland og Sverige vil utgjøre en undergruppe innenfor Norden og at Norge, Danmark og Island vil utgjøre en annen, fram til 1989 – 1991. Etter 1989-91 vil det, med utgangspunkt i at relasjonsstrukturen innad i Europa endret seg, kunne forventes at mønsteret innenfor den nordiske gruppen vil være annerledes. En slik endring forventes å være sterkest til stede på saksdimensjoner som kan sies å ha en klar sikkerhetspolitisk karakter eller komponent. Med andre ord at stemmeulikheten på sikkerhetspolitiske dimensjoner før 1989-91 vil skyldes sikkerhetspolitisk orientering, et skille som ikke lenger vil ha betydning etter 1991. Fokuset for analysen vil derfor bli lagt på de dimensjonene som kan sies å ha et slikt sikkerhetspolitisk innhold.

Dette settet med forventninger vil danne utgangspunkt for den påfølgende drøftingen av dimensjonalitet og funn i forhold til disse, som finnes i det kvantitative materialet og analysen av hvorfor og hvordan eventuelle endringer finner sted. Jeg vil konsekvent benytte de begrepene som Wendt benytter, for å avslutningsvis kunne vurdere hvorvidt hans tilnærming korresponderer med de empiriske observasjonene som gjøres i materialet. Først vil jeg imidlertid drøfte hvordan datamaterialet for analysen er samlet inn og bearbeidet, samt redegjøre for hvordan faktoranalyse kan sies å være egnet til å avdekke stemmegivningsmønstre i FNs Generalforsamling.

Metode og datainnsamling

Faktoranalyse som skaleringsteknikk

Som det har vært nevnt tidligere i kapittelet om de Forente Nasjoner, har det vært gjennomført R-faktoranalyser av stemmegivningen i FNs Generalforsamling ved ulike anledninger

tidligere. De eksemplene jeg har trukket fram her er utført av Alker og Russett (1965) og Russett og Kim (1996).

Faktoranalyse av typen R-faktor er en teknikk som reduserer et sett av variabler, basert på deres korrelasjon, til et mindre sett av variabler, eller faktorer. Disse faktorene er teoretiske konstruksjoner som er latente i variablene, og som de opprinnelige variablene er indikatorer på. I følge Russett og Kim er dette i så måte en egnet teknikk for å finne frem til hvilke resolusjoner som produserer samme stemmegivningsmønster og hvor mange grupperinger av slike likheter som er nødvendig for å forklare statenes stemmegivning.¹⁵² Ved å redusere variablene til deres underliggende dimensjoner vil det være mulig å gi en tolkning av hvilke disse dimensjonene er, hvilke resolusjoner og typer av resolusjoner de er satt sammen av og hvordan ulike land og grupper av land plasserer seg på dem. Videre vil det, siden stemmegivningsmønstrene er trukket ut separat for hver dimensjon, også være mulig å vise hvorvidt statenes stemmegivningsmønstre er konsistente på tvers av ulike dimensjoner. Som det har blitt trukket fram tidligere, i avsnittet om FN, har faktoranalyse av denne typen vært benyttet av andre tidligere.¹⁵³ Også andre teknikker har vært benyttet for å analysere stemmegivning fra Generalforsamlingen, uten at disse har vært i stand til å produsere resultater som i vesentlig grad avviker fra de man har fått fram gjennom faktoranalyse av R-type. Resultatene av de ulike analysene er allerede behandlet i kapittelet om FN.

I denne analysen vil det bli fokusert på den roterte løsningen i forhold til saksdimensjonalitet og stemmegivningsmønstre. Russett og Kim påpeker at den roterte løsningen trekker ut faktorer sekvensielt ut i fra hvor mye av variansen i materialet de fanger opp. I motsetning til den uroterte løsningen, vil den roterte løsningen maksimere ladningene, eller korrelasjonen, til et sett med resolusjoner på tvers av dimensjonen, ikke bare den første.¹⁵⁴ Standard valg for rotasjon i SPSS 11.0 er Varimax-rotasjon. Denne formeren for rotasjon maksimerer variablenes ladninger på dimensjonene, samtidig som dimensjonen er ukorrelet. Det finnes også andre former for oblique rotasjon av faktorløsninger. Med denne formen for rotasjon antas det at dimensjonene korrelerer med hverandre. Analyser av denne typen er imidlertid

¹⁵² Russett og Kim (1996) s. 632

¹⁵³ Alker og Russett (1965) og Russett og Kim (1996)

¹⁵⁴ Russett og Kim (1996) s. 632

mer komplekse, og vanskeligere å tolke. Resultatene av den roterte løsningen vil vise hvilke grupper av resolusjoner som bidrar mest til stemmegivningsmønstrene, mens de individuelle landenes faktorscore gir en indeks på hvordan de plasserer seg i forhold til dimensjonene. Faktoranalysen, slik den er benyttet her, fungerer dermed som en skaleringsteknikk. De individuelle medlemsstatene får gjennom sin stemmegivning en faktorscore i forhold til hver enkelt dimensjon i hver periode.

Innsamling av data

For å kunne gjennomføre en faktoranalyse av stemmegivningen i Generalforsamlingen var det nødvendig å få tilgang til et datasett som inneholdt alle avstemninger som var blitt avholdt. Til tross for at det har vært gjort en rekke forskningsarbeider, basert på stemmegivningsresultater fra FNs Generalforsamling, viste det seg at denne type data ikke fantes i Norge i enhetlig form. Dette skyldtes flere forhold. For det første var jeg i utgangspunktet interessert i data for hele FNs eksistensperiode, fra 1945 til 2001. De arbeidene som er gjort på stemmegivningsresultater i Norge, ble gjennomført fram til 1970-tallet, og er basert på data fram til 1974. Dette gjelder dataene som var grunnlagsmateriale for blant annet Kurt Jacobsens 'The General Assembly of the United Nations' (1978).¹⁵⁵ Etter dette har det så langt jeg har kunnet bringe på det rene, ikke vært gjort analyser av stemmegivningsresultater i Norge. Verken Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Institutt for Fredsforskning (PRIO) eller Det Norske Nobelinstituttet hadde materiale som lignet det jeg lette etter.

For det andre støtte jeg på problemet med at de dataene som var tilgjengelige ikke var i matriseform, men i form av enkeltdokumenter. Både Nobelinstituttet, Utenriksdepartementet og FNs regionale informasjonskontor i Danmark har tilgjengelig alle FNs resolusjoner i papirform eller som enkelt dokumenter elektronisk. Fram til avslutningen av den 56. sesjonen (2001) dreier dette seg om totalt 12.397 resolusjoner¹⁵⁶, med registreringer for alle medlemsstatene. Registrering og bearbeiding av et så omfattende materiale ville vært en

¹⁵⁵ Takk til Nils Petter Gleditch for hjelp med å lete i arkivet hos PRIO, etter Jacobsens datamateriale.

¹⁵⁶ Tall fra Marín-Bosch (1998) pluss egne tall for perioden 1998 til 2001.

oppgave som jeg ikke kunne tatt alene, og som derfor ikke var gjennomførbar innenfor rammen av denne oppgaven.

Jeg tok derfor kontakt med Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste, for å undersøke hvorvidt det kunne finnes materiale utenfor Norge. Gjennom NSD fikk jeg tak i et datasett¹⁵⁷ fra Inter-University Consortium of Political Research i USA som dekket årene fra 1945 til 1985. Jeg støtte da på et tredje problem. Datasettet viste seg å være i maskinkode, representert ved enkelttegn uten kolonneskilltegn og uten noen god kodebok. Dessuten viste det seg også at datasettet bare var en råmatrise, med et løpenummer og stemmegivning for hvert land. Settet inneholdt ikke noen konsistent informasjon om de enkelte resolusjonenes innhold, og var dermed lite egnet for den type analyse som jeg hadde sett for meg.

Da jeg var i kontakt med Det norske Nobelinstituttet, fikk jeg tilgang til en bok, skrevet av Mexicos tidligere FN-ambassadør, nå FNs Generalsekretærs spesialrådgiver i nedrustningsspørsmål, Miguel Marín-Bosch. I denne boken, 'Votes in the General Assembly' (1998), har han gjort en omfattende analyse av stemmegivning i FNs Generalforsamling som dekker alle sesjonene fra 1945 til 1996. Jeg tok kontakt både med hans forlegger, det meksikanske utenriksdepartementet og den meksikanske FN-ambassaden i New York, hvor jeg gjorde rede for hvilke typer informasjon jeg ønsket. Både det meksikanske utenriksdepartementet og den meksikanske FN-ambassaden ga tilbakemelding om at henvendelsen var sendt videre til Marín-Boschs kontor, uten at jeg fikk svar derfra. Forleggeren satte meg i kontakt med en amerikansk professor ved Ohio State University, Paul Poast, som hadde kommet med en tilsvarende henvendelse. Han kunne informere om at Marín-Bosch ikke ønsket å distribuere hele materialet sitt, men at man kunne få tilgang til spesielle resultater dersom man spesifiserte disse.

Den kilden jeg da satt igjen med, som var den eneste som inneholdt god og dekkende informasjon om både enkeltstaters stemmegivning og resolusjonenes innhold, var FNs internettdatabase for dokumentasjon, unbisnet.un.org. Denne dekket sesjoner tilbake til 1986¹⁵⁸, slik at mine ambisjoner i forhold til tidsperspektiv måtte justeres en del.

¹⁵⁷ ICPRs datasett nummer 5512. Det viste seg at disse dataene i bearbeidet form var brukt av Jacobsen (1978)

¹⁵⁸ Databasen er under utbygging og vil etter hvert dekke eldre sesjoner.

Informasjonen i FNs database ligger som enkeltdokumenter, men hadde den fordelen at de opplysningene jeg var interessert i lå som del av en tabell, i hvert dokument. På denne måten kunne resultater fra hver enkelt resolusjon 'klippes ut' og 'limes inn' som kolonner i en større matrise. I likhet med de fleste andre studier av stemmegivningsmønstre i FNs Generalforsamling, har jeg valgt å ta for meg alle resolusjoner fra alle ordinære sesjoner fra den 41. sesjonen i 1986 til og med den 56. sesjonen, som åpnet i september 2001. I tillegg til de ordinære sesjonene avholder også Generalforsamlingen såkalte 'special sessions' og 'emergency special sessions' med ujevne mellomrom. Disse er ikke inkludert i analysen, fordi de behandler spesielle saksområder med et stort antall resolusjoner. På denne måten kan det tenkes at å inkludere disse ville ført en del feil inn i de mønstrene som finnes i stemmegivningen i de ordinære sesjonene. Hvorvidt avholdelsen av denne typen ekstrasesjoner påvirker dagsorden i den ordinære Generalforsamlingen, har jeg ikke klart å bringe på det rene, men det synes som om de ordinære sesjonene avholdes uavhengig av tilleggssesjonene og at dagsorden forblir uendret.

Totalt ble 5156 resolusjoner lastet ned fra databasen, relevant informasjon hentet ut og ordnet i matriseform. Matrisen inneholder, i tillegg til informasjon om hver enkelt stats stemmegivning, et unikt resolusjonsnummer. Nummereringen av resolusjonene har siden 1976 hatt form av A/Res/41/100A. Dette innebærer at det dreier seg om Generalforsamlings (A) resolusjon (Res) nummer 100 del A i den 41. sesjonen.¹⁵⁹ For hver sesjon starter nummereringen av resolusjonene på nytt. Bokstaven etter resolusjonsnummeret benyttes bare der hvor resolusjonen består av flere deler. Fram til 1976 ble resolusjonene nummerert med løpende arabiske tall, med romerske tall i parentes for å markere sesjon, fra nummer 1(I) til 3541(XXX).

I tillegg til resolusjonsnummeret inneholder matrisen en merkelapp, 'Label', som beskriver resolusjonens innhold, som oftest i form av dens overskrift eller tema. I de tilfellene hvor resolusjonene består av flere ledd, er denne overordnede merkelappen den samme. Videre er alle resolusjoner registrert med datoen de ble vedtatt og hvilke andre saksdokumenter som er knyttet til resolusjonen. Deretter følger informasjon om hvordan resolusjonen er vedtatt, 'Vote

¹⁵⁹ Resolusjoner som blir vedtatt i 'Special sessions' og 'Emergency special sessions' merkes 'E' og 'ES'

note'. Det skilles mellom hvorvidt resolusjonen er vedtatt uten avstemning 'Adopted without a vote' eller om det er gjennomført registrert avstemning 'Recorded'/'Roll-Call'. Forskjellen her ligger i at man ved 'Roll-Call' har en muntlig opplesning av medlemmene, hvorpå disse må si fram sin stemmegivning. Ved 'Recorded vote' benyttes et elektronisk stemmeregistreringssystem. I perioden fra 1986 til 2001 er 10 saker registrert ved roll-call¹⁶⁰. Videre følger en rubrikk som kalles 'Agenda info.' Denne inneholder informasjon om hvilket punkt på dagsorden resolusjonen hører til under, samt en noe lengre beskrivelse av resolusjonens innhold enn hva som fremkom i 'Label'-rubrikken. Dersom en resolusjon består av flere deler, markeres dette med ulike overskrifter i denne rubrikken. I tillegg inneholder rubrikken et sett av nøkkelord som FN-databasen bruker for å kategorisere resolusjonene etter innhold. Hver sak kan ha inntil to slike nøkkelord knyttet til seg, der det primære nøkkelordet har bindestrek på hver side, mens det sekundære bare har foran. Nøkkelordene er ført med store bokstaver. Informasjonen som ligger i 'Label'- og 'Agenda Info.'-rubrikkene har dannet utgangspunkt for den substansielle tolkningen av de ulike dimensjonene.

Matrisen inneholder videre en oppsummering av stemmegivningen, 'Voting summary', med hvor mange stater som har stemt ja, 'nei', 'avstå' og hvor mange stater som ikke var tilstede ved avstemningen.

Til slutt er alle enkeltmedlemmenes stemmegivning opp ført. Hver stat har mulighet til å stemme ja(Y+statens navn), nei(N+statens navn) eller avstå(A+statens navn) fra å stemme. I tillegg er det registrert hvilke stater som ikke er tilstede under avstemningen (statens navn) og hvilke stater som er ekskludert fra avstemningen (9+staens navn) i henhold til artikkel 19 i FN-charteret. For de resolusjonene som er vedtatt uten avstemning er rubrikkene for 'Voting summary' og rubrikkene for de individuelle statene tomme. Det samme gjelder alle rubrikkene for de statene som ikke er medlem på det tidspunkt en resolusjon blir vedtatt. Matrisen inneholder ikke den eksakte resolusjonsteksten. Resolusjonstekstene ligger i en separat database.

¹⁶⁰ Disse er : A/RES/41/88A, A/RES/41/88B, A/RES/41/88C, A/RES/42/46A, A/RES/42/46B, A/RES/43/48, A/RES/43/83A, A/RES/43/83B, A/RES/47/57 og A/RES/48/80.

Enkelte medlemsstater har kommet til i løpet av de 16 sesjonene jeg tar for meg, og en del har forsvunnet. En del har også blitt slått sammen. Dette har ført til at jeg har måttet gjøre en del valg når det gjelder statenes navn og hvordan sammenslåinger og oppdelinger skal behandles. Dette gjelder Tyskland, Tsjekkoslovakia, Sovjetunionen, Jugoslavia og Jemen.

Siden Øst-Tyskland som stat og politisk system sluttet å eksistere ved sammenslåingen, og på de aller fleste måter ble en del av det bestående Vest-Tyskland, er det forente Tyskland og det tidligere Vest-Tyskland ført som samme enhet, mens Øst-Tyskland opphørte å eksistere.¹⁶¹ I motsetning til Tyskland opphørte Tsjekkoslovakia på mange måter å eksistere som system ved delingen. Den tsjekkiske Republikk og Republikken Slovakia er derfor ført videre som to nye enheter.¹⁶² I tråd med Samveldet av Uavhengige Stater (SUS) og FNs avgjørelse, er Sovjetunionens medlemskap i FN ført videre som Den Russiske Føderasjonen.¹⁶³ Alle de tidligere sovjetrepublikkene er ført videre som nye enheter fra det tidspunkt de ble opptatt som medlemmer i verdensorganisasjonen, på lik linje med andre nye medlemsstater. Dette gjelder ikke Ukraina og Hviterussland som har hatt egne seter i FN fra 1945. For Jugoslavias del har de ulike delrepublikkene blitt inkludert etter som de har blitt opptatt som medlemmer. Den Føderale Republikken Jugoslavia viderefører den Sosialistiske Føderale Republikken Jugoslavias medlemskap. På grunn av krigshandlingene i de ulike tidligere delrepublikkene var imidlertid det jugoslaviske medlemskapet suspendert fra sesjon 48 (1993) til og med sesjon 54(1999). Suspensjonen ble opphevet ved inngangen til sesjon 55 (2000) gjennom resolusjon A/Res/55/12, som igjen ga den Føderale Republikken Jugoslavia fullt medlemskap.¹⁶⁴ Jemen ble opprinnelig innvilget medlemskap i 1947, mens Det demokratiske Jemen ble innvilget medlemskap i 1967. De to statene ble slått sammen 22. mai 1990 og er ført videre som Jemen.

¹⁶¹ Effektivt fra 3. oktober 1990

¹⁶² Tsjekkoslovakia opphørte å eksistere 31. des. 1992, Tsjekkia ble akseptert som medlem av FN 8. januar 1993 og Slovakia 19. januar 1993

¹⁶³ Effektivt fra 24. des. 1991

¹⁶⁴ Delrepublikkene Bosnia-Hercegovina, Kroatia og Slovenia oppnådde medlemskap i 1992 og Makedonia (Former Yugoslav Republic of Macedonia) i 1993

Bearbeiding og koding av data

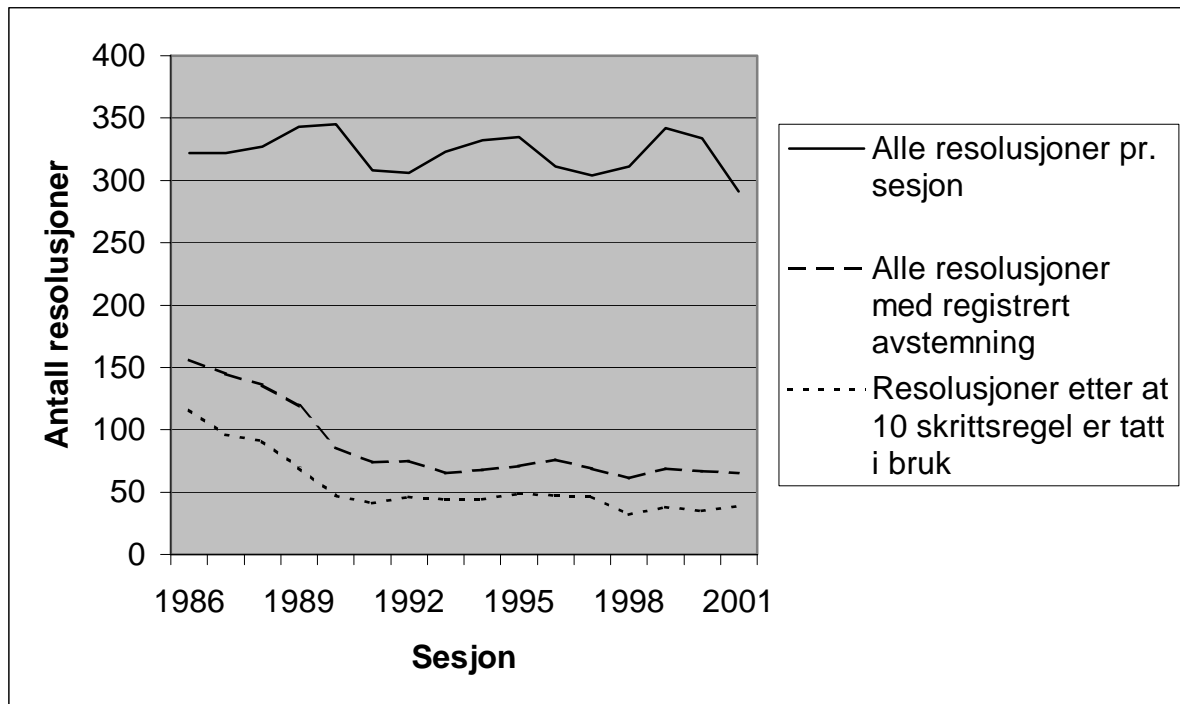
Det totale antall resolusjoner fordelt per sesjon er presentert i tabell 7 og grafisk i figur 8. Som det kommer fram har antall resolusjoner per sesjon holdt seg stabilt i perioden, mellom 291 i 2001 og 345 i 1990. Det er verdt å merke at alle resolusjoner har blitt vedtatt. Med andre ord finnes det ikke i dette materialet resolusjoner som er lagt fram for Generalforsamlingen, som så har blitt nedstemt. Dette skyldes nok i all hovedsak at de ulike resolusjonsforslagene går gjennom en omfattende prosess i de ulike komiteene før de legges fram til votering i plenum, men det kan også sees som en konsekvens av at det synes å vokse fram en stadig økende enighet i forsamlingen. Dersom man ser på antall resolusjoner som er vedtatt etter registrert avstemning i figur 8 og tabell 9, er det en klar nedadgående trend. Fra 156

resolusjoner med avstemning i 1986 falt antallet fram til 1991, hvor det ble registrert 74 resolusjoner med avstemning. Deretter har kurven over antallet resolusjoner med avstemning flatet ut og har ligget mellom 61 og 75 resolusjoner med avstemning per sesjon. Totalt ble det i perioden 1986 til 2001 ført registrert stemmegivning over 1402 resolusjoner.

For å skille mellom resolusjoner med og uten avstemning ble alle resolusjoner med registrert avstemning, det vil si de som enten er registrert ved 'Roll-Call' eller 'Recorded vote', gitt verdien 1, mens alle resolusjoner som var vedtatt uten avstemning, 'Adopted without a vote', ble gitt verdien 0. Materialet ble deretter sortert etter denne oppdelingen, og bare de resolusjonene med registrert stemmegivning ble tatt med videre i analysen.

Tabell 7: Antall resolusjoner per sesjon

Sesjons-nummer	Alle resolusjoner pr. sesjon		
	Frekvens	Prosent	Kumulativ prosent
41	322	6,25	6,25
42	322	6,25	12,49
43	327	6,34	18,83
44	343	6,65	25,48
45	345	6,69	32,18
46	308	5,97	38,15
47	306	5,93	44,08
48	323	6,26	50,35
49	332	6,44	56,79
50	335	6,50	63,29
51	311	6,03	69,32
52	304	5,90	75,21
53	311	6,03	81,25
54	342	6,63	87,88
55	334	6,48	94,36
56	291	5,64	100
Total	5156	100	

Figur 8: Utvikling i antall resolusjoner

Som nevnt tidligere, fremkommer avstemningsresultatene i FNs database i form av Y+statens navn, N+statens navn, A+statens navn, statens navn og 9+statens navn. For at det skal være mulig å kjøre statistiske beregninger på dataene, må de omkodes og gis numeriske verdier. Dette kan på mange måter anses for å være problematisk. For det første må man ha klart for seg hva det innebærer det å stemme 'ja' eller 'nei'. For det andre må man også ta med i betraktningen hva de statene som avstår fra å stemme legger i nettopp dette. For det tredje må man vurdere om det skal tillegges vekt at en stat ikke er tilstede ved en avstemning. I tillegg må man for det fjerde også vurderes hvordan de ulike standpunktene skal plasseres i forhold til hverandre på en skala. For det femte vil det så være viktig at skalaen i best mulig grad gjenspeiler fordelingen av stemmene på skalaen.

Marín-Bosch påpeker at siden flertallet av alle resolusjonene blir vedtatt, er negativ stemmegivning i FN sammenheng mer interessant og et sterkere signal om bevisst stillingtagen i forhold til en resolusjon enn hva en ja-stemme er. Han peker på at en ja-stemme kan avgis uten særlig entusiasme og at en stat på den måten unngår å skille seg fra majoriteten.¹⁶⁵ På den annen side må man ta i betraktning at ja-stemmer like fullt kan være,

¹⁶⁵ Marín-Bosch (1998) s. 97

Tabell 9: Antall resolusjoner per sesjon.

Sesjons- nummer	Alle resolusjoner med registrert avstemning			Resolusjoner etter at 10-skrittsregel er tatt i bruk		
	Frekvens	Prosent	Kumulativ prosent	Frekvens	Prosent	Kumulativ prosent
41	156	11,13	11,13	116	13,17	13,17
42	145	10,34	21,47	96	10,90	24,06
43	136	9,70	31,17	91	10,33	34,39
44	119	8,49	39,66	70	7,95	42,34
45	86	6,13	45,79	47	5,33	47,67
46	74	5,28	51,07	41	4,65	52,33
47	75	5,35	56,42	46	5,22	57,55
48	65	4,64	61,06	44	4,99	62,54
49	68	4,85	65,91	44	4,99	67,54
50	71	5,06	70,97	49	5,56	73,10
51	76	5,42	76,39	47	5,33	78,43
52	69	4,92	81,31	46	5,22	83,65
53	61	4,35	85,66	32	3,63	87,29
54	69	4,92	90,58	38	4,31	91,60
55	67	4,78	95,36	35	3,97	95,57
56	65	4,64	100,00	39	4,43	100,00
Total	1402	100		881	100	

og forhåpentligvis er, like veloverveide som 'nei'-stemmer. Marín-Bosch hevder at 'nei'-stemmer i større grad er et klart og overbevisende signal om at en stat motsetter seg majoritetens vilje. De er et formelt uttrykk for uenighet i forhold til en resolusjon eller deler av en resolusjon. Uoverensstemmelsen kan ha ulike årsaker, av både filosofisk og, oftere, politisk art, i forhold til den ideologi som synes å ligge bak en resolusjon. Å stemme 'nei' kan være tvingende nødvendig, av prinsipiell art eller som konsekvens av press fra en større stat. Å stemme mot majoriteten kan innebære ubehagelige konsekvenser for den aktuelle staten, spesielt hvis det dreier seg om en mindre stat.¹⁶⁶

Som man kan slutte av dette oppstår det et forhold mellom ja- og nei-stemmegivning som kan være problematisk, spesielt for de mindre statene. På den ene siden står de i fare for å til en hver tid stemme ja' og dermed forsvinne i majoriteten, mens de på den andre siden ikke er i stand til å bære de politiske kostnadene ved å stå alene eller at de ikke ønsker å bli assosiert med andre stater som stemmer mot en resolusjon. I utgangspunktet tar retningslinjene for stemmegivning i Generalforsamlingen bare hensyn til ja- og 'nei'-stemmer, mens opsjonen

¹⁶⁶ Marín-Bosch (1998) s. 97-98

'avstå' behandles som nettopp det det er, nemlig en avståelse fra å stemme. I praksis har opsjonen 'avstå' fått en helt annen betydning. Den har etter hvert blitt ansett for å utgjøre en mellomposisjon mellom den passive ja-stemmen og den kostbare nei-stemmen. Som Lidstrøm og Wiklund påpeker kan det å avstå fra å stemme være det eneste reelle alternativ for små stater som på den ene siden ønsker å støtte opp om viktige, erklærte prinsipper, men som også må føre en realistisk politikk. Statenes bruk av 'avstå' opsjonen har også blitt ansett for å være en form for lojal stemmegivning, spesielt i forhold til alliansepartnere.¹⁶⁷

I tillegg finnes det i materialet en rekke stater som ikke har vært til stede ved avstemninger, eller som har vært ekskludert. I det siste tilfellet utgjør ikke dette noe stort problem, siden dette bare er Sør-Afrika og Rest-Jugoslavia som har vært ekskludert over tid. En rekke andre land har vært ekskludert i kortere perioder. De landene som ikke er tilstede utgjør imidlertid en større problem. Holloway og Tomlinson peker på at det finnes to måter å tolke slike fravær på. For det første kan det dreie seg om at en stat bruker fraværet som en annen form for avståelse fra å stemme, og at det i så måte er en bevisst handling. Spesielt dersom det dreier seg om kontroversielle resolusjoner. Dette gjelder for alle stater, uavhengig av størrelse. På den annen side kan fravær skyldes sykdom og mangel på personell som kan avgi stemme.¹⁶⁸ Dette gjelder spesielt for de mindre delegasjonene som kanskje bare består av en representant, som for eksempel Vanuatus delegat i 1995.¹⁶⁹ Dersom man inspiserer materialet finner man at det i overveiende grad er de mindre statene som er overrepresentert når det gjelder fravær, og at fraværet derfor trolig i større grad skyldes sykdom og mangel på personell enn noen bevisst strategi. For de andre, større statene utgjør fraværet aldri mer enn 4% og fordeler seg jevnt over alle sesjoner og saksfelter.

På denne måten har jeg kommet fram til at ja', 'avstå' og 'nei'-stemmer kan sees på som en ordinalskala, hvor stemmegivningen kan kodes '1', '2' og '3'. 'Ikke tilstede' og 'ekskludert' kodes i første omgang som 'missing'.

¹⁶⁷ Lidstrøm og Wiklund (1968) s. 95-97

¹⁶⁸ Holloway og Tomlinson (1995) s.243

¹⁶⁹ Marín-Bosch (1998) s. 14

Hensikten med å benytte faktoranalyse som teknikk i forhold til stemmegivning er å finne fram til de dominerende dimensjonene i materialet. I følge Alker, Russett, Russett og Kim¹⁷⁰ er nødvendig å luke ut resolusjoner der det er få land som har stemt avvikende, det vil si 'nei', da disse vil kunne undergrave de dominerende mønstrene. Alker og Russett utarbeider derfor en metode eller regel som gjør dette mulig. Basert på verdiene på ordinalskalaen som er skissert ovenfor anses en bevegelse fra ja-stemme til å avstå for å utgjøre et skritt, fra ja-stemme til nei-stemme utgjør to skritt. De resolusjonene der stemmegivningen avviker med inntill 10 skritt ekskluderes. Det vil med andre ord si at resolusjoner der majoriteten er større enn 90% ekskluderes. Dette fører til en reduksjon i antall resolusjoner fra 1402 til 881, som inkluderes i analysen. Som det fremkommer i figur 8 og tabell 9 fordeles resolusjonene, som ekskludert i henhold til 10-skrittsregelen, jevnt på de ulike sesjonene. De resolusjonene som ekskluderes involverer i overveiende grad USAs avvikende stemmegivning, og betyr i praksis at USAs isolasjon i FNs Generalforsamling blir nedtonet i analysen.¹⁷¹

For å fange opp hvordan hver enkelt stemmegivning plasserer seg i forhold til alle andre staters stemmegivning og samtidig konvertere skalaen til en forholdstallsskala, har jeg transformert alle avstemningene til z-score. Denne transformasjonen gir et mål for hver enkelt enhet, i dette tilfellet en stats stemmegivning, som viser enhetens relative posisjon i en distribusjon. Den gir et mål, i standardavvik, fra distribusjonens gjennomsnitt til hver enhets 'score'. I en z-score-skala er gjennomsnittet 0 og standardavviket 1. Det vil med andre ord si at en skala basert på z-score gjør det mulig, ikke bare å se hvilken stemme en stat har gitt, men også hvor stor enighet det har vært om en spesiell resolusjon.¹⁷² Dersom en resolusjon vedtas med to stemmer mot, vil flertallets z-score ligge tett opp mot gjennomsnittet (0), mens den to avvikende stemmegivningene vil ligge langt fra gjennomsnittet. Et eksempel som kan trekkes fram er resolusjon A/Res/42/5, hvor USA og Israel stemte nei til en resolusjon om samarbeid mellom FN og den arabiske liga, mens de resterende 153 statene som stemte, støttet resolusjonen. Fire stater var ikke tilstede. USA og Israel plasserte seg begge 8,22 standardavvik fra gjennomsnittet på denne resolusjonen, mens de resterende 153 statene plasserte seg -0,12 standardavvik fra gjennomsnittet. På den andre siden vil en resolusjon

¹⁷⁰ Alker og Russett (1965) og Russett og Kim (1996)

¹⁷¹ Holloway (1990) s. 284

¹⁷² Alker og Russett (1965) kap. 2

hvor det har vært stor uenighet om resolusjonsinnholdet gi et mønster hvor man vil finne z-score som ligger nærmere gjennomsnittet (0). Et eksempel på dette er resolusjon A/Res/48/78. Ved avstemningen om denne resolusjonen var det 53 stater som stemte ja og fikk en z-score på -1,23, 65 stater avsto fra å stemme og fikk z-score 0.06 og 45 stater stemte nei og fikk z-score 1,35. 21 stater deltok ikke i avstemningen. For ordens skyld, resolusjon A/Res/48/78 er den resolusjonen i hele materialet hvor uenigheten har vært størst.

Etter å ha kommet fram til en forholdstallsskala, som både fanger opp enhetenes spredning og den enkeltes plassering i forhold til gjennomsnittet for alle enheter som har gyldige verdier, er det også nødvendig å inkludere de enhetene som ikke er registrert med gyldige verdier. Holloway og Tomlinson påpeker at de fleste dataprogrammer ekskludere alle enheter som mangler verdi på en eller flere variabler.¹⁷³ For at analysen skal inkludere flest mulig stater, er det nødvendig å finne en nøytral verdi som kan gis alle stater som ikke har avgitt stemme. Siden jeg allerede har argumentert for, ønsker jeg ikke å legge noe substansielt innhold i det å være fraværende. Det vil derfor være nødvendig å også gi disse enhetene en mest mulig nøytral verdi. Den transformerte z-score-skalaen, med gjennomsnitt 0, gjør også dette mulig. Gjennom å gi alle enheter som har vært fraværende ved en stemmegivning verdien 0, vil de kunne inkluderes i analysen, uten at de påvirker resultatene i særlig grad.¹⁷⁴

Denne formen for skalatransformasjon og inkludering av enheter uten gyldige verdier er benyttet av både Russett og Alker (1965) og Russett og Kim (1996), dog i litt avvikende form. Begge disse arbeidene har langt tilgrunn et strengere kriterium for å inkludere en stat som har høy fraværsprosent og opererer med en grense på 30% fravær. Disse arbeidene tar imidlertid utgangspunkt i analyser av færre resolusjoner enn hva jeg gjør her og de tar også for seg kortere tidsperioder enn hva jeg gjør. Jeg ser det derfor som nødvendig å inkludere alle stater, uavhengig av fraværsprosent, for å maksimere antall enheter som er inkludert gjennom hele analysen. All omkoding av rådata er gjort maskinelt i programmet SPSS 11.0.

¹⁷³ Holloway og Tomlinson (1995) s. 243

¹⁷⁴ Russett og Kim (1996) s. 632

Oppdeling i tidsperioder.

Hensikten med denne analysen er å spore endringer og forklare endringer i de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling. En oppdeling i ulike tidsperioder er derfor nødvendig. I utgangspunktet spenner tidsperioden over to historiske perioder, den kalde krigen og tiden etter. Skillet mellom de to periodene kan settes på to forskjellige tidspunkt. På den ene siden kan man hevde at den kalde krigen ble avsluttet med Berlinmurens fall i november 1989. På den andre siden kan man hevde at skillet kan settes til 1991, da Sovjetunionen formelt gikk i oppløsning. Begge disse skillene synes for meg kunstige og for strenge. Det kan heller være hensiktsmessig å behandle tiden mellom de to tidspunktene som et mellomspill, der man på den ene siden har den kalde krigen og på den andre har etableringen av en ny verdensorden. Denne perioden settes dermed fra 1989 til 1991, og Generalforsamlingssesjonene 44, 45 og 46. Den forutgående perioden som dekker den kalde krigen avgrenses dermed av Berlinmurens fall på den ene siden og av datatilgangen på den andre. Perioden dekker årene fra 1986 til 1988, og sesjon 41, 42 og 43. Den tredje perioden er noe vanskeligere å definere. Russland og de andre østeuropeiske landene gjennomgår imidlertid en konsolidering som egne stater i tiden fram til 1994. Dersom man setter et nytt skille i 1994 omfatter også den tredje perioden tre år, fra 1992 til 1994, og tre sesjoner, sesjon 47, 48 og 49. Det står da igjen 7 sesjoner. Gitt at de tre første periodene tidsmessig omfatter tre år og at antall resolusjoner det blir stemt over er synkende, settes de to siste periodene fra 1995 til 1997 og fra 1998 til 2001. Antall resolusjoner som inkluderes i de to første periodene blir, med en inndeling som denne, noe høyere enn i de tre påfølgende periodene.

Separate faktorløsninger ble gjort for hver av de fem periodene ved å benytte prinsipal komponent analyse. Gjennom å studere de opprinnelige løsningene og Scree-plottene for de fem periodene ble det klart at implementering av et Eigenvalue-kriterium på 5 vill gi det mest enhetlige utvelgelseskriteriet for alle periodene. Med andre ord en dimensjon måtte fange opp fem ganger så mye varians som en enkelt variabel for å bli inkludert i analysen. Dette ga fem dimensjoner i den første perioden, fire i den andre og tre i de tre siste periodene. En av årsakene til at antallet dimensjoner som trekkes ut, er trolig at antall resolusjoner med avstemning synker gjennom de fem periodene. Dette vil jeg komme tilbake til i presentasjonen av de ulike dimensjonen senere.

Deretter ble løsningen rotert ved å benytte Varimax rotasjon med Kaisers normalisering. Eigenvalue og forklart varians for både den opprinnelige og den roterte løsningen finnes i appendiks 1 for alle de fem periodene.

For å forenkle tolkningen av dimensjonene, ble bare resolusjoner som hadde en ladning på +/- .50 eller høyere tatt med. Dette er i tråd med både Alker og Russett (1965), og Russett og Kim (1996), som benytter samme tolkningskriterium. De ulike dimensjonen vil i den videre analysen først bli presentert i forhold til hvilke typer av resolusjoner de er satt sammen av for å kunne gi en tolkning av hva slags dimensjon det dreier seg om. Dimensjonenes innhold er som nevnt tolket med utgangspunkt i den merkelappen og korte beskrivelsen som framkommer FNs resolusjonsdatabase. Ladningsmatrisen for den roterte løsningen finnes i appendiks 2. Der fremkommer korrelasjonen mellom de enkelte resolusjonene og faktorene for den roterte løsningen for hver periode.

Som tidligere analyser har vist, og som denne analysen også vil vise, er faktoranalyse en teknikk som er godt egnet for skalering av stemmegivningsresultatene fra Generalforsamlingen. Som det har blitt poengtert tidligere har også andre statistiske teknikker blitt benyttet på stemmegivningsresultater fra FNs Generalforsamling, uten at dette har avdekket resultater som avviker fra de resultatene faktoranalyse av R-typen produserer

Analyse

Stemmegivningsdimensjonalitet i FNs Generalforsamling 1986-2001

I dette kapittelet vil jeg ta for meg hvordan resultatene fra faktoranalysen tolkes med hensyn til hvilke typer av dimensjoner som er avdekket, basert på ladningsmatrisene for de ulike dimensjonen. Videre vil de geopolitiske stemmegivningsmønstrene for de ulike dimensjonen diskuteres. Jeg vil da spesielt trekke fram hvordan noen dimensjoner kan sies å fange opp den spenningen som fantes mellom Øst og Vest. Deretter vil jeg se nærmere på om og hvordan de nordiske landenes stemmegivning endrer seg i forhold til disse dimensjonene som kan sies å fange opp et sikkerhetspolitisk element. De enkelte medlemslandenes faktorscore vil bli plottet som søyler langs de ulike dimensjonene, for de ulike periodene. Medlemslandenes faktorscore på de ulike dimensjonene finnes i appendiks 3, listet opp slik de fremkommer i figurene, fra venstre mot høyre.

Denne formen for plotting vil gi et mer oversiktlig bilde den totale medlemsmassens stemmegivning, enn hva som ville vært tilfelle dersom plottingen hadde blitt gjennomført langs to, kryssende dimensjoner slik det har blitt gjort i de fleste andre tidligere faktoranalyser av stemmegivningen i FNs Generalforsamling. Da Varimax-rotasjon tar utgangspunkt i at dimensjonene er ukorrelert med hverandre, fører en plotting av denne typen ikke til tap av informasjon, men heller at mønstrene som avtegnes blir mer tydelige.

I den første perioden, fra 1986 til 1988, fanger første faktor opp 42,73% av variansen i materialet. Denne dimensjonen er satt sammen av en rekke ulike resolusjoner. Disse kan imidlertid deles i tre separate, likestilte kategorier. Dimensjonen er satt sammen av ulike resolusjoner som omhandler menneskerettigheter, retten til selvbestemmelse og et sett med resolusjoner som kan sies å omhandle retten til sikkerhet i vid forstand. Resolusjonene som omhandler menneskerettigheter inkluderer i hovedsak resolusjoner knyttet til menneskerettigheter i Midtøsten, resolusjoner i tilknytning til apartheid og resolusjoner for fremme av menneskerettigheter generelt. Retten til selvbestemmelse favner om resolusjoner som omhandler selvstyre i de palestinske områdene og Namibia, samt dekolonisering og selvbestemmelse generelt. På denne første dimensjonen er retten til sikkerhet det mest problematiske. Denne delen av dimensjonen fanger opp resolusjoner som omhandler styrking av internasjonal fred og sikkerhet, generell nedrustning og anbefalinger i forhold til 10. og 12. spesialsesjon, spesielt i forhold til atomvåpen. Resolusjoner om nedrustning fanges også opp i den andre dimensjonen, en dimensjon som kan karakteriseres som en ren nedrustningsdimensjon. Forskjellen mellom de to typene av nedrustningsresolusjoner synes å være at mens resolusjonene som lader i forhold til den første dimensjonen er av prinsipiell karakter, er resolusjonene som lader i forhold til den andre dimensjonen av mer 'praktisk' art. Dette er med på å underbygge dimensjonen som helhet som en rettighetsdimensjon, som dreier seg om prinsipielle rettigheter i forhold til tre ulike saksområder, menneskerettigheter, selvbestemmelse og sikkerhet.

Den andre dimensjonen som finnes i stemmegivningen i perioden fra 1986 til 1988 er satt sammen av resolusjoner som omhandler nedrustning. Dimensjonen fanger opp 13,17% av variansen i stemmegivningen. I motsetning til nedrustningsresolusjonen på den første dimensjonen, dreier resolusjonene på denne dimensjonen seg om mer praktiske problemstillinger. Dimensjonen fanger opp resolusjoner om implementering av prøvestansavtaler, om avslutning av våpenkappløp og opprettelsen av kjernevåpenfrie soner.

Med andre ord kan det synes som om denne dimensjonen fanger opp resolusjoner som omfatter tiltak i forbindelse med nedrustning. Perioden fra 1986 til 1988 var en periode hvor nedrustningsarbeidet var kommet i gang igjen, etter en lengre periode med stillstand. Nedrustningsproblematikken preget derfor FNs dagsorden ganske klart i disse tre årene. Denne andre dimensjonen kan derfor ses på som en aktualitetsdimensjon, som fanger opp de resolusjonene som blir satt på dagsorden avhengig av begivenheter internasjonalt. Dette vil jeg komme mer tilbake til senere.

Den tredje dimensjonen som trekkes ut i perioden fra 1986 til 1989 fanger utelukkende opp resolusjoner som omhandler Midtøsten, og da spesielt forhold knyttet til Israel og de okkuperte områdene på Vestbredden. Denne typen resolusjoner har vært og er fortsatt en vesentlig del av Generalforsamlingens dagsorden. Dimensjonen fanger opp 7,11% av den totale variansen i materialet.

Ved å benytte et Eigenvalue-kriterie på 5, trekkes det i perioden 1986 til 1988 ut fem dimensjoner. Som vist over, er de tre første dimensjonen klare. Den fjerde og femte dimensjonen som trekkes ut er imidlertid noe mer uklare. Begge dimensjonene har et innslag av det som av andre tidligere har vært trukket fram som overnasjonalisme¹⁷⁵, der finansierungs- og budsjett spørsmål er det viktigste, uten at det avtegnes noe klart mønster for dimensjonene. Dersom man ser på de typene av resolusjoner som lader på fjerde og femte dimensjon i de andre tidsperiodene, er det to tendenser som kan spores. Som nevnt tidligere er det stadig færre resolusjoner som legges fram til votering i plenum. Resolusjoner som dreier seg om budsjett og finansiering er blant de som, etter avspenningen mellom Øst og Vest, stadig oftere behandles uten votering. Den andre tendensen er at de andre typene av resolusjoner på fjerde og femte dimensjon etter hvert blir del av andre dimensjoner. Med andre ord en indikasjon på at dimensjonsspekteret i stemmegivningen reduseres. Jeg vil komme mer tilbake til dette senere. De to dimensjonene fanger opp henholdsvis 6,08 og 3,70% av variansen i stemmegivningen fra 1986 til 1988.

I perioden fra 1989 til 1991 vil det ved å benytte et Eigenvalue-kriterium på 5 kunne trekkes ut fire dimensjoner fra stemmegivningen. Den første dimensjonen, som fanger opp 33,43%

¹⁷⁵ Alker (1964), Alker og Russett (1965), Russett (1966)

varians, og er satt sammen av de samme typene av resolusjoner som rettighetsdimensjonen i perioden 1986 til 1988. Første dimensjon i perioden 1989-1991 vil dermed også kunne ses på som en rettighetsdimensjon, basert på de samme betraktningen som er gjort tidligere.

På den andre dimensjonen i denne perioden, som fanger opp 21,12% av variansen, har det imidlertid funnet sted en endring. Mens denne dimensjonen i den første perioden var en ren nedrustningsdimensjon, har den i perioden fra 1989 til 1991 også fanget opp en rekke resolusjoner som omhandler dekolonisering og apartheid. I likhet med andre dimensjon i den foregående perioden var også dagsorden i Generalforsamlingen i andre periode preget av nedrustningsresolusjoner og nedrustningsarbeid. I tillegg var regimet i Sør-Afrika begynt å gi etter for press i forhold til apartheidpolitikken, slik at resolusjoner i forhold til dette fikk en mer fremtredende rolle enn hva det hadde hatt tidligere. Perioden omfatter også 30 års jubileet for dekoloniseringen av Afrika og FNs erklæring om koloniserte land og folks rett til uavhengighet (A/Res/1415(XV)¹⁷⁶). I denne forbindelse ble det stemt over en rekke resolusjoner som omhandlet dekolonisering. Den andre dimensjonen i perioden fra 1989 til 1991 blir dermed en sammensatt aktualitetsdimensjon, en dekoloniserings- og nedrustningsdimensjon mer spesielt.

Den tredje dimensjonen i perioden er en klar Midtøstendimensjon, der resolusjonene den fanger opp omhandler ulike sider ved problematikken i og rundt Israel. Dimensjonen tilsvarer i så måte den tredje dimensjonen i forrige periode, som også var en Midtøsten dimensjon. Dimensjonen fanger opp 16,82% av variansen i stemmegivningen fra 1989 til 1991.

Den siste dimensjonen i denne perioden er i likhet med fjerde og femte dimensjon i perioden fra 1986 til 1988, mer uklar enn de tre foregående. Bare fem resolusjoner lader mer enn .50 i forhold til dimensjonen, og den fanger bare opp 3,95% av variansen. To av resolusjonene omhandler opprettelsen av en atomvåpenfri sone i Sørøst-Asia, to omhandler situasjonen i Nicaragua og den siste omhandler Kambodsja.¹⁷⁷ Dimensjonen har sannsynligvis fanget opp en samvariasjon mellom et sett av resolusjoner, uten at dimensjonen i seg selv er et uttrykk for

¹⁷⁶ <http://www.un.org/Depts/dpi/decolonization/docs/res1514.htm>

¹⁷⁷ A/Res/44/22, 43, 109, 217 og A/Res/45/53

noe underliggende fellestrekk. I likhet med de to siste dimensjonene i forrige periode, velger jeg også å se bort fra denne dimensjonen i den videre analysen.

I den tredje perioden, som spenner over de tre sesjonene i 1992, 1993 og 1994, fanger første dimensjon opp 40,09% av variansen. I likhet med første dimensjon i de to foregående periodene kan også denne dimensjonen kalles en rettighetsdimensjon, som er satt sammen av de samme typene av resolusjoner som er nevnt tidligere, menneskerettigheter, retten til selvbestemmelse og retten til sikkerhet.

Andre dimensjon fanger opp 11,83% av variansen, og er i likhet med andre dimensjon i de to tidligere periodene preget av hvilke begivenheter som finner sted internasjonalt. I perioden fra 1992 til 1994 domineres andre dimensjon av resolusjoner som omhandler menneskerettighetssituasjoner i fire ulike land, Cuba, Irak, Iran og Sudan. I denne perioden var mye av det internasjonale fokus rettet mot menneskerettigheter og brudd på disse. Da både i forhold til stater som allerede var kjent for menneskerettighetsbrudd, men og i forhold til nylig oppståtte situasjoner som for eksempel krigene på Balkan og folkemordet i Rwanda. Denne dimensjonen kan dermed også ses på som en aktualitetsdimensjon. På samme måte som at ulike nedrustningsresolusjoner lader på to ulike dimensjoner i perioden fra 1986 til 1989, lader menneskerettighetsresolusjoner på to ulike dimensjoner i perioden fra 1992 til 1994. Også her kan det trekkes et skille mellom prinsipielle resolusjoner, som lader på den første dimensjonen og de 'praktiske' evalueringsresolusjonene som lader på den andre dimensjonen.

Tredje dimensjon er fortsatt en Midtøstendimensjon. Det er imidlertid verdt å merke at mens Midtøstendimensjonene i de to foregående periodene omfattet resolusjoner om Midtøsten som helhet og resolusjoner om Israels forhold til palestinerne, omfatter Midtøstendimensjonen i denne perioden bare resolusjoner om Israels forhold til palestinerne. Tredje dimensjon fanger i denne perioden opp 8,76% av variansen.

I motsetning til de to tidligere periodene gir en faktorløsning i perioden fra 1992 til 1994, basert på et Eigenvalue-kriterium på 5, tre underliggende dimensjoner. Disse de samme dimensjonene som finnes i de to foregående periodene, og som også finnes i de to påfølgende periodene, fra 1995 til 1997 og fra 1998 til 2001. Det har med andre ord blitt avdekket tre gjennomgående hoveddimensjoner i stemmegivningen, på tvers av de fem periodene, dog

med mindre endringer innenfor hver enkelt dimensjon. Disse tre dimensjonen fanger samlet for hver periode opp mellom 60 og 70% av variansen i materialet, jmf. tabellene i appendiks 1. Gitt at dimensjon fire og fem i perioden fra 1986 til 1988 og dimensjon fire i perioden fra 1989 til 1991 bare finnes i disse periodene og at de ikke avdekker noen intuitivt tolkbare mønstre, samt at deres bidrag i forhold til økning i forklart varians er marginalt, velger jeg å se bort fra disse i den videre analysen og i stedet fokusere på sammenlikning av stemmegivning i forhold til de tre dimensjonen som finnes i alle de fem periodene.

Som allerede nevnt, kan første dimensjon i periodene fra 1995 til 1997 og fra 1998 til 2001 se på som rettighetsdimensjoner, satt sammen av de samme typene av resolusjoner som har blitt kommentert tidligere. De to rettighetsdimensjonen fanger opp henholdsvis 35,98% og 44,82% av variansen i stemmegivningen i de respektive periodene. Totalt sett fremstår dermed den første dimensjonen som den mest stabile i forhold til hvilke typer av resolusjoner den omfatter. Forskjellene mellom første dimensjon i de ulike periodene synes marginale.

Andre dimensjon i de to siste periodene er sammensatt av de samme typene av resolusjoner, og utgjør fortsatt aktualitetsdimensjoner. På den ene siden fanger de opp resolusjoner om menneskerettighetssituasjoner, mens de på den andre siden fanger opp nedrustningsresolusjoner. I forhold til menneskerettighetsresolusjonene er mønsteret i begge periodene det samme som i perioden fra 1992 til 1994. Konfliktene på Balkan er sentrale i FNs arbeid, samtidig som det fortsatt øves press på stater som er kjent for menneskerettighetsbrudd. Resolusjoner vedrørende det siste fremkommer i ladningsmatrisen, mens åtte resolusjoner om det tidligere Jugoslavia og Kosovo lader på dimensjonen, men ikke tilstrekkelig til å tilfredsstille tolkningskravet om minimum .50 korrelasjon med dimensjonene.¹⁷⁸ I forhold til nedrustningsresolusjonene er det imidlertid en forskjell mellom de to periodene. I perioden fra 1995 til 1997 fanger dimensjonen opp resolusjoner som omhandler to forhold, åpenhet om militære kapasiteter og kjernefysisk nedrustning. I perioden fra 1998 til 2001 fanger dimensjonen i tillegg opp resolusjoner som omhandler forbudet mot landminer.

¹⁷⁸ A/Res/50/190(.33), A/Res/51/111(.31), A/Res/51/116(.34), A/Res/52/139(.32), A/Res/52/147(.38), A/Res/53/163(-.31), A/Res/54/183(-.36) og A/Res/54/184(-.32)

Tredje dimensjon i de to siste periodene er, i likhet med de tre foregående periodene, Midtøstendimensjoner. I de to siste periodene har imidlertid dimensjonene begynt å fange opp nye typer resolusjoner. I perioden fra 1995 til 1997 fanger dimensjonen opp fem resolusjoner som lader mer enn .50 som ikke dreier seg om Midtøsten. To av resolusjonene omhandler USAs økonomiske boikott av Cuba og tre resolusjoner omhandler dekolonisering av ulike øystater. På samme måte finner man i perioden fra 1998 til 2001 tre resolusjoner om USAs økonomiske boikott, samt en resolusjon om kjernefysisk nedrustning på den sørlig halvkule. Ingen tilsvarende resolusjoner har tidligere ladet med +/- .50 på Midtøstendimensjonene i noen av de tidligere periodene. Dette kan tolkes som om det er en endring underveis i denne saksdimensjonen, og at et nytt og mer omfattende stemmegivningsmønster er i ferd med å utvikle seg langs denne dimensjonen. Det er imidlertid fortsatt bare svake tegn, slik at Midtøstendimensjonen består også i de to siste periodene.

Stemmegivningsmønstre i FNs Generalforsamling

Dagsorden i FNs Generalforsamling er i stadig utvikling, både med tanke på innholdet i resolusjonene og med tanke på stemmegivningen rundt disse. Miguel Marín-Bosch hevder stemmegivningen i Generalforsamlingen i all hovedsak avgis langs to skillelinjer. I de tidlige årene dominerte spenningsforholdet mellom to ulike militære blokker, lokalisert i henholdsvis Øst og Vest, med utgangspunkt i den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa og verden for øvrig. Etter 1960 og den sterke økningen i medlemsstater fra den tredje verden vokste det imidlertid fram en ny skillelinje mellom Nord og Sør, mellom de utviklede, industrialiserte delen av verden og den underutviklede delen. Marín-Bosch trekker fram følgende historiske oversikt over utviklingen av de ulike skillelinjene, presentert i tabell 10.¹⁷⁹ Disse hovedskillelinjene har av andre blitt karakterisert som adferdsskillelinjer, og representerer hovedskillelinjene mellom tre hovedblokker i Generalforsamlingen, Nord-Vest, Øst og Sør. Dimensjonene som har blitt trukket ut gjennom bruk av faktoranalyse i denne oppgaven, skiller seg fra hovedskillelinjene ved at de er substansielle saksdimensjoner som er latente i stemmegivningsmaterialet for de ulike periodene. De kan dermed fange opp ulike problemkomplekser som hver for seg produserer det samme stemmegivningsmønsteret. Jeg

¹⁷⁹ Marín-Bosch (1998) s. 161

vil komme tilbake til hvordan de ulike dimensjonen fanger opp stemmegivningen om hovedskillelinjene senere.

Tabell 10: Endring av adferdsdimensjoner.

Spørsmål:	1946- 1960	1961- 1970	1971- 1980	1981- 1988	1989- 1996
Politiske	Ø-V	Ø-V	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	N-S
Økonomiske	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	N-S
Sosiale	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	N-S
Ratifisering av internasjonal rett				N-S	N-S
Dekolonisering	Ø-V	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	N-S
Kjernefysisk nedrustning	Ø-V			Ø-V/N-S	N-S
Internasjonal sikkerhet/ annen nedrustning				Ø-V/N-S	N-S
Midtøsten					
Sør Afrika		Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	Ø-V/N-S	N-S
Budsjett					

Ø-V=Øst-Vest, N-S=Nord-Sør

Som det kommer fram i tabell 10, har stemmegivningen om Generalforsamlingens agenda endret seg kraftig fra åttitallet og utover på nittitallet. Sammenbruddet i Øst-Europa har ført til at det politiske skillet mellom Øst og Vest har forsvunnet, og sammen med dette har også andre saksområder fått ny og endret karakter. Etter påtrykk fra Vest har blant annet en rekke nye resolusjoner og saksområder blitt satt å dagsorden, slik som fredsbevarende operasjoner, menneskerettigheter og humanitære intervensjoner. På samme måte har også tilnærmingen til nedrustningsspørsmål blitt endret, og nye saksfelter har blitt trukket fram også der. Gjennom 1980-tallet inneholdt Generalforsamlingens agenda en rekke saksfelter som førte til splittelse både langs Nord-Sør og langs Øst-Vest skillelinjen. Ikke alle saksfelter kan imidlertid plasseres langs disse to hovedskillelinjene, i følge Marín-Bosch. Stemmegivning om budsjettsspørsmål og Midtøstens spørsmål faller ikke langs noen av de to skillelinjene, men avtegner helt særegne mønstre.¹⁸⁰

¹⁸⁰ Marín-Bosch (1998) s. 161

Fra etablering av FN i 1946 og fram til 1981 hadde stemmegivningen i Generalforsamlingen i all hovedsak blitt avgitt langs en skillelinje mellom Øst og Vest. Først og fremst i forhold til saker av sikkerhetspolitisk, økonomisk og sosial karakter, men etter hvert også som en konsekvens av Sovjetunionens stemmegivning med land i den tredje verden i Nord-Sør spørsmål.¹⁸¹ I perioden fra 1981 til 1989 etablerte den tredje verden seg, gjennom stemmegivningsgrupperingene 'Group of 77' og 'Non-Aligned Movement', som majoritetsgruppering i forsamlingen. Marín-Bosch forklarer fremveksten av denne majoritetsgruppen gjennom å vise til hvordan Generalforsamlingens agenda endret seg fram til 1989 og deretter utover i 90-årene. Dekoloniseringsproblematikken hadde gjennom over tjue år vært et saksfelt der de ulike utviklingslandene hadde sammenfallende interesser. Ulike resolusjoner om Sør Afrika, først spørsmålet om Namibia i 1988 og deretter spørsmål om apartheid, forsvant som dominerende elementer på dagsorden i årene fra 1989 til 1993 og fratok majoritetsgruppen et samlingspunkt. I tillegg ble også FNs økonomiske plattform endret og budsjettspørsmål ble fjernet fra Generalforsamlingens agenda, spørsmål som fram til tidlig på 1990-tallet skapte skille mellom Vest på den ene siden, og Sør og Øst på den andre. Likevel har majoritetsgruppen til en viss grad fortsatt å eksistere. Dette henger først og fremst sammen med stemmegivningen om Midtøsten-resolusjoner, men og med nedrustningsspørsmål. Midtøstenproblematikken har gjennom hele FNs historie fått en stadig mer fremtredende plass. Fra å utgjøre 6% av agendaen fram til 1960, har prosentandelen resolusjoner som har vært knyttet til Midtøsten vokst kontinuerlig fram til 32% i 1989.¹⁸² Resolusjoner om Midtøsten har først og fremst ført til at USA og Israel har blitt isolert med sine standpunkt, men de har på den annen side forsterket solidariteten blant utviklingslandene og i en del tilfeller ført dem nærmere mange vestlige stater. Nedrustningsspørsmål følger på mange måter det samme mønsteret som Midtøsten-spørsmål i forhold til majoritetsgruppens stemmegivning. Spesielt gjelder dette for kjernefysisk nedrustning der samlingen i majoritetsgruppen har sterk, men også i forhold til andre nedrustningsspørsmål og spørsmål om internasjonal sikkerhet generelt. Det finnes klare unntak, som for eksempel India, som i tiden fra 1981 til 1989 ikke fulgte majoritetsgruppens stemmegivning som en konsekvens av landets eget atomvåpenprogram.

¹⁸¹ Russett og Kim (1996) s. 636 og Marín-Bosch (1998) s. 154

¹⁸² Marín-Bosch (1998) s. 154

Majoritetsgruppen har gjennom sin numeriske styrke på mange måter vært i stand til å styre og manipulere dagsorden i Generalforsamlingen og den etterfølgende stemmegivningen. Resolusjonene i Generalforsamlingen består av en innledning og en operativ del. I innledningen henvises det til mer eller mindre anerkjente prinsipper og normer, mens det i den operative delen reises økonomiske eller politiske krav. De fleste stater innenfor den vestlige blokken har som målsetning å føre en realistisk politikk i FN, der oppslutning om resolusjonenes prinsipielle deler veies opp mot muligheten for å gjennomføre de operative delene. Gjennom sitt numeriske flertall tvinger ofte majoritetsgruppen av utviklingsland gjennom avstemning om resolusjonen som helhet. Dette innebærer at en rekke stater stemmer mot resolusjoner fordi de ikke støtter den operative delen av resolusjonen, mens de på den annen side slutter opp om de innledende prinsippene.¹⁸³ Tendensen i stemmegivningen har derfor historisk sett vært at de vestlige industrialiserte landene stemmer oftere nei enn hva utviklingslandene gjør.

Fra 1989 til 1991 forsvant imidlertid Øst-Vest polariseringen i forhold til politiske-, økonomiske-, sosiale-, dekoloniserings- og nedrustningsspørsmål. De østeuropeiske statene ble del av den nordlige og vestlige sfæren, og bare skillet mellom Nord og Sør ble opprettholdt. Både resolusjoner i forhold til Sør Afrika-spørsmålet og Midtøsten-spørsmålet har vært blant de som skaper størst splittelse i Generalforsamlingen, men som på den annen side har vært mest samlende for utviklingslandene, og da spesielt de afrikanske. Stemmegivning om Namibia-spørsmålet ble avsluttet i 1989, da landet fikk sin uavhengighet. I 1993 vedtok Generalforsamlingen for første gang alle resolusjoner om Sør Afrika og apartheid uten avstemning. I motsetning til dette har stemmegivningen om Midtøsten fortsatt. Det var ventet etter undertegnelsen av Oslo-avtalen i Washington i september 1993, at vedtak i Generalforsamlingen om Midtøsten ville skje uten avstemning. Dette har imidlertid ikke skjedd og Midtøstenresolusjoner har fortsatt å utgjøre en stor del av Generalforsamlingens agenda.¹⁸⁴

I det foregående avsnittet har jeg vist hvordan stemmegivningen i Generalforsamlingen har blitt avgitt langs to dominerende skillelinjer. Disse skillelinjene kan man finne igjen i de

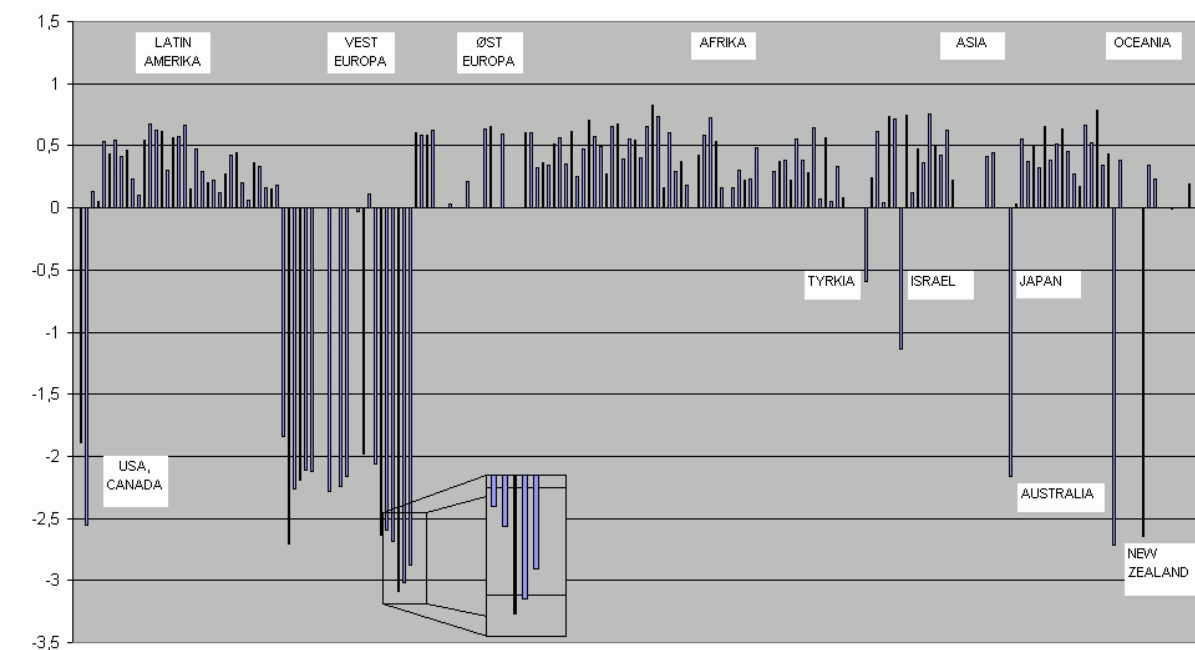
¹⁸³ Landqvist (1968) s.97

¹⁸⁴ Marín-Bosch (1998) s. 161

dimensjonen som tidligere har blitt trukket ut av stemmegivningen. I motsetning til Marín-Bosch, som trekker opp ulike adferdsskillelinjer basert på motsetningene mellom de store stemmegivningsblokkene i forsamlingen, er dimensjonen som jeg har trukket ut av stemmegivningen basert på likhet i stemmegivning i forhold til ulike typer av resolusjoner. Dimensjonen kan dermed fange opp resolusjoner fra de ulike gruppene Marín-Bosch presenterer, fordi de skaper samme stemmegivningsmønster. For å kunne gi de ulike dimensjonen mer substansielt innhold, utover den benevnningen de allerede har fått, vil det være interessant å se hvordan ulike stater og grupper av stater har avgitt stemmer i forhold til dem. Gjennom å vise dette oppnår jeg to ting. For det første viser jeg hvordan dimensjonene og elementer av dimensjonene kan sies å være av Øst-Vest eller Nord-Sør karakter, som vil være avgjørende for den videre analysen. For det andre vil en sterk korrespondanse mellom navngivningen av de ulike dimensjonene og stemmegivningen i forhold til dem, være med å underbygge faktorløsning som analyseredskap. De tre dimensjonene vil bli behandlet på tvers av de fem ulike periodene, med spesielle kommentarer der jeg finner dette nødvendig. For å forenkle tolkningen av faktorløsningen og de ulike landenes plassering i forhold til ulike dimensjoner, er landenes faktorscore multiplisert med -1 . Dermed korrigeres resultatene av faktorløsningen i overensstemmelse med plassering i forhold til ja-, avstå- og nei-stemmegivning. Dette innebærer at et stort antall nei og avståelser fra å stemme gir et negativt avvik fra gjennomsnittet på dimensjonen. En overvekt av ja-stemmer og et begrenset antall avståelser, gir et positivt avvik. Unntak er gjort for aktualitetsdimensjonen i perioden fra 1992 til 1994 og fra 1998 til 2001. I disse to periodene gjør ordlyden i resolusjonene som lader på dimensjonen at korrelasjonene mellom resolusjonen og dimensjonen er negativ. De ulike landenes plassering korresponderer dermed med den faktiske stemmegivningen, slik at det ikke er nødvendig å multiplisere disse to dimensjonene med -1 for å kunne lage intuitive figurer. I alle figurene er y-aksen en z-scoreskala, der gjennomsnittet for dimensjonen er 0, og avvikene er målt i standardavvik. De eksakte verdiene for de ulike landene er i denne sammenheng ikke av særlig interesse. Det sentrale er først og fremst de ulike gruppenes plassering i forhold til hverandre, samt de landene som avviker fra de geografiske gruppene de er en del av. Land som avviker med mer enn ett standardavvik er merket av på de ulike figurene. Faktorscore for hvert land på hver dimensjon finnes i appendiks 3. Den nordiske gruppen er uthevet på de dimensjonene som har en sikkerhetspolitisk komponent, i rekkefølge fra venstre Finland, Sverige, Norge, Danmark og Island.

Stemmegivning om rettighetsdimensjonen.

Den tidligere omtalte rettighetsdimensjonen, som gjennomgående er den dimensjonen som fanger opp mest av variansen i stemmegivningen og som derfor anses som den viktigste, er satt sammen av tre hovedtyper av resolusjoner. Disse er resolusjoner som omhandler menneskerettigheter, retten til selvbestemmelse og retten til sikkerhet. De ulike landenes stemmegivning i forhold til denne dimensjonen i den første perioden, fra 1986 til 1988 kommer fram i figur 11.

Figur 11: Rettighetsdimensjonen 1986 - 1988

Som figuren viser har denne dimensjonen i denne perioden en helt klar Nord-Sør karakter, der USA, Canada, de vesteuropeiske statene og de industrialiserte, vestlige statene i Asia og Oseania utgjør en klar gruppe. På den andre siden finner man landene i den tredje verden, samt medlemmene av den østeuropeiske blokken. I tråd med hva som har blitt fremhevet tidligere har altså Sovjetunionen og de øvrige østeuropeiske statene stemt sammen med den tredje verden. Dimensjonen kan dermed sies å ha fanget opp spenningsforholdet mellom Nord og Vest på den ene siden og Sør og Øst på den andre. Forklaringen på dette skillet ligger i de tre typene av resolusjoner som dimensjonene er satt sammen av. I perioden var resolusjonene som omhandlet menneskerettigheter hovedsakelig sentrert rundt tre spørsmål, apartheid, alternative måter for fremme av menneskerettigheter og menneskerettigheter i Midtøsten. I forhold til apartheid ønsket de fleste landene i den tredje verden at FN skulle holde en strengere linje overfor Sør-Afrika enn de vestlige statene. Det samme var også tilfelle i forhold til spørsmål om menneskerettigheter i Midtøsten, der utviklingslandene i større grad

tok side med palestinerne og fordømte israelsk praksis i de okkuperte områdene. I forhold til begge disse typene av saker stemte Sovjetunionen og de øvrige østeuropeiske landene i stor grad på samme måte som landene i den tredje verden. Den tredje typen av menneskerettsresolusjoner som korrelerer med rettighetsdimensjonen omhandler alternative måter å fremme menneskerettigheter på. Også her er mønsteret mellom de tre hovedgruppene av stater det samme. Utviklingslandene benyttet sin majoritetsposisjon, samt støtten de fikk fra de østeuropeiske statene, til å legge frem til avstemning en rekke resolusjoner som påla den industrialiserte verden, gjennom FN, å økonomisk støtte opp om programmer som skulle fremme menneskerettighetene i den tredje verden. Resolusjonene av denne typen inneholdt også pasasjer som påpekte utviklingslandenes rett til å selv velge sitt eget sosioøkonomisk og politiske system, uten innblanding fra utenforstående stater, med referanse til den internasjonale traktaten om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. I så måte kan Østblokkens stemmegivning i forhold til denne typen resolusjoner ses på som et forsøk på å svekke vestlige økonomiske interesser i den tredje verden.

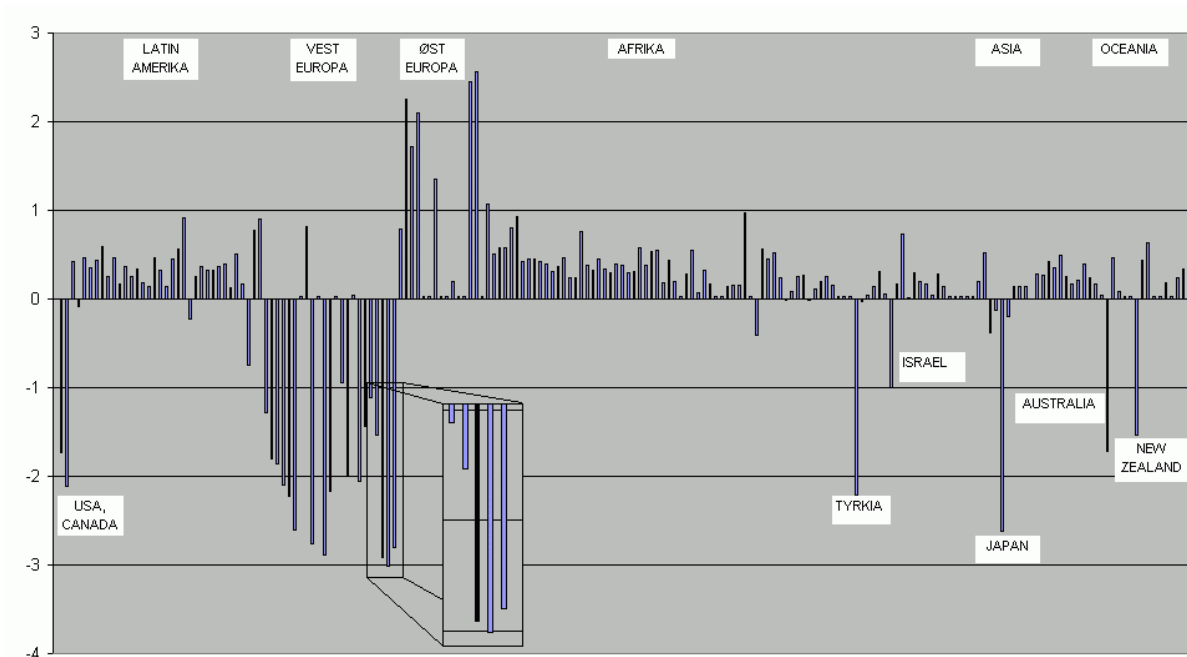
En liknende argumentasjon kan også fremsettes om stemmegivningen om den andre typen av resolusjoner som korrelerer med rettighetsdimensjonen. Resolusjoner i forhold til retten til selvbestemmelse skapte også et skille mellom Nord og Vest på den ene siden og Sør og Øst på den andre. På samme måte som med resolusjonene om menneskerettigheter, finnes det også i forhold til selvbestemmelsesproblematikken tre typer resolusjoner som korrelerer med rettighetsdimensjonen. Disse er spørsmålet om det palestinske folk, spørsmålet om Namibia og spørsmål om dekolonisering og selvbestemmelse i forhold til internasjonale traktater. Som tidligere nevnt var landene i Sør og Øst mer aktivistiske i forhold til både Midtøsten-spørsmålet og situasjonen i det sørlige Afrika. Det samme mønsteret finnes derfor også i forhold til spørsmål om det palestinske og det namibiske folkets rettigheter. De industrialiserte landene hadde ikke en like sterk vilje til å ville engasjere seg i problematikken, selv om de støttet opp om prinsippene. I de aller fleste av resolusjonene om disse spørsmålene domineres industrilandenes stemmegivning av avståelse fra å stemme. Dette er også tilfelle i forhold til stemmegivningen om selvbestemmelse og dekolonisering i internasjonale traktater. Som med spørsmålet om fremme av menneskerettigheter, har disse resolusjonene et økonomiske aspekt som stiller spørsmålstegn ved vestlige landenes industrisatsning og råvareutnyttelse i utviklingslandene. Resolusjonene i forhold til selvbestemmelse inneholder imidlertid færre krav om direkte økonomisk engasjement fra industrilandene, men dreier seg i større grad om prinsipper, spesielt i forhold til internasjonal handel. Dette er

stemmegivningen preget av og det avgis færre nei-stemmer om denne typen resolusjoner enn tilfellet var i forhold til fremme av menneskerettigheter.

Den siste typen av resolusjoner som korrelerer i forhold til rettighetsdimensjonen, er de resolusjonene som omhandler retten til sikkerhet. Begge de tidligere nevnte hovedtypene av resolusjoner kan til en viss grad sies å omhandle sikkerhet, men da på et økonomiske og humanitært nivå. Resolusjonene som her omtales som å gjelde retten til sikkerhet, omhandler sikkerhet i mer tradisjonell forstand, der resolusjoner om nedrustning og internasjonal sikkerhet er dominerende. Disse resolusjonene fanger i større grad opp den tradisjonelle Øst-Vest skillelinjen. 'The Non-Aligned Movement' var en sterk pådriver for en rekke av de nedrustningsresolusjonene som ble lagt fram for Generalforsamlingen i årene fra 1986 til 1988, og fikk støtte fra landene i Øst-Europa, som på dette tidspunkt hadde myket opp sine holdninger til vesten. Vesten på sin side var imidlertid noe tilbakeholdne i forhold til de nye signalene fra Øst.¹⁸⁵ Stemmegivningen bærer også preg av dette. Det avgis i hovedsak blanke eller nei-stemmer fra de vestlige landene om nedrustningsresolusjoner og resolusjoner om internasjonale sikkerhet. Det går imidlertid et skille innad i den vestlige gruppen., mellom de USA-allierte og de alliansefrie. De alliansefrie stemmer ikke 'nei' i like stor utstrekning som de allierte, men benytter i stedet muligheten til å avstå fra å stemme.

De mønstrene som er avdekket i perioden fra 1986 til 1988 finner man også igjen i den påfølgende perioden fra 1989 til 1991. Rettighetsdimensjonen satt sammen av de samme tre hovedtypene av resolusjoner, og også innenfor de ulike typene er det stor overensstemmelse mellom de to periodene. I forhold til de ulike landenes stemmegivning har det imidlertid funnet sted en markant endring. Som det kommer fram av figur 12, har de østeuropeiske landene distansert seg fra utviklingslandene. Ved å se på stemmegivningen om de enkelte resolusjonene finner man at utviklingslandene i større grad enn i perioden tidligere avstår fra å stemme om de ulike resolusjonene. Med andre ord har majoritetsgruppen av utviklingsland trukket den gjennomsnittlige stemmegivningen i retning av avståelse fra å stemme. Dette kan tyde på at utviklingslandenes stemmegivning begynner å bli påvirket av det faktum at den østlige blokken er i oppløsning. Som tidligere nevnt fanger rettighetsdimensjonen opp resolusjoner som omhandler statenes rett til selv å velge økonomiske og politiske systemer.

¹⁸⁵ Riggs og Plano (1994) kap. 7

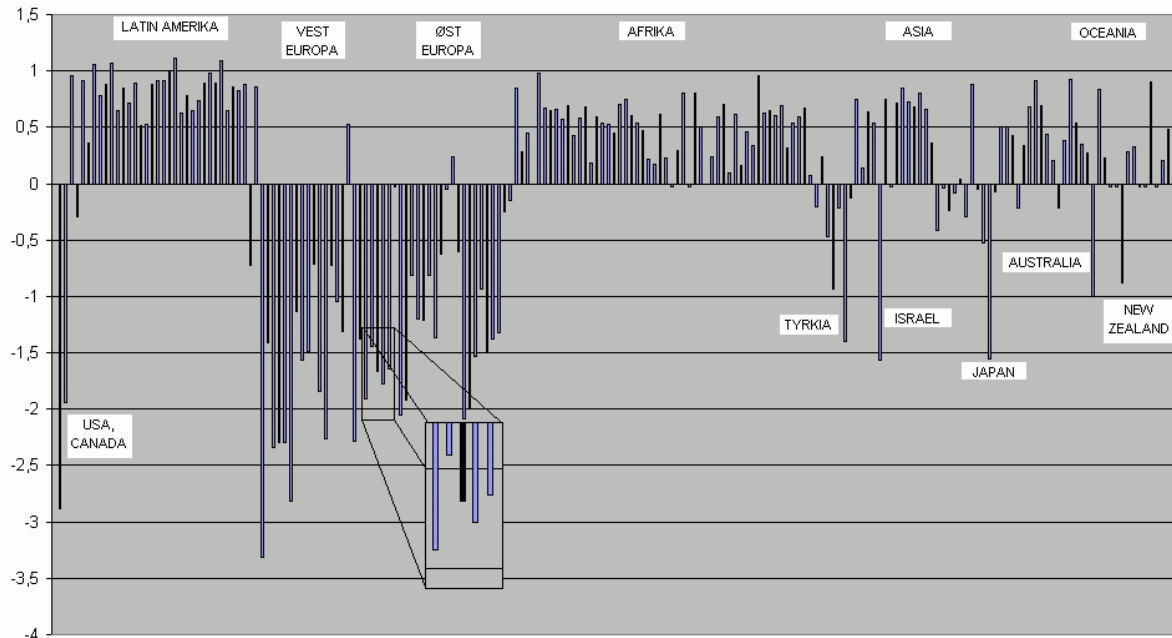

Figur 12: Rettighetsdimensjonen 1989 - 1991

Etter sammenbruddet i Øst-Europa har antall valgmuligheter blitt redusert, og utviklingslandene må i større grad forholde seg til demokratiet som politisk system og den kapitalistiske verdensøkonomien, og dermed moderere sine standpunkt. I tillegg har sammenbruddet i Øst ført til at den militære spenningen mellom Øst og Vest har blitt tonet ned og de omfattende og strenge nedrustningsresolusjonen, som 'the Non-Aligned Movement' tidligere støttet sterkt opp om, synes til en viss grad å være mindre aktuelle. Innfor den østeuropeiske gruppen har det også funnet sted endringer. De sovjetiske satellittstatene, Polen, Ungarn, Tsjekkoslovakia, Bulgaria og Romania, holder i større grad fast på sin tidligere stemmegivning, enn hva Sovjetunionen, Ukraina og Hviterussland gjør. Sett i lys av det faktum at Warszawa-pakten var gått i oppløsning, men at Sovjetunionen fortsatt bestod i denne perioden, er ikke dette overraskende. Innad i de ulike østeuropeiske landene var det stor usikkerhet om hvorvidt et tilbakeslag mot reformkreftene innad i Sovjetunionen ville komme. Opprettholdelse av den tidligere stemmegivningen kan derfor ses på som en sikkerhetsforanstaltning. Dessuten, som det er påpekt tidligere, ja-stemmer er regelen i Generalforsamlingen og nei-stemmene er unntaket. I forhold til nylig frigjorte stater, kan det spekuleres i at de i de første årene som selvstendige stater vil vise større oppslutning om internasjonale resolusjoner, enn hva de vil over tid. Med andre ord er det trolig at nylig frigjorte stater vil mer tilbøyelige til å akseptere internasjonale resolusjoner og avtaler enn hva de vil være når de har blitt institusjonalisert som aktører på den internasjonale arenaen og i større grad blir tvunget til å føre en mer helhetlig internasjonal politikk.

Sovjetunionens stemmegivning er også endret, og ligger nærmere gjennomsnittet enn de andre Østblokklandene. I 1988 utalte Mikhail Gorbatsjov offisielt at han ønsket å redefinere Sovjetunionens forhold til FN gjennom å utvide det såkalte 'New Thinking' -programmet til også å gjelde Sovjetunionens holdning til engasjement i internasjonale konflikter. Økonomiske problemer innenriks gjorde det nødvendig for Sovjetunionen å avslutte sitt engasjement i den tredje verden og fokusere på økonomisk reform internt. I mer enn ett tiår hadde landet tappet seg selv økonomisk gjennom militær oppbygning og internasjonalt engasjement. Omprioriteringen medførte at Sovjetunionen trakk seg ut fra Vietnam, Cuba, Etiopia og Jemen.¹⁸⁶ I forhold til stemmegivningen i FN, kan derfor den sovjetiske bevegelsen bort fra den tidligere posisjonen som den tredje verdens støttespiller ses som et resultat av mindre vilje til engasjement i forhold til konflikter i den tredje verden. Innenfor den vesteuropeiske gruppen kan man også se en viss utvikling. Spesielt med hensyn på de tre alliansefrie landene, Finland, Sverige og Irland. For alle disse landene finner det sted en dreining i retning av global gjennomsnittsstemmegivning.

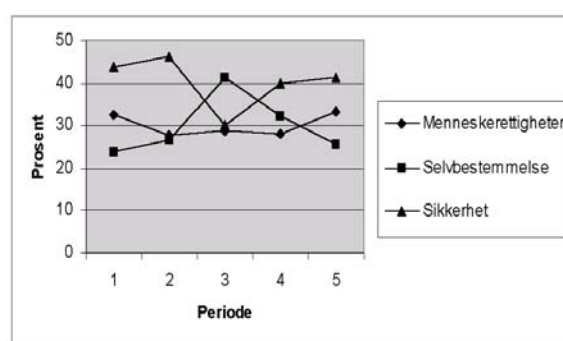
I den tredje perioden, fra 1992 til 1994, oppstår det en særegen endring i stemmegivningen. Som det kommer fram i figur 13, har den østeuropeiske gruppen begynt å stemme som Vest-

Figur 13: Rettighetsdimensjonen 1992 - 1994

¹⁸⁶ Weiss et al. (2000) s.65

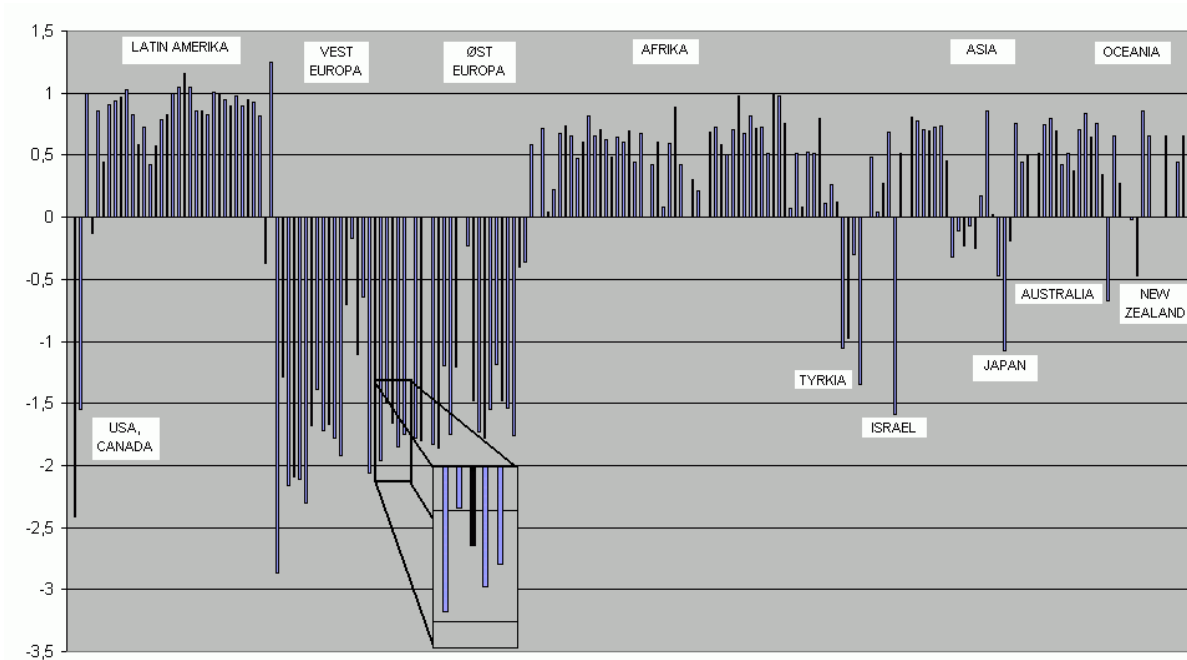
Europa og de andre industrialiserte landene. Skiftet er markant og gjelder for alle landene med unntak av Kypros og Bosnia-Hercegovina. Dimensjonen fanger fortsatt opp de samme typene av resolusjoner som i de to tidligere periodene, men de østeuropeiske landenes stemmegivning om disse har tydelig endret seg. Dimensjonen har dermed endret seg fra å være en Nord mot Sør-Øst dimensjon, til å bli en tilnærmet ren Nord mot Sør dimensjon, der det går et klart skille mellom de industrialiserte vestlige landene på den ene siden og utviklingslandene på den andre. Resolusjonene om nedrustning som tidligere skapte skillet mellom Øst og Vest er fortsatt en del av dimensjonen, men stemmegivningen om dem er endret. I tillegg har det skjedd en utvikling med hensyn på de tre typene av resolusjoners viktighet i forhold til dimensjonene. Som det kommer fram i figur 14 nedenfor, har de tre typene av resolusjoner ikke hatt samme betydning for dimensjonen over tid. Som et resultat av avspenningen mellom Øst og Vest, har resolusjoner i tilknytning til nedrustning mistet betydning for dimensjonen fra perioden 1989 til 1991 og til perioden fra 1992 til 1994.

Figur 14: Resolusjoner pr. type

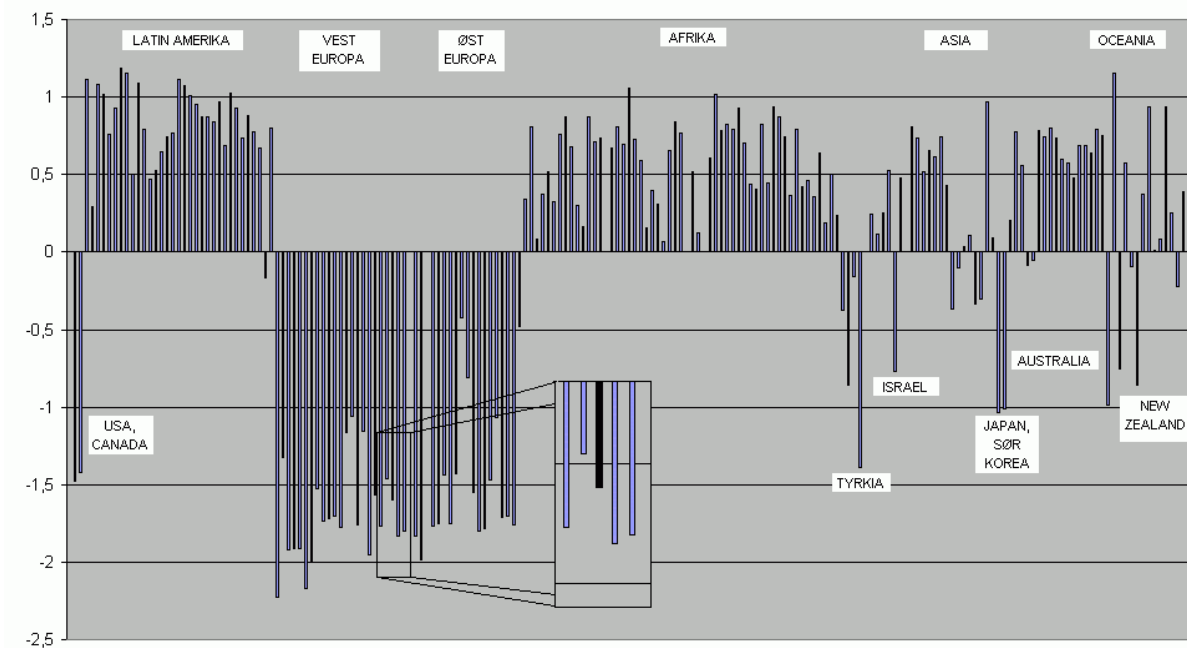
I den samme perioden har resolusjoner knyttet til selvbestemmelse fått en dertil mer fremtredende plass. Antall resolusjoner om menneskerettigheter holder seg stabilt gjennom alle de fem periodene. Det faktum at nedrustningsresolusjonene i så stor grad viker plass for resolusjoner om selvbestemmelse, kan ha hatt effekt i forhold til den østeuropeiske stemmegivningen og at den østeuropeiske gruppens plassering ikke ville vært forandret like sterkt dersom fordelingen av de tre resolusjonstypene hadde vært mer lik de foregående periodene.

Ved å se på stemmegivningen for den påfølgende perioden, fra 1995 til 1997, kan man avkrefte dette. I denne perioden har det numeriske forholdet mellom de tre typene av resolusjoner endret seg tilbake til det tilnærmet opprinnelige. Likevel forblir mønsteret i stemmegivningen det samme. Dimensjonen fanger opp skillet mellom Nord, bestående av de europeiske landene og andre industrialiserte, vestlig orienterte land, og Sør, bestående av utviklingslandene. Med andre ord kan dette tyde på at sammenbruddet i Øst-Europa ikke bare

Figur 15: Rettighetsdimensjonen 1995 - 1997

har hatt konsekvenser for den østeuropeiske gruppens stemmegivning i forhold til resolusjoner som klart har kunnet knyttes opp mot spenningen mellom Øst og Vest, men at det også har ført til nye standpunkt både i forhold til resolusjoner om menneskerettigheter og selvbestemmelse. Disse antakelsene bekreftes dersom man også ser på stemmegivningen om rettighetsdimensjonen i perioden fra 1998 til 2001. Mønstrene som avtegnes er de samme som i perioden fra 1995 til 1997. Når det gjelder utviklingslandenes stemmegivning i disse tre siste

Figur 16: Rettighetsdimensjonen 1998 - 2001

periodene finner det sted minimale forandringer innen gruppen, uten at disse avtegner noe klart mønster. Det er imidlertid verdt å merke seg hvilke land, blant utviklingslandene, som plasserer seg på den negative siden av gjennomsnittet i periodene. Blant de latinamerikanske landene er det to land som i de to første periodene har en slik plassering, Cuba og Argentina. For begge er det snakk om små utslag, og det er vanskelig å komme med noen god forklaring på hvorfor det er akkurat disse to som har en slik plassering. I den siste perioden plasserer Cuba seg blant de andre utviklingslandene, mens Argentinas stemmegivning fortsatt ligger opp mot de industrialiserte landene. Blant de asiatiske landene er det imidlertid et klart mønster. Alle landene som ligger på den negative siden er tidligere sovjetrepublikker. Den mest åpenbare forklaringen på dette er at siden dimensjonen som helhet i disse tre periodene har blitt karakterisert som Nord mot Sør dimensjoner, kan man forvente at de inneholder et sterkt økonomisk element. Til tross for nyvunnet politisk selvstendighet, finnes det fortsatt sterke økonomiske bånd mellom de tidligere delrepublikkene og Russland. I tillegg har de utenlandske investeringene til landene stort sett kommet fra vestlige industrialiserte land. Et annet element er at disse landene også regnes som en del av det nye NATOs interessesfære, og inngår sammen med de andre tidligere sovjetrepublikkene i det utvidede politiske samarbeidet i NATO, gjennom Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC) og Partnerskap for Fred (PfP). De tidligere asiatiske sovjetrepublikkenes stemmegivning og plassering er derfor ikke overraskende. Ellers er det bare Sør-Korea som i begge periodene ligger på 'den vestlige' siden. Heller ikke dette kan sies å være særlig overraskende, da også Sør-Koreas økonomi er sterkt knyttet til Vesten, samtidig som det militære samarbeidet med USA er tett.

Rettighetsdimensjonen har i perioden fra 1986 til 2001 gått fra å være sammensatt dimensjon som både fanget opp spenningsforholdet mellom Øst og Vest og mellom Nord og Sør, til å bli en dimensjon som utelukkende fanger opp spenningsforholdet mellom Nord og Sør. Endringen skyldes de østeuropeiske landenes endrede stemmegivning. Fra å stemme med gruppen av utviklingsland i tiden fram til 1991, har de etter dette stemt sammen med de industrialiserte landene. Som det har vært påpekt tidligere inneholder dimensjonen resolusjoner som omhandler internasjonal sikkerhet og nedrustning. Dette er resolusjoner som i hovedsak behandler den sikkerhetspolitiske konflikten mellom Øst og Vest. Som stemmegivningsmønstrene om dimensjonen også viser, skaper dimensjonen et skille mellom de to blokkene så lenge den kalde krigen pågår. Etter avslutningen av den kalde krigen forsvinner dette skillet. Med bakgrunn i dette mener jeg å kunne hevde at rettighetsdimensjonen som er trukket ut av stemmegivningen kan sies å inneholde en

sikkerhetspolitisk komponent. Da de nordiske landene ikke samarbeider sikkerhetspolitisk, er det trolig at man langs denne dimensjonen også vil finne endringer i stemmegivning innad i den nordiske gruppen. Jeg vil komme nærmere tilbake til dette senere.

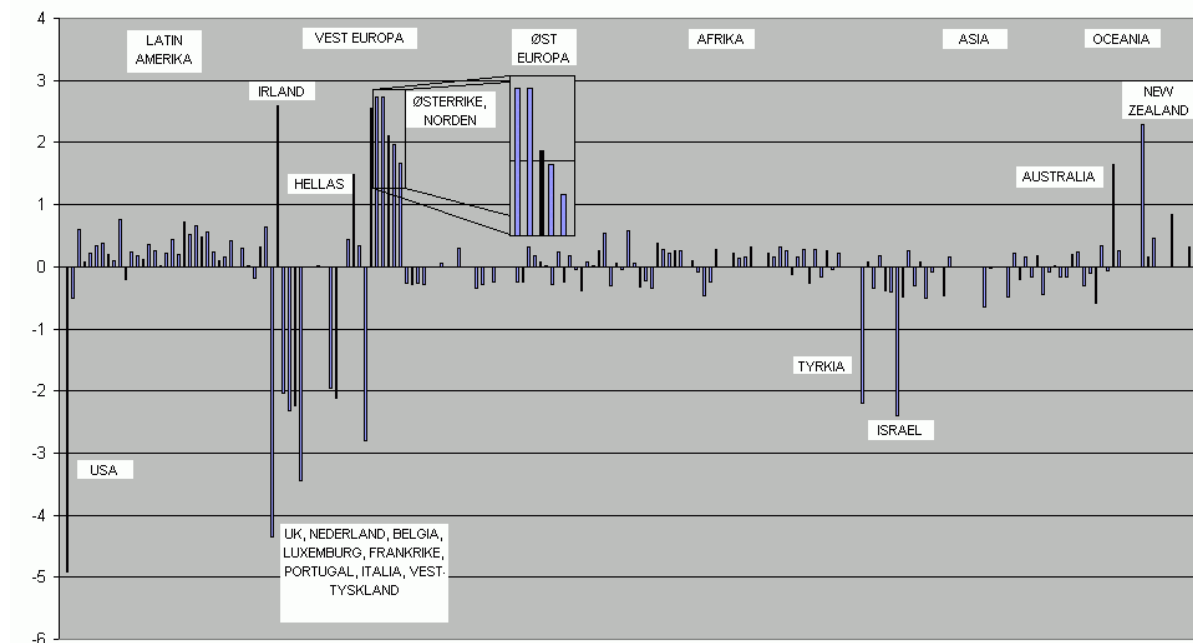
Stemmegivning om aktualitetsdimensjonen

I motsetning til rettighetsdimensjonen, er ikke aktualitetsdimensjonen sammensatt av de samme typene av resolusjoner i alle periodene. Dette får konsekvenser for stemmegivningsmønstrene om dimensjonen i de ulike periodene. Dette innebærer at det ikke kan trekkes utviklingslinjer ut fra dimensjonen, slik det var mulig om rettighetsdimensjonen. I forhold til den helhetlige analysen, vil derfor denne dimensjonen få en annen rolle. Først og fremst vil stemmegivningsmønsteret om dimensjonen for hver periode presenteres, og settes inn i en større geopolitisk ramme. Resultatene vil så holdes opp mot annen litteratur om konkrete begivenheter i perioden, og diskuteres i forhold til disse. Da aktualitetsdimensjonen er satt sammen av et mer enhetlig sett av resolusjoner for hver periode enn hva som var tilfelle med rettighetsdimensjonen, vil det være enklere å knytte konkrete begivenheter opp mot stemmegivningen. Tolkningen av stemmegivningsmønstrene om den andre dimensjonen kan i så måte ses på som en test på hvor robust faktorløsningen er i forhold til å fange opp faktiske konfliktlinjer i geopolitikken. Det vil med andre ord si at jo større overensstemmelse det avdekkes mellom stemmegivningsmønstrene på aktualitetsdimensjonen og faktiske begivenheter, jo mer vil dette underbygge faktorløsningen. Ikke bare i forhold til aktualitetsdimensjonen, men for faktorløsningen som helhet. For det andre vil stemmegivningsmønstrene i forhold til aktualitetsdimensjonen bli klassifisert ut i fra hvorvidt den i ulike perioder fanger opp spenningen mellom Øst og Vest eller Nord og Sør, på samme måte som det ble gjort i forhold til de ulike typene av resolusjoner på rettighetsdimensjonen.

Nedrustning: 1986 til 1988

I perioden fra 1986 til 1988 fanger aktualitetsdimensjonen opp resolusjoner som omhandler nedrustning, og spesielt kjernefysisk nedrustning. Etter 1984 hadde forholdet mellom Øst og Vest begynt å tine opp. I FN ble konsekvensen av dette at nedrustningsspørsmål igjen fikk en fremtredende plass på agendaen. Spesielt i forhold til anbefalinger som var blitt fremmet for Generalforsamlingen etter den 10. og 12. spesialsesjon, avholdt i 1978 og 1982, men også i

forhold til tiltak mot spredning av atomvåpen og opprettelsen av atomvåpenfrie soner. Stemmegivningen om denne nedrustningsdimensjonen er vist i figur 17. Som det kommer

Figur 17: Nedrustningsdimensjonen 1986 - 1988

fram av figuren oppstår det et stemmegivningsmønster som skiller ut tre grupper. Den største er gruppen som ligger rundt gjennomsnittet, og som består av landene fra 'the Non-Aligned Movement', samt de andre landene i Latin-Amerika, Asia og Oseania. I tillegg plasserer også de østeuropeiske landene seg i denne gruppen. Den andre gruppen, som plasserer seg over gjennomsnittet, består av Irland, Hellas, Østerrike, de nordiske landene, Australia og New Zealand. Den siste gruppen, som ligger undergjennomsnittet, består av USA, Storbritannia, Belgia, Nederland, Luxembourg, Frankrike, Portugal, Italia og Vest-Tyskland. I tillegg faller både Tyrkia og Israel i denne gruppen.

Dimensjonen kan med utgangspunkt i de ulike gruppenes plassering sies å i stor grad fange opp de motsetningene som fantes i forhold til nedrustning. Som det har blitt poengtert tidligere har de nordiske landene vært blant de mest aktive i forhold til nedrustningsspørsmål. Det samme kan også sies om de andre landene som plasserer seg over gjennomsnittet på denne dimensjonen. Australia og New Zealand har begge hatt restriksjoner i forhold til utplassering av atomvåpen på sine territorier, og har vært pådrivere i forhold til etableringen

av en atomvåpenfri sone i det sørlige Stillehavet.¹⁸⁷ Irland og Østerrike har også inntatt en posisjon som tyder på en aktiv politikk i forhold til nedrustning. I forhold til at begge landene er erklært nøytrale synes dette naturlig. Hellas plassering kan forklares ut i fra sin posisjon i forhold til Tyrkia. Tyrkia har over lang tid hatt et nært militært samarbeid med USA, som på grunn av Tyrkias strategiske posisjon i forhold til Sovjetunionen blant annet i perioder har utplassert kort- og mellomdistanse raketter i landet. Samtidig har det mellom Tyrkia og Hellas vært uoverensstemmelser i forhold til grensedragninger i Egeerhavet, som har gjort at det tidvis har vært spent mellom de to landene. Frykten for en mulig tyrkisk opprustning og aggresjon i forhold til Hellas kan derfor ses som en forklaring på Hellas plassering i forhold til nedrustningsdimensjonen.

Tyrkia på sin side plasserer seg i gruppen av land som ligger under gjennomsnittet på nedrustningsdimensjonen. Nærheten til Sovjetunionen og utplasseringen av amerikanske militære styrker i landet er trolig hovedårsaken til at Tyrkia får en slik plassering. Etter endringen av USA og NATOs atomvåpendoktrine til en doktrine basert på fleksibelt svar, gjorde at det for en del land i Europa ble nødvendig å definere seg inn under den amerikanske atomvåpen paraplyen. Spesielt gjaldt dette stater som geografisk var plassert i områder der det var forventet at de mest omfattende kamphandlingene ved en eventuell krig ville finne sted. Dette forklarer dermed ikke bare Tyrkias plassering i forhold til nedrustningsdimensjonen, men også plasseringen til de andre europeiske landene som ligger under gjennomsnittet på dimensjonen. Det er trolig at disse landene så sine mest fundamentale sikkerhetsinteresser best ivarettatt dersom man gjennom utplasseringen av atomvåpen kunne forhindre en sovjetisk invasjon. Israels plassering er trolig konsekvens av at landet har et eget atomvåpenprogram og dermed ikke var interessert i at det skulle etableres internasjonale regimer som kunne begrense landets mulighet til å fortsette utviklingen av dette.

Skillet som her er beskrevet, innenfor gruppen av industrialiserte vestlige land, er også avdekket av Russett og Kim (1996) for perioden 1983 til 1985. Russett og Kim trekker fram hvordan de hevder skillet oppstår som en konsekvens nøytralitet og nøytralistiske holdninger

¹⁸⁷ Ratifisert gjennom Rarotonga-traktaten. United Nations (1992) s.80

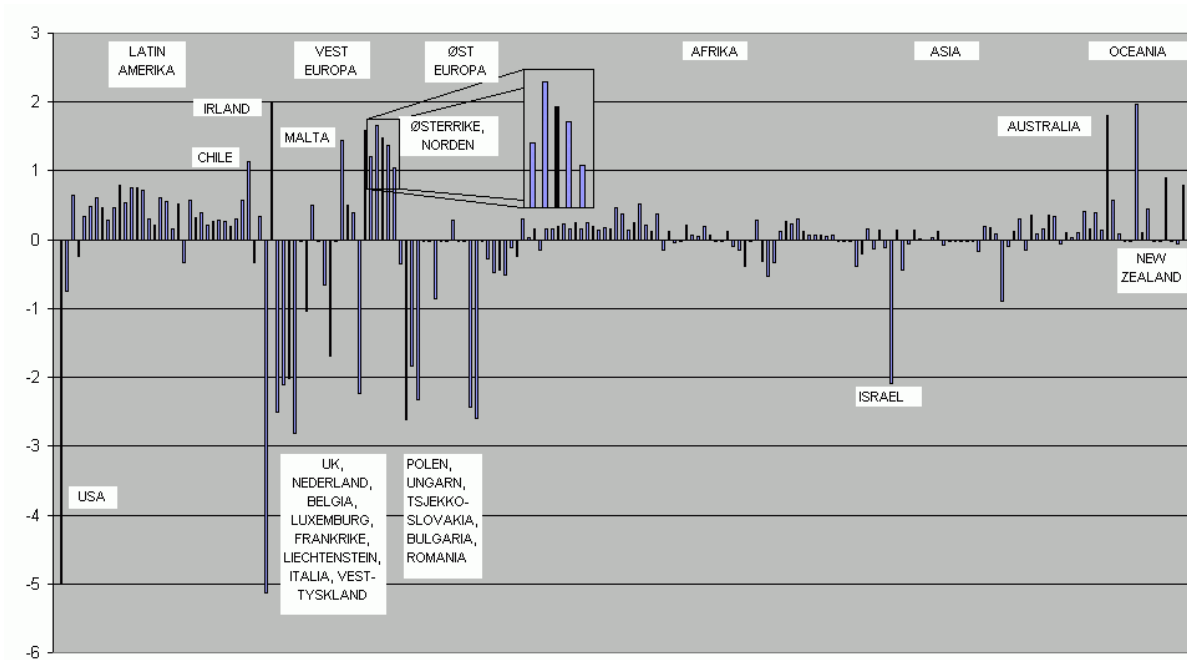
hos de landene som i denne analysen plasserer seg over gjennomsnittet i forhold til nedrustningsdimensjon.¹⁸⁸

Dimensjonen som helhet kan i lys av punktene ovenfor ses på som en i utgangspunktet Nord mot Sør og Øst-dimensjon, men der splittelsen i den vestlige gruppen tyder på at det kan ligge et sikkerhetspolitisk aspekt i dimensjonen. Det er også elementer ved den nordiske gruppens stemmegivning som tyder på at denne dimensjonen kan være interessant i forhold til det sikkerhetspolitiske skillet innad i denne gruppen. Jeg vil komme tilbake til dette i presentasjonen av den nordiske stemmegivningen.

Dekolonisering og nedrustning: 1989 til 1991

Mønsteret som avdekkes langs aktualitetsdimensjonen i perioden fra 1989 til 1991 er i hovedsak likt mønsteret fra den forrige perioden, men med ett unntak. De sovjetiske satellittstatene i Øst-Europa har langs denne dimensjonen inntatt en plassering som ligger tett opp mot de vestlige sentraleuropeiske landene. I denne perioden fanger aktualitetsdimensjonen i tillegg til nedrustningsresolusjoner, opp resolusjoner om dekolonisering. I forhold til denne dimensjonen er det vanskelig å gi noen enhetlig tolkning av de ulike landenes plassering utover det som har blitt gitt i forhold til aktualitetsdimensjonen i den forrige perioden, og som dermed dekker nedrustningsresolusjonene også i perioden fra 1989 til 1991. Dekoloniseringsresolusjonene som lader på dimensjonen gir ikke noe enhetlig bilde av de ulike landenes holdninger til spørsmålet om dekolonisering. Dette er en av svakhetene ved å benytte faktoranalyse som teknikk for å belyse stemmegivningsmønstre. Som nevnt tidligere fanger dimensjonen opp resolusjoner som produserer samme

¹⁸⁸ Russett og Kim (1996) s. 642-644

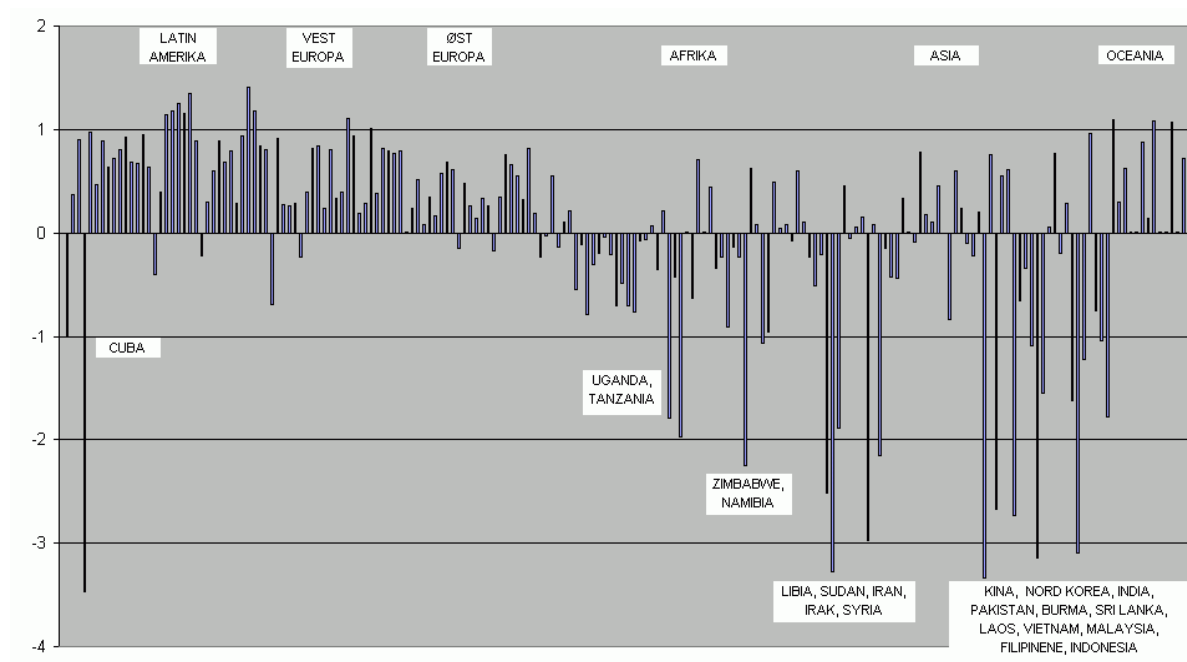
Figur 18: Dekoloniserings- og nedrustningsdimensjonen 1989 - 1991

stemmegivningsmønster, uavhengig av innholdet i resolusjonene det er stemt over. Dekoloniseringsresolusjonene har dermed produsert det samme stemmegivningsmønsteret som nedrustningsresolusjonene, uten at det har vært mulig å avdekke noen allmenne trekk ved landenes stemmegivning i forhold til disse. Jeg velger derfor å tolke aktualitetsdimensjonen i denne perioden ut i fra nedrustningsresolusjonen som lader på den, og ser bort i fra resolusjonene som omhandler dekolonisering. Dette med bakgrunn i at dekoloniseringsspørsmålet ikke kan sies å ha noen særlig betydning i forhold til de problemstillingene som er utgangspunkt for denne oppgaven. I tillegg har mønsteret som oppstår rundt dimensjonen store likhetstrekk med nedrustningsdimensjonen i den forrige perioden. Slik sett synes ikke dette å innebære særlige problemer.

Ett element som det likevel er verdt å merke i forhold til denne dimensjonen uavhengig av dimensjonens substansielle innhold, er de østeuropeiske landenes plassering i forhold til Sovjetunionen. Polen, Ungarn, Tsjekkoslovakia, Bulgaria og Romania har gjennom å plassere seg nær en del vesteuropeiske land tatt et steg bort fra Sovjetunionen. Dette innebærer en oppsplitting av Sovjetblokken, som i forhold til nedrustningsdimensjonen i forrige periode, fortsatt eksisterte.

Menneskerettigheter: 1992 til 1995

Som nevnt tidligere består aktualitetsdimensjonen i perioden fra 1992 til 1995 av resolusjoner som omfatter menneskerettigheter, og da spesielt resolusjoner som omhandler aktive tiltak og fremme av disse. I forhold til mønsteret som oppstår rundt resolusjonen er det spesielt landene som har store negative avvik fra gjennomsnittet som er av interesse. Som det kommer fram av figuren dreier dette seg om land som er kjent for å bli kritisert for menneskerettighetsbrudd. En del av resolusjonen som lader på dimensjonen er da også rett direkte mot en del av disse landene, Cuba, Irak, Iran og Sudan. Dimensjonen fanger også opp resolusjoner som omhandler fremme av periodiske og reelle valg og demokrati. Denne typen resolusjoner fungerer nok som en forsterker i forhold til en del av de landene som har negative avvik. På samme måte kan de to typene av resolusjoner forklare plasseringen på den positive siden, da landene som plasserer seg der gjennomgående er eller er i ferd med å bli demokratiske stater med respekt for menneskerettigheter.

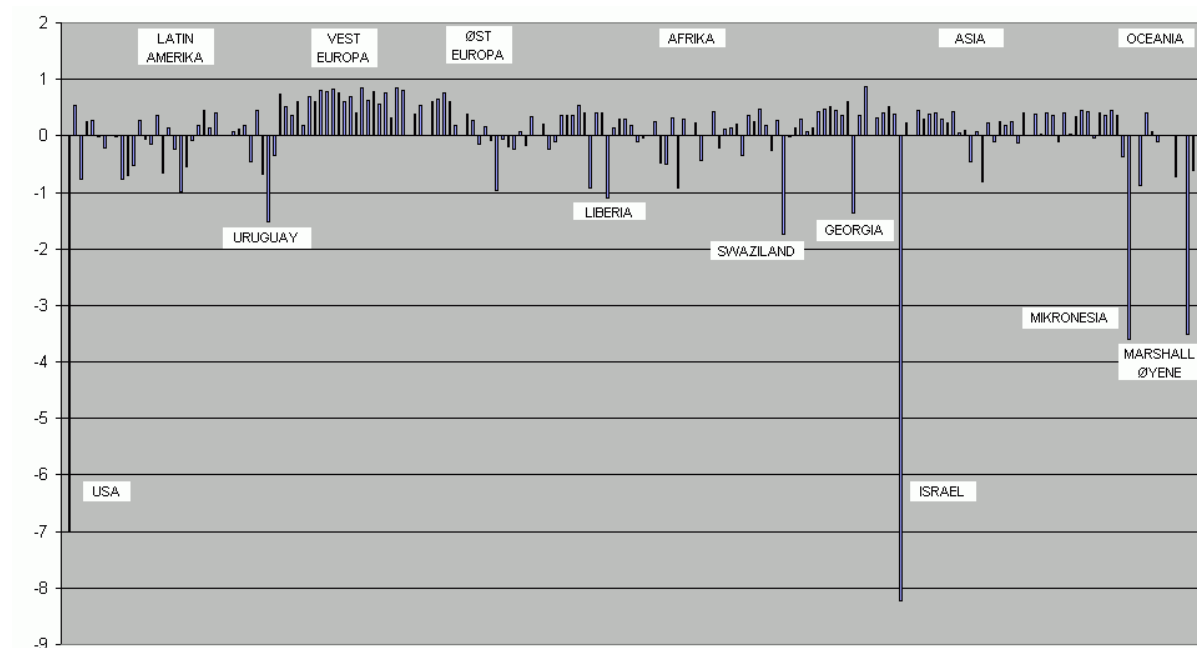

Figur 19: Menneskerettighetsdimensjonen 1992 – 1994

Nedrustning og menneskerettigheter: 1995 til 1997 og 1998 til 2001

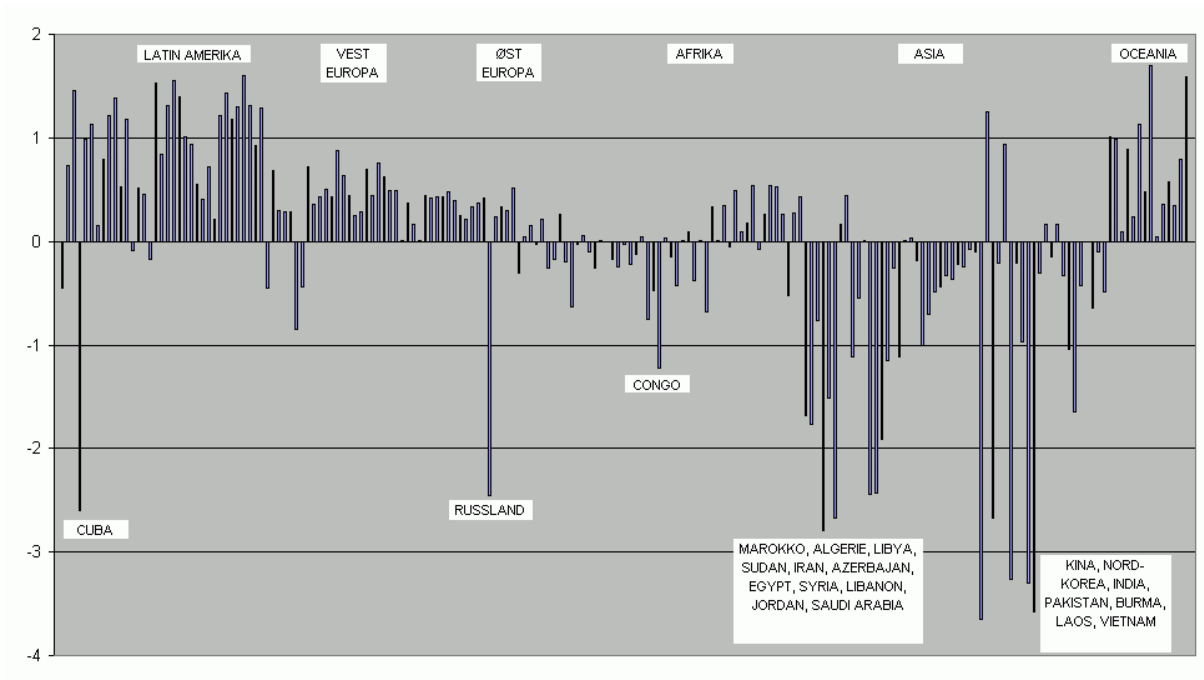
I begge disse periodene fanger aktualitetsdimensjonen opp menneskerettighets- og nedrustningsresolusjoner, dog med overvekt av de førstnevnte. I likhet med i perioden fra 1992 til 1994 dreier menneskerettighetsresolusjonene seg om menneskerettighetssituasjoner i ulike land. På den annen side fanger dimensjonen også opp enkelte nedrustningsresolusjoner. Disse er dog av en annen type enn de som har blitt fanget opp av aktualitetsdimensjonen

tidligere, og omhandler prinsippet om innsyn i andre staters militære kapasiteter¹⁸⁹, bilateral kjernefysisk nedrustning og forbudet mot landminer. Mønsteret som avtegnes rundt de to dimensjonen er til dels sammenfallende, både i forhold til hverandre og i forhold til aktualitetsdimensjonen i perioden før. Argumentasjonen fra den foregående perioden kan nok derfor videreføres også til de to siste periodene. Det kan imidlertid påpekes at i perioden fra 1995 til 1997 plasserer både Russland og USA seg mer enn ett standardavvik fra gjennomsnittet. For USAs del skyldes nok dette i hovedsak nedrustningsresolusjonen, men det for Russlands del skyldes engasjementet i Tsjetsjenia. I den siste perioden har det russiske avviket økt, trolig fortsatt en konsekvens av mye av den kritikken landet har fått for framferden i Tsjetsjenia.

Figur 20: Nedrustnings- og menneskerettighetsdimensjonen 1995 - 1997

¹⁸⁹ 'Transparency in armaments'

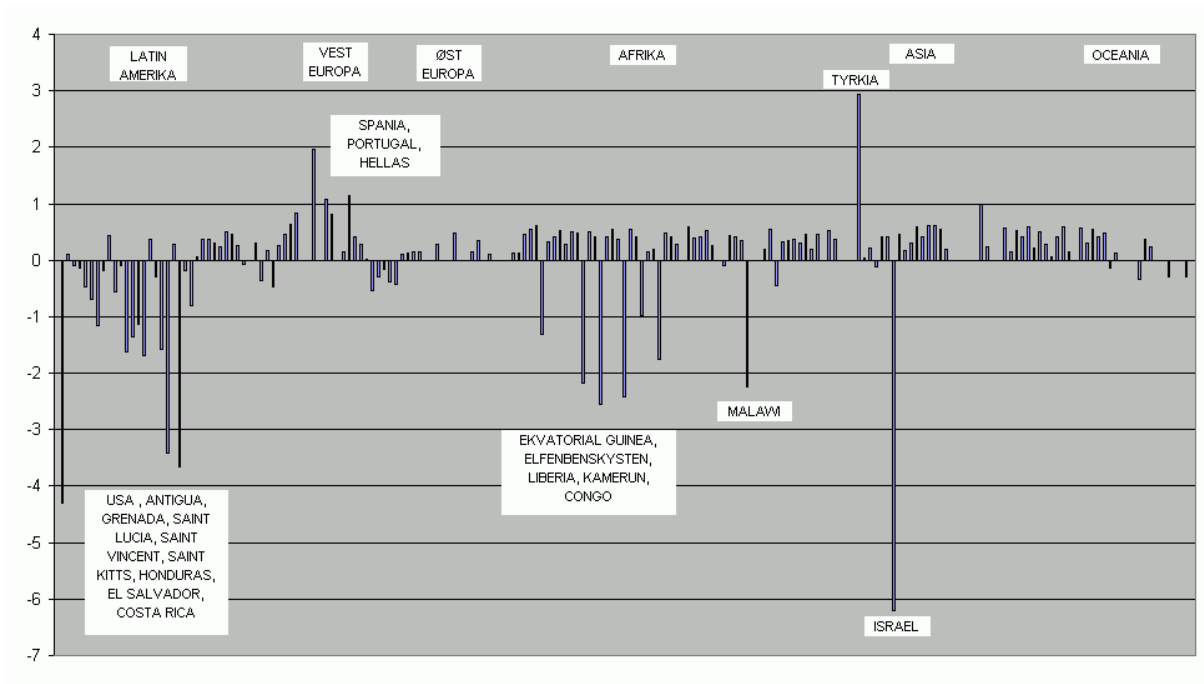
Figur 21: Nedrustnings- og menneskerettighetsdimensjonen 1998 - 2001

Stemmegivning om Midtøstendimensjonen.

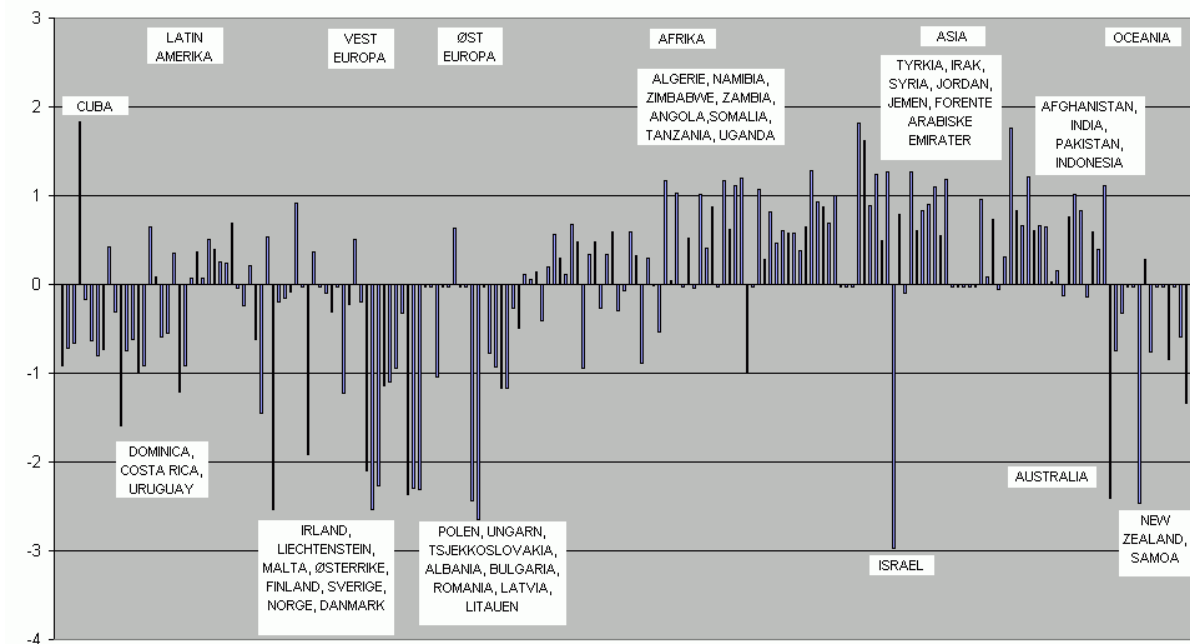
I likhet med rettighetsdimensjonen som er beskrevet ovenfor, går også Midtøstendimensjonen igjen i alle de fem periodene. Dermed er det også i forhold til denne dimensjonen mulig å spore utviklingstrekk over tid. Som nevnt tidligere påpeker Marín-Bosch at stemmegivningen i forhold til Midtøstens spørsmålet ikke kan klassifiseres i forhold til adferdsdimensjoner av Nord-Sør eller Øst-Vest-karakter.¹⁹⁰ Stemmegivningsmønstrene som oppstår langs dimensjonen er like vel interessante, da de avdekker et særegent fenomen.

I perioden fra 1986 til 1988 er det fire land som plasserer seg mer enn ett standardavvik fra gjennomsnittet. Dette innebærer at Spania, Portugal, Hellas og Tyrkia i større grad enn noen andre medlemmer av FN, støtter opp om Generalforsamlingens resolusjoner som fordømmer Israel. På den andre siden finner man naturlig nok Israel og USA, men også en rekke land i Latin-Amerika og enkelte afrikanske stater. Både Israels og USAs plassering er som forventet, mens årsaken til de andre statenes plassering er mer uklar, men må dog tolkes som en støtte til Israel.

¹⁹⁰ Marín-Bosch (1998) s. 161

Figur 22: Midtøstendimensjonen 1986 - 1988

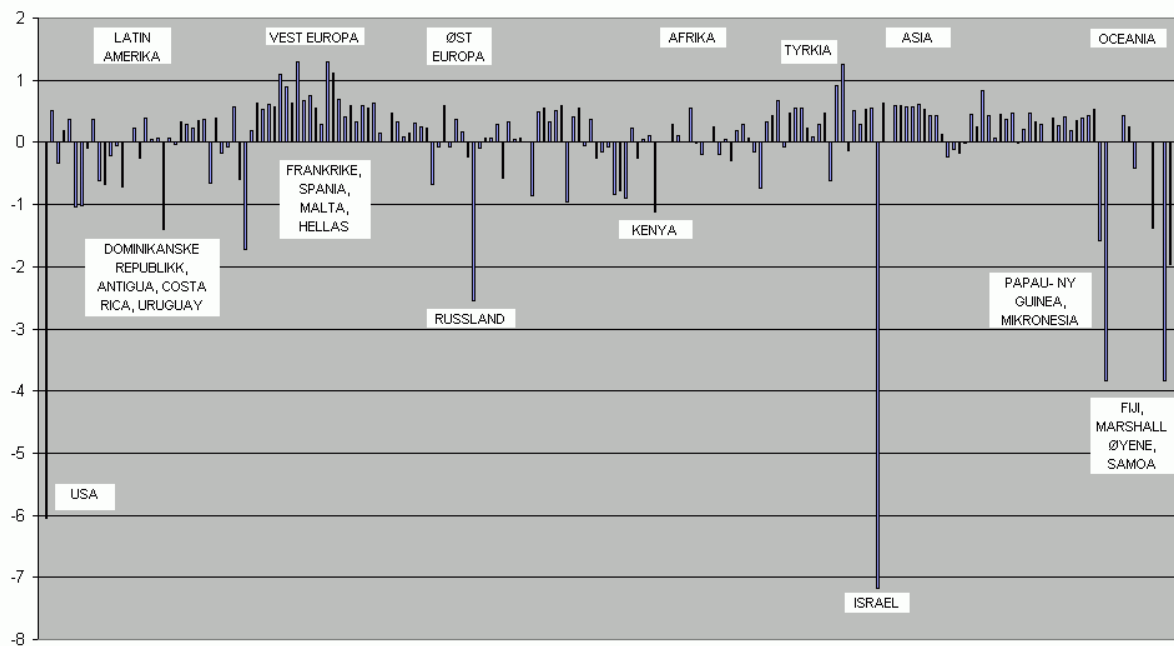

Figur 23: Midtøstendimensjonen 1989 - 1991

Mot slutten av den første perioden blusset det palestinske opprøret, 'Intifadaen', opp i de israelskoppkupertene områdene i Midtøsten.¹⁹¹ Mønsteret om Midtøstendimensjonen i den

¹⁹¹ Peretz og Doron (1997) s.262-263

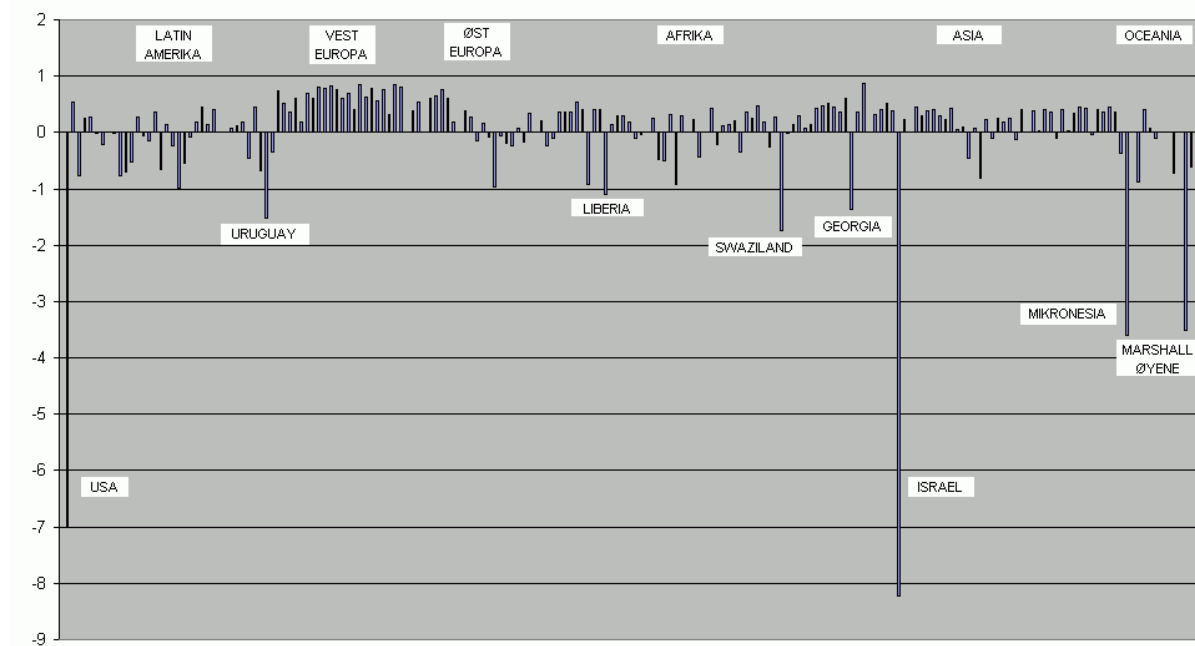
påfølgende perioden, fra 1989 til 1991, er preget av at de fleste landene i Europa viser større motvilje mot å støtte resolusjoner som fordømmer den israelske praksisen i forhold til det palestinske opprøret. På den andre siden var støtten til det palestinske folket sterk hos en del afrikanske og asiatiske land, samt naturlig nok i den arabiske verden. Fra 1991 ble det internasjonale engasjementet for å få til en fredlig løsning på konflikten i Midtøsten intensivert. Både gjennom forhandlinger ledet av USA og gjennom de såkalte Oslo-forhandlingene fikk man de to partene til å møtes for å drøfte fremdriftsplaner for en fredsslutning. På dette tidspunkt ble den palestinske frigjøringsbevegelse PLO trukket fram som en sentral aktør på palestinsk side. På mange måter kan man si at PLO og palestinerne oppnådde en grad av aksept internasjonalt gjennom forhandlingene, ved å gå bort fra sin tidligere militante strategi og sette seg ved forhandlingsbordet. Stemmegivningen i Generalforsamlingen bærer preg av dette. Som det kommer fram av figuren plasserer et overveiende flertall av forsamlingens medlemmer seg på den positive siden. Bare 5 land plasserer seg like over ett standardavvik fra gjennomsnittet på positiv side. Dette indikerer at oppslutningen om resolusjoner som fordømmer Israel er stor.

Figur 24: Midtøsten dimensjonen 1992 - 1994

På den annen side er det tre land av betydning som plasserer seg på den negative siden, til dels med store avvik. Som tidligere er Israel og USA blant disse, men også Russland viser stor velvilje i forhold til Israel. En mulig årsak til dette er at utvandringen fra Russland til Israel i

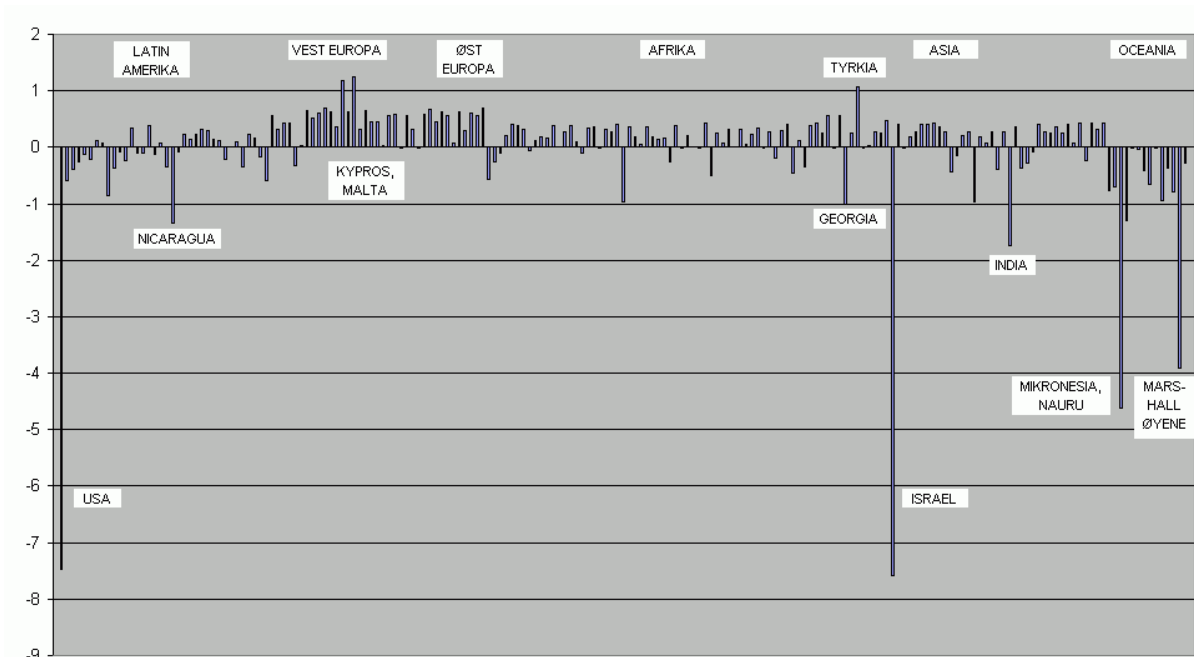
denne perioden var formidabel, rundt 400.000 i løpet av to år.¹⁹² Denne innvandringen førte imidlertid til at det oppstod behov for nye bosettinger, som ble etablert i de okkuperte områdene. Fra palestinsk side hadde forbudet mot ytterligere israelske bosetninger vært et av de mest sentrale forhandlingskravene, og var også av store deler av verden for øvrig sett på som en sentral forutsetning for å få en fredlig løsning på konflikten. Om lag halvparten av resolusjonen som fanges opp av Midtøstendimensjonen fra 1995 til 1997 omhandler dette

Figur 25: Midtøstendimensjonen 1995 - 1997

spørsmålet. Som stemmegivningsmønsteret om dimensjonen viser er det bare åtte land som plasserer seg mer enn ett standardavvik fra gjennomsnittet på negativ side. Både USA og Israel har store avvik, noe som tyder på en svært isolert posisjon i forhold til de andre medlemmene av Generalforsamlingen. Også i den siste perioden fra 1998 til 2001 har USA og Israel store negative avvik. I begge de siste periodene plasserer Georgia, Mikronesia og Marshalløyene seg på negativ side. Både Marshalløyene og Mikronesia er under en viss innflytelse fra USA, som kan forklare deres plassering. Georgias plassering er mer uklar, og det kan være vanskelig å trekke noen klar konklusjon om årsaken. Georgias stemmegivning i forhold til

¹⁹² Peretz og Doron (1997) s. 264

Figur 26: Midtøstendimensjonen 1998 - 2001

dimensjonen er også preget av mange avståelser fra å stemme, noe som gjør det vanskeligere å trekke klare konklusjoner om årsak. I denne sammenheng er det også viktig å påpeke at ved så stor grad av positivstemmegivning i forsamlingen som helhet, vil selv et lite antall avståelser og nei-stemmer gi utslag i negativ retning. USA og Israels posisjoner er derimot bare mulig å oppnå ved tilnærmet ren nei-stemmegivning. Midtøstendimensjonen viser dermed klart at både Israel og USA har en svært isolert plassering i forhold til Midtøstenspørsmål. Som nevnt tidligere kan man imidlertid se en endring i hvilke typer resolusjoner dimensjonen fanger opp i de to siste periodene. Til sammen 8 av de 39 resolusjonene som lader på dimensjonene i disse to periodene dreier seg om saker der USA har inntatt en særstilling for å beskytte sine egne interesser. Det gjelder rettigheter til øyer i det Karibiske hav og Stillehavet, den økonomiske boikotten av Cuba og kjernefysisk nedrustning på den sørlige halvkule. Dersom man videre senker litt på tolkningskravet på +/- .50 i forhold til korrelasjon mellom resolusjoner og dimensjonene, kan man også finne andre typer resolusjoner som fanger opp spørsmål hvor USA har spesielle interesser. Blant disse kan nevnes forbudet mot landminer og opprettholdelsen av begrensningene på rakettforsvarssystemer (ABM-avtalen), i tillegg til at flere resolusjoner av de typene som er nevnt ovenfor også fanges opp. Disse resolusjonen utgjør fortsatt bare en del av den totale resolusjonsmengden som fanges opp av dimensjonen, men kan dog tolkes som at en endring er underveis. En slik endring vil i så måte innebære at det tredje viktigste problemkomplekset FNs Generalforsamling befatter seg med, er forholdet mellom USA og store deler av verden

for øvrig. Dersom man ser en slik endring i forhold til begivenhetene som utspant seg i FNs Sikkerhetsråd i månedene fra november 2002 til mars 2003, kan det synes som om en slik utvikling ikke bare skjer i Generalforsamlingen, men også på andre områder. USA har med andre ord inntatt en posisjon som på ulike måter er i konflikt med det internasjonale samfunn for øvrig, og som gir utslag både i stemmegivningen i FNs Generalforsamling og i forhold til arbeidet i Sikkerhetsrådet. Hvorvidt dette er endringer som kommer til å vedvare eller om de er forbigående, er vanskelig å si. Jeg vil komme litt tilbake til disse forholdene i den avsluttende delen av analysen.

Gjennom argumentasjonen ovenfor har jeg vist hvordan rettighetsdimensjonen i de to første periodene, fra 1986 til 1988 og fra 1989 til 1991, fanger opp et skille mellom Øst og Vest. Som nevnt kan dimensjonen i så fall sies å fange opp noe av de sikkerhetspolitiske spenningene som fantes mellom de to blokkene. Med bakgrunn i dette, og det faktum at dimensjonen gjennom alle de fem periodene fanger opp de samme typene av resolusjoner, vil rettighetsdimensjonen bli benyttet for å avdekke endringer i stemmegivningen innenfor den nordiske gruppen av land. I tillegg vil også aktualitetsdimensjonen i den første og andre perioden tas med. I den første perioden var dette en ren nedrustningsdimensjon, mens den i den andre perioden også fanget opp resolusjoner i forhold til dekolonisering. Hovedårsaken til at aktualitetsdimensjonen i de to første periodene tas med, er Åge Eknes utsagn om at "...med bakgrunn i ulik orientering i forhold til sikkerhetspolitikk, var de nordiske NATO-medlemmene Norge, Danmark og Island betydelig mindre frie i forhold til stemmegivning når politiske spørsmål og spørsmål om nedrustning var på agendaen i Generalforsamlingen enn Sverige og Finland var."¹⁹³ De nordiske landenes stemmegivning vil i det følgende bli drøftet i forhold til disse syv dimensjonene, i lys av hypotesen om at ulik sikkerhetspolitisk orientering førte til ulik stemmegivning i Generalforsamlingen.

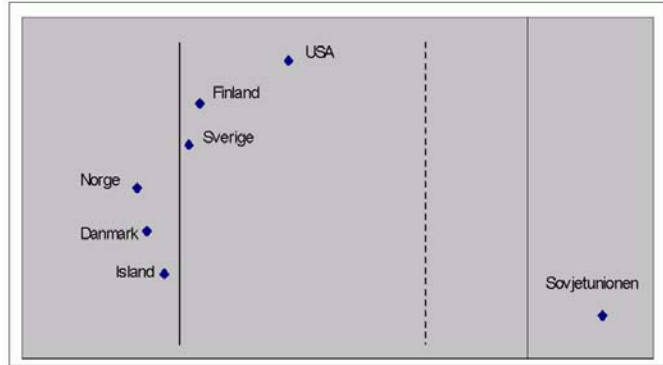
Den nordiske stemmegivningen

For å visualisere de nordiske landenes stemmegivning langs de ulike dimensjonen har de bli plassert langs en akse ut i fra den faktorscore hvert enkelt land oppnår på den aktuelle dimensjonen. I tillegg til de fem nordiske landene har også USA og Sovjetunionen/Russland

¹⁹³ Eknes (1995) s. 11

bli plottet inn for å vise de nordiske landenes plassering i forhold til de to supermaktene. I forhold til y-aksen i diagrammene er landene gitt et nummer fra 1 til 7, slik at det skal være mulig å skille enhetene fra hverandre.

I den første perioden, fra 1986 til 1988 kan man i figur 27 se at det er mulig å tegne inn et tenkt skille mellom USA og Sovjetunionen på den ene siden, og også mellom de nordiske NATO-medlemmene og Sverige og Finland.¹⁹⁴ Den nordiske gruppen som helhet plasserer seg til venstre for både USA

Figur 27: Rettighetsdimensjonen 1986-88

og Sovjetunionen, som innebærer at de har stemt mer negativt enn de to førstnevnte. Innad i gruppen plasserer imidlertid Finland seg nærmere Sovjetunionen enn noe annet nordisk land, med Sverige tett opptil. De tre NATO-landene plasserer seg lengst vekk fra Sovjetunionen. For å kunne avgjøre om det er mulig å snakke om to forskjellige grupper, med Sverige og Finland i en og de nordiske NATO-medlemmene i en annen, vil jeg benytte følgende kriterium. For å kunne snakke om atskilte grupper må den maksimale avstanden mellom gruppens medlemmer være mindre enn avstanden mellom gruppene. Avstanden er i denne sammenheng målt i standardavvik i forhold til avvik fra gjennomsnittlig faktorscore for hele medlemsmassen i Generalforsamlingen. Dette innebærer at avstandsmålene kan si noe om de enkelte landenes plassering innenfor hver periode. Ved å beregne en gjennomsnittsverdi for den nordiske gruppen i hver enkelt periode, vil det også være mulig å si spore endringer i den nordiske gruppens plassering i forhold til det globale gjennomsnittet. Da faktorscore representeres ved en standardisert skala, med gjennomsnitt 0 og standardavvik 1, vil det imidlertid ikke være mulig å si noe om det globale gjennomsnittets bevegelse fra periode til periode. Basert på det resonnementet og de beregningene som presenteres av Marín-Bosch¹⁹⁵, og det faktum at et stadig økende antall resolusjoner vedtas uten avstemning i løpet av de 5 tidsperiodene som her er under behandling, vil det være sannsynlig at det globale

¹⁹⁴ Skillet mellom USA og Sovjetunionen er vist med stiplet linje, skillet i den nordiske gruppen er heltrukket.

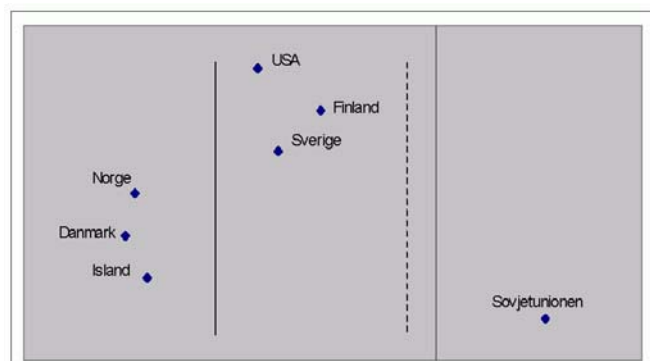
Linjen som går tvers gjennom diagrammet er det globale gjennomsnittet.

¹⁹⁵ Marín-Bosch (1998)

gjennomsnittet beveger seg i retning av et økende antall ja-stemmer. Noen nærmere gjennomgang av spørsmål i tilknytning til dette vil, slik jeg ser det, imidlertid ikke være av betydning for de problemstillingene som er fremsatt her, og vil derfor ikke bli behandlet videre.

Gjennom bruken av en slik regel finner man i denne første perioden at den største avstanden mellom de tre NATO-medlemmene er 0,21 standardavvik. Mellom Sverige og Finland er avstanden 0,09 standardavvik, mens den minste avstanden mellom NATO-gruppen og Sverige/Finland er 0,19 standardavvik. Basert på disse avstandstallene kan man ikke umiddelbart snakke om et klart skille mellom de to gruppene, men gitt at avstanden mellom gruppene er mer enn det dobbelte av avstanden mellom Sverige og Finland vil det være mulig å snakke om et skille. Den maksimale avstanden innenfor gruppen som helhet, mellom Norge og Finland, er i denne perioden 0,49 standardavvik, mens gjennomsnittet for gruppen som helhet er $-2,85$ standardavvik.

I den påfølgende perioden, fra 1989 til 1991, er mønsteret imidlertid forsterket. Som det kommer fram av figur 28 har avstanden mellom de to nordiske gruppene økt. I likhet med den foregående perioden er de ulike landenes plassering i forhold til Sovjetunionen den samme. I motsetning til i perioden

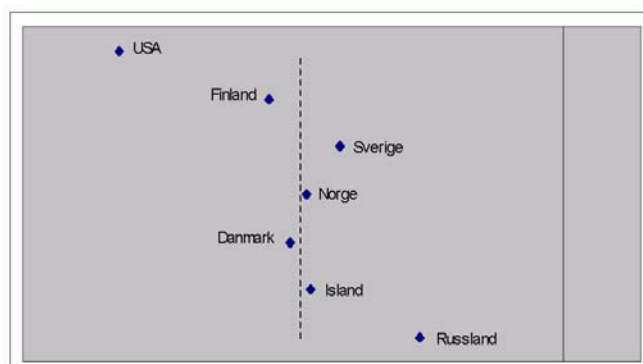

Figur 28: Rettighetsdimensjonen 1989-91

fra 1986 til 1988 plasserer Sverige og Finland seg imidlertid nærmere Sovjetunionen enn USA. I perioden fra 1989 til 1991 er den maksimale avstanden mellom de nordiske NATO-landene, i forhold til rettighetsdimensjonen, på 0,21 standardavvik. Avstanden mellom Sverige og Finland er 0,42 standardavvik, mens avstanden mellom de to gruppene er 1,26 standardavvik. Avstanden mellom NATO-landene og Sverige er dermed 3 ganger større enn avstanden mellom Sverige og Finland, mens den er 6 ganger større enn den maksimale avstanden mellom NATO-landene. Det har dermed blitt avdekket et klart skille mellom de nordiske NATO-landene på den ene siden og Sverige og Finland på den andre siden i forhold til rettighetsdimensjonen i perioden 1989 til 1991. Den maksimale avstanden innenfor gruppen som helhet, mellom Danmark og Finland, er i denne perioden 1,90 standardavvik. Gjennomsnittet for Norden er $-2,28$ standardavvik.

Skillet som er avdekket er i overensstemmelse med funn som er avdekket i andre analyser av stemmegivning i FNs Generalforsamling og er beskrevet tidligere, henholdsvis i avsnittene om FN og om den nordiske gruppen. Alle analysene som er trukket fram tidligere og som eksplisitt påpeker et slikt sikkerhetspolitisk skille innad i den nordiske gruppen er gjennomført mens den kalde krigen pågikk og det fantes en spenning mellom Øst og Vest. Unntaket er Marín-Bosch som påpeker at det finner sted en konvergens innenfor den nordiske gruppen etter avslutningen av den kalde krigen.¹⁹⁶

Som vist ovenfor i figur 13, skjer det en endring i de østeuropeiske landenes stemmegivning i perioden fra 1992 til 1994, når spenningen mellom Øst og Vest blir nedtonet. Som det kommer fram i figuren nedenfor får dette også konsekvenser for stemmegivningen til de nordiske landene. Det er fortsatt mulig

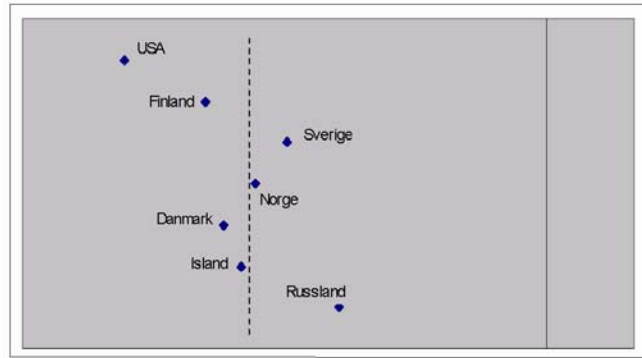
Figur 29: Rettighetsdimensjonen 1992-94

å trekke et skille mellom Russland og USA, men det er ikke lenger mulig å trekke opp et skille mellom de nordiske NATO-landene og de øvrige. Endringen er størst for Finland, som i de to tidligere periodene lå nærmest Sovjetunionen. Finland plasserer seg i perioden fra 1992 til 1994 nærmere USA enn noen av de andre nordiske landene. De nordiske NATO-landene plasserer seg fortsatt tett sammen, med en maksimal avstand på bare 0,13 standardavvik, tettere enn i noen av de tidligere periodene. Maksimal avstand for den nordiske gruppen som helhet er på 0,46 standardavvik. Dette er tettere enn i den foregående perioden, men på nivå med perioden fra 1986 til 1988. Gjennomsnittet for den nordiske gruppen i denne tredje perioden er $-1,68$ standardavvik.

Som man kan se har det skjedd en rekonfigurering av stemmegivningsmønsteret innenfor den nordiske gruppen etter at den kalde krigen ble avsluttet. For å kunne støtte opp om antakelsen om at endringen skyldes avspenningen mellom Øst og Vest, må man forvente å finne en liknende konfigurasjon også i periodene fra 1995 til 1997 og fra 1998 til 2001.

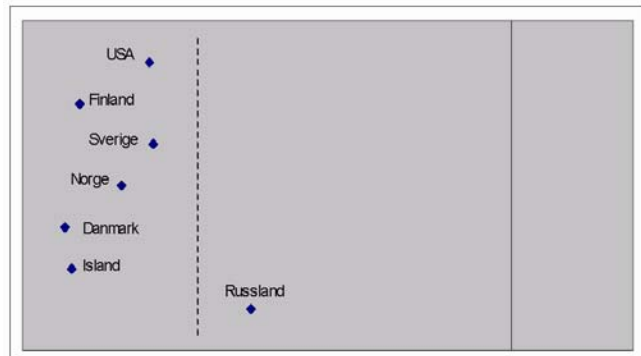
¹⁹⁶ Marín-Bosch (1998) s. 157-158, 210

Som det kommer fram i figurene 29 og 30 reproduseres det samme stemmegivningsmønsteret også i de to påfølgende periodene, dog med små variasjoner. Sverige beholder i begge periodene sin posisjon nærmest Russland, mens Finland plasserer seg nærmest USA fra 1995 til 1997.

Figur 30: Rettighetsdimensjonen 1995-97

I perioden fra 1998 til 2001 plasserer ikke lenger den nordiske gruppen seg mellom USA og Russland, slik som i de to foregående periodene. Danmark plasserer seg i denne perioden lengst fra Russland, og utgjør sammen med Sverige ytterpunktene for den nordiske gruppen. Den maksimale avstanden

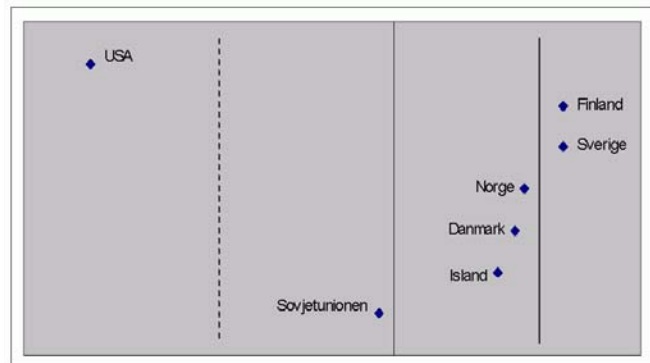
Figur 31: Rettighetsdimensjonen 1998-2001

mellom de nordiske landene utgjøres fra 1995 til 1997 av Finland og Sverige, som plasserer seg 0,47 standardavvik fra hverandre. I perioden fra 1998 til 2001 danner Danmark og Sverige ytterpunktene med en avstand på 0,36 standardavvik. For gruppen av nordiske NATO-land er avstanden henholdsvis 0,19 og 0,23 mellom Danmark og Norge i de to periodene. Gjennomsnittet for gruppen er $-1,74$ og $-1,69$ standardavvik.

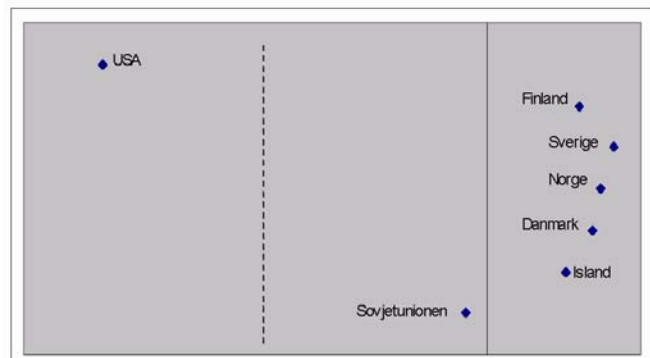
Den maksimale avstanden mellom de tre NATO-landene har i de fem periodene holdt seg forholdsvis stabil. Norge har imidlertid gjennomgående nærmet seg Sovjetunionen og Russland mer enn hva Danmark og Island har. Danmark og Island har beholdt sin plassering i forhold til hverandre gjennom alle de fem periodene. For den nordiske gruppen som helhet har reduksjon i avstand mellom ytterpunktene i gruppen vært marginal. Men som det har blitt vist utgjøres ytterpunktene av ulike land i forskjellig perioder. Slik sett er Finlands endrede plassering interessant, noe jeg vil forklare i den avsluttende delen av analysen. I forhold til det globale gjennomsnittet på dimensjonen har det også skjedd en endring i forhold til den nordiske gruppen. I de to første periodene, mens den kalde krigen fortsatt var relevant, plasserte landenes gjennomsnitt seg lenger fra det globale gjennomsnittet enn hva som er tilfelle i de tre siste periodene, med verdiene $-2,85$ og $-2,28$ i de to første periodene, og $-1,68$, $-1,74$ og $-1,69$ i de tre siste.

I tillegg til rettighetsdimensjonen har også aktualitetsdimensjonen blitt trukket fram som interessant i forhold til de nordiske landenes stemmegivning. Som det har vært påpekt ovenfor hevder Åge Eknes at de nordiske NATO-medlemmene var betydelig mindre frie i forhold til sin stemmegivning i

nedrustningsspørsmål enn hva som var tilfelle for Sverige og Finland. Dette innebærer at man dersom antakelsen er riktig, kan forvente at de nordiske NATO-landene skal plassere seg nærmere USA enn Sverige og Finland på aktualitetsdimensjonen i perioden fra 1986 til 1988 og fra 1989 til 1991.

Figur 32: Nedrustningsdimensjonen 1986-88

Figur 33: Nedrustningsdimensjonen 1989-91

Ved å ta i bruk den samme regelen for avstandsberegning som tidligere i avsnittet, kan man også her avdekke hvorvidt det finnes et skille mellom NATO-landene på den ene siden og Sverige og Finland på den andre. Resultatet er presentert i figur 32 og 33 ovenfor. Som det kommer fram av figur 32 finnes det i perioden fra 1986 til 1988 et klart skille mellom de nordiske NATO-landene og Sverige og Finland. I tråd med Eknes påstand plasserer NATO-medlemmene seg nærmere USA enn de to andre. Avstanden mellom Island og Norge er 0,44 standardavvik, avstanden mellom Finland og Sverige er på 0,01, mens avstanden mellom Sverige og Norge er på 0,62 standardavvik. Det nordiske gjennomsnittet er 2,25 standardavvik. Som påpekt tidligere inntar de nordiske landene som gruppe en svært positiv holdning i forhold til nedrustningsspørsmål i perioden. Det er imidlertid avdekket et klart skille mellom de tre NATO-medlemmene og Sverige og Finland. Påstanden om at NATO-medlemskapet hadde innflytelse over de tre landenes stemmegivning synes dermed styrket i forhold til denne perioden.

Aktualitetsdimensjonen i perioden fra 1989 til 1991 inneholder også en nedrustningskomponent, i tillegg til dekoloniseringsspørsmål. Mønsteret som avtegnes langs denne dimensjonen er dermed mer uklart. Tidligere har det blitt påpekt hvordan de globale stemmegivningsmønstrene langs aktualitetsdimensjonene de to første periodene i stor

grad er like og at det antas at dekoloniseringskomponenten som inngår i aktualitetsdimensjonen i den andre perioden produserer det samme avstemningsmønsteret som nedrustningsspørsmålene. Funnene som avdekkes langs aktualitetsdimensjonen fra 1989 til 1991 er dermed mer usikre. Figuren viser imidlertid at bevegelses mønsteret som ble avdekket innenfor den nordiske gruppen i forhold til rettighetsdimensjonen, også finnes i forhold til aktualitetsdimensjonen. Tidsmessig skjer imidlertid endringen en periode tidligere. I likhet med mønstrene langs rettighetsdimensjonen beholder NATO-landene sin plassering i forhold til Sverige, mens Finland også i forhold til denne dimensjonen endrer sin plassering innenfor gruppen. En mulig tolkning av dette er at NATO-landene fortsatt er underlagt begrensninger på sin stemmegivning i forhold til nedrustningsspørsmål, men at Finland ikke lenger behøver å innta et like klart nøytralt standpunkt, ettersom spenningen mellom Øst og Vest er i ferd med å avta.

Dersom den nordiske gruppens stemmegivning om rettighetsdimensjonen ses i forhold til de øvrige landene i Vest-Europa, kan man påpeke et annet interessant funn. Som det kommer fram i figur 11 som dekker perioden fra 1986 til 1989, utgjør de nordiske landene en egen gruppe innenfor gruppen av vesteuropeiske land. De nordiske landene plasserer seg lenger fra gjennomsnittet for dimensjonen enn de øvrige landene i Vest-Europa. Etter avslutningen av den kalde krigen fra 1989 til 2001 forsvinner dette mønsteret og den nordiske gruppen av land plasserer seg innenfor den større vesteuropeiske og senere alleuropeiske gruppen. Dette kommer fram i figur 12, 13, 15 og 16. Dette kan tolkes i retning av at 'nordiskheten' var av større betydning for de nordiske landene under den kalde krigen, enn etter avslutningen. Med andre ord synes det som om det var viktigere for de nordiske landene å gjennom stemmegivningen påpeke sin tilhørighet til Norden så lenge spenningen mellom Øst og Vest fantes. Dette korresponderer med de betraktningene som tidligere i oppgaven har blitt gjort rundt de nordiske landene. Som det ble påpekt der forsøkte de nordiske landene, gjennom sin politikk, å fremstå som et lavspenningsområde, hvor Sovjetunionens innflytelse i Finland og NATOs tilstedeværelse i Norge ble forsøkt begrenset. Gjennom de mønstrene som har blitt avdekket rundt rettighetsdimensjonen etter 1989, synes det dog som om dette fokuset har fått redusert betydning, og at Norden som referanseramme har blitt mindre viktig for de enkelte landene i den nordiske gruppen.

For å foreta en oppsummering av de sentrale funnene som er gjort gjennom denne faktoranalysen, kan det være hensiktsmessig å rekapitulere en del punkter.

Basert på en oppdeling av perioden fra 1986 til 2001 i fem tidsperioder, har det vært mulig å avdekke et sett med underliggende dimensjoner i stemmegivningen i FNs Generalforsamling. Tre av disse dimensjonene viste seg å gå igjen i alle de fem periodene. Det har blitt avdekket en rettighetsdimensjon, en aktualitetsdimensjon og en Midtøstendimensjon. I tillegg ble det i den første og andre perioden trukket ut henholdsvis to og en ekstra dimensjon, som ble utelatt fra den videre analysen da de ikke fanget opp noe intuitivt tolkbart mønster og heller ikke var tilstede i alle periodene.

Av disse tre dimensjonene kan rettighetsdimensjonen sies å fange opp motsetningen mellom Øst og Vest i de to tidligste periodene. Da typene av resolusjoner som ble fanget opp av dimensjonen var de samme gjennom alle fem periodene, ble rettighetsdimensjonen tatt med videre i analysen. Rettighetsdimensjonene var i tillegg den dimensjonen som fanget opp mest varians i fra materialet. Aktualitetsdimensjonen fanget i de to første periodene opp resolusjoner som, basert på et utsagn fra Åge Eknes gjorde den interessant. I de to tidligste periodene var fanget aktualitetsdimensjonen opp nedrustningsspørsmål og dekoloniserings- og nedrustningsspørsmål. Aktualitetsdimensjonen i de to tidligste periodene ble derfor også tatt med videre i analysen.

Dimensjonene i de øvrige periodene avdekket ikke motsetningen mellom Øst og Vest, og kunne heller ikke sies å ha noe klart sikkerhetspolitisk innhold av betydning for de nordiske landene. Det ble imidlertid avdekket at det var stor overensstemmelse med de mønstrene som avtegnet seg langs de ulike dimensjonene på den ene siden og internasjonale begivenheter og den internasjonale agenda på den andre. Dette kan ses på som en styrke i forhold til bruk av faktoranalyse for å avdekke underliggende dimensjoner i internasjonal politikk og ulike landenes plassering i forhold til disse.

Avslutningsvis har de nordiske landenes stemmegivning blitt behandlet i forhold til antakelsen om at sikkerhetspolitisk orientering har hatt betydning for stemmegivning i FNs Generalforsamling. Den nordiske stemmegivningen ble behandlet i forhold til de dimensjonene som kunne sies å fange opp spenningen mellom Øst og Vest, samt nedrustningsspørsmål. I forhold til disse har det blitt avdekket hvordan de ulike landenes plassering i forhold til rettighetsdimensjonen innenfor den nordiske gruppen ble endret. Endringen skjedde dog ikke i forbindelse med avslutningen av den kalde krigen, men etter oppløsningen av Sovjetunionen. Spesielt markante var endringen for Finland. I tillegg ble det

også avdekket hvordan de nordiske NATO-medlemmene, i forhold til nedrustningsspørsmål, inntok en posisjon som lå nærmere USA enn Sverige og Finland langs aktualitetsdimensjonen i den første perioden. I den påfølgende perioden endret Finland posisjon, og plasserte seg nærmere USA enn tidligere.

Samlet sett har faktoranalysen gjort det mulig å påvise endringer i stemmegivningen i Generalforsamlingen generelt og innenfor den nordiske gruppen av land spesielt. Det har blitt vist hvordan det under de siste årene av den kalde krigen fantes splittelse mellom Øst og Vest i den totale stemmegivningen, og hvordan et slikt skille også kom til uttrykk innenfor den nordiske gruppen, basert på sikkerhetspolitisk orientering. Innledningsvis ble det trukket frem en del påstander, hentet fra tidligere analyser og vitenskapelige arbeider, som påpekte nettopp dette. Etter den kalde krigens slutt har disse skillene mellom Øst og Vest forsvunnet fra stemmegivningen i Generalforsamlingen, og blitt erstattet av nye skiller. Innenfor den nordiske gruppen har bortfallet av den kalde krigen ført til en rekonfigurering av de ulike landenes plassering innenfor gruppen. Påstanden om at kald krig hadde betydning for de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling kan i så måte sies å ha blitt styrket. Samtidig har det også blitt avdekket, sett i forhold til stemmegivningen til de øvrige landene i Vest-Europa, at Norden som referanseramme har fått redusert betydning for de fem landene. Det ble avdekket hvordan de nordiske landene etter 1989 ikke lenger utgjorde noen egen gruppering innenfor den vesteuropeiske gruppen, men plasserte seg blant de vesteuropeiske og senere andre europeiske landene i forhold til rettighetsdimensjonen.

Internasjonale adferdsendringer i et konstruktivistisk perspektiv.

I denne avsluttende delen av analysen vil jeg nå vise hvordan adferdsendringene som ble påvist i det foregående kapittelet kan forklares ved å benytte det teoretiske rammeverket som Alexander Wendt har utviklet. Wendt argumenterer for at man ved avslutningen av den kalde krigen var vitne til en begynnende endring i forhold til hva som var det internasjonale anarkiets logikk, mens oppløsningen av Sovjetunionen innebar en strukturell endring som hadde formgivende effekt på andre staters identitet. Han karakteriserer verden under den kalde krigen som underlagt en lockeansk rivaliseringslogikk, mens han etter Østblokkens og Sovjetunionens oppløsning hevder at det internasjonale anarkiet er underlagt en kantiansk samarbeids- og vennskapslogikk. Fokus for denne avsluttende delen vil bli lagt på de nordiske landene, samt USA og Sovjetunionen/Russland.

For å kunne gi en god forklaring på de stemmegivningsmønstrene som har blitt avdekket tidligere i analysen, vil det være nødvendig å vise hvordan de ulike aktørene har hatt forskjellig identitet innenfor de to typene av anarki. Her vil jeg for det første argumentere for at man i lys av stemmegivningen i FNs Generalforsamling under den kalde krigen, kan trekke fram et sett av egenskaper med sosial betydning som gjør det mulig å dele medlemsstatene i FN inn i tre typer. Videre vil jeg vise hvordan de nordiske landene, plassert i spenningsfeltet mellom USA og Sovjetunionen, inntok ulike roller i forhold til disse og hverandre, og hvordan dette også fikk konsekvenser for muligheten til kollektiv identitetsdannelse.

For det andre kan man i tiden etter avslutningen av den kalde krigen innenfor det Wendt hevder er en kantiansk anarkilogikk, argumentere for at medlemsstatene i FN ikke lenger har tre typer, men to. Faktum at en av de tre statstypene faller bort, har innvirkning på hvordan de nordiske landene betrakter seg selv, med hensyn på type og hvordan det virker inn på hvilke roller de inntar i forhold til hverandre, og USA og Russland. Strukturelle endringer internasjonalt får også konsekvenser for hvordan de fem nordiske landene, USA og Russland identifiserer seg kollektivt med hverandre. Det vil bli lagt spesiell vekt på det samarbeidet som har blitt etablert mellom NATO og andre europeiske stater. Dette innebærer ikke at organer som EU, VEU, OSSE og Europarådet ikke anses som viktige for de prosessene som vil bli beskrevet. De strukturene som er etablert gjennom NATO er imidlertid de mest enhetlige og de geografisk sett mest omfattende. Samarbeidsordningene som vil bli beskrevet, er tatt med for å understreke et poeng som også i ulik grad kan sies å gjelde for øvrige samarbeidsordninger i den europeiske sikkerhetsarkitekturen.

Det tredje elementet i denne avsluttende delen av analysen vil bli rettet inn mot årsakene til de strukturelle endringene som finner sted. Jeg vil da legge vekt på hvordan en kombinasjon av en lengre kognitiv prosess hvor vestlige idealer og prinsipper fikk grobunn, kombinert med et reformorientert regime, muliggjorde innenrikspolitiske og utenrikspolitiske reformer. Det faktum at det sovjetiske regimet under Gorbatsjov åpner for reform, får konsekvenser på tre måter, som kan plasseres etter hverandre i tid. Først og fremst får det konsekvenser for de østeuropeiske statenes og for Sovjetunionens rolle i det internasjonale systemet. Deretter hvordan det fikk konsekvenser for Sovjetunionen selv, som aktør, og til slutt hvordan sammenbruddet i Sovjetunionen fikk konsekvenser for det internasjonale systemets struktur.

Avslutningsvis vil jeg ta for meg hvorvidt Wendts oppdeling i ulike anarkityper kan sies å fange opp faktiske utviklingstrekk i internasjonal politikk, og om hans påstand om at det internasjonale anarkiet er i ferd med å anta en kantiansk logikk er troverdig eller ikke.

Verden under den kalde krigen - typer, roller og kollektiv identitet

Som det har vært vist tidligere har det både i eksisterende litteratur og i stemmegivningsmaterialet som har blitt analysert her, vært mulig å trekke opp to sentrale adferdsskillelinjer i tidsperioden fram mot 1991. For det første var det mulig å trekke opp et skille mellom Øst og Vest, som fanget opp den sikkerhetspolitiske spenningen mellom USA og Sovjetunionen og deres allierte. For det andre var det mulig å trekke opp et skille mellom de industrialiserte og høyt utviklede landene i Nord og utviklingslandene i Sør. Basert på disse skillelinjene er det mulig å avdekke et sett med typeegenskaper, statlige egenskaper med sosial betydning, som gjør det mulig å skille mellom tre hovedtyper av stater som gjorde seg gjeldende under den kalde krigen. Skillelinjen mellom Øst og Vest hadde som utgangspunkt at de to polene, USA og Sovjetunionen, representerte to vidt forskjellige ideologier, både med hensyn på politikk og økonomi. En slik motsetning innebærer i utgangspunktet ikke noen lovmessig utvikling i retning av den rivaliseringen man etter hvert ble vitne til mellom de to blokkene. Det avgjørende for at spenningsforholdet mellom de to blokkene utviklet seg slik det gjorde, var at de allerede kort tid etter avslutningen av den andre verdenskrig definerte hverandre som trusler. Som Geir Lundestad påpeker: 'Systemene var ikke bare forskjellige, de var også preget av gjensidig fordømmelse'.¹⁹⁷ Dersom man ser denne trusselen i forhold til de objektive nasjonale sikkerhetsinteressene som Wendt trekker fram kan det hevdes at trusselen var rettet inn mot alle de fire formene for objektive interesser, spesielt etter at begge parter fikk tilgang til atomvåpen. For landene i Vest ble dermed demokrati og kapitalisme typeegenskaper som hadde sosial betydning i forhold til landene i Øst. På den andre siden ble den autoritære staten og den sosialistiske økonomien typeegenskaper med sosial betydning for landene i Øst.

Når det gjelder skillelinjen mellom Nord og Sør, hadde og har denne sitt utgangspunkt i ulike utviklingsnivåer. Landene i Nord kjennetegnes ved at de er forholdsvis høyt utviklede og

¹⁹⁷ Lundestad (1991) s. 33

industrialiserte. Landene i Sør er derimot mindre utviklede og til dels lite eller ikke industrialiserte. I motsetning til skillelinjen mellom Øst og Vest, som dreide seg om en enten/eller inndeling, dreier spenningen mellom Nord og Sør seg om grader av industrialisering og utvikling. Dette innebærer at enkelte land i Nord, som for eksempel Portugal og Irland, ikke skiller seg særlig fra land i Sør, som for eksempel Argentina og Singapore, med hensyn på industrialisering. Skillet er i større grad avhengig av hvordan landene identifiserer seg med andre. I Generalforsamlingen skjer dette, som nevnt, gjennom tilknytning til de ulike stemmegivningsblokkene. Både Argentina og Singapore er en del av 'the Group of 77' og definerer seg dermed selv som land som er mindre utviklet enn landene i Nord. I forhold til stemmegivningen i Generalforsamlingen har det blitt avdekket et markert skille mellom landene i Nord og Sør med hensyn på stemmegivning. Blokktilknytningen kan ses som en avgjørende årsak til at land som ikke skiller seg fra hverandre med hensyn på utviklings- og industrialiseringsnivå, plasserer seg ulikt i forhold til stemmegivning. Spenningen mellom Nord og Sør skiller seg også fra spenningen mellom Øst og Vest ved at den førstnevnte ikke kan sies å involvere alle de fire typene av objektive sikkerhetsinteresser. Skillelinjen er i overveiende grad et økonomisk anliggende, og omfatter i streng forstand ingen direkte trussel mot statenes fysiske overlevelse. Derimot er den klart knyttet til interesser i forhold til autonomi, gjennom kontroll over egne ressurser og eget styre, om økonomisk velvære, gjennom opprettholdelse av ressursutnyttelse og fortrinnsvis en økonomisk vekst, og kollektiv selvfølelse, gjennom en kollektiv oppfatning om at de foregående interessene tilfredsstilles som resultat av befolkningens egen innsats. Dette er interesser som sterkest finnes blant landene i Sør, mens landene i Nord utgjør en motidentitet som interessene er rettet inn i mot. Konfliktlinjen produserer dermed et skille i forhold til typeegenskaper mellom de industrialiserte og utviklede landene i Nord mot de ikke-industrialiserte utviklingslandene i Sør.

I forhold til geopolitikk kan dermed verden under den kalde krigen sies å i hovedsak ha bestått av tre typer stater. Man hadde demokratiske, kapitalistiske, industrialiserte og utviklede stater i Nord og Vest, man hadde autoritære, sosialistiske stater i Øst og underutviklede og ikke-industrialiserte stater i Sør. Dette er en inndeling som har blitt funnet igjen i datamaterialet for årene fra 1986 til 1991. Inndelingen er på ingen måte uttømmende, da det innenfor grupper av land og mellom land kan finnes andre konfliktlinjer som gjør at andre egenskaper får sosial betydning. I forhold til geopolitikk, og da spesielt geopolitikk slik

den utspiller seg innenfor FNs Generalforsamling, synes imidlertid en slik typologisering hensiktsmessig.

Som det har vært påpekt tidligere har en rekke forfattere hevdet at skillelinjen mellom Øst og Vest var av betydning for de nordiske landene. Det har også blitt trukket fram hvordan landene kan sies å utgjøre en gruppe på de fleste områder, unntatt i forhold til sikkerhetspolitisk orientering. Som nevnt ovenfor dreier skillet mellom Øst og Vest seg i hovedsak om skillet mellom de demokratiske, kapitalistiske statene i Vest og de autoritære, sosialistiske statene i Øst. Dette hovedskillet fanger imidlertid ikke opp det faktum at det innenfor den europeiske gruppen fantes enkelte nøytrale stater, som ikke direkte ønsket å involvere seg i den sikkerhetspolitiske spenningen mellom NATO i Vest og Warszawa-pakten i Øst. Dessuten fantes det stater som, blant annet Sverige, som førte en alliansefri politikk i fred med hensyn på nøytralitet i tilfelle krig. Dermed er det nødvendig å innføre et nytt sett av typeegenskaper, sikkerhetspolitisk orientering, for å bli bedre i stand til å analysere europeisk sikkerhetspolitikk, og da spesielt innenfor den nordiske gruppen av land. Resultatet av denne nye typologiseringen blir da at man innenfor den nordiske gruppen får tre (to) typer stater som alle er demokratiske og kapitalistiske, men hvor Norge, Danmark og Island er vestallierte, Sverige alliansefritt (nøytralt) og Finland er nøytralt. De to parentesene ovenfor er tatt med for å vise at man kun kan trekke ut to typer dersom man betrakter Sverige som nøytralt. Som det har vært poengtert tidligere har imidlertid opplysninger som har kommet fram etter avslutningen av den kalde krigen vist at Sverige ikke førte en nøytral politikk i fredstid, men hadde en klart vestorientert alliansefri politikk.

De ulike typeegenskapene som de nordiske landene hadde, innebar konsekvenser i forhold til hvilke roller de inntok i forhold til hverandre og til de to supermaktene USA og Sovjetunionen. Seg i mellom inntok de to supermaktene roller som rivaler, som det har vært påpekt tidligere, en konsekvens av at de representerte to ulike politiske og økonomiske systemer. Gitt at alle de nordiske landene hadde en demokratisk, kapitalistisk type, er det trolig at de hadde et større identitets- og interessemessig fellesskap med USA i Vest enn med Sovjetunionen i Øst. Stemmegivningsmønstrene som har blitt avdekket for årene fra 1986 til 1991 bekrefter dette. Alle de fem nordiske landene plasserer seg innenfor den vesteuropeiske gruppen av land, nærmere USA enn Sovjetunionen, i forhold til rettighetsdimensjonen i de to første periodene. Imidlertid har det også blitt avdekket hvordan landene skiller seg fra hverandre med hensyn på stemmegivning i perioden. Ved å knytte dette sammen med

hvordan sikkerhetspolitisk orientering, som en typeegenskap, førte til at de fem landene inntok ulike roller, spesielt i forhold til supermaktene, kan man forklare dette.

De tre nordiske NATO-medlemmene kunne gjennom sitt medlemskap i NATO innta roller som alliansepartnere i forhold til USA. Dette medførte at de dermed inntok rollen som rivaler i forhold til Sovjetunionen. Det asymmetriske størrelsesforholdet mellom de nordiske NATO-medlemmene og supermaktene gjorde imidlertid at de måtte innta en underlegen rolle i forhold til begge, mens supermaktene inntok roller som henholdsvis dominerende alliansepartner og dominerende rival. Det var først og fremst gjennom å innta roller av denne typen at de nordiske NATO-medlemmene på den ene siden var i stand til å ivareta sine mest fundamentale sikkerhetsbehov gjennom alliansen med USA. Samtidig kunne de på den annen side innføre begrensede selvpålagte restriksjoner og dermed føre en troverdig beroligelsespolitikk overfor Sovjetunionen. Gjennom sin beskjedne størrelse og sine beskjeden bidrag til NATO-alliansen utgjorde ikke de nordiske restriksjonen noen fare for det kollektive sikkerhetsfellesskapet innenfor NATO, mens det var av stor betydning for de nordiske NATO-landenes forhold til Sovjetunionen. Også i forhold til nedrustningsspørsmål, vist på nedrustningsdimensjonen, kan rollen som NATO-medlem sies å ha vært av betydning. I tråd med Eknes påstand, plasserer de tre NATO-landene nærmer USA og de andre NATO-allierte enn Sverige og Finland. Som det kom fram av stemmegivningsmønstrene om nedrustningsdimensjonen inntok alle de nordiske landene en svært positiv holdning til resolusjoner om nedrustningsspørsmål, men der det går et klart skille mellom de nordiske NATO-medlemmene og Sverige og Finland. For å benytte Wendts terminologi i forhold til dette, er det trolig at de nordiske NATO-medlemmene, gjennom både interne forventninger og forventninger fra andre NATO-land og verden forøvrig, avga negative stemmer på enkelte resolusjoner, for å reproducere og opprettholde identiteten som NATO-partner.

For Sverige og Finland innebar spenningen mellom Øst og Vest andre roller enn det gjorde for de nordiske NATO-medlemmene. Det innebar også at USA og Sovjetunionen inntok andre roller i forhold til dem med bakgrunn i deres sikkerhetspolitiske orientering. Både USA og Sovjetunionen inntok roller som dominerende henholdsvis vest- og østallierte stater i forhold til Sverige og Finland, mens disse inntok motroller som henholdsvis alliansefri og nøytral. Som jeg pekte på tidligere kan det i forhold til Sveriges rolle trekkes inn en liten modifikasjon, på bakgrunn av de opplysningene som har kommet fram etter den kalde krigen om svenskamerikansk samarbeid. Gitt at Sverige faktisk hadde et militært samarbeid med

USA og de andre vestallierte kan det hevdes at Sveriges rolle i forhold til USA tok form av en rolle som et alliansefritt partnerland, og at USAs rolle tok form av dominerende vestalliert partner. Som Ola Tunander påpeker foreligger det amerikanske dokumenter som påpeker USAs hensikt om å bistå Sverige i en krigssituasjon for å forhindre sovjetisk kontroll over svensk territorium. I tillegg kommer det faktum at det svenske forsvaret, i samråd med amerikanerne, forberedte overflygninger av amerikanske bombefly og kryssermissiler og mottak av NATO-allierte fly i tilfelle krig.¹⁹⁸ Begge disse forholdene synes å underbygge påstanden om en gjensidig partnerstatus mellom USA og Sverige som gikk langt utover det som var Sveriges offisielle sikkerhetspolitiske linje, og som ikke fantes i forhold til Sovjetunionen.

Noen tilsvarende informasjon foreligger foreløpig ikke om forholdet mellom Finland og NATO. Tidligere forsvarsminister i Sverige, Anders Thunborg, hevder imidlertid at det fantes forbindelseslinjer mellom Finland og NATO, gjennom Sverige.¹⁹⁹ Finlands geografiske nærhet til Sovjetunionen, prinsippene som var avtalesfestet i Vennskaps-, Samarbeids- og Bistandspakten, samt finsk utenrikspolitisk presedens om å føre en politikk som ikke skulle uroe den mektige naboen i øst, peker dog i retning av at Finlands rolle i forhold til begge supermaktene kan karakteriseres som strengt nøytral i forhold til både Øst og Vest. Dette innebar blant annet at finsk forsvarsmateriell ble anskaffet både fra Øst og Vest og at forsøk på å få til et tettere militært øvelsessamarbeid mellom Sovjetunionen og Finland ble avvist fra finsk side.²⁰⁰

I forhold til de tre nordiske NATO-landene inntok både Sverige og Finland dobbeltroller. Det utstrakte samarbeidet innenfor Norden, medførte at alle de nordiske landene først og fremst inntok roller som nordiske partnere i forhold til hverandre. I forhold til sikkerhetspolitikk ble rollene endret. Finland inntok sin nøytrale rolle, Sverige en alliansefri, mens Norge, Danmark og Island tok rollene som vestallierte NATO-medlemmer. Dette innebar at de nordiske landene inntok ulike roller i forhold til hverandre avhengig av problem. Dersom et problem var knyttet til kollektiv selvfølelse og økonomisk velvære, kunne de innta rolle som nordisk

¹⁹⁸ Tunander (1997) s. 289

¹⁹⁹ Tunander (1997) s. 289

²⁰⁰ Raunio (1998)

partner. Dersom et spørsmål på den annen side dreiet seg om autonomi eller fysisk overlevelse ville rollene endres og få utgangspunkt i sikkerhetspolitisk orientering.

Den siste formen for identitet som Wendt trekker fram er kollektiv identitet. Wendt anser denne formen for identitet for å være en videreføring av type- og rolleidentitet, der kombinasjonen av disse gjør at aktørene begynner å definere andres velferd som en del av seg selv. Aktørene innenfor slike kollektive størrelser vil utvikle egne interesser basert på gruppen som helhet.

Ulike typer og roller innebar ulike muligheter for kollektiv identifisering mellom de ulike statene, og hvordan kollektiv identitet ble manifestert gjennom ulike organisasjoner og traktater. Under den kalde krigen, og fram til Sovjetunionens oppløsning, identifiserte de syv landene som her er under behandling seg med hverandre primært gjennom fire ulike fora eller traktater, som kan sies å representere slike kollektive identiteter. Disse fire kan rangeres i forhold til hverandre med hensyn til hvor tett samarbeidet innenfor hvert enkelt var og hvilke objektive behov det var etablert for å tilfredstille. De fire foraene var henholdsvis FN, Norden, den finsksovjetiske vennskaps-, samarbeids-, og bistandsavtalen (VSB) og NATO. Av disse fire er det først og fremst NATO og VSB-avtalen som har direkte relevans i forhold til sikkerhetspolitikk. Selv om FN som organisasjon ble etablert for å sikre internasjonal fred og stabilitet, har ikke organisasjonen den samme sikkerhetspolitiske status i den europeiske sikkerhetsarkitekturen som de to førstnevnte. FN fungerer heller som en ramme samarbeid og kollektiv identitetsdannelse foregår innenfor andre saksfelter enn det sikkerhetspolitiske. Som det har blitt påpekt tidligere, kan det samme sies å gjelde for Norden. Også her har samarbeid og kollektiv identitetsdannelse foregått på andre områder enn det sikkerhetspolitiske. Dersom man knyttet dette opp mot Wendts fire former for objektive nasjonale interesser, kan det hevdes at FN og det nordiske samarbeidet i størst grad var knyttet til autonomi, økonomisk velvære og kollektiv selvfølelse. Det nordiske samarbeidet innebar imidlertid, som Deutch har påpekt²⁰¹, samarbeid eller i alle fall en gjensidig forståelse om at de nordiske landene ikke utgjorde noen trussel i forhold til hverandre. Samarbeidet eller forståelsen inneholdt imidlertid ingen elementer i forhold til trusler fra tredjeland. Det nordiske samarbeidet kan derfor i forhold til sikkerhetspolitikk forstås som et pluralistisk sikkerhetsfellesskap, slik Deutch

²⁰¹ Deutch (1957)

påpeker. NATO og VSB-avtalen var derimot etablert for å tilfredstille objektive interesser knyttet til fysisk overlevelse og autonomi, og tok form av det Wendt karakteriserer som kollektive sikkerhetsfelleskap. Slike fellesskap legger ikke bare føringer på relasjonene mellom partene innenfor den kollektive identiteten, men også i forhold til tredjeland. NATO og VSB-avtalen skiller seg imidlertid fra hverandre på vesentlig måte. NATO hadde gjennom både en politisk og en militær struktur en indre dynamikk, der både politiske og militære planer ble utarbeidet. VSB-avtalen var imidlertid kun en bilateral avtale som spesifiserte Finlands forpliktelse til å sette seg til motverge dersom det, over finsk territorium, ble gjennomført et angrep mot Sovjetunionen, fra Tyskland eller noen av dets allierte. Avtalen var i utgangspunktet tiårig, men har blitt fornyet med 20 år av gangen i 1955, 1970 og 1983.²⁰² De to sikkerhetspolitiske ordningene skilte seg også fra hverandre i forhold til hvordan de ble etablert. Mens NATO-samarbeidet ble opprettet gjennom medlemmenes inntreden av fri vilje og internalisert gjennom legitimitet. Derimot må det kunne hevdes at VSB-avtalen i større grad var et resultat av press fra Sovjetunionen mot Finland, og en vurdering av de finske kostnadene ved å sette seg til motverge mot inngåelsen og reforhandling av avtalen. Slik sett ble VSB-avtalen internalisert i Finland gjennom en kombinasjon av indirekte tvang og egennytte vurdering. Som Wendt påpeker er begge disse formene for internalisering mindre stabile enn legitimitet. Det faktum at Finland er det landet som endrer sin plassering mest i forhold til stemmegivningen i FNs Generalforsamling etter oppløsningen av Sovjetunionen, kan ses i lys av dette.

Oppsummert innebærer dette at den kollektive identifiseringen som fant sted mellom de ulike landene under den kalde krigen kan plasseres innenfor de fire ovenfor nevnte foraene. USA, Norge, Danmark og Island identifiserte seg kollektivt med hverandre gjennom NATO-samarbeidet, Sverige og Finland identifiserte seg med hverandre og de øvrige nordiske landene gjennom det nordiske samarbeidet, og med USA gjennom FN. Finland på sin side identifiserte seg kollektivt med Sovjetunionen gjennom VSB-avtalen, men da som det har blitt påpekt gjennom en kombinasjon av tvang og egennyttevurdering.

²⁰² Raunio (1998) s. 48-9

Verden etter 1991 – endrede typer, roller og kollektiv identitet

Mens man under den kalde krigen, og fram til oppløsningen av Sovjetunionen, kunne trekke fram tre typer av stater i geopolitisk sammenheng, ble dette tallet redusert til to etter 1991. Som det har blitt påpekt ovenfor utgjorde Sovjetunionen og de andre statene i Øst-Europa en egen sosial type i kraft av å være sosialistiske autoritære stater. Det faktum at disse landene endret sin egenidentitet, fikk konsekvenser også for deres typeidentitet. Etter kommunismens fall i Øst og oppløsningen av Sovjetunionen fikk alle de østeuropeiske statene nye konstitusjoner og en ny samfunnsorden som bygget på prinsipper om demokratisk styre og en kapitalistisk økonomi. Dette innebærer på ingen måte at landene ble fungerende kapitalistisk demokratier, men at de inntok en type, et sett med holdninger og forventninger, som var forenelig med disse prinsippene. Landene begynte å anse seg selv som kapitalistiske og demokratiske stater og handlet deretter for at betydningsfulle andre skulle se på dem på samme måte. Man var med andre ord vitne til etableringen av et nytt sett med aktører av demokratisk, kapitalistisk og industrialisert type, som orienterte seg i retning av de statene i geopolitikken som hadde samme type. Som det kommer fram av stemmegivningsmønstrene om rettighetsdimensjonen i de ulike periodene, er denne endringen svært klar. Etter 1991 utvikler alle de tidligere østeuropeiske statene en stemmegivningsprofil som ligger tett opp mot de øvrige demokratiske, kapitalistiske og industrialiserte landene.

Denne endringen innebar at man i geopolitikken fra 1991 kan snakke om én dominerende skillelinje, mellom Nord og Sør, der industrialiseringsnivå er den avgjørende sosiale typeegenskapen. Som det har blitt poengtert tidligere innebærer ikke dette skillet mellom de industrialiserte og de ikke-industrialiserte landene noe absolutt skille, som kan måles på en konkret skala. Hvorvidt et land plasserer seg i gruppen av industriland eller utviklingsland er heller et spørsmål om de enkelte landenes egen oppfatning av sin egen plassering i geopolitikken og rolle i forhold til denne. Plasseringen langs dimensjonen kan slik sett ses som et resultat av hvilke andre stater man ser som betydningsfulle og hvordan man kollektivt ønsker å identifisere seg med disse.

Mens de syv landene som her er under behandling, de nordiske, samt USA og Sovjetunionen/Russland, skilte seg fra hverandre med hensyn på type identitet i de to første periodene av analysen, fra 1986 til 1991, kan man ikke etter 1991 lenger trekke opp et slikt skille. Alle de syv landene har de samme typeegenskapene, som demokratiske og kapitalistiske. Gjennom å

ha endret type fra sosialistisk og autoritær til demokratisk og kapitalistisk, ble ikke lenger Russland definert som den samme umiddelbare trussel som Sovjetunionen hadde utgjort. De nordiske landenes sikkerhetspolitiske orientering har dermed ikke samme sosiale betydning i forhold til relasjoner til Russland og USA, ei heller i forhold til relasjoner innad i den nordiske gruppen, etter opprettelsen av den Russiske Føderasjonen. Dette innebærer på ingen måte at det var uten betydning, men betydningen ble kraftig redusert etter 1991.

Som det ble poengtert i forhold til perioden fram til 1991, har sosial type betydning for hvilke roller de ulike landene inntok i forhold til hverandre. Som det også ble poengtert gjorde de ulike sikkerhetspolitiske orienteringene at de nordiske landene inntok ulike roller i forhold til både USA og Sovjetunionen, en konsekvens av spenningen mellom Øst og Vest. Etter 1991 endret denne rollestrukturen seg i retning av en samarbeids- og vennskapspraksis som den Wendt påpeker. Det euroatlantiske²⁰³ området gikk fra å være et område der rivalisering og motsetninger dominerte, til et område hvor potensielt samarbeid og partnerskap var det sentrale. De ulike landene inntok derfor roller som partnere på ulike områder. Asymmetriske økonomiske forhold gjorde imidlertid at USA inntok en rolle som dominerende partner i de fleste relasjoner, både bilateralt og multilateralt. Spesielt i forhold til Russland var denne endringen markant. Samarbeidet mellom de to land var ikke lenger preget av en balanse mellom to globale militære supermakter, men et samarbeid mellom USA som en global militær og økonomisk supermakt og Russland som en regional, europeisk militær stormakt med til dels store økonomiske problemer. Erkjennelsen av disse endringene var nok sterkest fra amerikansk side, mens det fra russisk side nok fantes en større trang til å undertrykke de harde fakta og tviholde på sin tidligere rolle som en betydningsfull aktør.²⁰⁴ Dette innebærer at USAs rolle i forhold til Russland tar form av en dominerende partner, mens Russland inntar en rolle som likeverdig partner i forhold til USA. I forhold til Sverige og Finland inntok USA rollen som dominerende partner, mens disse i forhold til USA inntok roller som underlegne europeiske partnere. For de tre nordiske NATO-landene ble ikke endringene i USAs rolle særlig betydningsfulle. NATO-medlemskapet fortsatte å definere rollene mellom de fire landene på samme måte som under den kalde krigen. USAs rolle var derfor fortsatt

²⁰³ Området defineres geografisk av det europeiske kontinentet, de tidligere sovjetrepublikkene i Asia, USA og Canada.

²⁰⁴ Kjølberg (1998) s.32 og Sakwa (1996) kap. 14 og 15

dominerende alliansepartner, mens de tre nordiske landene holdt fast ved rollene som underlegne alliansepartnere. Russlands rolle i forhold til Norden tok, som en konsekvens av endret type, form av å være europeisk partner, samtidig som de nordiske landene inntok tilsvarende motroller. Samarbeidet mellom de nordiske landene og Russland ble etter hvert definert av at Finland og Sverige, i tillegg til Danmark, ble med i den Europeiske Union, EU. Deres roller i forhold til både USA, Russland og de nordiske ikke-medlemmene ble endret i henhold til dette. For Norge og Islands del definerte samarbeidet innen Norden og NATO de to landenes roller gjennom hele perioden fram mot 2001, som henholdsvis nordisk partner og alliansepartner.

De rollestrukturene som er beskrevet i avsnittet ovenfor og som allerede er beskrevet i avsnittet om rollestruktur før 1991, beskriver de rollene som jeg anser for å være mest relevante for relasjonen mellom de syv landene som er under behandling. Dette innebærer ikke at dette var de eneste rollene disse landene hadde. Som Wendt poengterer kan rolleidentitet eksistere i ulike former hos samme aktør til samme tid, avhengig av hvilke andre rollen definerer relasjonen til. Det som har blitt trukket fram her er det jeg anser for å være de mest interessante og sentrale rollene de ulike landene har inntatt i forhold til hverandre, og som er mest betydningsfulle med tanke på det som er problemstillingen her, nemlig endringer i stemmegivningen i FNs Generalforsamling om sikkerhetspolitiske dimensjoner.

Det faktum at Russland og også de andre landene i det tidligere Øst-Europa, gjennom sin demokratiske konstitusjon og kapitalistisk orienterte økonomi, fikk en type som var lik de øvrige landene i Vest-Europa åpnet, i tillegg til en helt ny rollestruktur, også for et helt nytt potensiale med hensyn til kollektiv identitetsutvikling. Som det har blitt poengtert tidligere innebar ikke samarbeidet i FN noen særlig dyptgripende kollektiv identifisering i forhold til interesser knyttet til de enkelte statenes fysiske overlevelse og autonomi. Det samme kunne heller ikke sies om samarbeidet innenfor den nordiske gruppen i forhold til tredjeland. Som det har blitt poengtert tidligere fantes en slik form for kollektiv identifisering innenfor rammene av NATO-samarbeidet, og til en viss grad i forhold til VSB-avtalen mellom Finland og Sovjetunionen. Som det også har blitt poengtert skilte de to forordningene seg fra hverandre ved at NATO-samarbeidet ble internalisert gjennom legitimitet, mens VSB-avtalen ble internalisert gjennom en kombinasjon av tvang og egennyttevurdering fra finsk side.

Etter oppløsningen av Sovjetunionen og etableringen av Russland som en demokratisk og kapitalistisk stat kom potensialet for kollektiv identitetsdannelse i et helt nytt lys. Russland ble ikke ansett for å utgjøre fienden, slik Sovjetunionen hadde gjort, men ble ansett for å utgjøre en aktør som det var nødvendig i inkorporerer i en utvidet storeuropeisk sikkerhetsarkitektur, på lik linje med de andre tidligere kommuniststatene i Øst-Europa. Dette var synspunkt som blant annet kom til overflaten på en formell måte gjennom NATOs Londonerklæring 6.juni 1990, ministererklæringen fra NATO-møtet i København 7. juni 1991 og NATO-alliansens strategiske konsept fra Roma 7. og 8. november 1991, samt gjennom Paris-charteret som ble vedtatt av KSSE 19.-21. november 1990.²⁰⁵ Disse tar utgangspunkt i at demokratiseringen og den økonomiske frigjøringen av landene i Øst-Europa åpnet et nytt rom for samarbeid, som tidligere hadde vært lukket på grunn av rivaliseringen mellom Øst og Vest. Innledningen i Paris-charteret slår fast at 'the era of confrontation and division of Europe has ended. We (the Heads of state of the participating countries) declare that henceforth, our relations will be founded on respect and co-operation. Ours is a time for fulfilling the hopes and expectations our peoples have cherished for decades: steadfast commitment to democracy based on human rights and fundamental freedoms; prosperity through economic liberty and social justice; and equal security for all our countries.' Samtidig slår Paris-charteret fast at signaturlandene 'in accordance with our obligations under the Charter of the United Nations and commitments under the Helsinki Final Act, we renew our pledge to refrain from the threat or use of force against the territorial integrity of any stat, or from acting in any other manner inconsistent with the principles or purposes of those documents. We recall that non-compliance with obligations under the Charter of the United Nations constitutes a violation of international law.'²⁰⁶ I NATOs Londonerklæring poengteres det at denne åpningen mot Øst skapte et behov for omstrukturering av NATO slik organisasjonen hadde bestått under den kalde krigen. Gjennom ministererklæringen fra NATO-toppmøtet i København i juni 1991 slår alliansen fast at dens målsetning for fremtiden er 'to build constructive partnerships with them (landene i Øst-Europa) in order further to promote security and stability in a free and undivided Europe which will recognise the political, economic, social and ecological elements of security along with the indispensable defence dimension.' Basert på dette utgangspunktet vedtok alliansen 7. november 1991 et nytt

²⁰⁵ NATO (1999a), NATO (1999b), OSSE (2000) og www.osce.org/docs/english/1990-1999/summits/paris90e

²⁰⁶ www.osce.org/docs/english/1990-1999/summits/paris90e

strategisk konsept som definerte det nye NATOs posisjon og målsetninger i det nye Europa. Konseptet slår fast at alliansen stod overfor i hovedsak fire oppgaver. Disse fire var å for det første skape grunnlag for et stabilt sikkerhetsmiljø i Europa, basert demokratiske institusjoner og forpliktelsen om fredlig konfliktløsning. For det andre skulle alliansen gjennom Artikkel 4 og 5 i NATO-pakten fungere som et transatlantisk forum for allierte konsultasjoner om et hvert spørsmål knyttet til alliansens vitale interesser. For det tredje skulle alliansen opprettholde forpliktelsene i forhold til det kollektive selvforsvaret. For det fjerde skulle alliansen arbeide for å opprettholde den strategiske balansen i Europa. Samtidig anerkjente det strategiske konseptet betydningen av andre sikkerhetspolitiske aktører i Europa, som EU (den gang EF), WEU (Vestunionen) og KSSE (nå OSSE), men anså at alliansen, gjennom sitt medlemskap og sine kapasiteter, hadde en særlig evne til å løse de fire oppgavene ovenfor. Gjennom dialog, samarbeid, kollektivt selvforsvar, krisehåndtering og konfliktforebygging skulle alliansen sikre freden i det nye Europa.²⁰⁷

Allerede dagen etter, den 8. november 1991, kom den såkalte Roma-erklæringen som inviterte 9²⁰⁸ østeuropeiske land til et tettere samarbeid med NATO, gjennom det nordatlantiske samarbeidsråd (NACC), der møter mellom representanter for NATO-land og ikke-medlemmer på ulike nivåer skulle avholdes regelmessig for å utvikle en mer institusjonalisert ramme for konsultasjon og samarbeid om politiske og sikkerhetspolitiske spørsmål.²⁰⁹ Senere ble dette organet utvidet til også å gjelde Russland og de tidligere sovjetrepublikkene, og flere ulike samarbeidsorganer²¹⁰. I 1997 ble NACC omdøpt til EAPC, eller det euroatlantiske partnerskapsråd, med totalt 44 medlemsland. Av disse utgjør 24 ikke-medlemsland samt de 19 NATO-medlemmene det såkalte Partnerskap for fred (PfP), et samarbeid som ble etablert i 1994 og som strekker seg utover de konsultative rammene for NACC og EAPC. PfP er et praktisk samarbeid, viss hensikt er å muliggjøre militært samarbeid mellom NATO og de individuelle partnerlandene, og avholdelse av felles øvelser og dermed gi fredsbevarende virkninger utover alliansens kjerneområde. Samtidig legges det rammer som muliggjør større

²⁰⁷ NATO (1999b) s. 281-299

²⁰⁸ De ni landene var Bulgaria, Tsjekkia og Slovakia, Estland, Ungarn, Latvia, Litauen, Polen, Romania og Sovjetunionen. (www.nato.int)

²⁰⁹ NATO (1999b) s. 304

²¹⁰ En uttømmende oversikt over disse finnes i NATO (1999a)

grad av deltakelse for partnerlandene i NATOs planleggings- og beslutningsprosess.²¹¹ I tillegg til de nevnte samarbeidene har NATO også inngått bilaterale samarbeidsavtaler med både Russland og Ukraina.²¹² Sverige og Finland er blant de landene som både har sete i NACC/EAPC og som deltar i PfP-samarbeidet. Begge land har deltatt i de to samarbeidsordningene siden opprettelsen.

Utviklingen av de samarbeidsstrukturene som har blitt skissert ovenfor kan ses som et resultat av en kollektiv identifiseringsprosess som Wendt skisserer, og som ble drevet framover av de fire hovedvariablene han trekker fram. Allerede gjennom tilslutningen til FN hadde de ulike aktørene erklært sin vilje til selvbegrensning, slik FN-charteret spesifiserer. Den overgripende rivaliseringslogikken som satte rammer for sikkerhetspolitikken under den kalde krigen, gjorde imidlertid at landene i de to blokkene ikke anså motpartens erklæringer om avståelse fra maktbruk som troverdige. Gjennom undertegnelsen av Paris-charteret ble, som nevnt, hensiktene om avståelse fra maktbruk understreket på nytt, denne gangen utelukkende av stater med en demokratisk type. Det faktum at de ulike statene også innenrikspolitisk kunne sies å være styrt av de samme prinsippene om demokrati basert på menneskerettighetene og grunnleggende friheter, økonomisk frihet, sosial likhet og rettssikkerhet, gjorde at erklæringene om avståelse fra maktbruk ble mer troverdig for alle parter. Troverdig selvbegrensning synes derfor å ha vært tilstede, den mest avgjørende faktoren for utviklingen av en kollektiv identitet knyttet til sikkerhetspolitikk.

I tillegg til troverdig selvbegrensning peker Wendt på at minst en av de tre resterende hovedvariablene må være tilstede for utviklingen av kollektiv identitet. I forhold til utviklingen av den kollektive identitet som ble manifestert gjennom de samarbeidsstrukturene som ble inngått mellom NATO og landene i NACC/EAPC og PfP, kan man hevde at alle tre hovedvariablene var tilstede. Dette kan begrunnes ved å trekke fram tre forhold, geografi, historie og samfunnsstruktur eller type. Disse tre forhold bidro i fellesskap til de tre prosessene som de tre hovedvariablene representerer. Som det allerede har blitt påpekt åpnet

²¹¹ NATO (1999a) s. 85 - 97

²¹² NATO-Russland-avtalen, som blant annet inneholder opprettelsen av PJC (det permanente fellesråd), og NATO-Ukraina-avtalen, hvor et nærere politisk samarbeid enn NACC/EAPC etableres, på samme måte som NATO-Russland-avtalen.

endringen i type hos de tidligere sosialistiske og autoritære landene i Øst-Europa for et helt nytt potensiale med hensyn til kollektiv identitetsdannelse. Denne formen for homogenisering av statene i Europa, gjorde at deres interesser, både objektive og subjektive, i større grad enn tidligere var sammenfallende. Disse interessene hadde også det til felles at de i overveiende grad var knyttet opp mot det samme geografiske området, nemlig det euroatlantiske. Historien har gjentatte ganger vist at konflikter i Europa har en tendens til å spre seg til mer eller mindre nærliggende områder, da i særdeleshet slik tilfellet var under første og andre verdenskrig. Dette innebærer at det finnes en gjensidig avhengighet innenfor det euroatlantiske området, knyttet til opprettholdelsen av fred og sikkerhet som, både basert på historiske erfaringer og antakelser om fremtiden, skaper et skjebnefellesskap mellom de ulike aktørene innenfor det geografiske området.

De ulike sikkerhetspolitiske samarbeidsordningene mellom NATO og de øvrige landene som er skissert ovenfor er fortsatt tynne, med tanke på det institusjonelle innholdet og det kollektive identifiseringsgrunnlaget de er basert på. Allikevel har det blitt lagt grunnlag for et utvidet samarbeid på sikt. Hvorvidt dette samarbeidet i fremtiden kommer til å omfatte hele det området som nå defineres av EAPC og PfP er uvisst. Potensialet for utviklingen av tykkere, institusjonelle sikkerhetspolitiske strukturer som strekker seg ut over det som nå er kjerneområdet i NATO, er allerede under utvikling. Både NATO og EU går mot omfattende utvidelser av sine medlemskap de neste to årene, med henholdsvis 7²¹³ og 10 nye medlemmer. Begge organisasjonene vil dermed dekke store deler av det europeiske kontinentet, og inkorporere de tidligere sovjetiske satellittstatene i Øst-Europa og de baltiske landene i det kollektive sikkerhetsfellesskapet som allerede er etablert i vest. NATOs doktrine om såkalte 'out-of-area operations' og EUs planer om utvikling av felles militære strukturer som kan operere uavhengig av NATO, innebærer til en viss grad muligheten for at NATO og EU også kan handle utenfor kjerneområdet av medlemsland, for å drive konfliktforebygging og fredsskapende arbeid, slik de for eksempel gjorde under Kosovo-krisen. Slike operasjoner er imidlertid foreløpig betinget av medlemslandenes vilje til å gjennomføre operasjoner, og innebærer ikke noen form for automatikk, slik tilfellet er ved såkalte Artikkel 5-situasjoner, der det kollektive selvforsvaret innenfor NATO aktiviseres.

²¹³ NATO fikk i tillegg 3 nye medlemmer i 1999, Polen, Tsjekkia og Ungarn.

Innenfor den nordiske gruppen og i forhold til USA og Russland har det dermed funnet sted en endring som har åpnet opp for en kollektiv identifiseringsprosess som har blitt internalisert hos de ulike landene gjennom legitimitet. Denne kollektive identiteten har blitt manifestert gjennom NACC/EAPC og PfP. NATO utgjør fortsatt den sikkerhetspolitiske rammen for landene som er fullverdige medlemmer, på samme måte som EU har blitt eller er i ferd med å bli ramme for medlemslandene der.

Strukturelle endringer

Som det har kommet fram i de foregående avsnittene kan man ved å ta i bruk et konstruktivistisk perspektiv avdekke hvordan ulike land kan sies å ha hatt ulike identiteter før og etter oppløsningen av Sovjetunionen. I tråd med de mønstrene som ble avdekket gjennom faktoranalysen og Wendts påstand, utgjorde ikke avslutningen av den kalde krigen en strukturell endring. Derimot var det oppløsningen av Sovjetunionen som førte til en slik endring.²¹⁴ Dette innebærer ikke at avslutningen av den kalde krigen ikke var av betydning, men at denne må ses på som en faktor i en lengre prosess som kulminerte med Sovjetunionens oppløsningen og etableringen av den Russiske Føderasjonen som dens arvtager. Som det kom fram i presentasjonen av stemmegivningsmønstrene om rettighetsdimensjonen, var det først i perioden fra 1992 til 1994 at den nyetablerte Russiske Føderasjonen og de andre østeuropeiske landene fikk en stemmegivningsprofil som var lik de øvrige europeiske landene.

Robert G. Herman har i bidraget 'Identity, Norms, and National Security: The soviet Foreign Policy revolution and the end of the Cold War' i boken 'Culture of National security' gjennomført en analyse av hvilke innenrikspolitiske forhold i Sovjetunionen som muliggjorde avslutningen av den kalde krigen og oppløsningen av Sovjetunionen.²¹⁵ Herman har i likhet med Wendt tatt i bruk et konstruktivistisk perspektiv. Noen fullstendig redegjørelse for denne prosessen Herman beskriver, er utenfor rammene av denne oppgaven. Det kan likevel være nødvendig å trekke fram de mest sentrale påstandene som Hermann konkluderer med.

²¹⁴ Wendt (1999) s. 314

²¹⁵ Herman (1996) s. 271-316

Herman påpeker hvordan både nyrealister og nyliberalister anser Sovjetunionens oppløsning som en konsekvens av økonomiske problemer og et langvarig rustningskappløp med NATO. Dette fører i følge Herman til at begge retninger, gjennom å behandle interesser som avledet av distribusjonen av materielle kapasiteter, overser hvordan menneskelig refleksjon og politisk-ideologisk diskurs har betydning for dannelsen og omdannelse av aktørenes oppfatning av interesser. Samtidig overser begge retninger, gjennom fokuset på materielle forhold, betydningen av eksistensen av en vellykket ikke-sosialistisk samfunns- og økonomisk modell i vest, og eksistensen av normer for 'siviliserte stater' som sammen utgjorde en viktig del av Sovjetunionens strategiske omgivelser. Hermans sentrale argument er derfor at den grunnleggende endringen som fant sted i den sovjetiske innenriks- og utenrikspolitikken var et produkt av en kognitiv utvikling og politisk entreprenørskap av nettverk av vestligorienterte reformkrefter som hadde posisjoner innad i staten, samtidig som makten ble overtatt av et lederskap eller et regime som ønsket endring og som var mottakelig for nye ideer for å løse Sovjetunionens formidable problemer.²¹⁶ Herman peker på hvordan dette førte til at man fra 1987/88 fikk en slik radikal omlegging av sovjetisk politikk som direkte ledet fram til avslutningen av den kalde krigen, og på litt lengre sikt til oppløsningen av Sovjetunionen. Dette skjedde først og fremst gjennom grupperinger som fremmet forslag om en ny politisk orden, 'New Thinking', delvis basert på prinsipper som styrte relasjonen mellom de vestlige demokratiene og innad i disse. Målsetningen var en visjon om Sovjetunionen som et demokratisk land, et medlem av et internasjonalt samfunn tuftet på verdier som var felles for hele menneskeheten. Man ønsket med andre ord å undergrave årsakene til den kalde krigen.²¹⁷ For å benytte Wendts termer argumenterer altså Herman for at Sovjetunionens endrede politikk og senere oppløsning var et resultat av sosial utvelgelse, av sosial læring der etter hvert betydningsfulle medlemmer av samfunnet var blitt eksponert for vestlige samfunn og idealer, heller enn naturlig utvelgelse, basert på materielle forhold. Sovjetisk økonomi hadde over lengre tid vært under press, og det var ingen spesielle hendelser i årene midt på 80-tallet som skulle tilsi at de materielle forutsetningene var mer ugunstige etter Gorbatsjovs maktovertakelse enn før. Hermans påstand om at endringen skyldes en ideologisk prosess kombinert med etableringen av reformorientert regime synes derfor mer sannsynlig.

²¹⁶ Herman (1996) s. 273

²¹⁷ Herman (1996) s. 274-5

Omfattende reformer, både innenrikspolitisk og utenrikspolitisk, var imidlertid ikke tilstrekkelig til å holde Sovjetunionen samlet. Man kan derfor med wendtske termer si at de ulike reformene ikke var tilstrekkelig for at Sovjetunionen skulle kunne produsere og opprettholde sin identitet. Det gjaldt både den interne identitet som holdt unionen samlet, men også den eksterne identiteten i form av Sovjetunionens rolle som en stormakt, en supermakt. I løpet av årene 1990 og 1991 erklærte de ulike sovjetiske delrepublikkene sin uavhengighet, og den 26. desember 1991 ble Sovjetunionen formelt oppløst. To dager tidligere var Sovjetunionens medlemskap i FN formelt overtatt av den Russiske Føderasjonen.²¹⁸ Den Russiske Føderasjonen representerte som det har kommet fram ovenfor en helt ny aktør, med en ny identitet internt, som med nye typeegenskaper gav et endret potensiale for rolleidentitet og kollektiv identitet. Den nye aktøren hadde fått en ny konstitusjon, som gjennom å være bygget på prinsipper om demokrati og markedsøkonomi, åpnet for et tettere samarbeid med landene i Vest-Europa. Dette innebærer på ingen måte at Russland på dette tidspunkt var et fungerende, konsolidert demokrati med en fungerende markedsøkonomi, men at den nyetablerte staten definerte seg selv som en demokratisk, kapitalistisk aktør i regional og global sammenheng. Som det kommer fram av stemmegivningsmønstrene om rettighetsdimensjonen i de tre periodene fra 1992 og fram til 2001, materialiserte denne nye identiteten seg i stemmegivningen i FNs Generalforsamling, ved at Russland etter 1991 inntok en posisjon på rettighetsdimensjonen som er i overensstemmelse med de andre demokratiske, kapitalistiske, industrialiserte landene. Det samme gjaldt også de andre østeuropeiske landene og de tidligere sovjetrepublikkene som tok sete i FNs Generalforsamling.

Det sentrale argumentet i Wendts konstruktivistiske tilnærming er at endringer på strukturnivå fører til endringer på aktørnivå, at struktur har en formgivende effekt på aktører. Gjennom oppløsningen av Sovjetunionen og etableringen av den nye Russiske Føderasjonen, ble antall statstyper i geopolitikken redusert fra tre til to. Fremdeles finnes det autoritære, sosialistiske stater i verden, men disse statene er ikke betydningsfulle nok til å opprettholde tredelingen. Med hensyn til de funn som har blitt avdekket i forhold til stemmegivning om rettighetsdimensjonen i de tre siste tidsperiodene, har de statene som fortsatt har slike typer plassert seg som en del av gruppen av underutviklede, lite industrialiserte land. Også innenfor den nordiske gruppen har det blitt avdekket endringer som kan spores tilbake til det faktum at

²¹⁸ www.un.org

Sovjetunionen opphørte å eksistere og ble erstattet av en Russisk Føderasjon med en demokratisk og kapitalistisk type. Den sikkerhetspolitiske orienteringen som tidligere utgjorde en typeegenskap med sosial betydning for de nordiske landene, ble etter 1991 ikke lenger avgjørende for hvordan de nordiske landene stemte i Generalforsamlingen, og kanskje mer generelt handlet også i andre fora. Den rekonfigureringen av de interne stemmegivningsmønstrene som har blitt avdekket innenfor den nordiske gruppen, kan slik sett knyttes opp til de endringene som fant sted på strukturnivå. Som det har vært vist var denne endringen først og fremst knyttet til Finland. Med utgangspunkt i Finlands nærhet til Sovjetunionen og de forutsetningene som ble langt gjennom VSB-avtalen, kan ikke dette sies å være overraskende. Det faktum at relasjonene mellom Finland og Sovjetunionen, slik de kom til uttrykk gjennom VSB-avtalen, kan sies å være et produkt av internalisering gjennom indirekte tvang og egennyttevurdering, førte til at den kollektive identiteten avtalen etablerte var mindre levedyktig enn tilsvarende kollektiv identitet i vest, NATO. Hensyntagen til naboen i øst har gjennom hele etterkrigstiden vært et sentralt element i finsk politikk, og det var først etter oppløsningen av Sovjetunionen at Finland etter eget ønske, offensivt kunne orientere seg mot Europa og EU. Den russiske føderasjonens demokratiske og kapitalistiske type ble ikke lenger ansett for å utgjøre noen direkte trussel mot noen av de nordiske landene, men heller for å være en potensiell samarbeidspartner med et stort marked som nordisk næringsliv og økonomiske interesser kunne rettes inn mot.

Det internasjonale anarkiets logikk

Det tredje hovedelementet i Wendts teori er hans syn på det internasjonale systemets struktur eller logikk. Som det har blitt poengtert tidligere tar Wendt utgangspunkt i at det internasjonale anarkiet er et tomt begrep, som ikke inneholder en logikk slik både nyrealistiske og nyliberalistiske teorier tar utgangspunkt i. Wendts anarki er på ulike tider dominert av ulike interstatlige relasjonsformer, som gir anarkiet ulike logikker. I følge Wendt kan det finnes tre slike idealtypiske anarkier, det hobbesianske, det lockeanske og det kantianske, som domineres av henholdsvis fiendskap, rivalisering og vennskap. Gjennom etableringen av suverenitetsnormen som styrende prinsipp for mellomstatlige relasjoner, hevder Wendt at man fra omkring 1648 kan karakterisere internasjonal politikk for å være underlagt en rivaliseringslogikk og at anarkiet hadde en tilnærmet lockeansk type. Wendt hevder videre at verden i årene rundt 1991 tok et stort steg i retning av det han karakteriserer som en kantiansk anarkilogikk, der samarbeid og fredlig konfliktløsning dominerer. Som det

har blitt poengtert gjennom denne analysen kan man på dette tidspunkt konkludere med at man, basert på de geopolitiske stemmegivningsmønstrene som har blitt avdekket om rettighetsdimensjonen, var vitne til en strukturell endring hvor de tidligere motsetningene mellom Øst og Vest forsvant.

Det har dog også blitt avdekket at det fortsatt finnes store ulikheter i hvordan statene stemmer i FNs Generalforsamling, med utgangspunkt i spenningen mellom Nord og Sør og andre mindre fremtredende problemkomplekser. Med bakgrunn i dette kan man derfor ikke konkludere med at den strukturelle endringen som har blitt avdekket, har medført en endring i retning av et internasjonalt anarki av kantiansk type. Det kan imidlertid påpekes at spenningen mellom Nord og Sør tidligere i analysen har blitt knyttet til økonomi og industrialisering. Interesser knyttet til problemkomplekser av denne typen befinner seg høyere opp i det objektive interessehierarkiet, i motsetning til de interessene som var knyttet til spenningen mellom Øst og Vest under den kalde krigen. Basert på en antakelse om at motsetninger av den typen som utspiller seg mellom Nord og Sør ikke direkte truer de enkelt statenes fysiske overlevelse, kan det dog hevdes at en utvikling i retning av en kantiansk anarkilogikk til en viss grad kan påpekes. For å kunne trekke noen klarere konklusjoner om dette bør det imidlertid gjennomføres en mer inngående analyse av problemkompleksene knyttet til Nord-Sør spenningen, noe som ikke har vært målsetningen for denne analysen.

Med bakgrunn i det som har vært problemstillingen for denne analysen og de funn som har blitt avdekket, er det derfor nødvendig med en moderasjon i forhold til Wendts påstand om en utvikling i retning av en internasjonal kantiansk anarkilogikk. Som Wendt selv påpeker fantes det under den kalde krigen en kantiansk praksis innenfor gruppen av demokratiske og kapitalistiske stater, da først og fremst gjennom NATO. Det vi var vitne til gjennom oppløsningen av Sovjetunionen og den strukturelle endringen som fulgte av dette kan nok derfor heller sies å være en utvidelse av denne regionale praksis til å gjelde hele det euroatlantiske området, som nå defineres av samarbeidet innenfor Partnerskap for fred (PfP) og Det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC). Det internasjonale samfunn som helhet synes fortsatt å være underlagt en lockeansk rivaliseringslogikk, men de strukturelle endringene som har blitt avdekket i denne analysen indikerer at det har blitt åpnet et rom for en geografisk sett større og institusjonelt sett tettere regional kantiansk praksis innenfor den euroatlantiske regionen.

Gjennom mønstre som har blitt avdekket i forhold til Midtøstendimensjonen, kan det likevel spekuleres litt om muligheten for etableringen av en kantiansk verdensorden.

Under den kalde krigen inntok de to polene, supermaktene, roller som rivaler, regionale hegemoner innenfor hver sin sfære. Etter sammenbruddet i øst, stod man igjen med en supermakt, en unipolar verdensorden. Gjennom 1990-tallet kan det synes som om USA og Clinton-administrasjonen tonet ned denne rollen, og i stedet inntok rollen som en av flere poler. USA hadde en kantiansk praksis, spesielt i forhold til Midtøsten, Balkan og forholdet til Russland. USA inntok en rolle, der den unilaterale viljen til å identifiserer seg med andre og legge begrensninger på egne handlinger var tilstede. Å si at den er sterkt tilstede er å gå for langt, da det ligger sterke innenrikspolitiske føringer på utenrikspolitisk engasjement i USA. Den nye administrasjonen synes å ha inntatt en annen internasjonal rolle. Denne nye rollen innebærer at man ikke er villig til å legge begrensninger på seg selv og at kollektiv identifisering med andre bare skjer innenfor rammen av en egennyttevurdering. Som det også har blitt avdekket stemmegivningsmaterialet er USA i ferd med å innta en svært isolert posisjon i FN. Som det kom fram i behandlingen av Midtøstendimensjonen, kan det synes som om det er en endring på underveis i retning av at det tredje viktigste sakskomplekset i Generalforsamlingen ikke lenger utgjøres av Midtøsten problematikken, men av forholdet mellom USA og resten av medlemslandene.

Ved å ta i bruk Wendts begreper også på de utviklingstrekk som kort har blitt poengtert ovenfor, er det mulig å spekulere litt om potensialet for etableringen av en kantiansk verdensorden innenfor en unipolar verden slik den fremstår i dag. Som det kom fram ovenfor har USA, supermakten, hatt to ulike utenrikspolitiske strategier etter oppløsningen av Sovjetunionen. Det ble også trukket fram hvordan evnen og viljen til selvbegrensning og unilateral vilje til å identifisere seg med andre, noe som kan anses som sosiale egenskaper, var en sentral forskjell. Disse typeegenskapene vil ha betydning for i hvilken grad det er mulig å opprettholde en kantiansk praksis innenfor en Lockeansk verdensorden over tid, og dermed muliggjøre etableringen av en kantiansk verdensorden.

Med andre ord, innenfor en unipolar lockeansk verdensorden, der den dominerende polen er av en type som legger begrensninger på egne handlinger, vil normer internaliseres gjennom legitimitet. På den andre siden vil normer, dersom den ene supermakten er av en type som ikke ønsker å legge begrensninger på seg selv, internaliseres gjennom egennyttevurdering

og/eller tvang i forhold til de mindre statene. Dette innebærer at en kantiansk praksis i en lockeansk verdensorden bare kan opprettholdes over tid dersom supermakten av en selvbegrensende type. Gjennom å over tid opprettholde en kantiansk praksis innenfor en lockeansk verdensorden, vil det være mulig for de kantianske samarbeidsnormene å spre seg til nye stater og internaliseres gjennom legitimitet. Dermed åpnes muligheten for at det internasjonale anarkiet kan endre logikk. Dersom tilstrekkelig antall stater lever i fred og samarbeider, kan det oppstå en kollektiv representasjon av strukturen som underlagt en kantiansk logikk og man vil kunne etablere en tilnærmet kantiansk verdensorden. I motsatt tilfelle vil supermakten som ikke legger begrensninger på seg selv, opprettholde en lockeansk verdensorden med en lockeansk praksis. Selv om det vil finnes samarbeidsordninger og fred hersker, vil vennsksapsrelasjonene være basert på samarbeidsnormer som har blitt internalisert gjennom egennyttevurdering og/eller tvang. Som Wendt påpeker er denne formen for internalisering av normer mindre stabil. Muligheten for tilbakefall til en Hobbesiansk praksis innenfor en Lockeansk verdensorden., synes derfor å være større dersom en dominerende supermakt i et system ikke er villig til å begrense sine egne handlinger. Enten fordi den dominerende makten går til krig fordi den anser sine egne interesser for å være truet, eller fordi, slik Thykedides beskriver²¹⁹, de mindre statene allierer seg mot stormakten for å bryte dens hegemoni.

²¹⁹ Thucydides (1972)

Oppsummering og konklusjon

Hovedmålsetningen med denne analysen har vært å forklare mønstre i de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling ved å benytte Alexander Wendts teoretiske tilnærming, slik den er presentert i 'Social Theory of International Politics'. Jeg satte derfor fram tre spørsmål innledningsvis som jeg gjennom denne analysen har blitt i stand til å gi svar på. De tre spørsmålene var:

1. Kan man basert på stemmegivningen i FNs Generalforsamling under den kalde krigen trekke et skille innad i den nordiske gruppens stemmegivning, med bakgrunn i de nordiske landenes sikkerhetspolitiske orientering?
2. Dersom det er mulig å trekke opp ett slikt skille, opprettholdes dette også etter at den kalde krigen er avsluttet og Sovjetunionen har gått i oppløsning?
3. Hvordan og i hvilken grad kan man, ved å ta i bruk Alexander Wendts teoretisk tilnærming, forklare de mønstrene som oppstår og de endringene som skjer?

Spørsmål 1:

Ved å betrakte de geopolitiske mønstrene i stemmegivningen, som ble avdekket gjennom faktoranalysen, har det vært mulig å trekke fram hvordan rettighetsdimensjonen i alle de fem periodene, samt aktualitetsdimensjonen i de to første periodene, kan sies å blant annet ha fanget opp sikkerhetspolitiske problemstillinger, og dermed inneholder en sikkerhetspolitisk komponent. Geopolitisk viste stemmegivningsmønstrene om rettighetsdimensjonen, i de to første periodene fra 1986 til 1988 og fra 1989 til 1991, at de sosialistiske og autoritære statene i Øst-Europa plasserte seg sammen med de underutviklede og ikke-industrialiserte statene i Sør. På den andre siden, med en gjennomgående mer negativ stemmegivning om resolusjonene som dimensjonene fanget opp, fant man de demokratiske, kapitalistiske og industrialiserte landene i Vest. Ved å se nærmere på de nordiske landene som alle plasserte seg innenfor gruppen av vestlige land, ble det avdekket at det var mulig å trekke opp et skille mellom de nordiske landene med bakgrunn i deres sikkerhetspolitiske orientering. De tre NATO-landene plasserte seg som en tett gruppe innenfor Norden, plassert lengst vekk fra Sovjetunionen, mens Finland plasserte seg nærmest. Sverige inntok en mellomposisjon, dog nærmere Finland enn noen av NATO-medlemmene. Skillet som ble trukket opp var ikke like klart i begge periodene, men allikevel så klart at det var mulig å snakke om et skille. Funnene

som ble avdekket var altså i tråd med de påstandene som Lidstrøm og Wiklund og Marín-Bosch satte fram.

På samme måte kunne man ved å se nærmere på stemmegivningsmønstrene om aktualitetsdimensjonen i de to første periodene, avdekke hvordan NATO-medlemskapet skapte et skille innenfor den nordiske gruppen i forhold til nedrustningsspørsmål. Med utgangspunkt i at alle de nordiske landene har hatt en svært aktivistisk nedrustningspolitikk, spesielt i forhold til kjernefysisk nedrustning, er det ikke overraskende at de som gruppe inntar en så avvikende posisjon som de gjør i forhold til de øvrige europeiske landene. I likhet med rettighetsdimensjonen er det også mulig langs nedrustningsdimensjonene å trekke opp et skille innad i den nordiske gruppen ut i fra deres sikkerhetspolitiske orientering. I tråd med Åge Eknes påstand om at NATO-medlemskapet gjorde de nordiske NATO-medlemmene mindre frie i forhold til stemmegivning om nedrustningsspørsmål, plasserer de tre landene seg nærmere de øvrige NATO-medlemmene enn både Sverige og Finland gjør.

Gjennom å benytte faktoranalyse for å avdekke den underliggende dimensjonaliteten i stemmegivningen i Generalforsamlingen, har jeg med andre ord blitt i stand til å få fram hvordan de nordiske landenes stemmegivning skilte seg fra hverandre langs dimensjoner som inneholdt en sikkerhetspolitiisk komponent. I tillegg har de ulike landenes avvik i forhold til resten av gruppen vært i forventet retning og i tråd med påstander som har blitt satt fram i tidligere analyser.

Spørsmål 2:

Som det kom fram ovenfor skjedde det ingen betydningsfull endring med hensyn til stemmegivningsmønstrene i Generalforsamlingen ved avslutningen av den kalde krigen, i perioden fra 1989 til 1991. Som det ble påpekt i kapittelet om stemmegivningsdimensjonaliteten er den eneste endringen av betydning i forhold til rettighetsdimensjonen at det skjer en oppløsning av den tidligere så tette Sovjetblokken. En mer dramatisk endring ble imidlertid avdekket i forhold til rettighetsdimensjonen i de tre siste periodene, fra 1992 til 1994, fra 1995 til 1997 og fra 1998 til 2001. I alle disse tre periodene ble det avdekket et mønster hvor den tidligere spenningen mellom Øst og Vest var forsvunnet, og i sin helhet erstattet av spenningen mellom Nord og Sør. Som det ble påpekt i kapittelet om internasjonale adferdsendringer, innebar dette at antallet sosiale typer av stater ble redusert fra tre til to. Med andre ord ble den samme strukturelle endringen som Wendt påpeker og

tidfester til oppløsningen av Sovjetunionen funnet igjen i stemmegivningsmaterialet. Som det kommer fram av figurene 13, 15 og 16 i forhold til figurene 11 og 12, er det helt tydelig hvordan de tidligere sosialistiske og autoritære statene i Øst-Europa begynner å stemme som de øvrige europeiske landene. Ved å holde dette opp mot stemmegivningen i den nordiske gruppen kom det også der fram hvordan de strukturelle endringene i geopolitikken fikk konsekvenser for de nordiske landene. Den konfigurasjonen som ble avdekket i perioden mellom 1986 og 1991 forsvant og ble erstattet av en ny konfigurasjon, hvor det ikke lenger var mulig å trekke et skille mellom de fem landene med utgangspunkt i deres sikkerhetspolitiske orientering. Resultatene ble vist grafisk i figurene 27 og 28 versus 29, 30 og 31. Som det ble vist endret Finlands plassering seg mest innenfor gruppen. Fra å utgjøre ytterpunktet nærmest Sovjetunionen fram til 1991, endret landet plassering i de tre siste periodene og lå gjennomgående plassert blant de nordiske NATO-landene.

I tillegg ble det også avdekket, sett i forhold til stemmegivningen til de øvrige landene i Vest-Europa, hvordan Norden som referanseramme fikk redusert betydning for de fem landene ved den kalde krigens slutt. Det ble avdekket hvordan de nordiske landene etter 1989 ikke lenger utgjorde noen egen gruppering innenfor den vesteuropeiske gruppen, men plasserte seg blant de vesteuropeiske og senere andre europeiske landene i forhold til rettighetsdimensjonen.

Spørsmål 3:

Gjennom å benytte Aleksander Wendts begrep om identitet som utgangspunkt for statlig handling, i dette tilfellet stemmegivningen i FNs Generalforsamling, har det vært mulig å trekke fram hvordan de ulike nordiske landene, samt USA og Sovjetunionen hadde ulike former for identitet. I perioden fram til 1991, ble det avdekket hvordan man i geopolitikken kunne trekke fram et sett med sosiale typeegenskaper, som gjorde det mulig å snakke om tre typer stater. De tre typene var de kapitalistisk, demokratisk og industrialiserte landene i Nord-Vest, de sosialistisk autoritære i Øst og de underutviklede i Sør. Denne inndelingen ble funnet igjen i stemmegivningsmønstrene om rettighetsdimensjonen i periodene fra 1986 til 1988 og fra 1989 til 1991. Med utgangspunkt i at rettighetsdimensjonen inneholdt en sikkerhetspolitisk komponent, ble det i forhold til de nordiske landene og de to supermaktene påpekt hvordan deres sikkerhetspolitiske orientering hadde sosial betydning for relasjonene mellom de ulike landene. De ulike sikkerhetspolitiske orienteringene hadde også konsekvenser i forhold til hvilke rolleidentiteter og kollektive identiteter landene inntok og var en del av i forhold til hverandre. Gjennom landenes roller som NATO-medlemmer, alliansefritt og nøytralt, kan

man begrunne den konfigurasjonen i den nordiske stemmegivningen som ble avdekket for årene fra 1986 til 1991. Gjennom å være del av den kollektive identiteten som kom til uttrykk gjennom VSB-avtalen, er det ikke overraskende at Finland plasserer seg nærmest Sovjetunionen i denne perioden. Det samme kan sies om de tre nordiske NATO-medlemmene, som plasserer seg lengst vekk fra Sovjetunionen, en konsekvens av tilhørigheten til den kollektive identiteten NATO representerte. Gjennom å ta i bruk Wendts identitetsbegrep har det dermed vært mulig å fange opp hvordan spenningen mellom Øst og Vest hadde konsekvenser for de nordiske landene, og hvordan det også hadde konsekvenser i forhold til deres stemmegivning i FNs Generalforsamling. Funnene har blitt avdekket til tross for at alle de fem nordiske landene, geopolitisk sett, ble plassert i gruppen av demokratiske, kapitalistiske og industrialiserte land. Jeg har med andre ord, gjennom å benytte Wendts identitetsbegrep, avdekket hvordan sikkerhetspolitisk orientering utgjorde en egenskap med sosial betydning for de nordiske landene under den kalde krigen og fram til etableringen av Russland som en ny aktør på den internasjonale arena.

Oppløsningen av hele den sosialistisk, autoritære blokken som ble utgjort av Sovjetunionen og de øvrige landene i Øst-Europa, førte til at et helt nytt sett med aktører ble etablert i geopolitikken. Alle disse landene etablerte nye egenidentiteter, basert på vestlige prinsipper om demokrati og markedsøkonomi. I geopolitisk sammenheng ble dermed antall sosiale typer av stater redusert fra tre til to. Den økonomiske skillelinjen mellom Nord og Sør utgjorde dermed det dominerende skillet i geopolitikken, en skillelinje som også har blitt avdekket i stemmegivningsmønstrene om rettighetsdimensjonen fra 1992 til 2001. Ved å benytte Wendts firedelte identitetsbegrep også på årene etter oppløsningen av Sovjetunionen, ble det avdekket hvordan endringen i egenidentitet hos den nye aktøren, Russland, hadde konsekvenser også for typeidentitet. Russland som aktør hadde en typeidentitet, som et demokratisk og kapitalistisk land, på lik linje med de øvrige landene i Europa etter 1991. Det ble likevel poengtert hvordan dette ikke måtte oppfattes som om Russland var et fungerende demokrati, med en industrialisert kapitalistisk økonomi. Russland inntok en demokratisk, kapitalistisk og industrialisert type, noe som fikk konsekvenser for hvilke roller landet inntok i forhold til andre og hvilke kollektive identiteter landet ble en del av. Det ble fokusert på hvordan Russlands rolle tok form av en partnerrolle, i motsetning til Sovjetunionens rolle som rival i forhold til de nordiske landene og USA. Denne nye rollestrukturen gjorde det mulig for de syv landene å identifisere seg med hverandre kollektivt. Dette ble eksemplifisert i forhold til sikkerhetspolitikk ved å trekke fram de samarbeidsstrukturene som ble etablert i NATO,

gjennom det nordatlantisk samarbeidsråd (NACC), senere det euroatlantiske partnerskapsråd (EAPC), og Partnerskap for Fred (PfP).

Hovedårsaken til de endringene som har blitt avdekket i denne analysen, har blitt sporet tilbake til de endringene som fant sted innad i Sovjetunionen fra tidlig på 1980-tallet og fram til oppløsningen av Sovjetunionen i 1991. Robert Herman karakteriserte denne endringen som en konsekvens av en kognitiv prosess, hvor vestlige normer og prinsipper fikk innpass hos etter hvert betydningsfulle medlemmer av samfunnet, kombinert med etableringen av Mikhail Gorbatsjovs reformorienterte regime. Det ble klart hvordan Sovjetunionen ikke var i stand til å reproducere sin egenidentitet, på tross av omfattende reformer. Reformene førte i første omgang til en omlegging av den sovjetiske innenriks- og utenrikspolitikken, som gjorde avslutningen av den kalde krigen mulig. Men det var først gjennom oppløsningen av Sovjetunionen og etableringen av en, på papiret demokratisk og kapitalistisk aktør, Russland, at man var vitne til en strukturell endring, i tråd med Wendts påstand.

Den kanskje mest sentrale påstanden i Alexander Wendts konstruktivistiske tilnærming til internasjonal politikk, er påstanden om at struktur, det internasjonale samfunn, har en formgivende effekt på aktører, stater. I denne analysen har en av hensiktene vært å teste denne påstanden i forhold til den nordiske gruppen av land. Med utgangspunkt i stemmegivningen i FNs Generalforsamling og i de nordiske landenes sikkerhetspolitiske orientering, var det mulig å trekke et skille mellom de fem statene under den kalde krigen. Dette skille forsvant etter 1991. Gjennom å benytte Wendts ulike former for identitet og hans syn på hvordan kollektiv identitet internaliseres har det vært mulig å forklare denne endringen. Den kollektive identitet som var blitt etablert mellom Finland og Sovjetunionen, gjennom VSB-avtalen, ble internalisert i Finland var gjennom en kombinasjon av tvang og egennyttevurdering. I motsetning til NATO-samarbeidet, som ble internalisert gjennom legitimitet, var ikke denne kollektive identiteten særlig levedyktig etter at Sovjetunionen forsvant som aktør. Mens de øvrige nordiske landene hadde funnet sin plass i det internasjonale samfunn under forholdsvis frie rammer og gjennom legitimitet, var Finland i mye større grad bundet av sitt forhold og nærhet til Sovjetunionen. Etter oppløsningen av Sovjetunionen kunne imidlertid Finland på lik linje med de andre nordiske aktørene finne sin nye rolle i verdenssamfunnet, uavhengig av det nye Russland. Med andre ord kan Finlands endrede plassering ses på som en frigjøring fra en kollektiv identitet, som var internalisert gjennom en kombinasjon av tvang og egennyttevurdering.

Endringen i typeidentitet hos Russland og de øvrige østeuropeiske landene, hadde ikke bare konsekvenser for de nordiske landene. Gjennom mer ensartede typer og nye roller ble det mulig å etablere samarbeidstrukturer og en kollektiv identitet mellom de tidligere rivalene, som bygget på de samme prinsippene som blant annet NATO-samarbeidet bygget på. Gjennom etableringen av NACC, senere EAPC og PfP, ble den kantianske samarbeidspraksis som hadde eksistert innenfor NATO i mer en 40 år, utvidet til hele det euroatlantiske området som defineres av disse samarbeidene. Det har blitt pekt på hvordan etableringen av disse samarbeidsstrukturene i Wendts terminologi kan ses på som et resultat av en kollektiv identifiseringsprosess, båret fram av de fire hovedvariablene Wendt satte fram. Gjennom troverdige løfter om selvbegrensning, homogenisering i forhold til type, gjensidig avhengighet og felles skjebne knyttet til historie og geografi, ble det mulig for deltakerlandene innenfor denne euroatlantiske regionen å ta del i denne nye kollektive identiteten, og knytte sine mest grunnleggende objektive interesser til denne.

Gjennom denne analysen har hovedmålsetningen vært å forklare de mønstrene som fantes i de nordiske landenes stemmegivning i FNs Generalforsamling i tidsperioden fra 1986 til 2001 ved å benytte Wendts teoretiske tilnærming, slik den er presentert i 'Social Theory of International Politics'. Gjennom analysen har det blitt vist hvordan Wendts ulike begreper fungerer som gode redskaper for å forklare både de mønstrene som avdekkes i stemmegivningen og de endingene som finner sted. Ved å behandle stater som enhetlige aktører har det vært mulig å tillegge dem egenskaper som identitet og interesser, som det har vist seg har vært avgjørende for å forklare de mønstrene som ble avdekket. Spesielt har bruken av de ulike formene for statlig identitet gjort det mulig å avdekke hvordan et begrenset sett med sosialt betydningsfulle egenskaper har formgivende effekt på de aktørene som tar del i de relasjonene som utspant seg under den kalde krigen og som utspinner seg i ny form i Europa etter 1991. Identitetsbegrepet har gjort det mulig å fokusere på hvordan ulike roller og kollektive identiteter har utviklet seg innenfor to ulike kulturer på det euroatlantiske området. Mens statene under den kalde krigen samhandlet i henhold til en rivaliseringslogikk, ble det etter 1991 skapt et rom for en samarbeids- og vennskapslogikk der de ulike deltakerne kollektivt identifiserer seg med hverandre. Slik sett har de fleste elementene Wendt trekker fram i sin teoretiske behandling blitt benyttet for å forstå de endringene som har blitt avdekket innenfor den nordiske gruppen av land. Det har med andre ord blitt avdekket stor grad av korrespondanse mellom de teoretiske betraktningene Wendt poengterte i boken 'Social Theory

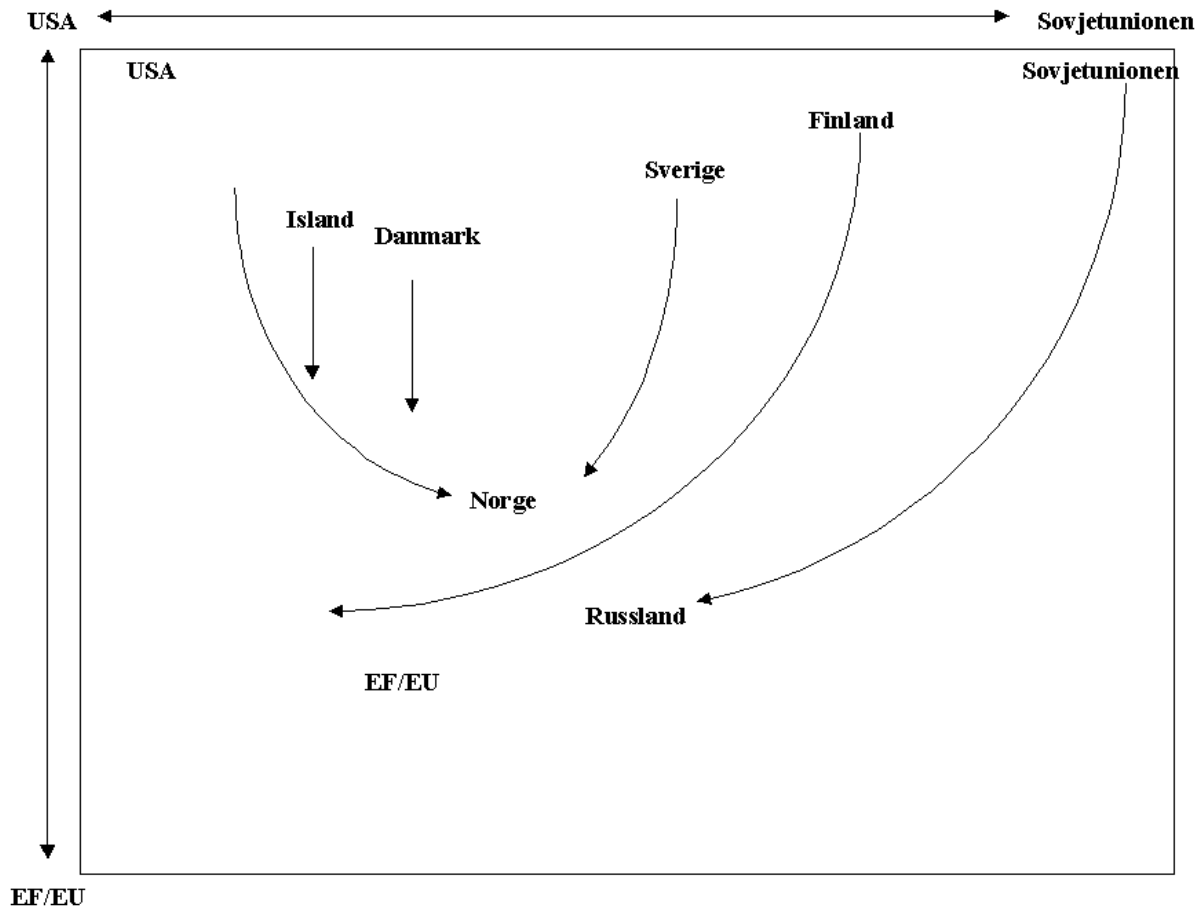
of International Relations' og de empiriske forholdene jeg har avdekket gjennom bruk av faktoranalyse på stemmegivningen fra FNs Generalforsamling i årene fra 1986 til 2001.

En påstand har jeg imidlertid ikke kunnet behandle særlig inngående, noe som først og fremst er en konsekvens av de spørsmålstillingene jeg gjorde innledningsvis. Wendt hevder at den internasjonale utviklingen etter 1991 kan ses på som en begynnende utvikling av en global vennskaps- og samarbeidspraksis, en global kantiansk kultur. Dette har jeg ikke kunnet verken påvise eller avkrefte. I forhold til dette har jeg bare vært i stand til å komme med generelle hypoteser om videre utvikling, basert på utviklingstrekk i datamaterialet. De dataene jeg har samlet inn for å gjennomføre denne analysen, kan muligens med andre hypoteser og spørsmålstillinger benyttes senere for å avdekke sammenhenger i forhold til dette. Utviklingen i verden det siste halve året har imidlertid satt etablert samarbeid og tidligere vennskap på harde prøver.

Denne analysen har vist at det internasjonale systemet endres i forbindelse med oppløsningen av Sovjetunionen, og at dette har konsekvenser også for de nordiske landene. Funnene som har blitt gjort i analysen kan oppsummeres og presenteres i et teoretisk, konseptuelt plan slik det kommer fram nedenfor.

Som figuren viser, og som analysen har avdekket, har både Danmark og Islands stemmegivning vært konsekvent gjennom hele perioden. Den norske stemmegivningen har blitt mer orientert mot Europa, bort fra USA. Både Sveriges og Finlands stemmegivning har i størst grad blitt orientert mot Europa, og spesielt for Finland. Figuren viser også hvordan den nordiske gruppen som helhet har blitt mer europeisk orientert enn hva tilfelle var under den kalde krigen.

De nordiske landenes fremtidige stemmegivning vil i så måte vil være avhengig av hvorvidt de enkelte landene velger å orientere seg i forhold til USA eller i forhold til Europa, gjennom det utvidede EU. Som de siste måneders internasjonale kontroverser i forhold til den amerikansk-ledete krigen mot Irak har vist, er de nordiske landene i ulik grad villig til å spille på lag med den amerikanske administrasjonen. Mens både Island og Danmark valgte å støtte den amerikanske krigføringen i full offentlighet, og var blant de 44 landene som det amerikanske utenriksdepartementet presenterte som 'the Coalition of the Willing', valgte

Figur 34: Funnene i analysen i et teoretisk konseptuelt plan

Norge, Sverige og Finland å stå utenfor. Fra svensk side ble det rettet kross kritikk mot USA, mens Norge og Finland inntok et mer moderat 'vent og se'-standpunkt. De nordiske landenes ulike standpunkt kom også til overflaten i forhold til kampanjen mot internasjonal terrorisme. Norge var i forhold til denne det landene som inngikk de største forpliktelsene, ved å bidra fullt ut, også militært. Danmark og Finland inntok også en samarbeidslinje, men ønsket ikke å bidra militært. Sverige og Island støttet opp moralsk, men ønsket ikke å ta direkte del i operasjonene.

Som dette viser er det fortsatt usikkert hvor de nordiske landene vil orientere seg internasjonalt i tiden som kommer, hvorvidt de beveger seg i retning av USA eller om de vil velge en mer europeisk linje.. Det vil også være usikkerhet knyttet til hvorvidt det engasjementet og orientering som de nordiske landene har vist i forhold til konflikten i Irak, vil falle inn i et mer omfattende stemmegivningsmønster i Generalforsamlingen. Disse to formene for usikkerhet vil nok i stor grad være knyttet til to forhold. Først og fremst i forhold til hvorvidt EU vil være i stand til å bygge en felles utenriks-og sikkerhetspolitisk plattform,

som medlemslandene lojalt slutter opp om,. I tillegg vil det også være avgjørende hvorvidt Norge og Island søker medlemskap i EU, og eventuelt kommer til å ta del i den kollektive utenriks- og sikkerhetspolitiske identitet som blir forsøkt etablert innad i unionen.

Ved å ta i bruk det teoretisk perspektivet som Alexander Wendt har utviklet, har det vært mulig å avdekke den dynamikken som funnet sted i internasjonal politikk. Som de avsluttende kommentarene har indikert er dette en dynamikk som fortsatt finnes. Det er derfor trolig at Wendts teoretiske tilnærming også i tiden som kommer vil være et nyttig redskap for å belyse denne dynamikken, ikke bare innenfor den nordiske gruppen av land, men også innenfor Europa og verden for øvrig.

Bibliografi

- Alker, Hayward R. jr. and Bruce M. Russett (1965) *World in the General Assembly*, New Haven: Yale University Press
- Alker, Hayward R. jr. (1964) "Dimensions of conflict in the General Assembly", *The American Political science Review*, Volume 58, Issue 3 (Sept. 1964), s. 642-657
- Alker, Hayward R. jr. (2000) "On learning from Wendt", *Review of international studies*, Volume 26, s. 141-150
- Andrén, Nils (1997) *Säkerhetspolitik –Analyser och tillämpningar*, Stockholm: Nostedts Juridik
- Atlantsammenslutningen (1999) *Den nye sikkerhed. Sikkerhedens aktører 3 –en håndbog*, København: Atlantsammenslutningen
- Atlantsammenslutningen (2000) *På sporet af europæisk sikkerhed?* København: Atlantsammenslutningen
- Baehr, Peter R. and Leon Gordenker (1994, 2nd ed.) *The United Nations in the 1990s*, New York: St. Martin's Press
- Ball, Margareth (1951) "Bloc voting in the General Assembly", *International Organization*, Volume 5, Issue 1 (Feb. 1951), s. 3-31
- Barkun, Michael (1964) "International norms: An interdisciplinary Approach", *Background*, Volume 8, Issue 2 (Aug. 1964), s. 121-130
- Barnett, Michael N. (1996) "Identity and alliances in the Middle East", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Bauwens, Werner, Armand Clesse and Olav F. Knudsen eds. (1996) *Small states and the security challenge in the new Europe*, London: Brassey's
- Berger, Thomas U. (1996) "Norms, identity and national security in Germany and Japan", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Bergesen, Helge og Willy Østereng (1989, 3.utg) *Internasjonal politikk*, Oslo: Aschehoug
- Bloom, William (1990) *Personal identity, national identity and international relations*, New York: Cambridge University Press
- Bohrnstedt, George W. and David Knoke (1994, 3rd ed.) *Statistics for social data analysis*, Itasca, Illinois: F.E. Peacock Publishers, Inc.
- Booth, Ken og Steve Smith eds. (2002) *International relations theory today*, Cambridge, UK: Polity Press

- Branner, Hans og Morten Kelstrup eds. (2000) *Denmarks policy towards Europe after 1945*, Odense, Danmark: Odense University Press
- Branner, Hans (2000) "The Danish foreign policy tradition and the european context" i Branner, Hans og Morten Kelstrup eds. (2000) *Denmarks policy towards Europe after 1945*, Odense, Danmark: Odense University Press
- Brundtland, Arne Olav (1985) "Nordiske aspekter ved norsk sikkerhetspolitikk" i Holst, Johan Jørgen og Daniel Heradstveit red.(1985) *Norsk utenrikspolitikk*, Oslo: TANO
- Brundtland, Arne Olav (1995) "Den norske sikkerhetspolitiske debatt: Fra strategisk trussel til uspesifisert risiko" i Neuman, Iver B. (1995) *Ny giv for nordisk samarbeid?*, Oslo: TANO
- Brundtland, Arne Olav red.(1998) *Finsk og norsk forsvar –Alltid for samme formål - alltid med ulik kurs?*, Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt
- Bull, Hedley (1977) *The anarchical society*, New York: Columbia University Press
- Burchill, Scott, Richard Devetak, Andrew Linklater, Matthew Paterson, Christian Reus-Smit og Jacqui True (2001, 2. utg.) *Theories of international relations*, New York: Palgrave
- Buzan, Barry (1991) *People, states and fear –An agenda for international security studies in the post-cold war era*, Harlow, Essex, UK: Pearson Education Limited
- Buzan, Barry (1993) "From international system to international society: Structural realism and regime theory meet the English school", *International Organization*, Volume 47, Issue 3 (Summer 1993), s. 327-352
- Buzan, Barry, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre, Elzbieta Tromer and Ole Wæver eds. (1990) *The European Security order recast –Scenarios for the post-cold war era*, London:Pinter Publishers
- Cortell, Andrew P. and James W. Davies jr. (1996) "How do international institutions matter? The domestic impact of international rules and norms", *International Studies Quarterly*, Volume 40, Issue 4 (des. 1996), s. 451-478
- Den norske Atlanterhavskomiteen (1999) *NATO 50 år –Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*, Oslo: Atlanterhavskomiteen
- Den norske Atlanterhavskomiteen (2000) *Nordisk sikkerhet –Militer balansen 1999-2001*, Oslo: Atlanterhavskomiteen
- Den norske Atlanterhavskomiteen (2001) *Nordisk sikkerhet –Militer balansen 2001-2002*, Oslo: Atlanterhavskomiteen
- Den norske Atlanterhavskomiteen (2002) *Nordisk sikkerhet –Militer balansen 2002-2003*, Oslo: Atlanterhavskomiteen

- Det kongelige utenriksdepartement (1992) *Nordiske lands utenriks- og sikkerhetspolitikk i et nytt Europa*, Oslo: Det Kgl. Utenriksdepartement
- Deutsch, Karl (1957) *Political community and the North Atlantic area*, Princeton, USA: Princeton University Press
- Doty, Roxanne Lynn (2000) "Desire all the way down", *Review of international studies*, Volume 26, s. 137-139
- Eknes, Åke ed.(1995) *The Nordic countries in the United Nations –Status and future perspectives*, København: Nordisk Råd
- Eyre, Dana P. and Mark C. Suchman (1996) "Status, Norms and the proliferation of Conventional weapons: An institutional approach", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Finnemore, Martha (1993) "International Organizations as teachers of norms: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization and Science policy", *International Organization*, Volume 47, Issue 4 (Autumn 1993), s. 565-597
- Finnemore, Martha (1996) "Constructing norms of humanitarian intervention", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Finnemore, Martha (1996) *National interests in international society*, Ithaca: Cornell University Press
- Florini, Ann (1996) "The evolution of international norms", *International Studies Quarterly*, Volume 40, Issue 3, Special Issue: Evolutionary paradigms in the social sciences (Sept. 1996), s. 363-389
- Furre, Berge (1993) *Norsk historie 1905-1990*, Oslo: Det norske samlaget
- Garbo, Gunnar (1995) *Kampen om FN*, Oslo: Universitetsforlaget
- Gärtner, Heinz, Adrian Hyde-Price and Erich Reiter eds.(2001) *Europe's new security challenges*, London: Lynne Rienner
- Goertz, Gary and Paul F. Diehl (1992) "Toward a theory of international norms: Some conceptual and measurement issues", *The journal of conflict resolution*, Volume 36, Issue 4 (Des. 1992), s. 634-664
- Gorbatsjov, Mikhail (1987) *Perestrojka*, Oslo: Hjemmets Bokforlag
- Granviken, Alf (1998) *Den historiske utviklingen av KSSE/OSSE*, FFI/Rapport –98/02520
- Granviken, Alf og Bjørn O. Knutsen (1998) *En analyse av NATOs nye militære kommandostruktur*, FFI/Rapport –98/04676
- Hagard, John HM (1987) *Nordic security*, New York: Institute for East-West Security Studies

- Hair, J.F., Anderson, R.E. & Tatham, R.L. (1989) "Chapter 6: Factor analysis", i Hair, J.F., Anderson, R.E. & Tatham, R.L. (1989, 2nd ed.) *Multivariate Data Analysis*, New York: MacMillian Publishing Company
- Hancock, M. Donald, David P. Conradt, B. Guy Peters, William Safran og Raphael Zariski (1998, 2, utg.) *Politics in western Europe*, London: Chatham House
- Hellebust, Anders red. (1991) *Etter den kalde krigen –Norge I en ny europeisk sikkerhetsordning*, Oslo: Aventura
- Hellevik, Ottar (1997, 5.utg.) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*, Oslo: Universitetsforlaget
- Herman, Robert G. (1996) "Identity, norms and national security: The Soviet foreign policy revolution and the end of the Cold War", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Hettne, Bjørn (1992) *Internationella relationer*, Lund: Studentlitteratur
- Holloway, Steven (1990) "Forty years of United Nations General Assembly Voting", *Canadian Journal of Political Science*, Volume 23, Issue 2 (Jun. 1990), s. 279-296
- Holst, Johan Jørgen og Daniel Heradstveit red.(1985) *Norsk utenrikspolitikk*, Oslo: TANO
- Holsti, K.J. (1995, 7.ed) *International Politics –A Framework for Analysis*, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall
- Iida, Keisuke (1988) "Third world solidarity: The group of 77 in the UN General Assembly", *International Organization*, Volume 42, Issue 2 (Spring 1988), s. 375-395
- Jacobsen, Kurt (1978) *The General Assembly of the United Nations –A quantitative analysis of conflict, inequality and relevance*, Oslo: Universitetsforlaget
- Jepperson, Ronald L. and Ann Swidler (1994) "What properties of culture should we measure?", *Poetics* 22 (1994), s. 359-371
- Jepperson, Ronald L., Alexander Wendt and Peter J. Katzenstein (1996) "Norms, identity and culture in national security", i Katzenstein, Peter J. ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Johansen, Jan Otto (1986) *Sovjetunionen og Norden – konfrontasjon eller naboskap?* Oslo: Cappelen
- Johnston, Alastair Iain (1996) "Cultural realism and strategy in Maoist China", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Katzenstein, Peter J. ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press

- Katzenstein, Peter J. (1996a) "Introduction: Alternative perspectives on national security", i
Katzenstein, Peter J. ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York:
Colombia University Press
- Katzenstein, Peter J. (1996b) "Conclusion: National security in a changing world", i
Katzenstein, Peter J. ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York:
Colombia University Press
- Katzenstein, Peter J., Robert O. Keohane and Stephen D. Krasner (1998) "*International
Organization and the study of world politics*", *International Organization*, Volume 52,
Issue 4 (Autumn 1998), s. 645-685
- Kekkonen, Uhro (1983) *Finland mellom øst og vest*, Oslo: Tiden Norsk Forlag
- Keohane, Robert O. (1984) *After hegemony: cooperation and discord in the world political
economy*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press
- Keohane, Robert O. (1989) *International institutions and state power: Essays in international
relations theory*, Boulder, Colorado: Westview Press
- Keohane; Robert O. (2000) "Ideas part-way down", *Review of international studies*, Volume
26, s. 125-130
- Kier, Elizabeth (1996) "Culture and French military doctrine before World War II", i
Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia
University Press
- King, Gary, Sidney Verba and Robert O. Keohane (1994) *Designing Social Inquiry –
Scientific inference in qualitative research*, Princeton, New Jersey: Princeton
University Press
- Kjølborg, Anders (1998) *Russisk utenriks- og sikkerhetspolitikk: Forutsigbarhet og betydning
for europeisk stabilitet*, FFI/Rapport –98/05744
- Kjølborg, Anders og Bernt Bull red. (1998) *Sikkerhetspolitisk tenkning i en ny tid – fra enhet
til mangfold*, Oslo: Europaprogrammet
- Klevberg, Håvard (1999) "Norsk sikkerhetspolitisk omprøving I fire trinn –om forholdet til
internasjonal fredsoperasjoner etter den kalde krigen", *Internasjonal politikk*, Nr. 4
(1999), s. 507-527
- Knudsen, Olav F. (1994) *Anarki og fellesskap –En innføring i studiet av internasjonal
politikk*, Oslo: TANO
- Knutsen, Bjørn O., Alf Granviken, Mats Ruge Holte, Anders Kjølborg og Finn Aagaard
(2000) *Europeisk sikkerhet i en foranderlig tid. En analyse av Norges utenriks- og
sikkerhetspolitiske handlingsrom*, FFI/Rapport –2000/00046

- Knutsen, Bjørn Olav (2000) "The Nordic dimension in the evolving European security structure and the role of Norway", *Occasional Papers*, 22, Paris: The Institute for security studies - Western European Union
- Knutsen, Torbjørn L., Gunnar Sørbo og Svein Gjerdaaker red.(1997, 2.utg.) *Norges utenrikspolitikk*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Kowert, Paul and Jeffrey Legro (1996) "Norms, identity and their limits: A theoretical reprise", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Krasner, Stephen D. (1984) "Approaches to the state: Alternative conceptions and historical dynamics", *Comparative politics*, Volume 16, Issue 2 (Jan. 1984), s. 223-246
- Krasner, Stephen D. (2000) "Wars, hotel fires, and plane crashes", *Review of international studies*, Volume 26, s. 131-136
- Krause, Keith R. ed. (1999) *Culture and Security –Multilateralism, Arms Control and Security Building*, London: Frank Cass Publishers
- Landqvist, Åke red.(1968) *Norden på världsarenaen*, Stockholm: LTs Förlag
- Landqvist, Åke (1968) "Norden I utenrikespolitikk perspektiv" i Landqvist, Åke red.(1968) *Norden på världsarenaen*, Stockholm: LTs Förlag
- Landqvist, Åke (1968) "Norden I Nationernas Förbund" i Landqvist, Åke red.(1968) *Norden på världsarenaen*, Stockholm: LTs Förlag
- Lidstrøm, Jan-Erik og Wiklund Claes (1968) "Norden I Förenta Nationernas generalförsamling" i Landqvist, Åke red.(1968) *Norden på världsarenaen*, Stockholm: LTs Förlag
- Lijphart, Arend (1963) "The analysis of bloc voting in the General Assembly: A critique and a proposal", *The American Political science Review*, Volume 57, Issue 4 (Dec. 1963), s. 902-917
- Lindberg, Steve (1994) *Hotbilder för Finland*, Åbo, Finland: Åbo Akademis förlag
- Loftsson, Elfar (1981) *Island i NATO –partierna och försvarsfrågan*, Göteborg: Författares Bokmaskin
- Lundestad, Geir (1991) *Øst, vest, nord, sør –Hovedlinjer i internasjonal politikk 1945 – 1990*, Oslo: Universitetsforlaget
- MacRae, Duncan jr. (1965) "A method for identifying issues and factions from legislative votes", *The American Political science Review*, Volume 59, Issue 4 (Dec. 1965), s. 909-926

- Marshall, Cathrine and Gretchen B. Rossman (1999, 3rd. ed.) *Designing qualitative research*, London: SAGE Publications
- Maslow, Abraham H. (1954) *Motivation and personality*, New York: Harper & Row
- McSweeney, Bill (1999) *Security, Identity and Interests –A Sociology of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press
- Meisler, Stanley (1995) *United Nations – The first fifty years*, New York: Atlantic Monthly Press
- NATO (1999a) *NATO Handbook*, Brussel: NATO – Office of Information and Press
- NATO (1999b) *NATO Handbook – Documentation*, Brussel: NATO – Office of Information and Press
- Neuman, Iver B. red.(1995) *Ny giv for nordisk samarbeid?*, Oslo: TANO
- Neuman, Iver B. og Ståle Ulriksen (1997) "Norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk" i Knutsen, Torbjørn L., Gunnar Sørbo og Svein Gjerdåker red.(1997, 2.utg.) *Norges utenrikspolitikk*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Newcombe, Hanna, Michael Ross and Alan G. Newcombe (1970) "United Nations voting patterns", *International Organization*, Volume 24, Issue 1 (Winter 1970), s. 100-121
- Nyhamar, Tore (1998) *Internasjonale institusjoner og amerikansk sikkerhetspolitikk overfor Europa*, FFI/Rapport –98/03040 Brussel
- OSSE (2000) *OSCE Handbook*, Wien: Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa.
- Peretz, Don og Gideon Doron (1997, 3. ed.) *The Government and Politics of Israel*, Boulder, USA: Westview Press
- Price, Richard and Nina Tannenwald (1996) "Norms and deterrence: The nuclear and chemical weapons taboo", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Ragin, Charles (1987) *The Comparative method –Moving beyond qualitative and quantitative strategies*, Berkeley: University of California Press
- Raunio, Ari (1998) "Finlands försvarspolitik under det kalla kriget" i Brundtland, Arne Olav red.(1998) *Finsk og norsk forsvar –Alltid for samme formål - alltid med ulik kurs?*, Oslo: Norsk Utenrikspolitisk Institutt
- Rieselbach, Leroy N. (1960) "Quantitative techniques for studying voting behavior in the UN General Assembly", *International Organization*, Volume 14, Issue 2 (Spring 1960), s. 291-306
- Riggs, Robert E. og Jack C. Plano (1994) *The United Nations – International Organization and World Politics*, New York: Harcourt Brace & Company

- Risse-Kappen, Thomas (1996) "Collective identity in a democratic community: The case of NATO", i Katzenstein, Peter ed. (1996) *The Culture of National Security*, New York: Colombia University Press
- Ruggie, John G. (1998) "What makes the world hang together?", *International Organization*, Volume 52, Issue 4 (Autumn 1998), s. 855-885
- Rummel, R.J. (1967) "Understanding Factor Analysis", *The journal of conflict resolution*, Volume 11, Issue 4 (Des, 1967), s.444-480
- Russett, Bruce M. (1966) "Discovering voting groups in the United Nations", *The American Political science Review*, Volume 60, Issue 2 (Jun. 1966), s. 327-339
- Sæter, Martin (1999) *Europeiseringen av sikkerhetspolitikken: NATO og OSSE i EU-prosessens gravitasjonsfelt*, FFI/Rapport –99/04175
- Schou, August and Arne O. Brundtland (1971) *Small states in international relations*, Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB
- Skogmo, Bjørn (1985) "Norge på verdensarenaen" i Holst, Johan Jørgen og Daniel Heradstveit red.(1985) *Norsk utenrikspolitikk*, Oslo: TANO
- Smith, Steve (2000) "Wendt's world", *Review of international studies*, Volume 26, s. 151-163
- Stinchcombe, Arthur L. (1968) *Constructing social theories*, New York: Harcourt, Brace and World
- Sundelius, Bengt (1995) "Sveriges säkerhet i sekelskiftets Europa" i Neuman, Iver B. (1995) *Ny giv for nordisk samarbeid?*, Oslo: TANO
- Taylor, William J. jr. and Paul M. Cole (1985) *Nordic defence: Comparative decision making*, Lexington, Mass.: Lexington Books
- Thucydides (1972) *History of the Peloponnesian war*, Harmondsworth: Penguin Books
- Tiilikainen, Teija (1998) *Europe and Finland –Defining the political identity of Finland in Western Europe*, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Tunander, Ola (1997) "Norge og Norden" i Knutsen, Torbjørn L., Gunnar Sørbo og Svein Gjerdaaker red.(1997, 2.utg.) *Norges utenrikspolitikk*, Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Törnudd, Klaus (1993) *Den nya politiken*, Helsinki, Finland:Hangö
- United Nations (1992) *Basic facts about the United Nations*, New York: United Nations
- Urwin, Derek (1995, 2. utg.) *The community of Europe: A history of European integration since 1945*, New York: Longman
- Waltz, Kenneth N. (1979) *Theory of international politics*, New York: McGraw-Hill

- Weiss, Thomas G., David P. Forsythe og Roger A. Coate (2001, 3. ed.) *The United Nations and changing world politics*, Boulder, USA: Westview Press
- Wendt, Alexander (1992) "Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics", *International Organization*, Volume 46, Issue 2 (Spring 1992) s. 391-425
- Wendt, Alexander (1994) "Collective identity formation and the international state", *The American Political Science Review*, Volume 88, Issue 2 (June 1994), s. 384-396
- Wendt, Alexander (1995) "Constructing international politics", *International Security*, Volume 20, Issue 1 (Summer 1995), s. 71-81
- Wendt, Alexander (1998) "On constitution and causation in international relations", *Review of international studies*, Volume 24, Special issue, s. 101-117
- Wendt, Alexander (1999) *Social theory of international politics*, New York: Cambridge University Press
- Wendt, Alexander (2000) "On the via Media: a response to the critics", *Review of international studies*, Volume 26, s. 165-180

Appendiks

Appendiks 1 – Faktorl sning per periode

Sesjon 41-43 Total forklart varians

Total forklart varians	Opprinnelig Eigenvalues			Ekstrahert kvadratsums ladning			Rotert kvadratsums ladning		
	% av	Kumu-		% av	Kumu-		% av	Kumu-	
Komponent	Total variansen	lativ %		Total variansen	lativ %		Total variansen	lativ %	
1	167,28	55,21	55,21	167,28	55,21	55,21	129,48	42,73	42,73
2	20,30	6,70	61,91	20,30	6,70	61,91	39,92	13,17	55,91
3	14,66	4,84	66,74	14,66	4,84	66,74	21,54	7,11	63,02
4	11,24	3,71	70,45	11,24	3,71	70,45	18,41	6,08	69,09
5	7,11	2,35	72,80	7,11	2,35	72,80	11,22	3,70	72,80
6	4,92	1,63	74,42						
7	4,44	1,46	75,89						
8	3,99	1,32	77,20						
9	3,44	1,13	78,34						
10	3,21	1,06	79,39						
11	2,98	0,98	80,38						
12	2,96	0,98	81,35						
13	2,62	0,86	82,22						
14	2,46	0,81	83,03						
15	2,09	0,69	83,72						
16	1,97	0,65	84,37						
17	1,89	0,62	84,99						
18	1,69	0,56	85,55						
19	1,65	0,54	86,09						
20	1,64	0,54	86,64						
21	1,58	0,52	87,16						
22	1,42	0,47	87,63						
23	1,37	0,45	88,08						
24	1,27	0,42	88,50						
25	1,22	0,40	88,90						
26	1,19	0,39	89,29						
27	1,15	0,38	89,67						
28	1,10	0,36	90,04						
29	1,08	0,36	90,39						
30	1,04	0,34	90,74						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a Only cases for which Un-member between 1986 (41) and 1988 (43) = 1 are used in the analysis phase.

Sesjon 44-46 Total forklart varians

Total forklart varians		Opprinnelig Eigenvalues			Ekstrahert kvadratsums ladning			Rotert kvadratsums ladning		
		% av	Kumu-		% av	Kumu-		% av	Kumu-	
Komponent		Total variansen	lativ %	Total	Total variansen	lativ %	Total	Total variansen	lativ %	Total
1	98,96	62,64	62,64	98,96	62,64	62,64	52,83	33,43	33,43	
2	8,53	5,40	68,04	8,53	5,40	68,04	33,37	21,12	54,55	
3	6,26	3,96	72,00	6,26	3,96	72,00	26,57	16,82	71,37	
4	5,26	3,33	75,33	5,26	3,33	75,33	6,24	3,95	75,33	
5	4,10	2,60	77,92							
6	2,65	1,68	79,60							
7	2,21	1,40	81,00							
8	1,86	1,17	82,18							
9	1,82	1,15	83,33							
10	1,69	1,07	84,40							
11	1,49	0,94	85,34							
12	1,33	0,84	86,18							
13	1,25	0,79	86,97							
14	1,18	0,75	87,72							
15	1,11	0,70	88,42							
16	1,09	0,69	89,12							

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a Only cases for which Un-member between 1989 (44) and 1991 (46) = 1 are used in the analysis phase.

Sesjon 47-49 Total forklart varians

Total forklart varians	Opprinnelig Eigenvalues			Ekstrahert kvadratsums ladning			Rotert kvadratsums ladning		
	% av		Kumu-	% av		Kumu-	% av		Kumu-
	Komponent	Total	variansen lativ %	Total	variansen lativ %	Total	variansen lativ %	Total	variansen lativ %
1	64,88	48,42	48,42	64,88	48,42	48,42	53,72	40,09	40,09
2	9,29	6,94	55,35	9,29	6,94	55,35	15,86	11,83	51,92
3	7,14	5,33	60,68	7,14	5,33	60,68	11,74	8,76	60,68
4	4,40	3,28	63,97						
5	3,24	2,42	66,39						
6	2,99	2,23	68,62						
7	2,73	2,04	70,66						
8	2,43	1,81	72,47						
9	1,82	1,36	73,83						
10	1,59	1,19	75,01						
11	1,44	1,08	76,09						
12	1,35	1,01	77,10						
13	1,30	0,97	78,06						
14	1,25	0,93	78,99						
15	1,15	0,86	79,85						
16	1,12	0,84	80,69						
17	1,11	0,82	81,51						
18	1,02	0,76	82,27						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a Only cases for which Un-member between 1992 (47) and 1994 (49) = 1 are used in the analysis phase.

Sesjon 50-52 Total forklart varians

Total forklart varians	Opprinnelig Eigenvalues			Ekstrahert kvadratsums ladning			Rotert kvadratsums ladning		
	% av	Kumu-		% av	Kumu-		% av	Kumu-	
Komponent	Total	variansen	lativ %	Total	variansen	lativ %	Total	variansen	lativ %
1	60,60	42,68	42,68	60,60	42,68	42,68	51,10	35,98	35,98
2	13,08	9,21	51,89	13,08	9,21	51,89	16,29	11,47	47,46
3	9,53	6,71	58,60	9,53	6,71	58,60	15,83	11,15	58,60
4	4,76	3,35	61,95						
5	3,84	2,70	64,66						
6	3,25	2,29	66,95						
7	2,64	1,86	68,81						
8	2,41	1,70	70,51						
9	2,07	1,46	71,97						
10	1,74	1,23	73,20						
11	1,63	1,15	74,35						
12	1,60	1,13	75,47						
13	1,51	1,07	76,54						
14	1,43	1,01	77,55						
15	1,31	0,92	78,47						
16	1,28	0,90	79,37						
17	1,21	0,85	80,22						
18	1,16	0,82	81,04						
19	1,02	0,72	81,75						
20	1,00	0,71	82,46						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a Only cases for which Un-member between 1995 (50) and 1997 (52) = 1 are used in the analysis phase.

Sesjon 53-56 Total forklart varians

Total forklart varians Komponent	Opprinnelig Eigenvalues			Ekstrahert kvadratsums ladning			Rotert kvadratsums ladning		
	Total	% av variansen	Kumu- lativ %	Total	% av variansen	Kumu- lativ %	Total	% av variansen	Kumu- lativ %
1	74,96	52,05	52,05	74,96	52,05	52,05	64,53	44,82	44,82
2	12,29	8,53	60,59	12,29	8,53	60,59	16,16	11,22	56,04
3	8,40	5,83	66,42	8,40	5,83	66,42	14,95	10,38	66,42
4	4,25	2,95	69,37						
5	3,52	2,45	71,82						
6	3,21	2,23	74,05						
7	2,04	1,42	75,46						
8	1,94	1,35	76,81						
9	1,69	1,17	77,98						
10	1,55	1,08	79,06						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a Only cases for which Un-member between 1998 (53) and 2001 (56) = 1 are used in the analysis phase.

Appendiks 2 – Ladningsmatrise per periode

Faktor 1 Rettighetsdimensjon (Sesjon 41-43)

Res.nr.	Menneskerettigheter	1
42/100	HUMAN RIGHTS AND SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS	0,96
43/110	HUMAN RIGHTS AND SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS	0,96
41/115	HUMAN RIGHTS AND SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS	0,96
43/124	THE IMPACT OF PROPERTY ON THE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,95
42/115	THE IMPACT OF PROPERTY ON THE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,95
43/57F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,95
42/69F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,94
43/195	INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR THE ERADICATION OF POVERTY IN DEVELOPING COUNTRIES	0,93
41/35E	STATUTE OF THE INTERNATIONAL CONVENTION AGAINST APARTHEID IN SPORTS	0,92
41/69F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,92
41/131	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,91
43/50H	DISSEMINATION OF INFORMATION AGAINST POLICIES OF APARTHEID OR THE REGIME OF RACIST SOUTH AFRICA	0,91
42/145	IMPROVEMENT OF SOCIAL LIFE	0,90
43/156	IMPROVEMENT OF SOCIAL LIFE	0,90
41/117	INDIVISIBILITY AND INTERDEPENDENCE OF ECONOMIC, SOCIAL, CULTURAL, CIVIL AND POLITICAL RIGHTS	0,90
43/50A	INTERNATIONAL SOLIDARITY WITH THE LIBERATION STRUGGLE IN SOUTH AFRICA	0,89
43/97	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,88
41/35B	COMPREHENSIVE AND MANDATORY SANCTIONS AGAINST THE RACIST REGIME OF SOUTH AFRICA	0,88
43/178	ASSISTANCE TO THE PALESTINIAN PEOPLE	0,87
42/119	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,87
41/143	SUB-COMMISSION ON PREVENTION OF DISCRIMINATION AND PROTECTION OF MINORITIES	0,87
43/126	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,87
42/56	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,87
42/99	HUMAN RIGHTS AND USE OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS	0,86
41/113	HUMAN RIGHTS AND USE OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS	0,86

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

43/125	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,86
41/133	RIGHT TO DEVELOPMENT	0,85
41/103	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,84
41/35A	SITUATION IN SOUTH AFRICA AND ASSISTANCE TO THE LIBERATION MOVEMENTS	0,84
42/23A	INTERNATIONAL SOLIDARITY WITH THE LIBERATION STRUGGLE IN SOUTH AFRICA	0,84
42/23B	APARTHEID - APPLICATION OF CO-ORDINATED AND STRICTLY MONITORED MEASURES AGAINST SOUTH AFRICA	0,84
43/113	INDIVISIBILITY AND INTERDEPENDENCE OF ECONOMIC, SOCIAL, CULTURAL, CIVIL AND POLITICAL RIGHTS	0,83
42/23C	COMPREHENSIVE AND MANDATORY SANCTIONS AGAINST THE RACIST REGIME OF SOUTH AFRICA	0,83
43/92	ADVERSE CONSEQUENCES FOR THE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS OF POLITICAL, MILITARY, ECONOMIC AND OTHER FORMS OF ASSISTANCE GIVEN TO THE RACIST AND COLONIALIST REGIME OF SOUTH AFRICA	0,83
43/50E	RELATIONS BETWEEN SOUTH AFRICA AND ISRAEL	0,81
43/50C	MANDATORY SANCTIONS AGAINST THE RACIST REGIME OF SOUTH AFRICA	0,81
41/95	ADVERSE CONSEQUENCES FOR THE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS OF POLITICAL, MILITARY, ECONOMIC AND OTHER FORMS OF ASSISTANCE GIVEN TO THE RACIST AND COLONIALIST REGIME OF SOUTH AFRICA	0,79
43/50B	MILITARY AND OTHER COLLABORATION WITH SOUTH AFRICA	0,79
43/57H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEE PROPERTIES	0,74
43/54A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,74
43/57G	RETURN OF POPULATION AND REFUGEES DISPLACED SINCE 1967	0,74
42/23D	RELATIONS BETWEEN ISRAEL AND SOUTH AFRICA	0,72
43/54B	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,70
41/162A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,70
42/209B	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,70
41/63A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,69
42/69H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEE PROPERTIES	0,69
41/35C	RELATIONS BETWEEN ISRAEL AND SOUTH AFRICA	0,69
42/209C	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,69
42/160A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,68
42/69G	PERSONS DISPLACED AS A RESULT OF THE JUNE 1967 AND SUBSEQUENT HOSTILITIES	0,67
41/69H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES PROPERTIES	0,66
41/69G	PERSONS DISPLACED AS A RESULT OF THE JUNE 1967 AND SUBSEQUENT HOSTILITIES	0,66
42/69I	PROTECTION OF PALESTINE REFUGEES	0,66
41/69I	PROTECTION OF PALESTINE REFUGEES	0,62

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

41/162B	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,62
43/58A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,62
41/63D	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,60
43/50D	MONITORING OF MEASURES AGAINST RACIST SOUTH AFRICA	0,59
41/38	ATTACKS - DECLARATION OF THE ASSEMBLY OF HEADS OF STATE AND GOVERNMENT OF THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY ON THE AERIAL AND NAVAL MILITARY ATTACK AGAINST THE SOCIALIST PEOPLE'S LIBYAN ARAB JAMAHIRIYA BY THE PRESENT UNITED STATES ADMINISTRATION IN APRIL	0,58
42/66D	QUESTION OF PALESTINE	0,57
42/209A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,55
42/134	NEED TO ENHANCE INTERNATIONAL CO-OPERATION IN THE FIELD OF THE PROTECTION OF AND ASSISTANCE FOR THE FAMILY	0,55
42/23E	PROGRAMME OF WORK OF THE SPECIAL COMMITTEE AGAINST APARTHEID	0,54
42/160D	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,52
41/35F	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,50
43/50F	PROGRAMME OF WORK OF THE SPECIAL COMMITTEE AGAINST APARTHEID	0,50

Retten til selvbestemmelse

41/73	PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF THE PRINCIPLES AND NORMS OF INTERNATIONAL LAW RELATING TO THE NEW INTERNATIONAL ECONOMIC ORDER	0,97
43/26A	THE SITUATION IN NAMIBIA	0,96
42/149	PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF THE PRINCIPLES AND NORMS OF INTERNATIONAL LAW RELATING TO THE NEW INTERNATIONAL ECONOMIC ORDER	0,96
42/173	ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,94
42/14A	SITUATION IN NAMIBIA RESULTING FROM THE ILLEGAL OCCUPATION OF THE TERRITORY BY SOUTH AFRICA	0,94
42/14B	IMPLEMENTATION OF SECURITY COUNCIL RESOLUTION 435 (1978)	0,94
42/14D	DISSEMINATION OF INFORMATION AND MOBILIZATION OF INTERNATIONAL PUBLIC OPINION IN SUPPORT OF THE IMMEDIATE INDEPENDENCE OF NAMIBIA	0,93
41/39B	NAMIBIA : IMPLEMENTATION OF SECURITY COUNCIL RESOLUTION 435 (1978)	0,93
43/187	INTERNATIONAL CONFERENCE ON MONEY AND FINANCE	0,92
41/165	ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,92
43/26D	QUESTION OF NAMIBIA: DISSEMINATION OF INFORMATION ON NAMIBIA	0,91
41/39A	SITUATION IN NAMIBIA RESULTING FROM THE ILLEGAL OCCUPATION OF THE TERRITORY BY SOUTH AFRICA	0,90

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

42/95	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS : RESOLUTION / ADOPTED BY THE GE	0,90
43/47	INTERNATIONAL DECADE FOR THE ERADICATION OF COLONIALISM	0,87
43/106	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS : RESOLUTION / ADOPTED BY THE GE	0,86
41/101	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS : RESOLUTION / ADOPTED BY THE GE	0,86
43/175B	QUESTION OF PALESTINE	0,85
42/102	INDIVISIBILITY AND INTERDEPENDENCE OF ECONOMIC, SOCIAL, CULTURAL, CIVIL AND POLITICAL RIGHTS	0,85
41/43B	QUESTION OF PALESTINE	0,85
42/66B	QUESTION OF PALESTINE	0,84
41/30	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,83
42/75	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,82
42/96	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,82
41/180	NET TRANSFER OF RESOURCES FROM DEVELOPING TO DEVELOPED COUNTRIES	0,81
43/175A	QUESTION OF PALESTINE	0,81
43/107	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,81
41/43A	QUESTION OF PALESTINE	0,81
41/71	OBSERVER STATUS OF NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS RECOGNIZED BY THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY AND/OR BY THE LEAGUE OF ARAB STATES	0,80
43/29	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN NAMIBIA AND IN ALL OTHER TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO	0,80
42/74	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN NAMIBIA AND IN ALL OTHER TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO	0,80
42/66A	QUESTION OF PALESTINE	0,80
42/17	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,79
43/160B	OBSERVER STATUS OF NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS RECOGNIZED BY THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY AND/OR BY THE LEAGUE OF ARAB STATES	0,79
43/160A	OBSERVER STATUS OF NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS RECOGNIZED BY THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY AND/OR BY THE LEAGUE OF ARAB STATES	0,75

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

41/102	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,75
43/30	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,74
43/175C	QUESTION OF PALESTINE	0,74
42/35	PROHIBITION OF THE DEVELOPMENT AND MANUFACTURE OF NEW TYPES OF WEAPONS OF MASS DESTRUCTION AND NEW SYSTEMS OF SUCH WEAPONS	0,73
41/14	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN NAMIBIA AND IN ALL OTHER TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO	0,73
42/66C	QUESTION OF PALESTINE	0,70
43/14	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,69
42/7	RETURN OR RESTITUTION OF CULTURAL PROPERTY TO THE COUNTRIES OF ORIGIN	0,69
41/15	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,68
41/43C	QUESTION OF PALESTINE	0,68
43/177	QUESTION OF PALESTINE	0,66
41/43D	QUESTION OF PALESTINE	0,59
42/50	NATIONAL EXPERIENCE IN ACHIEVING FAR-REACHING SOCIAL AND ECONOMIC CHANGES FOR THE PURPOSE OF SOCIAL PROGRESS	0,57
43/26B	IMPLEMENTATION OF SECURITY COUNCIL RESOLUTION 435 (1978)	0,56
41/41B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,50

Retten til sikkerhet

43/87	TENTH ANNIVERSARY OF THE ADOPTION OF THE DECLARATION ON THE PREPARATION OF SOCIETIES FOR LIFE IN PEACE	0,96
42/91	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE PREPARATION OF SOCIETIES FOR LIFE IN PEACE	0,96
43/162	PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF THE PRINCIPLES AND NORMS OF INTERNATIONAL LAW RELATING TO THE NEW INTERNATIONAL ECONOMIC ORDER	0,96
42/158	DEVELOPMENT AND STRENGTHENING OF GOOD-NEIGHBOURLINESS BETWEEN STATES	0,95
42/92	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE STRENGTHENING OF INTERNATIONAL SECURITY	0,93
43/76A	DISARMAMENT AND INTERNATIONAL SECURITY	0,92
42/39A	CONCLUSION - CONCLUDING DOCUMENT OF THE TWELFTH SPECIAL SESSION OF THE GENERAL ASSEMBLY	0,92
43/86	NEED FOR A RESULT-ORIENTED POLITICAL DIALOGUE TO IMPROVE THE INTERNATIONAL SITUATION	0,91
41/90	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE STRENGTHENING OF INTERNATIONAL SECURITY	0,91
41/184	REPORT OF THE SECRETARY-GENERAL IN IMPLEMENTATION OF GENERAL ASSEMBLY	0,91

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

	RESOLUTION 40/173	
43/88	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE STRENGTHENING OF INTERNATIONAL SECURITY	0,90
43/63B	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,90
41/86K	INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR DISARMAMENT	0,89
41/86D	DISARMAMENT WEEK	0,87
42/42E	INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR DISARMAMENT	0,87
41/46B	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,86
42/26B	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,86
43/22	RIGHT OF PEOPLES TO PEACE	0,86
42/39C	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,85
41/60F	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,85
43/76E	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,85
42/150	PEACEFUL SETTLEMENT OF DISPUTES BETWEEN STATES	0,85
43/68	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS ON THE STRENGTHENING OF THE SECURITY OF NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,84
43/60A	QUESTIONS RELATING TO INFORMATION	0,83
43/78B	PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,83
41/59D	DISARMAMENT - CONTRIBUTION OF THE SPECIALIZED AGENCIES AND OTHER ORGANIZATIONS AND PROGRAMMES OF THE UNITED NATIONS SYSTEM TO THE CAUSE OF ARMS LIMITATION AND DISARMAMENT	0,83
42/38J	IMPLEMENTATION OF GENERAL ASSEMBLY RESOLUTIONS IN FIELD OF DISARMAMENT	0,82
41/68E	QUESTIONS RELATING TO INFORMATION	0,82
42/31	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS ON THE STRENGTHENING OF THE SECURITY OF NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,82
42/42H	DISARMAMENT WEEK	0,81
42/165	INTERNATIONAL ECONOMIC SECURITY	0,81
42/42A	NON-USE OF NUCLEAR WEAPONS AND PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,81
41/86F	CESSATION OF THE NUCLEAR-ARMS RACE AND NUCLEAR DISARMAMENT	0,80
43/75H	IMPLEMENTATION OF RESOLUTIONS IN FIELD OF DISARMAMENT	0,80
43/163	PEACEFUL SETTLEMENT OF DISPUTES BETWEEN STATES	0,79
41/51	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS ON THE STRENGTHENING OF THE SECURITY OF NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,79
42/42C	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE AND NUCLEAR DISARMAMENT	0,79
41/91	NEED FOR RESULT-ORIENTED POLITICAL DIALOGUE TO IMPROVE THE INTERNATIONAL SITUATION	0,78
43/171B	GOOD NEIGHBOURLINESS BETWEEN STATES	0,78
41/10	RIGHT OF PEOPLES TO PEACE	0,76
41/86B	NON-USE OF NUCLEAR WEAPONS AND PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,76

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

43/75J	STOCKPILING AND USE OF RADIOLOGICAL WEAPONS	0,75
41/86M	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,74
41/56	PROHIBITION OF THE DEVELOPMENT AND MANUFACTURE OF NEW TYPES OF WEAPONS OF MASS DESTRUCTION AND NEW SYSTEMS OF SUCH WEAPONS	0,74
43/78E	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE	0,74
42/42L	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,74
42/151	DRAFT CODE OF CRIMES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,73
41/86O	IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS OF THE TENTH SPECIAL SESSION	0,72
42/38F	PROHIBITION OF THE DEVELOPMENT, PRODUCTION, STOCKPILING AND USE OF RADIOLOGICAL WEAPONS	0,72
43/164	DRAFT CODE OF CRIMES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,70
42/42D	PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,69
41/209E	NEWS SERVICE OF DEPARTMENT OF POLITICAL AND SECURITY COUNCIL AFFAIRS	0,69
43/77A	SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY	0,69
43/78F	PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,69
43/78M	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,69
41/86G	PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,69
41/54	IMPLEMENTATION OF GENERAL ASSEMBLY RESOLUTION 40/88 ON THE IMMEDIATE CESSATION AND PROHIBITION OF NUCLEAR-WEAPON TESTS	0,69
42/162A	QUESTIONS RELATING TO INFORMATION	0,69
41/60A	WORLD DISARMAMENT CAMPAIGN: ACTIONS AND ACTIVITIES	0,68
41/58B	PROHIBITION OF CHEMICAL AND BACTERIOLOGICAL WEAPONS	0,65
41/60E	FREEZE ON NUCLEAR WEAPONS	0,64
43/222B	STATUS OF COMMITTEE ON CONFERENCES	0,64
41/59I	PROHIBITION OF THE DEVELOPMENT, PRODUCTION, STOCKPILING AND USE OF RADIOLOGICAL WEAPONS	0,63
43/60B	QUESTIONS RELATING TO INFORMATION	0,63
42/162B	QUESTIONS RELATING TO INFORMATION	0,63
42/42M	IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS OF THE TENTH SPECIAL SESSION	0,63
43/75T	DUMPING OF RADIOACTIVE WASTES	0,62
41/60I	IMPLEMENTATION OF GENERAL ASSEMBLY RESOLUTION 40/151C ON A NUCLEAR ARMS FREEZE	0,61
42/39B	FREEZE ON NUCLEAR WEAPONS	0,61
42/34B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON DENUCLEARIZATION OF AFRICA : NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,60
41/86N	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,60
42/39H	IMPLEMENTATION OF RESOLUTION 41/60I ON NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,59
43/76B	NUCLEAR ARMS FREEZE	0,59
41/46A	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,58

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

43/71B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON DENUCLEARIZATION OF AFRICA : NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,57
43/80	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,57
41/86J	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS ADOPTED BY THE GENERAL ASSEMBLY AT ITS TENTH SPECIAL SESSION	0,56
41/55B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON DENUCLEARIZATION OF AFRICA : NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,56
43/78C	INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR DISARMAMENT	0,55
43/75A	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,54
43/63A	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,54
41/75	DRAFT CODE OF OFFENCES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,53
42/26A	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,53
42/44	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,53
42/39G	WORLD DISARMAMENT CAMPAIGN	0,53
42/38D	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,52
42/42B	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS ADOPTED BY THE GENERAL ASSEMBLY AT ITS TENTH SPECIAL SESSION	0,52
41/86I	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS ADOPTED BY THE GENERAL ASSEMBLY AT ITS TENTH SPECIAL SESSION	0,51
41/92	ESTABLISHMENT OF A COMPREHENSIVE SYSTEM OF INTERNATIONAL PEACE AND SECURITY	0,50
41/92	ESTABLISHMENT OF A COMPREHENSIVE SYSTEM OF INTERNATIONAL PEACE AND SECURITY	0,50

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a **Rotation converged in 8 iterations.**

b **Only cases for which Un-member between 1986 (41) and 1988 (43) = 1 are used in the analysis phase.**

Faktor 2 Nedrustningsdimensjon (Sesjon 41-43)

Res.nr.		2,00
41/86H	ABC - CLIMATIC EFFECTS OF NUCLEAR WAR, INCLUDING NUCLEAR WINTER	0,78
41/75	DRAFT CODE OF OFFENCES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,77
43/75N	COMPREHENSIVE UNITED NATIONS STUDY ON NUCLEAR WEAPONS	0,76
43/78J	ECONOMIC AND SOCIAL CONSEQUENCES OF ARMAMENTS RACE	0,76
43/50F	PROGRAMME OF WORK OF THE SPECIAL COMMITTEE AGAINST APARTHEID	0,76
41/42	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,75
42/23E	PROGRAMME OF WORK OF THE SPECIAL COMMITTEE AGAINST APARTHEID	0,75
41/41B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,74
42/26A	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,74
43/75A	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,73

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

42/39H	IMPLEMENTATION OF RESOLUTION 41/60I ON NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,73
41/35D	PROGRAMME OF WORK OF THE SPECIAL COMMITTEE AGAINST APARTHEID	0,72
43/78C	INTERNATIONAL CO-OPERATION FOR DISARMAMENT	0,72
42/39B	FREEZE ON NUCLEAR WEAPONS	0,72
42/39G	WORLD DISARMAMENT CAMPAIGN	0,72
41/46A	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,71
42/38D	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,71
42/42M	IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS OF THE TENTH SPECIAL SESSION	0,71
41/60I	IMPLEMENTATION OF GENERAL ASSEMBLY RESOLUTION 40/151C ON A NUCLEAR ARMS FREEZE	0,70
43/45	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,70
41/60E	FREEZE ON NUCLEAR WEAPONS	0,70
42/71	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,70
43/76B	NUCLEAR ARMS FREEZE	0,69
43/63A	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,68
43/26B	IMPLEMENTATION OF SECURITY COUNCIL RESOLUTION 435 (1978)	0,68
43/75T	DUMPING OF RADIOACTIVE WASTES	0,68
41/86I	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS ADOPTED BY THE GENERAL ASSEMBLY AT ITS TENTH SPECIAL SESSION	0,68
43/71B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON DENUCLEARIZATION OF AFRICA : NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,67
42/23F	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,64
41/86G	PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,63
42/42D	PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,63
43/78M	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,63
43/78F	PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,63
41/35F	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,63
41/86N	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,63
42/34B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON DENUCLEARIZATION OF AFRICA : NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,62
41/55B	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON DENUCLEARIZATION OF AFRICA : NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,62
43/50J	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,61
41/86O	IMPLEMENTATION OF THE RECOMMENDATIONS AND DECISIONS OF THE TENTH SPECIAL SESSION	0,60
42/162A	QUESTIONS RELATING TO INFORMATION	0,59
43/78E	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE	0,57
43/77A	SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY	0,56

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

42/42L	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,55
43/164	DRAFT CODE OF CRIMES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,55
42/151	DRAFT CODE OF CRIMES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,55
43/185	TRADE EMBARGO AGAINST NICARAGUA	0,55
43/50D	MONITORING OF MEASURES AGAINST RACIST SOUTH AFRICA	0,55
41/164	TRADE EMBARGO AGAINST NICARAGUA	0,55
42/176	TRADE EMBARGO AGAINST NICARAGUA	0,54
41/86M	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,54
43/222B	STATUS OF COMMITTEE ON CONFERENCES	0,54
43/11	JUDGMENT OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE OF 27 JUNE 1986 CONCERNING MILITARY AND PARAMILITARY ACTIVITIES IN AND AGAINST NICARAGUA : NEED FOR IMMEDIATE COMPLIANCE	0,53
42/35	PROHIBITION OF THE DEVELOPMENT AND MANUFACTURE OF NEW TYPES OF WEAPONS OF MASS DESTRUCTION AND NEW SYSTEMS OF SUCH WEAPONS	0,52
41/209E	NEWS SERVICE OF DEPARTMENT OF POLITICAL AND SECURITY COUNCIL AFFAIRS	0,52
42/42C	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE AND NUCLEAR DISARMAMENT	0,50
42/18	JUDGMENT OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE OF 27 JUNE 1986 CONCERNING MILITARY AND PARAMILITARY ACTIVITIES IN AND AGAINST NICARAGUA : NEED FOR IMMEDIATE COMPLIANCE	0,50

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a **Rotation converged in 8 iterations.**

b **Only cases for which Un-member between 1986 (41) and 1988 (43) = 1 are used in the analysis phase.**

Faktor 3 Midtøstendimensjon (Sesjon 41-43)

Res.nr.		3,00
41/63F	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,83
41/162C	A/RES/41/162	0,81
42/160F	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,81
42/209D	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,79
42/160G	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,79
42/69J	PALESTINE REFUGEES IN THE WEST BANK	0,78
43/54C	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,75
43/21	THE UPRISING (INTIFADAH) OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,70
42/160D	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,68
41/63G	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,67

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

41/63D	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,64
42/160E	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,63
41/63E	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,63
41/12	ISRAEL - ARMED ISRAELI AGGRESSION AGAINST THE IRAQI NUCLEAR INSTALLATIONS AND ITS GRAVE CONSEQUENCES FOR THE ESTABLISHED INTERNATIONAL SYSTEM CONCERNING THE PEACEFUL USES OF NUCLEAR ENERGY, THE NON-PROLIFERATION OF NUCLEAR WEAPONS AND INTERNATIONAL PEACE	0,58
41/93	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,57
42/69G	PERSONS DISPLACED AS A RESULT OF THE JUNE 1967 AND SUBSEQUENT HOSTILITIES	0,56
42/69H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEE PROPERTIES	0,56
41/69G	PERSONS DISPLACED AS A RESULT OF THE JUNE 1967 AND SUBSEQUENT HOSTILITIES	0,55
42/44	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,55
43/58A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,54
41/69H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES PROPERTIES	0,53
43/57H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEE PROPERTIES	0,51
42/160A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,51
43/80	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,50
41/63A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE POPULATION OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,50

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 8 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1986 (41) and 1988 (43) = 1 are used in the analysis phase.*

Faktor 1 Rettighetsdimensjon (Sesjon 44-46)

Res.nr.	Menneskerettigheter	1,00
44/130	INDIVISIBILITY AND INTERDEPENDENCE OF ECONOMIC, SOCIAL, CULTURAL, CIVIL AND POLITICAL RIGHTS	0,84
44/47F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,83
44/69	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,83
44/63	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,83
44/27L	SUPPORT OF WORK OF COMMISSION AGAINST APARTHEID IN SPORTS	0,83
44/27F	RELATIONS BETWEEN ISRAEL AND SOUTH AFRICA	0,78
44/27A	INTERNATIONAL SOLIDARITY WITH THE LIBERATION STRUGGLE IN SOUTH AFRICA	0,76
45/176G	APARTHEID - APARTHEID IN SPORTS	0,73

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

44/27C	APARTHEID - COMPREHENSIVE AND MANDATORY SANCTIONS AGAINST SOUTH AFRICA	0,72
45/73F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,71
44/47H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEE PROPERTIES	0,71
44/27I	MILITARY AND OTHER COLLABORATION WITH SOUTH AFRICA	0,70
44/47G	RETURN OF POPULATION AND REFUGEES DISPLACED SINCE 1967	0,70
46/46F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,67
45/84	ADVERSE CONSEQUENCES FOR THE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS OF POLITICAL, MILITARY, ECONOMIC AND OTHER FORMS OF ASSISTANCE GIVEN TO THE RACIST AND COLONIALIST REGIME OF SOUTH AFRICA	0,67
44/40A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,66
45/90	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,62
45/176B	APARTHEID - CONCERTED AND EFFECTIVE MEASURES	0,61
45/96	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,60
44/40B	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,59
46/84	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,57
44/48A	ISRAELI PRACTICES AFFECTING HUMAN RIGHTS OF OCCUPIED TERRITORIES	0,56
44/27D	STRICT MONITORING OF MEASURES AGAINST RACIST SOUTH AFRICA	0,56
45/176C	MILITARY AND OTHER COLLABORATION WITH SOUTH AFRICA	0,54
45/83A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,54
46/117	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,54
45/176D	RELATIONS BETWEEN ISRAEL AND SOUTH AFRICA	0,52
45/73H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES PROPERTIES	0,52

Retten til selvbestemmelse

44/56	WORLD SOCIAL SITUATION	0,86
44/147	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,82
44/81	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,81
44/79	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS : RESOLUTION / ADOPTED BY THE GE	0,78
44/84	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN NAMIBIA AND IN ALL OTHER TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO	0,78

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

44/9	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,72
44/9	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,72
44/18	RETURN OR RESTITUTION OF CULTURAL PROPERTY TO THE COUNTRIES OF ORIGIN	0,70
44/41B	QUESTION OF PALESTINE	0,69
45/132	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,68
45/18	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,67
44/41A	QUESTION OF PALESTINE	0,67
44/41C	QUESTION OF PALESTINE	0,65
44/100	PROGRAMME OF ACTIVITIES IN OBSERVANCE OF THE 30TH ANNIVERSARY OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,65
45/130	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS : RESOLUTION / ADOPTED BY THE GE	0,64
45/67B	QUESTION OF PALESTINE	0,64
45/67A	QUESTION OF PALESTINE	0,63
45/17	ACTIVITIES OF FOREIGN AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO ELIMINATE COLONIALISM, APARTHEID	0,63
46/89	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,62
45/37	OBSERVER STATUS OF NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS RECOGNIZED BY THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY AND/OR BY THE LEAGUE OF ARAB STATES	0,62
45/151	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,61
45/67C	QUESTION OF PALESTINE	0,59
45/11	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,53
44/85	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,53
46/64	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO ELIMINATE COLONIALISM, A	0,53
45/33	THIRTIETH ANNIVERSARY OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,50
46/9	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,50

Retten til sikkerhet		
44/215	ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,87
44/126	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE STRENGTHENING OF INTERNATIONAL SECURITY	0,86
44/170	CHARTER - CHARTER OF ECONOMIC RIGHTS AND DUTIES OF STATES	0,86
44/117C	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,84
44/116G	IMPLEMENTATION OF RESOLUTIONS IN FIELD OF DISARMAMENT	0,83
44/119B	NON-USE OF NUCLEAR WEAPONS AND PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,83
44/30	PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF THE PRINCIPLES AND NORMS OF INTERNATIONAL LAW RELATING TO THE NEW INTERNATIONAL ECONOMIC ORDER	0,82
44/106	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,81
44/116K	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,81
44/116P	DEFENSIVE SECURITY CONCEPTS AND POLICIES	0,80
44/50	QUESTIONS RELATING TO INFORMATION	0,80
44/31	PEACEFUL SETTLEMENT OF DISPUTES BETWEEN STATES	0,77
44/116A	STOCKPILING OF RADIOLOGICAL WEAPONS	0,75
44/120	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,75
44/119E	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE AND PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,73
44/118A	IMPACT OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS ON INTERNATIONAL SECURITY	0,72
44/32	DRAFT CODE OF CRIMES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,72
44/119D	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,72
45/59B	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,71
46/37D	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,70
44/110	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS ON THE STRENGTHENING OF THE SECURITY OF NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,70
45/60	SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY	0,69
45/80	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE STRENGTHENING OF INTERNATIONAL SECURITY	0,67
45/62C	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE AND PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,66
44/114A	REDUCTION OF MILITARY BUDGETS	0,66
44/117D	NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,65
44/105	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,63
46/49	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,63
45/59D	NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,62
46/52	PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF THE PRINCIPLES AND NORMS OF INTERNATIONAL LAW RELATING TO THE NEW INTERNATIONAL ECONOMIC ORDER	0,62
45/56B	NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,61
45/58N	RESOURCES FOR CIVILIAN ENDEAVOURS TO PROTECT THE ENVIRONMENT	0,61

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

45/58B	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,61
45/77	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,61
45/50	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,59
44/113B	NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,58
46/210	ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,58
46/28	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,56
44/121	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,56
45/62D	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,56
46/153	UNITED NATIONS AFRICAN INSTITUTE FOR THE PREVENTION OF CRIME AND THE TREATMENT OF OFFENDERS	0,56
46/38B	COMPREHENSIVE PROGRAMME OF DISARMAMENT	0,56
44/240	EFFECTS OF THE MILITARY INTERVENTION BY THE UNITED STATES OF AMERICA IN PANAMA ON THE SITUATION IN CENTRAL AMERICA	0,56
46/38C	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,54
45/62E	COMPREHENSIVE PROGRAMME OF DISARMAMENT	0,52
45/49	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,51
46/36J	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,50

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a **Rotation converged in 13 iterations.**

b **Only cases for which Un-member between 1989 (44) and 1991 (46) = 1 are used in the
analysis phase.**

Faktor 2 Dekoloniserings - og nedrustningsdimensjon (Sesjon44-46)

Res.nr.	Dekolonisering	2,00
45/35	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,87
45/34	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,87
46/72	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,84
45/176F	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,78
46/71	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,78
46/79B	PROGRAMME OF WORK OF THE SPECIAL COMMITTEE AGAINST APARTHEID	0,77
45/176E	PROGRAMME OF WORK OF THE SPECIAL COMMITTEE AGAINST APARTHEID	0,76
44/102	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,75
44/101	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,75
44/27E	INTERNATIONAL FINANCIAL PRESSURE ON ECONOMY OF SOUTH AFRICA	0,70
44/85	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE	0,69

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS		
44/27H	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,67
46/79E	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,66
45/33	THIRTIETH ANNIVERSARY OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,61
45/176B	APARTHEID - CONCERTED AND EFFECTIVE MEASURES	0,60
46/10	RETURN OR RESTITUTION OF CULTURAL PROPERTY TO THE COUNTRIES OF ORIGIN	0,59
44/100	PROGRAMME OF ACTIVITIES IN OBSERVANCE OF THE 30TH ANNIVERSARY OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,58
46/199	ISRAEL - ADVERSE ECONOMIC EFFECTS OF ISRAELI SETTLEMENTS IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND OTHER ARAB TERRITORIES OCCUPIED SINCE 1967	0,57
46/74C	QUESTION OF PALESTINE	0,57
46/79C	MILITARY AND OTHER COLLABORATION WITH SOUTH AFRICA	0,56
46/89	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,56
45/17	ACTIVITIES OF FOREIGN AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO ELIMINATE COLONIALISM, APARTHEID	0,56
44/27D	STRICT MONITORING OF MEASURES AGAINST RACIST SOUTH AFRICA	0,56
45/132	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,55
45/37	OBSERVER STATUS OF NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS RECOGNIZED BY THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY AND/OR BY THE LEAGUE OF ARAB STATES	0,53
45/18	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,52
45/176C	MILITARY AND OTHER COLLABORATION WITH SOUTH AFRICA	0,52
45/73H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES PROPERTIES	0,50

Nedrustning

45/49	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,74
45/62D	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,73
46/38C	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,67
45/77	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,67
44/105	CESSATION OF ALL NUCLEAR-TEST EXPLOSIONS	0,67
44/113B	NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,66
45/59D	NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,66
45/58N	RESOURCES FOR CIVILIAN ENDEAVOURS TO PROTECT THE ENVIRONMENT	0,65
45/62E	COMPREHENSIVE PROGRAMME OF DISARMAMENT	0,64

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

45/62C	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE AND PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,63
45/60	SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY	0,63
46/36J	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,63
44/119D	REPORT OF THE CONFERENCE ON DISARMAMENT	0,62
46/37C	NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,62
44/117D	NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,60
44/119E	CESSATION OF NUCLEAR-ARMS RACE AND PREVENTION OF NUCLEAR WAR	0,58
44/120	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,57
44/118A	IMPACT OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS ON INTERNATIONAL SECURITY	0,57
45/58B	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,56
45/84	ADVERSE CONSEQUENCES FOR THE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS OF POLITICAL, MILITARY, ECONOMIC AND OTHER FORMS OF ASSISTANCE GIVEN TO THE RACIST AND COLONIALIST REGIME OF SOUTH AFRICA	0,55
46/38B	COMPREHENSIVE PROGRAMME OF DISARMAMENT	0,55
44/114A	REDUCTION OF MILITARY BUDGETS	0,55
44/32	DRAFT CODE OF CRIMES AGAINST THE PEACE AND SECURITY OF MANKIND	0,55
44/116S	DISARMAMENT - CONVENTIONAL DISARMAMENT ON A REGIONAL SCALE	0,52
45/56B	NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,52
46/49	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,52

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 13 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1989 (44) and 1991 (46) = 1 are used in the analysis phase.*

Faktor 3 Midtøstendimensjon (Sesjon44-46)

Res.nr.		3,00
46/82A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,76
46/47A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,75
46/39	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,74
45/63	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,72
46/79D	RELATIONS BETWEEN ISRAEL AND SOUTH AFRICA	0,71
45/74A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,70
45/176D	RELATIONS BETWEEN ISRAEL AND SOUTH AFRICA	0,67
45/83B	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,65
45/83A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,65
46/34A	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON DENUCLEARIZATION OF AFRICA : NUCLEAR CAPABILITY OF SOUTH AFRICA	0,65

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

46/75	INTERNATIONAL PEACE CONFERENCE ON THE MIDDLE EAST	0,64
46/46G	RETURN OF POPULATION AND REFUGEES DISPLACED SINCE 1967	0,64
46/46H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES PROPERTIES	0,63
46/64	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH ARE IMPEDING THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO ELIMINATE COLONIALISM, A	0,61
45/73G	RETURN OF POPULATION AND REFUGEES DISPLACED SINCE 1967	0,60
46/65	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,60
45/73H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES PROPERTIES	0,59
46/130	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,59
46/87	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS : RESOLUTION / ADOPTED BY THE GE	0,58
44/121	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,57
46/210	ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,57
46/74A	QUESTION OF PALESTINE	0,57
46/74B	QUESTION OF PALESTINE	0,57
45/151	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,55
46/153	UNITED NATIONS AFRICAN INSTITUTE FOR THE PREVENTION OF CRIME AND THE TREATMENT OF OFFENDERS	0,55
44/40B	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,55
44/48A	ISRAELI PRACTICES AFFECTING HUMAN RIGHTS OF OCCUPIED TERRITORIES	0,54
46/117	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,54
46/46F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,54
44/40A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,53
45/90	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,53
46/84	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,52
46/28	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,52
45/67A	QUESTION OF PALESTINE	0,51
46/52	PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF THE PRINCIPLES AND NORMS OF INTERNATIONAL LAW RELATING TO THE NEW INTERNATIONAL ECONOMIC ORDER	0,51
45/73F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,51

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

45/130	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS : RESOLUTION / ADOPTED BY THE GE	0,51
45/176C	MILITARY AND OTHER COLLABORATION WITH SOUTH AFRICA	0,51
45/50	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,51
44/27F	RELATIONS BETWEEN ISRAEL AND SOUTH AFRICA	0,50
44/128	ELABORATION OF A 2ND OPTIONAL PROTOCOL TO THE INTERNATIONAL COVENANT ON CIVIL AND POLITICAL RIGHTS AIMING AT THE ABOLITION OF THE DEATH PENALTY	-0,51
44/116B	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	-0,52
46/86	ELIMINATION OF RACISM AND RACIAL DISCRIMINATION	-0,55

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a Rotation converged in 13 iterations.

b Only cases for which Un-member between 1989 (44) and 1991 (46) = 1 are used in the analysis phase.

Faktor 1 Rettighetsdimensjon (Sesjon 47-49)

Res.nr.	Menneskerettigheter	1
49/186	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,90
48/123	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,89
47/116E	MILITARY AND OTHER COLLABORATION WITH SOUTH AFRICA	0,85
47/81	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,84
47/69F	RESUMPTION OF RATION DISTRIBUTION TO PALESTINE REFUGEES	0,83
48/89	STATUS OF THE INTERNATIONAL CONVENTION ON THE SUPPRESSION AND PUNISHMENT OF THE CRIME OF APARTHEID	0,83
47/116G	SUPPORT FOR WORK OF COMMISSION AGAINST APARTHEID IN SPORTS	0,82
47/130	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,81
47/137	ALTERNATIVE APPROACHES AND WAYS AND MEANS WITHIN THE UNITED NATIONS SYSTEM FOR IMPROVING THE EFFECTIVE ENJOYMENT OF HUMAN RIGHTS AND FUNDAMENTAL FREEDOMS	0,81
47/116F	RELATIONS BETWEEN SOUTH AFRICA AND ISRAEL	0,81
48/124	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,81
49/180	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESS	0,77
47/116D	OIL EMBARGO AGAINST SOUTH AFRICA	0,75
47/69H	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES' PROPERTIES	0,73

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

47/69G	RETURN OF POPULATION AND REFUGEES DISPLACED SINCE 1967	0,73
49/35F	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES PROPERTIES	0,70
48/40G	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES' PROPERTIES	0,64
48/41A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,61
49/36A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,56
47/70A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,56
49/182	RESPECT FOR THE UNIVERSAL FREEDOM OF TRAVEL AND THE VITAL IMPORTANCE OF FAMILY REUNIFICATION	0,54
48/41C	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,53
47/63A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,51

Retten til selvbestemmelse

49/40	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH IMPEDE THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION	0,90
48/92	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,88
48/46	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH IMPEDE THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION	0,88
49/41	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,88
47/89	UNITED NATIONS AFRICAN INSTITUTE FOR THE PREVENTION OF CRIME AND THE TREATMENT OF OFFENDERS	0,87
47/84	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,87
47/16	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,87
49/150	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,86
47/15	ACTIVITIES OF THOSE FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH IMPEDE THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION AND EFFORTS TO ELIMINATE COLONIALISM, A	0,86
48/47	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,86
47/29	OBSERVER STATUS OF NATIONAL LIBERATION MOVEMENTS RECOGNIZED BY THE ORGANIZATION OF AFRICAN UNITY AND/OR BY THE LEAGUE OF ARAB STATES	0,86

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

49/151	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS	0,85
47/82	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS	0,85
48/94	IMPORTANCE OF THE UNIVERSAL REALIZATION OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION AND OF THE SPEEDY GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES FOR THE EFFECTIVE GUARANTEE AND OBSERVANCE OF HUMAN RIGHTS	0,84
49/62B	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,83
49/62A	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,82
47/64B	QUESTION OF PALESTINE	0,81
48/158B	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,78
47/9	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,75
48/158A	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,75
47/64A	QUESTION OF PALESTINE	0,74
48/15	RETURN OR RESTITUTION OF CULTURAL PROPERTY TO THE COUNTRIES OF ORIGIN	0,74
48/53	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,72
49/89	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,72
47/24	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,71
49/18	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,71
49/90	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,71
48/52	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,69
48/56	QUESTION OF THE COMORIAN ISLAND OF MAYOTTE	0,68
47/23	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,67
48/158D	PEACEFUL SETTLEMENT OF THE QUESTION OF PALESTINE	0,67
47/64D	QUESTION OF PALESTINE	0,59
48/88	THE SITUATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA	0,54

Retten til sikkerhet

48/76B	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,92
48/83	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE STRENGTHENING OF INTERNATIONAL SECURITY	0,90
49/76E	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,89
49/75E	STEP-BY-STEP REDUCTION OF NUCLEAR THREAT	0,89

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

47/59	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,89
47/53C	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,88
47/53E	NUCLEAR-ARMS FREEZE	0,88
49/75F	NON PROLIFERATION - 1995 REVIEW AND EXTENSION CONFERENCE OF STATES PARTIES TO THE TREATY ON THE NON-PROLIFERATION OF NUCLEAR WEAPONS	0,88
49/67	SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY	0,88
47/60A	REVIEW OF THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON STRENGTHENING OF INTERNATIONAL SECURITY	0,87
48/168	ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,87
48/101	UNITED NATIONS AFRICAN INSTITUTE FOR THE PREVENTION OF CRIME AND THE TREATMENT OF OFFENDERS	0,87
47/43	SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY	0,87
48/82	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,87
49/82	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,86
48/69	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,86
47/46	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,84
48/66	SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL SECURITY	0,84
49/69	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,83
48/75C	GENERAL AND COMPLETE DISARMAMENT	0,83
48/68	VERIFICATION IN ALL ITS ASPECTS, INCLUDING THE ROLE OF THE UNITED NATIONS IN THE FIELD OF VERIFICATION	0,68
49/75B	REVIEW OF THE DECLARATION OF THE 1990S AS THE THIRD DISARMAMENT DECADE	0,66
49/75K	REQUEST FOR AN ADVISORY OPINION FROM THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE (ICJ) ON THE LEGALITY OF THE THREAT OR USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,65
48/78	ISRAELI NUCLEAR ARMAMENT	0,64

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 5 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1992 (47) and 1994 (49) = 1 are used in the analysis phase.*

Faktor 2 Menneskerettighetssituasjoner (Sesjon 47-49)

Res.nr.		2
48/147	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	-0,77
47/146	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	-0,76
48/142	HUMAN RIGHTS IN CUBA	-0,75
48/131	ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE PRINCIPLE OF PERIODIC AND GENUINE ELECTIONS	-0,74

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

49/198	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	-0,72
49/190	STRENGTHENING THE ROLE OF THE UNITED NATIONS IN ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE PRINCIPLE OF PERIODIC AND GENUINE ELECTIONS AND THE PROMOTION OF DEMOCRATIZATION	-0,71
47/145	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	-0,71
49/203	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	-0,70
47/139	HUMAN RIGHTS IN CUBA	-0,70
49/200	HUMAN RIGHTS IN CUBA	-0,70
48/144	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	-0,69
49/202	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	-0,66
48/145	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	-0,66
47/138	ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE PRINCIPLE OF PERIODIC AND GENUINE ELECTIONS	-0,63
47/142	THE SITUATION IN THE SUDAN	-0,58
49/75C	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	-0,56

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 5 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1992 (47) and 1994 (49) = 1 are used in the analysis phase.*

Faktor 3 Midtøstendimensjon (Sesjon 47-49)

Res.nr.	Midtøsten	3
47/172	ECONOMIC AND SOCIAL REPERCUSSIONS OF THE ISRAELI SETTLEMENTS ON THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, OCCUPIED SINCE 1967, AND ON THE ARAB POPULATION OF THE SYRIAN GOLAN	0,84
48/212	ECONOMIC AND SOCIAL REPERCUSSIONS OF THE ISRAELI SETTLEMENTS ON THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, OCCUPIED SINCE 1967, AND ON THE ARAB POPULATION OF THE SYRIAN GOLAN	0,81
49/36C	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,79
49/132	ECONOMIC AND SOCIAL REPERCUSSIONS OF THE ISRAELI SETTLEMENTS ON THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, OCCUPIED SINCE 1967, AND ON THE ARAB POPULATION OF THE SYRIAN GOLAN	0,79
47/64E	QUESTION OF PALESTINE	0,78
49/36D	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,77
49/36B	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,77
49/62D	PEACEFUL SETTLEMENT OF THE QUESTION OF PALESTINE	0,73
48/59A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST: JERUSALEM	0,70

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

49/87A	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST : JERUSALEM	0,70
49/149	THE RIGHT OF THE PALESTINIAN PEOPLE TO SELF-DETERMINATION	0,68
48/41C	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,52

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a **Rotation converged in 5 iterations.**

b **Only cases for which Un-member between 1992 (47) and 1994 (49) = 1 are used in the analysis phase.**

Faktor 1 Rettighetsdimensjon (Sesjon 50-52)

Res.nr.	Menneskerettigheter	1,00
51/100	ENHANCEMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS	0,89
52/131	STRENGTHENING OF UNITED NATIONS ACTION IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS THROUGH THE PROMOTION OF INTERNATIONAL COOPERATION AND THE IMPORTANCE OF NON-SELECTIVITY, IMPARTIALITY AND OBJECTIVITY	0,86
52/120	HUMAN RIGHTS AND UNILATERAL COERCIVE MEASURES	0,84
52/119	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,83
52/136	RIGHT TO DEVELOPMENT	0,82
50/172	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,77
51/103	HUMAN RIGHTS AND UNILATERAL COERCIVE MEASURES	0,72
52/133	HUMAN RIGHTS AND TERRORISM	0,71
50/28F	REVENUES DERIVED FROM PALESTINE REFUGEES' PROPERTIES	0,68
52/121	RESPECT FOR THE RIGHT TO UNIVERSAL FREEDOM OF TRAVEL AND THE VITAL IMPORTANCE OF FAMILY REUNIFICATION	0,66
52/64	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,63
51/89	RESPECT FOR THE RIGHT TO UNIVERSAL FREEDOM OF TRAVEL AND THE VITAL IMPORTANCE OF FAMILY REUNIFICATION	0,62
52/54	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST : THE SYRIAN GOLAN	0,58
50/175	RESPECT FOR THE RIGHT TO UNIVERSAL FREEDOM OF TRAVEL AND THE VITAL IMPORTANCE OF FAMILY REUNIFICATION	0,58
51/131	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,57
51/28	THE SYRIAN GOLAN	0,54
50/29A	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,52
50/22C	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	0,52
52/143	HUMAN RIGHTS IN CUBA	-0,54
51/113	HUMAN RIGHTS IN CUBA	-0,57
50/198	HUMAN RIGHTS IN CUBA	-0,57

Retten til selvbestemmelse		
52/73	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,90
50/34	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,88
52/181	UNILATERAL ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,88
50/96	ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERSION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,88
51/83	USE OF MERCENARIES OS A MEANS OF VIOLATING HUMAN RIGHTS AND IMPEDING THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,88
51/141	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,88
51/140	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH IMPEDE THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION	0,86
50/138	USE OF MERCENARIES AS A MEANS TO VIOLATE HUMAN RIGHTS AND TO IMPEDE THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLE TO SELF-DETERMINATION	0,86
51/30I	EMERGENCY ASSISTANCE TO THE SUDAN	0,85
52/49	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,83
52/169F	EMERGENCY ASSISTANCE TO THE SUDAN	0,82
51/24	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,82
51/23	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,82
52/112	USE OF MERCENARIES AS A MEANS OF VIOLATING HUMAN RIGHTS AND IMPEDING THE EXERCISE OF THE RIGHTS OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,82
52/50	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,81
50/33	ACTIVITIES OF FOREIGN ECONOMIC AND OTHER INTERESTS WHICH IMPEDE THE IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES IN TERRITORIES UNDER COLONIAL DOMINATION	0,80
50/84A	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,74
50/84B	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,73
50/40	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,70
50/39	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,70
50/56	RETURN TO RESTITUTION OF CULTURAL PROPERTY TO THE COUNTRIES OF ORIGIN	0,70
52/78	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,62
51/146	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,56
52/24	RETURN OR RESTITUTION OF CULTURAL PROPERTY TO THE COUNTRIES OF ORIGIN	0,54

Retten til sikkerhet		
51/45O	NUCLEAR DISARMAMENT	0,94
52/38L	NUCLEAR DISARMAMENT	0,94
52/38B	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	0,93
51/46D	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,93
50/70P	NUCLEAR DISARMAMENT	0,92
52/39C	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,91
51/45I	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS AND NUCLEAR DISARMAMENT	0,90
52/33	THE ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL SECURITY AND DISARMAMENT	0,90
50/71E	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,90
51/43	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS TO ASSURE NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,89
51/39	THE ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL SECURITY AND DISARMAMENT	0,88
51/51	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,88
50/76	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,88
50/70N	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,88
52/44	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,88
52/38O	ICJ - ADVISORY OPINION OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE ON THE LEGALITY OF THE THREAT OR USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,88
50/70F	FOURTH SPECIAL SESSION DEVOTED TO DISARMAMENT	0,87
51/44	PREVENTION OF AN ARMS RACE IN OUTER SPACE	0,87
50/64	AMENDMENT OF THE TREATY BANNING NUCLEAR WEAPON TESTS IN THE ATMOSPHERE, IN OUTER SPACE AND UNDER WATER	0,86
51/45M	ICJ - ADVISORY OPINION OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE ON THE LEGALITY OF THE THREAT OR USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,86
52/40C	ROLE OF UNITED NATIONS IN DISARMAMENT	0,86
52/37	PREVENTION OF AN ARMS RACE IN OUTER SPACE	0,86
52/36	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS TO ASSURE NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,86
50/68	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS TO ASSURE NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,85
50/62	THE ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL SECURITY AND DISARMAMENT	0,84
51/193	REPORT OF THE SECURITY COUNCIL	0,82
51/45B	THE NUCLEAR-WEAPON-FREE SOUTHERN HEMISPHERE AND ADJACENT AREAS	0,81
52/38N	NUCLEAR-WEAPON-FREE SOUTHERN HEMISPHERE AND ADJACENT AREAS	0,79
50/69	PREVENTION OF AN ARMS RACE IN OUTER SPACE	0,77

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

51/45E	OBSERVANCE OF ENVIRONMENTAL NORMS IN THE DRAFTING AND IMPLEMENTATION OF AGREEMENTS ON DISARMAMENT AND ARMS CONTROL	0,75
--------	--	------

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 5 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1995 (50) and 1997 (52) = 1 are used in the analysis phase.*

Faktor 2 Nedrustnings- og menneskerettighetsdimensjon (Sesjon 50-52)

Res.nr.	Nedrustning	2,00
50/70D	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	0,63
50/70I	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS	0,62
51/45H	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	0,61
51/45R	BILATERAL NUCLEAR ARMS NEGOTIATIONS AND NUCLEAR DISARMAMENT	0,61
52/38R	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	0,52
51/45G	NUCLEAR DISARMAMENT WITH A VIEW TO THE ULTIMATE ELIMINATION OF NUCLEAR WEAPONS	0,52

Menneskerettighetssituasjoner

52/140	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	0,73
51/112	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	0,73
51/107	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	0,73
50/188	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	0,72
50/197	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	0,72
51/109	HUMAN RIGHTS IN NIGERIA	0,71
52/142	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	0,69
52/144	HUMAN RIGHTS IN NIGERIA	0,66
51/106	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	0,65
52/141	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	0,65
50/185	STRENGTHENING THE ROLE OF THE UNITED NATIONS IN ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE PRINCIPLE OF PERIODIC AND GENUINE ELECTIONS AND THE PROMOTION OF DEMOCRATIZATION	0,65
52/143	HUMAN RIGHTS IN CUBA	0,63
52/129	STRENGTHENING THE ROLE OF THE UNITED NATIONS IN ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE PRINCIPLE OF PERIODIC AND GENUINE ELECTIONS AND THE PROMOTION OF DEMOCRATIZATION	0,62
50/199	HUMAN RIGHTS IN NIGERIA	0,61
50/191	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	0,60

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

51/113	HUMAN RIGHTS IN CUBA	0,59
50/198	HUMAN RIGHTS IN CUBA	0,59
50/22C	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST	-0,51

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 5 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1995 (50) and 1997 (52) = 1 are used in the analysis phase.*

Faktor 3 Midtøstendimensjon (Sesjon 50-52)

Res.nr.	Midtøsten	3,00
52/66	ISRAELI SETTLEMENTS IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN	0,85
51/134	ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM	0,84
52/67	ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM	0,83
50/29C	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,82
51/135	THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN	0,79
50/84C	DPI OF SECRETARIAT	0,79
52/207	PERMANENT SOVEREIGNTY OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND OF THE ARAB POPULATION IN THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN OVER THEIR NATURAL RESOURCES	0,77
52/72	ECONOMIC AND OTHER ACTIVITIES WHICH AFFECT THE INTERESTS OF THE PEOPLES OF THE NON-SELF-GOVERNING TERRITORIES	0,76
52/53	JERUSALEM	0,74
51/27	JERUSALEM	0,73
50/29D	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES	0,72
52/250	PARTICIPATION OF PALESTINE IN THE WORK OF THE UNITED NATIONS	0,72
50/140	THE RIGHT OF THE PALESTINIAN PEOPLE TO SELF-DETERMINATION	0,72
50/22A	JERUSALEM	0,70
51/82	THE RIGHT OF THE PALESTINIAN PEOPLE TO SELF-DETERMINATION	0,68
51/190	PERMANENT SOVEREIGNTY OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND OF THE ARAB POPULATION IN THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN OVER THEIR NATURAL RESOURCES	0,68
52/41	THE RISK OF NUCLEAR PROLIFERATION IN THE MIDDLE EAST	0,67
51/48	THE RISK OF NUCLEAR PROLIFERATION IN THE MIDDLE EAST	0,65
50/129	ECONOMIC AND SOCIAL REPERCUSSIONS OF THE ISRAELI SETTLEMENTS ON THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, OCCUPIED SINCE 1967, AND ON THE ARAB POPULATION OF THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN	0,62
50/38A	QUESTIONS OF AMERICAN SAMOA, ANGUILLA, ...	0,59

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

51/17	NECESSITY OF ENDING THE ECONOMIC, COMMERCIAL AND FINANCIAL EMBARGO IMPOSED BY THE UNITED STATES OF AMERICA AGAINST CUBA	0,54
50/38B	QUESTIONS OF AMERICAN SAMOA, ANGUILLA....	0,53
52/10	NECESSITY OF ENDING THE ECONOMIC, COMMERCIAL AND FINANCIAL EMBARGO IMPOSED BY THE UNITED STATES OF AMERICA AGAINST CUBA	0,51
51/147	DISSEMINATION OF INFORMATION ON DECOLONIZATION	0,50

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a **Rotation converged in 5 iterations.**

b **Only cases for which Un-member between 1995 (50) and 1997 (52) = 1 are used in the analysis phase.**

Faktor 1 Rettighetsdimensjon (Sesjon 53-56)

Res.nr.	Menneskerettigheter	1,00
54/172	HUMAN RIGHTS AND UNILATERAL COERCIVE MEASURES	0,92
56/148	HUMAN RIGHTS AND UNILATERAL COERCIVE MEASURES	0,92
55/110	HUMAN RIGHTS AND UNILATERAL COERCIVE MEASURES	0,92
53/141	HUMAN RIGHTS AND UNILATERAL COERCIVE MEASURES	0,90
56/165	GLOBALIZATION AND ITS IMPACT ON THE FULL ENJOYMENT OF ALL HUMAN RIGHTS	0,88
56/151	PROMOTION OF A DEMOCRATIC AND EQUITABLE INTERNATIONAL ORDER	0,87
56/152	RESPECT FOR THE PURPOSES AND PRINCIPLES CONTAINED IN THE CHARTER OF THE UNITED NATIONS TO ACHIEVE INTERNATIONAL COOPERATION IN PROMOTING AND ENCOURAGING RESPECT FOR HUMAN RIGHTS AND FOR FUNDAMENTAL FREEDOMS AND IN SOLVING INTERNATIONAL PROBLEMS OF HUMANITY	0,86
55/101	RESPECT FOR THE PURPOSES AND PRINCIPLES CONTAINED IN THE CHARTER OF THE UNITED NATIONS TO ACHIEVE INTERNATIONAL COOPERATION IN PROMOTING AND ENCOURAGING RESPECT FOR HUMAN RIGHTS AND FOR FUNDAMENTAL FREEDOMS AND IN SOLVING INTERNATIONAL PROBLEMS OF A HUMANITY	0,86
55/107	PROMOTION OF A DEMOCRATIC AND EQUITABLE INTERNATIONAL ORDER	0,85
56/146	EQUITABLE GEOGRAPHICAL DISTRIBUTION OF THE MEMBERSHIP OF THE HUMAN RIGHTS INSTRUMENTS	0,85
56/150	THE RIGHT TO DEVELOPMENT	0,85
55/102	GLOBALIZATION AND ITS IMPACT ON THE FULL ENJOYMENT OF ALL HUMAN RIGHTS	0,84
54/168	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,84
53/155	RIGHT TO DEVELOPMENT	0,83
54/175	THE RIGHT TO DEVELOPMENT	0,83
54/169	RESPECT FOR THE RIGHT TO UNIVERSAL FREEDOM OF TRAVEL AND THE VITAL IMPORTANCE OF FAMILY REUNIFICATION	0,74
55/100	RESPECT FOR THE RIGHT TO UNIVERSAL FREEDOM OF TRAVEL AND THE VITAL IMPORTANCE OF FAMILY REUNIFICATION	0,73
55/51	THE SYRIAN GOLAN	0,72
56/160	HUMAN RIGHTS AND TERRORISM	0,70

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

55/130	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,70
54/164	HUMAN RIGHTS AND TERRORISM	0,70
54/38	THE SYRIAN GOLAN	0,70
53/143	RESPECT FOR THE RIGHT TO UNIVERSAL FREEDOM OF TRAVEL AND THE VITAL IMPORTANCE OF FAMILY REUNIFICATION	0,68
56/154	RESPECT FOR THE PRINCIPLES OF NATIONAL SOVEREIGNTY AND NON-INTERFERENCE IN THE INTERNAL AFFAIRS OF STATES IN THEIR ELECTORAL PROCESSES	0,67
53/38	THE SITUATION IN THE MIDDLE EAST : THE SYRIAN GOLAN	0,65
54/165	GLOBALIZATION AND ITS IMPACT ON THE FULL ENJOYMENT OF ALL HUMAN RIGHTS	0,64
56/32	THE SYRIAN GOLAN	0,64
53/53	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,63
56/59	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,63
54/76	SPECIAL COMMITTEE TO INVESTIGATE ISRAELI PRACTICES AFFECTING THE HUMAN RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE AND OTHER ARABS OF THE OCCUPIED TERRITORIES	0,62

Retten til selvbestemmelse

56/67	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,91
53/62	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,90
55/139	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,90
54/85	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES BY THE SPECIALIZED AGENCIES AND THE INTERNATIONAL INSTITUTIONS ASSOCIATED WITH THE UNITED NATIONS	0,88
56/179	UNILATERAL ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,88
54/200	UNILATERAL ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COERCION AGAINST DEVELOPING COUNTRIES	0,86
54/151	USE OF MERCENARIES AS A MEANS OF VIOLATING HUMAN RIGHTS AND IMPEDING THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,85
55/86	USE OF MERCENARIES AS A MEANS OF VIOLATING HUMAN RIGHTS AND IMPEDING THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,84
53/135	USE OF MERCENARIES AS A MEANS OF VIOLATING HUMAN RIGHTS AND IMPEDING THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,83
55/53	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,82

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

55/52	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,81
53/40	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,81
53/39	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,80
54/40	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,79
56/34	DIVISION FOR PALESTINIAN RIGHTS OF THE SECRETARIAT	0,78
54/39	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,78
56/33	COMMITTEE ON THE EXERCISE OF THE INALIENABLE RIGHTS OF THE PALESTINIAN PEOPLE	0,77
55/146	SECOND INTERNATIONAL DECADE FOR THE ERADICATION OF COLONIALISM	0,75
56/232	USE OF MERCENARIES AS A MEANS OF VIOLATING HUMAN RIGHTS AND IMPEDING THE EXERCISE OF THE RIGHT OF PEOPLES TO SELF-DETERMINATION	0,73
53/10	ELIMINATION OF COERCIVE ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COMPULSION	0,60
56/74	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,58
55/147	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,53
53/68	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION ON THE GRANTING OF INDEPENDENCE TO COLONIAL COUNTRIES AND PEOPLES	0,52

Retten til sikkerhet

55/34G	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,95
54/55D	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,95
55/33N	REDUCING NUCLEAR DANGER	0,94
56/25B	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,94
53/78D	CONVENTION ON PROHIBITION OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,94
53/77X	NUCLEAR DISARMAMENT	0,94
54/54I	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	0,94
54/54K	REDUCING NUCLEAR DANGER	0,94
55/33T	NUCLEAR DISARMAMENT	0,94
53/77S	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	0,93
54/54P	NUCLEAR DISARMAMENT	0,93
56/24C	REDUCING NUCLEAR DANGER	0,93
53/77F	REDUCING NUCLEAR DANGER	0,92
54/50	ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL SECURITY AND DISARMAMENT	0,92
56/24R	NUCLEAR DISARMAMENT	0,92
55/29	ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL SECURITY AND DISARMAMENT	0,92
56/20	ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL SECURITY	0,91

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

	AND DISARMAMENT	
53/73	ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL SECURITY AND DISARMAMENT	0,91
53/75	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS TO ASSURE NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,88
54/52	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS TO ASSURE NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,88
55/33X	ICJ -FOLLOW-UP TO THE ADVISORY OPINION OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE ON THE LEGALITY OF THE THREAT OR USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,88
56/22	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS TO ASSURE NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,88
55/31	CONCLUSION OF EFFECTIVE INTERNATIONAL ARRANGEMENTS TO ASSURE NON-NUCLEAR-WEAPON STATES AGAINST THE USE OR THREAT OF USE OF NUCLEAR WEAPON	0,88
56/24S	ICJ -FOLLOW-UP TO THE ADVISORY OPINION OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE ON THE LEGALITY OF THE THREAT OR USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,87
54/54Q	ICJ -FOLLOW-UP TO THE ADVISORY OPINION OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE ON THE LEGALITY OF THE THREAT OR USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,87
54/47	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,86
53/77W	ICJ -FOLLOW-UP TO THE ADVISORY OPINION OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE ON THE LEGALITY OF THE THREAT OR USE OF NUCLEAR WEAPONS	0,85
56/16	IMPLEMENTATION OF THE DECLARATION OF THE INDIAN OCEAN AS A ZONE OF PEACE	0,85
56/24B	MISSILES	0,85
55/33A	MISSILES	0,79
55/8	LARGE-SCALE PELAGIC DRIFT-NET FISHING, UNAUTHORIZED FISHING IN ZONES OF NATIONAL JURISDICTION AND ON THE HIGH SEAS, FISHERIES BY-CATCH AND DISCARDS, AND OTHER DEVELOPMENTS	0,78
54/54F	MISSILES	0,77
53/77Y	TOWARDS A NUCLEAR-WEAPON-FREE WORLD : THE NEED FOR A NEW AGENDA	0,76
53/77H	REGIONAL DISARMAMENT	0,75
54/54G	TOWARDS A NUCLEAR-WEAPON-FREE WORLD : THE NEED FOR A NEW AGENDA	0,75
56/24A	PRESERVATION OF AND COMPLIANCE WITH THE TREATY ON THE LIMITATION OF ANTI-BALLISTIC MISSILE SYTEMS	0,56
54/54A	PRESERVATION OF AND COMPLIANCE WITH THE TREATY ON THE LIMITATION OF ANTI-BALLISTIC MISSILE SYSTEM	0,52

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a **Rotation converged in 5 iterations.**

b **Only cases for which Un-member between 1998 (53) and 2001 (56) = 1 are used in the analysis phase.**

Faktor 2 Nedrustnings- og menneskerettighetsdimensjon (Sesjon 53-56)

Res.nr.	Nedrustning	2,00
56/24M	LANDMINES - IMPLEMENTATION OF THE CONVENTION ON THE PROHIBITION OF THE USE, STOCKPILING, PRODUCTION AND TRANSFER OF ANTI-PERSONNEL MINES AND ON THEIR DESTRUCTION	-0,67
55/33V	LANDMINES - IMPLEMENTATION OF THE CONVENTION ON THE PROHIBITION OF THE USE, STOCKPILING, PRODUCTION AND TRANSFER OF ANTI-PERSONNEL MINES AND ON THEIR DESTRUCTION	-0,63
56/24Q	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	-0,63
55/33U	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	-0,63
54/54B	LANDMINES - IMPLEMENTATION OF THE CONVENTION ON THE PROHIBITION OF THE USE, STOCKPILING, PRODUCTION AND TRANSFER OF ANTI-PERSONNEL MINES AND ON THEIR DESTRUCTION	-0,62
54/54O	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	-0,61
53/77N	LANDMINES - CONVENTION ON PROHIBITION OF THE USE, STOCKPILING, PRODUCTION AND TRANSFER OF ANTI-PERSONNEL MINES AND ON THEIR DESTRUCTION	-0,60
53/77V	TRANSPARENCY IN ARMAMENTS	-0,58
55/33R	A PATH TO THE TOTAL ELIMINATION OF NUCLEAR WEAPONS	-0,57
54/54D	NUCLEAR DISARMAMENT WITH A VIEW TO THE ULTIMATE ELIMINATION OF NUCLEAR WEAPONS	-0,56

Menneskerettighets situasjoner

55/116	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	-0,75
56/175	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	-0,73
54/182	HUMAN RIGHTS IN THE SUDAN	-0,71
56/171	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	-0,68
54/177	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	-0,64
55/114	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	-0,63
54/178	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	-0,62
55/115	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	-0,60
53/158	HUMAN RIGHTS IN THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN	-0,59
56/174	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	-0,59
54/179	HUMAN RIGHTS IN THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF THE CONGO	-0,56
56/173	HUMAN RIGHTS IN THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF THE CONGO	-0,56
53/157	HUMAN RIGHTS IN IRAQ	-0,56

Appendiks 2: Generalforsamlingsresolusjoner korrelert med ulike dimensjoner

54/173	STRENGTHENING THE ROLE OF THE UNITED NATIONS IN ENHANCING THE EFFECTIVENESS OF THE PRINCIPLE OF PERIODIC AND GENUINE ELECTIONS AND THE PROMOTION OF DEMOCRATIZATION	-0,53
55/117	HUMAN RIGHTS IN THE DEMOCRATIC REPUBLIC OF THE CONGO	-0,52
55/66	WORKING TOWARDS THE ELIMINATION OF CRIMES AGAINST WOMEN COMMITTED IN THE NAME OF HONOUR	-0,51

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 5 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1998 (53) and 2001 (56) = 1 are used in the analysis phase.*

Faktor 3 Midtøstendimensjon (Sesjon 53-56)

Res.nr.		3,00
56/35	SPECIAL INFORMATION PROGRAMME OF THE QUESTION OF PALESTINE OF THE DEPARTMENT OF PUBLIC INFORMATION OF THE SECRETARIAT	0,86
56/61	ISRAELI SETTLEMENTS IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN	0,86
56/204	PERMANENT SOVEREIGNTY OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND OF THE ARAB POPULATION IN THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN OVER THEIR NATURAL RESOURCES	0,85
55/36	THE RISK OF NUCLEAR PROLIFERATION IN THE MIDDLE EAST	0,83
56/27	THE RISK OF NUCLEAR PROLIFERATION IN THE MIDDLE EAST	0,81
54/57	THE RISK OF NUCLEAR PROLIFERATION IN THE MIDDLE EAST	0,81
53/80	THE RISK OF NUCLEAR PROLIFERATION IN THE MIDDLE EAST	0,77
54/230	PERMANENT SOVEREIGNTY OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND OF THE ARAB POPULATION IN THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN OVER THEIR NATURAL RESOURCES	0,76
53/196	PERMANENT SOVEREIGNTY OF THE PALESTINIAN PEOPLE IN THE OCCUPIED PALESTINIAN TERRITORY, INCLUDING JERUSALEM, AND OF THE ARAB POPULATION IN THE OCCUPIED SYRIAN GOLAN OVER THEIR NATURAL RESOURCES	0,75
56/31	JERUSALEM	0,74
54/21	NECESSITY OF ENDING THE ECONOMIC, COMMERCIAL AND FINANCIAL EMBARGO IMPOSED BY THE UNITED STATES OF AMERICA AGAINST CUBA	0,74
56/36	PEACEFUL SETTLEMENT OF THE QUESTION OF PALESTINE	0,65
55/6	ELIMINATION OF UNILATERAL AND EXTRATERRITORIAL COERCIVE ECONOMIC MEASURES AS A MEANS OF POLITICAL AND ECONOMIC COMPULSION	0,63
53/77Q	NUCLEAR-WEAPON-FREE SOUTHERN HEMISPHERE AND ADJACENT AREAS	0,60
53/4	NECESSITY OF ENDING THE ECONOMIC, COMMERCIAL AND FINANCIAL EMBARGO IMPOSED BY THE UNITED STATES OF AMERICA AGAINST CUBA	0,59

Extraction Method: Principal Component Analysis. Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a *Rotation converged in 5 iterations.*

b *Only cases for which Un-member between 1998 (53) and 2001 (56) = 1 are used in the analysis phase.*

Appendiks 3 – Faktorscore per dimensjon per land

Rettighetsdimensjonen 1986 - 2001

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Nord Amerika:					
USA	-1,89	-1,73	-2,88	-2,41	-1,48
Canada	-2,55	-2,11	-1,94	-1,55	-1,42
Latin-Amerika:					
Bahamas	0,13	0,43	0,96	1,00	1,11
Cuba	0,05	-0,09	-0,29	-0,13	0,29
Haiti	0,53	0,46	0,92	0,86	1,08
Den Dominikanske republikk	0,44	0,35	0,36	0,44	1,02
Antigua	0,54	0,44	1,06	0,91	0,76
Jamaica	0,41	0,59	0,78	0,94	0,93
Trinidad	0,46	0,25	0,88	0,97	1,19
Barbados	0,23	0,46	1,07	1,03	1,15
Dominica	0,10	0,17	0,65	0,82	0,50
Grenada	0,55	0,36	0,85	0,59	1,09
Saint Lucia	0,68	0,26	0,72	0,73	0,79
Saint Vincent og Grenadinene	0,63	0,33	0,89	0,43	0,47
Saint Kitts og Nevis	0,61	0,19	0,51	0,57	0,53
Mexico	0,30	0,15	0,53	0,79	0,64
Guatemala	0,57	0,46	0,88	0,83	0,74
Honduras	0,58	0,32	0,92	0,99	0,77
El Salvador	0,67	0,15	0,91	1,05	1,11
Nicaragua	0,15	0,45	0,99	1,15	1,07
Costa Rica	0,47	0,56	1,11	1,05	1,01
Panama	0,29	0,92	0,62	0,86	0,95
Belize	0,20	-0,23	0,78	0,85	0,87
Colombia	0,22	0,26	0,65	0,83	0,87
Venezuela	0,12	0,36	0,73	1,00	0,84
Guyana	0,27	0,33	0,89	0,99	0,97
Surinam	0,42	0,32	0,98	0,95	0,68
Ecuador	0,44	0,37	0,89	0,89	1,02
Peru	0,21	0,39	1,09	0,98	0,93
Brasil	0,06	0,12	0,65	0,90	0,73

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Bolivia	0,37	0,51	0,85	0,94	0,88
Paraguay	0,33	0,17	0,83	0,92	0,78
Chile	0,17	-0,74	0,88	0,82	0,67
Argentina	0,16	0,78	-0,72	-0,37	-0,17
Uruguay	0,18	0,90	0,86	1,25	0,80
Vest Europa:					
Storbritannia	-1,84	-1,29	-3,31	-2,87	-2,22
Irland	-2,71	-1,81	-1,41	-1,29	-1,33
Nederland	-2,26	-1,87	-2,34	-2,16	-1,92
Belgia	-2,19	-2,10	-2,30	-2,10	-1,91
Luxembourg	-2,11	-2,23	-2,30	-2,12	-1,91
Frankrike	-2,12	-2,61	-2,82	-2,31	-2,17
Monaco	0,00	0,02	-1,13	-1,68	-2,00
Liechtenstein	0,00	0,81	-1,56	-1,39	-1,53
Spania	-2,28	-2,75	-1,48	-1,72	-1,74
Andorra	0,00	0,02	-0,71	-1,67	-1,72
Portugal	-2,24	-2,88	-1,84	-1,78	-1,70
Italia	-2,16	-2,17	-2,26	-1,92	-1,78
San Marino	0,00	0,02	-0,73	-0,70	-1,16
Malta	-0,03	-0,95	-1,04	-0,17	-1,06
Hellas	-1,98	-1,98	-1,31	-1,10	-1,76
Kypros	0,11	0,05	0,53	-0,64	-1,16
Tyskland	-2,06	-2,05	-2,28	-2,06	-1,95
Østerrike	-2,63	-1,44	-1,37	-1,48	-1,57
Finland	-2,59	-1,11	-1,90	-1,96	-1,77
Sverige	-2,68	-1,54	-1,45	-1,48	-1,46
Norge	-3,09	-2,92	-1,66	-1,66	-1,60
Danmark	-3,01	-3,01	-1,77	-1,85	-1,83
Island	-2,88	-2,80	-1,64	-1,75	-1,80
Øst Europa:					
Øst Tyskland	0,61	0,78	-0,03	0,00	0,00
Polen	0,59	2,25	-2,05	-1,78	-1,83
Ungarn	0,58	1,71	-1,92	-1,80	-1,98
Tsjekkoslovakia	0,62	2,10	-0,82	0,00	0,00
Tsjekkiske republikk	0,00	0,02	-1,20	-1,83	-1,77

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Slovakia	0,00	0,02	-1,21	-1,86	-1,75
Albania	0,03	1,35	-0,81	-1,20	-1,44
Slovenia	0,00	0,02	-1,36	-1,75	-1,75
Kroatia	0,00	0,02	-0,63	-1,21	-1,43
Jugoslavia	0,21	0,20	-0,05	0,00	-0,42
Bosnia Hercegovina	0,00	0,02	0,24	-0,23	-0,81
Makedonia	0,00	0,02	-0,60	-1,48	-1,55
Bulgaria	0,64	2,45	-2,09	-1,72	-1,80
Romania	0,66	2,56	-1,99	-1,78	-1,78
Moldova	0,00	0,02	-1,53	-1,55	-1,47
Sovjetunionen/Russland	0,60	1,07	-0,93	-1,19	-1,06
Estland	0,00	0,50	-1,50	-1,48	-1,71
Latvia	0,00	0,58	-1,38	-1,54	-1,71
Litauen	0,00	0,58	-1,32	-1,76	-1,76
Ukraina	0,60	0,80	-0,25	-0,40	-0,48
Hviterussland	0,60	0,93	-0,15	-0,36	0,34

Afrika:

Kapp Verde	0,32	0,42	0,85	0,58	0,81
Sao Tome og Pricipe	0,37	0,45	0,29	0,00	0,09
Guinea Bissau	0,35	0,45	0,45	0,71	0,37
Ekvatorial Guinea	0,51	0,42	0,00	0,05	0,52
Gambia	0,57	0,40	0,98	0,22	0,32
Mali	0,35	0,31	0,67	0,68	0,76
Senegal	0,61	0,37	0,65	0,73	0,88
Benin	0,25	0,46	0,66	0,65	0,68
Mauritania	0,48	0,23	0,57	0,48	0,30
Niger	0,71	0,24	0,69	0,61	0,16
Elfenbenskysten	0,57	0,77	0,43	0,82	0,87
Guinea	0,49	0,38	0,58	0,65	0,71
Burkina Faso	0,28	0,32	0,68	0,70	0,74
Liberia	0,66	0,44	0,19	0,62	0,00
Sierra Leone	0,67	0,34	0,60	0,49	0,67
Ghana	0,39	0,29	0,54	0,64	0,81
Togo	0,56	0,40	0,53	0,60	0,69
Kamerun	0,54	0,38	0,45	0,69	1,06
Nigeria	0,40	0,30	0,71	0,45	0,73

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Gabon	0,66	0,32	0,75	0,68	0,59
Den sentral afrikanske republikk	0,82	0,58	0,60	0,00	0,16
Chad	0,74	0,38	0,54	0,42	0,40
Kongo (COG)	0,16	0,54	0,47	0,60	0,31
Den demokratiske republikken Kongo (COD)	0,60	0,55	0,22	0,08	0,07
Uganda	0,30	0,18	0,17	0,60	0,65
Kenya	0,37	0,43	0,61	0,88	0,84
Tanzania	0,18	0,20	0,23	0,42	0,77
Zanzibar	0,00	0,02	-0,03	0,00	0,00
Burundi	0,42	0,28	0,30	0,30	0,51
Rwanda	0,58	0,54	0,80	0,21	0,12
Somalia	0,73	0,07	-0,03	0,00	0,00
Djibouti	0,54	0,33	0,80	0,69	0,61
Etiopia	0,16	0,17	0,51	0,73	1,01
Eritrea	0,00	0,02	-0,01	0,58	0,78
Angola	0,17	0,03	0,23	0,51	0,82
Mosambik	0,31	0,14	0,59	0,71	0,79
Zambia	0,23	0,16	0,71	0,98	0,92
Zimbabwe	0,24	0,15	0,09	0,67	0,70
Malawi	0,48	0,97	0,61	0,82	0,44
Sør Afrika	0,00	0,02	0,16	0,71	0,40
Namibia	0,00	-0,41	0,46	0,72	0,83
Lesotho	0,29	0,57	0,34	0,51	0,44
Botswana	0,37	0,46	0,96	0,99	0,94
Swaziland	0,39	0,52	0,62	0,98	0,87
Madagaskar	0,22	0,23	0,64	0,75	0,75
Komorene	0,55	-0,01	0,61	0,07	0,36
Mauritania	0,38	0,09	0,69	0,52	0,79
Seychellene	0,29	0,25	0,32	0,08	0,42
Marokko	0,64	0,27	0,54	0,53	0,46
Algerie	0,07	-0,02	0,60	0,51	0,36
Tunisia	0,56	0,11	0,67	0,80	0,64
Libya	0,05	0,20	0,07	0,11	0,18
Sudan	0,33	0,26	-0,20	0,26	0,50

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Asia:					
Iran	0,08	0,16	0,24	0,12	0,24
Armenia	0,00	0,02	-0,46	-1,06	-0,38
Georgia	0,00	0,02	-0,94	-0,97	-0,85
Aserbajdsjan	0,00	0,02	-0,21	-0,30	-0,16
Tyrkia	-0,59	-2,21	-1,40	-1,35	-1,39
Irak	0,25	-0,03	-0,12	0,00	0,00
Egypt	0,62	0,04	0,75	0,49	0,25
Syria	0,04	0,14	0,14	0,04	0,11
Libanon	0,73	0,31	0,63	0,28	0,25
Jordan	0,71	0,06	0,53	0,69	0,52
Israel	-1,14	-1,00	-1,57	-1,59	-0,77
Saudi Arabia	0,74	0,17	0,75	0,51	0,47
Det demokratiske Jemen	0,12	0,73	-0,03	0,00	0,00
Jemen	0,47	0,01	0,71	0,81	0,81
Kuwait	0,37	0,30	0,85	0,77	0,74
Bahrain	0,75	0,20	0,73	0,70	0,52
Qatar	0,51	0,18	0,68	0,70	0,66
Forente Arabiske emirater	0,42	0,05	0,81	0,73	0,62
Oman	0,63	0,28	0,66	0,74	0,74
Afghanistan	0,22	0,14	0,36	0,46	0,43
Kasakhstan	0,00	0,02	-0,41	-0,32	-0,37
Kirgisistan	0,00	0,02	-0,04	-0,11	-0,10
Tadsjikistan	0,00	0,02	-0,23	-0,23	0,03
Turkmenistan	0,00	0,02	-0,08	-0,07	0,11
Usbekistan	0,00	0,02	0,04	-0,25	-0,34
Kina	0,41	0,19	-0,30	0,17	-0,30
Mongolia	0,44	0,53	0,88	0,85	0,97
Nord Korea	0,00	-0,37	-0,05	0,02	0,09
Sør Korea	0,00	-0,12	-0,52	-0,47	-1,04
Japan	-2,16	-2,62	-1,55	-1,07	-1,01
India	0,03	-0,20	-0,07	-0,19	0,21
Bangladesh	0,55	0,14	0,50	0,76	0,78
Bhutan	0,37	0,14	0,51	0,44	0,56
Pakistan	0,50	0,14	0,43	0,49	-0,09
Myanmar	0,32	0,00	-0,22	0,00	-0,05
Sri Lanka	0,66	0,28	0,33	0,52	0,78

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Maldivene	0,38	0,27	0,69	0,75	0,74
Nepal	0,52	0,42	0,92	0,79	0,80
Thailand	0,63	0,35	0,69	0,70	0,74
Kambodsja	0,45	0,49	0,44	0,42	0,60
Laos	0,27	0,25	0,21	0,51	0,57
Vietnam	0,17	0,17	-0,22	0,38	0,48
Malaysia	0,66	0,21	0,38	0,71	0,69
Singapore	0,52	0,40	0,93	0,83	0,69
Brunei	0,79	0,23	0,54	0,64	0,64
Filippinene	0,34	0,18	0,35	0,76	0,79
Indonesia	0,43	0,05	0,27	0,35	0,75
Oseania:					
Australia	-2,72	-1,72	-1,01	-0,67	-0,99
Papua Ny-Guinea	0,39	0,46	0,84	0,65	1,15
Mikronesia	0,00	0,08	0,23	0,27	-0,75
Nauru	0,00	0,02	-0,03	0,00	0,57
Palau	0,00	0,02	-0,03	-0,02	-0,09
New Zealand	-2,65	-1,53	-0,88	-0,48	-0,86
Vanuatu	0,34	0,44	0,28	0,85	0,37
Solomon øyene	0,24	0,63	0,33	0,65	0,94
Kiribati	0,00	0,02	-0,03	0,00	0,01
Tuvalu	0,00	0,02	-0,03	0,00	0,08
Fiji	-0,01	0,19	0,90	0,66	0,94
Tonga	0,00	0,02	-0,03	0,00	0,26
Marshall øyene	0,00	0,24	0,21	0,45	-0,22
Samoa	0,19	0,34	0,48	0,66	0,39

Aktualitetsdimensjonen 1986 – 2001

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Amerika:					
USA	-4,91	-4,98	-0,99	-1,12	-0,45
Canada	-0,52	-0,74	0,37	0,77	0,73
Latin-Amerika:					
Bahamas	0,60	0,65	0,90	1,39	1,46
Cuba	0,08	-0,24	-3,47	-3,80	-2,60
Haiti	0,22	0,33	0,97	1,09	0,98
Den Dominikanske republikk	0,34	0,48	0,47	0,60	1,13
Antigua	0,38	0,60	0,89	1,14	0,16
Jamaica	0,19	0,47	0,63	1,05	0,79
Trinidad	0,09	0,29	0,71	0,93	1,22
Barbados	0,75	0,47	0,81	1,42	1,39
Dominica	-0,20	0,79	0,93	1,01	0,53
Grenada	0,23	0,54	0,68	0,56	1,18
Saint Lucia	0,17	0,75	0,67	0,51	-0,09
Saint Vincent og Grenadinene	0,11	0,76	0,95	0,71	0,51
Saint Kitts og Nevis	0,35	0,72	0,63	0,41	0,45
Mexico	0,26	0,29	-0,40	0,43	-0,17
Guatemala	0,02	0,22	0,40	0,77	1,52
Honduras	0,23	0,60	1,15	1,32	0,84
El Salvador	0,43	0,56	1,18	1,34	1,31
Nicaragua	0,21	0,15	1,25	1,25	1,56
Costa Rica	0,72	0,53	1,16	1,15	1,39
Panama	0,53	-0,34	1,35	0,65	1,01
Belize	0,65	0,58	0,89	1,26	0,94
Colombia	0,49	0,32	-0,22	0,06	0,55
Venezuela	0,56	0,39	0,30	0,99	0,40
Guyana	0,23	0,20	0,60	0,89	0,72
Surinam	0,11	0,27	0,89	0,97	0,21
Ecuador	0,15	0,28	0,69	1,15	1,21
Peru	0,42	0,27	0,79	1,15	1,44
Brasil	-0,01	0,20	0,28	0,99	1,18
Bolivia	0,29	0,30	0,93	1,23	1,30
Paraguay	0,02	0,58	1,41	1,43	1,60

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Chile	-0,19	1,13	1,17	1,20	1,31
Argentina	0,33	-0,32	0,85	0,93	0,93
Uruguay	0,64	0,33	0,81	1,27	1,29
Vest Europa:					
Storbritannia	-4,34	-5,14	-0,69	-0,78	-0,45
Irland	2,60	1,98	0,92	0,91	0,69
Nederland	-2,04	-2,51	0,28	0,23	0,30
Belgia	-2,31	-2,11	0,26	0,13	0,29
Luxembourg	-2,23	-2,01	0,29	0,27	0,29
Frankrike	-3,44	-2,81	-0,23	-0,26	-0,85
Monaco	0,00	-0,02	0,40	0,47	-0,44
Liechtenstein	0,00	-1,03	0,82	0,80	0,72
Spania	0,02	0,50	0,84	0,56	0,36
Andorra	0,00	-0,02	0,23	0,56	0,43
Portugal	-1,96	-0,65	0,80	0,62	0,50
Italia	-2,11	-1,69	0,34	0,49	0,43
San Marino	0,00	-0,02	0,39	0,83	0,87
Malta	0,43	1,44	1,11	1,15	0,63
Hellas	1,49	0,51	0,94	0,36	0,44
Kypros	0,34	0,38	0,18	0,07	0,25
Tyskland	-2,81	-2,23	0,28	0,28	0,29
Østerrike	2,55	1,58	1,01	0,85	0,69
Finland	2,74	1,21	0,38	0,35	0,44
Sverige	2,73	1,65	0,82	0,86	0,75
Norge	2,12	1,48	0,80	0,58	0,62
Danmark	1,97	1,38	0,77	0,62	0,49
Island	1,68	1,04	0,79	0,61	0,50
Øst Europa:					
Øst Tyskland	-0,26	-0,35	0,01	0,00	0,01
Polen	-0,29	-2,61	0,24	0,44	0,37
Ungarn	-0,26	-1,84	0,51	0,44	0,17
Tsjekkoslovakia	-0,29	-2,33	0,08	0,00	0,01
Tsjekkiske republikk	0,00	-0,02	0,34	0,47	0,45
Slovakia	0,00	-0,02	0,17	0,28	0,42
Albania	0,05	-0,86	0,58	0,59	0,43

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Slovenia	0,00	-0,02	0,69	0,47	0,44
Kroatia	0,00	-0,02	0,61	0,62	0,48
Jugoslavia	0,30	0,28	-0,15	0,00	0,40
Bosnia Hercegovina	0,00	-0,02	0,48	0,39	0,25
Makedonia	0,00	-0,02	0,26	0,21	0,21
Bulgaria	-0,35	-2,43	0,14	0,21	0,33
Romania	-0,28	-2,59	0,33	0,20	0,36
Moldova	0,00	-0,02	0,26	-0,04	0,42
Sovjetunionen/Russland	-0,24	-0,27	-0,17	-1,03	-2,46
Estland	0,00	-0,48	0,35	0,52	0,24
Latvia	0,00	-0,44	0,75	0,35	0,33
Litauen	0,00	-0,52	0,66	0,18	0,30
Ukraina	-0,25	-0,12	0,55	0,51	0,51
Hviterussland	-0,25	-0,25	0,32	0,10	-0,31
Afrika:					
Kapp Verde	0,31	0,30	0,81	-0,01	0,04
Sao Tome og Pricipe	0,18	0,02	0,19	0,00	0,15
Guinea Bissau	0,07	0,16	-0,23	-0,18	-0,03
Ekvatorial Guinea	0,02	-0,14	-0,03	-0,68	0,21
Gambia	-0,28	0,16	0,55	-0,49	-0,25
Mali	0,23	0,16	-0,14	-0,16	-0,17
Senegal	-0,24	0,20	0,11	0,15	0,26
Benin	0,17	0,22	0,21	-0,40	-0,20
Mauritania	-0,05	0,16	-0,55	-0,28	-0,64
Niger	-0,39	0,24	-0,11	-0,63	-0,03
Elfenbenskysten	0,08	0,16	-0,79	-0,36	0,06
Guinea	0,02	0,25	-0,30	-0,30	-0,10
Burkina Faso	0,26	0,19	-0,20	-0,42	-0,26
Liberia	0,53	0,13	-0,04	-0,42	0,01
Sierra Leone	-0,31	0,18	-0,21	-0,37	0,00
Ghana	0,06	0,16	-0,70	-0,96	-0,17
Togo	-0,05	0,46	-0,49	-0,84	-0,24
Kamerun	0,58	0,38	-0,71	-0,24	-0,02
Nigeria	0,06	0,15	-0,76	-2,14	-0,22
Gabon	-0,32	0,25	-0,07	-0,14	-0,12

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Den sentral afrikanske republikk	-0,23	0,51	-0,07	0,00	0,05
Chad	-0,35	0,21	0,07	-0,64	-0,76
Kongo (COG)	0,37	0,12	-0,35	-0,05	-0,48
Den demokratiske republikken Kongo (COD)	0,27	0,37	0,21	-1,12	-1,23
Uganda	0,21	-0,16	-1,79	-0,90	0,03
Kenya	0,26	0,12	-0,42	-0,24	-0,14
Tanzania	0,25	-0,04	-1,97	-1,55	-0,43
Zanzibar	0,00	-0,02	0,01	0,00	0,01
Burundi	0,10	0,20	-0,63	-0,73	0,10
Rwanda	-0,09	0,07	0,70	-0,07	-0,38
Somalia	-0,46	0,05	0,01	0,00	0,01
Djibouti	-0,25	0,19	0,44	-0,09	-0,67
Etiopia	0,29	0,07	-0,34	0,30	0,33
Eritrea	0,00	-0,02	-0,24	0,08	0,00
Angola	0,01	-0,03	-0,91	-0,29	0,35
Mosambik	0,22	0,12	-0,13	-0,03	-0,05
Zambia	0,13	-0,09	-0,24	0,43	0,50
Zimbabwe	0,15	-0,15	-2,24	-0,66	0,09
Malawi	0,32	-0,39	0,63	0,65	0,18
Sør Afrika	0,00	-0,02	0,08	0,64	0,55
Namibia	0,00	0,29	-1,06	-0,44	-0,07
Lesotho	0,21	-0,31	-0,95	0,07	0,26
Botswana	0,16	-0,53	0,50	0,71	0,53
Swaziland	0,32	-0,33	0,05	0,61	0,52
Madagaskar	0,26	0,12	0,08	0,31	0,26
Komorene	-0,12	0,27	-0,08	-0,30	-0,52
Mauritania	0,17	0,23	0,59	0,02	0,28
Seychellene	0,29	0,29	0,10	0,10	0,43
Marokko	-0,27	0,12	-0,23	-0,49	-1,68
Algerie	0,28	0,07	-0,51	-1,02	-1,77
Tunisia	-0,16	0,07	-0,21	-0,07	-0,76
Libya	0,26	0,07	-2,51	-2,88	-2,80
Sudan	-0,05	0,05	-3,27	-2,42	-1,51

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Asia:					
Iran	0,22	0,06	-1,88	-2,66	-2,67
Armenia	0,00	-0,02	0,45	0,01	0,17
Georgia	0,00	-0,02	-0,05	0,01	0,45
Aserbajdsjan	0,00	-0,02	0,06	-0,53	-1,11
Tyrkia	-2,19	-0,39	0,15	-0,46	-0,55
Irak	0,07	-0,21	-2,98	0,00	0,01
Egypt	-0,34	0,15	0,08	-0,98	-2,44
Syria	0,18	-0,13	-2,16	-2,82	-2,44
Libanon	-0,40	0,14	-0,15	-1,55	-1,92
Jordan	-0,40	-0,12	-0,42	-0,22	-1,15
Israel	-2,40	-2,08	-0,44	-1,13	-0,26
Saudi Arabia	-0,48	0,13	0,33	-0,88	-1,11
Det demokratiske Jemen	0,26	-0,44	0,01	0,00	0,01
Jemen	-0,31	-0,06	-0,09	0,28	0,03
Kuwait	0,08	0,15	0,79	0,31	-0,18
Bahrain	-0,51	0,02	0,18	-0,17	-1,00
Qatar	-0,09	-0,01	0,10	-0,47	-0,70
Forente Arabiske emirater	0,00	0,03	0,46	-0,19	-0,49
Oman	-0,48	0,13	-0,01	-0,30	-0,44
Afghanistan	0,16	-0,07	-0,84	-0,92	-0,32
Kasakhstan	0,00	-0,02	0,60	0,36	-0,37
Kirgisistan	0,00	-0,02	0,24	0,22	-0,22
Tadsjikistan	0,00	-0,02	-0,10	-0,13	-0,24
Turkmenistan	0,00	-0,02	-0,23	-0,35	-0,08
Usbekistan	0,00	-0,02	0,20	0,54	-0,10
Kina	-0,65	-0,18	-3,34	-2,55	-3,65
Mongolia	-0,02	0,20	0,76	1,16	1,25
Nord Korea	0,00	0,18	-2,67	-2,87	-2,67
Sør Korea	0,00	0,08	0,55	0,41	-0,21
Japan	-0,49	-0,89	0,62	0,92	0,94
India	0,23	-0,10	-2,73	-3,79	-3,26
Bangladesh	-0,21	0,12	-0,66	-0,31	-0,20
Bhutan	0,16	0,31	-0,35	-0,83	-0,97
Pakistan	-0,17	-0,15	-1,10	-1,26	-3,30
Myanmar	0,17	0,35	-3,14	-3,37	-3,58
Sri Lanka	-0,45	0,09	-1,55	-1,14	-0,30

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Maldivene	-0,09	0,16	0,05	0,19	0,17
Nepal	0,02	0,36	0,77	-0,16	-0,15
Thailand	-0,17	0,34	-0,20	-0,22	0,17
Kambodsja	-0,16	-0,06	0,29	0,37	-0,34
Laos	0,21	0,10	-1,62	-1,21	-1,04
Vietnam	0,23	0,03	-3,09	-1,81	-1,65
Malaysia	-0,31	0,10	-1,22	-0,27	-0,42
Singapore	-0,11	0,41	0,96	0,19	-0,01
Brunei	-0,58	0,16	-0,75	-0,69	-0,65
Filippinene	0,35	0,39	-1,04	-0,30	-0,10
Indonesia	-0,07	0,14	-1,78	-1,99	-0,48
Oseania:					
Australia	1,64	1,81	1,09	1,06	1,01
Papua Ny-Guinea	0,26	0,57	0,30	-0,31	0,98
Mikronesia	0,00	0,09	0,63	0,78	0,09
Nauru	0,00	-0,02	0,01	0,00	0,88
Palau	0,00	-0,02	0,01	-0,03	0,24
New Zealand	2,29	1,96	0,88	1,27	1,13
Vanuatu	0,15	0,11	0,14	0,93	0,48
Solomon øyene	0,45	0,44	1,08	1,55	1,70
Kiribati	0,00	-0,02	0,01	0,00	0,05
Tuvalu	0,00	-0,02	0,01	0,00	0,36
Fiji	0,85	0,90	1,08	0,23	0,58
Tonga	0,00	-0,02	0,01	0,00	0,34
Marshall øyene	0,00	-0,06	0,72	0,97	0,80
Samoa	0,32	0,80	1,06	1,50	1,59

Midtøstendimensjonen 1986 – 2001

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Amerika:					
USA	-4,29	-0,92	-6,06	-7,01	-7,46
Canada	0,11	-0,72	0,52	0,54	-0,59
Latin-Amerika:					
Bahamas	-0,09	-0,66	-0,33	-0,77	-0,40
Cuba	-0,14	1,83	0,20	0,26	-0,25
Haiti	-0,48	-0,17	0,37	0,28	-0,13
Den Dominikanske republikk	-0,68	-0,64	-1,04	-0,02	-0,21
Antigua	-1,16	-0,80	-1,01	-0,21	0,13
Jamaica	-0,17	-0,73	-0,09	0,00	0,07
Trinidad	0,43	0,43	0,37	-0,01	-0,84
Barbados	-0,57	-0,31	-0,62	-0,78	-0,36
Dominica	-0,10	-1,59	-0,67	-0,70	-0,07
Grenada	-1,62	-0,74	-0,22	-0,53	-0,24
Saint Lucia	-1,36	-0,62	-0,06	0,27	0,33
Saint Vincent og Grenadinene	-1,14	-0,99	-0,71	-0,05	-0,10
Saint Kitts og Nevis	-1,70	-0,91	0,02	-0,14	-0,10
Mexico	0,38	0,64	0,23	0,36	0,39
Guatemala	-0,30	0,08	-0,25	-0,65	-0,12
Honduras	-1,57	-0,59	0,38	0,15	0,07
El Salvador	-3,41	-0,55	0,05	-0,23	-0,35
Nicaragua	0,28	0,35	0,07	-0,99	-1,35
Costa Rica	-3,67	-1,22	-1,40	-0,56	-0,09
Panama	-0,19	-0,92	0,07	-0,07	0,22
Belize	-0,79	0,07	-0,02	0,19	0,14
Colombia	0,06	0,37	0,33	0,46	0,23
Venezuela	0,38	0,07	0,30	0,14	0,31
Guyana	0,36	0,50	0,22	0,41	0,29
Surinam	0,31	0,39	0,34	0,02	0,15
Ecuador	0,23	0,25	0,36	0,00	0,11
Peru	0,50	0,24	-0,65	0,08	-0,22
Brasil	0,46	0,69	0,40	0,11	0,02
Bolivia	0,27	-0,04	-0,18	0,19	0,10
Paraguay	-0,07	-0,23	-0,07	-0,45	-0,34

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Chile	-0,01	0,22	0,57	0,45	0,22
Argentina	0,31	-0,63	-0,59	-0,68	0,16
Uruguay	-0,36	-1,45	-1,73	-1,51	-0,18
Vest Europa:					
Storbritannia	0,18	0,53	0,18	-0,35	-0,58
Irland	-0,47	-2,53	0,64	0,73	0,55
Nederland	0,26	-0,20	0,52	0,52	0,33
Belgia	0,46	-0,16	0,61	0,36	0,44
Luxembourg	0,63	-0,08	0,57	0,61	0,44
Frankrike	0,84	0,91	1,09	0,18	-0,32
Monaco	0,00	-0,03	0,89	0,70	0,03
Liechtenstein	0,00	-1,91	0,63	0,61	0,66
Spania	1,95	0,36	1,30	0,81	0,52
Andorra	0,00	-0,03	0,67	0,77	0,62
Portugal	1,07	-0,10	0,75	0,83	0,70
Italia	0,81	-0,31	0,54	0,76	0,62
San Marino	0,00	-0,03	0,28	0,60	0,36
Malta	0,14	-1,23	1,29	0,69	1,17
Hellas	1,13	-0,23	1,11	0,40	0,62
Kypros	0,41	0,51	0,70	0,85	1,25
Tyskland	0,28	-0,20	0,41	0,63	0,33
Østerrike	0,02	-2,10	0,60	0,77	0,64
Finland	-0,54	-2,54	0,34	0,56	0,44
Sverige	-0,28	-2,26	0,60	0,76	0,45
Norge	-0,15	-1,14	0,55	0,32	0,03
Danmark	-0,38	-1,10	0,64	0,85	0,56
Island	-0,42	-0,94	0,16	0,80	0,57
Øst Europa:					
Øst Tyskland	0,10	-0,32	0,01	0,00	-0,02
Polen	0,12	-2,36	0,47	0,39	0,56
Ungarn	0,14	-2,29	0,33	0,53	0,32
Tsjekkoslovakia	0,15	-2,30	0,10	0,00	-0,02
Tsjekkiske republikk	0,00	-0,03	0,14	0,60	0,58
Slovakia	0,00	-0,03	0,31	0,64	0,67
Albania	0,29	-1,04	0,26	0,77	0,45

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Slovenia	0,00	-0,03	0,23	0,61	0,62
Kroatia	0,00	-0,03	-0,68	0,19	0,56
Jugoslavia	0,47	0,63	-0,07	0,00	0,08
Bosnia Hercegovina	0,00	-0,03	0,60	0,37	0,62
Makedonia	0,00	-0,03	-0,07	0,27	0,31
Bulgaria	0,15	-2,44	0,37	-0,15	0,60
Romania	0,36	-2,64	0,17	0,15	0,55
Moldova	0,00	-0,03	-0,23	-0,08	0,70
Sovjetunionen/Russland	0,11	-0,78	-2,55	-0,96	-0,56
Estland	0,00	-0,92	-0,10	-0,06	-0,25
Latvia	0,00	-1,17	0,06	-0,20	-0,11
Litauen	0,00	-1,17	0,07	-0,22	0,20
Ukraina	0,13	-0,27	0,29	0,07	0,40
Hviterussland	0,13	-0,50	-0,57	-0,16	0,39
Afrika:					
Kapp Verde	0,46	0,11	0,32	0,33	0,33
Sao Tome og Pricipe	0,54	0,05	0,04	0,00	-0,05
Guinea Bissau	0,60	0,14	0,07	0,20	0,11
Ekvatorial Guinea	-1,32	-0,41	0,01	-0,24	0,18
Gambia	0,32	0,20	-0,85	-0,09	0,15
Mali	0,42	0,56	0,50	0,36	0,38
Senegal	0,52	0,30	0,56	0,35	0,00
Benin	0,28	0,11	0,33	0,37	0,28
Mauritania	0,50	0,68	0,50	0,54	0,39
Niger	0,49	0,47	0,59	0,40	0,10
Elfenbenskysten	-2,17	-0,95	-0,96	-0,92	-0,10
Guinea	0,51	0,34	0,40	0,40	0,33
Burkina Faso	0,41	0,49	0,55	0,40	0,37
Liberia	-2,54	-0,27	-0,06	-1,09	-0,02
Sierra Leone	0,41	0,34	0,36	0,14	0,32
Ghana	0,55	0,60	-0,24	0,29	0,28
Togo	0,37	-0,29	-0,16	0,30	0,40
Kamerun	-2,41	-0,06	-0,07	0,19	-0,96
Nigeria	0,54	0,59	-0,83	-0,10	0,35
Gabon	0,42	0,32	-0,78	-0,04	0,18

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Den sentral afrikanske republikk	-0,98	-0,88	-0,90	0,00	0,05
Chad	0,15	0,30	0,23	0,25	0,37
Kongo (COG)	0,19	-0,02	-0,25	-0,49	0,20
Den demokratiske republikken Kongo (COD)	-1,77	-0,54	0,04	-0,50	0,14
Uganda	0,48	1,16	0,11	0,31	0,17
Kenya	0,42	0,04	-1,13	-0,93	-0,25
Tanzania	0,28	1,03	0,00	0,29	0,38
Zanzibar	0,00	-0,03	0,01	0,00	-0,02
Burundi	0,60	0,52	0,30	0,22	0,21
Rwanda	0,39	-0,04	0,10	-0,44	0,00
Somalia	0,41	1,02	0,01	0,00	-0,02
Djibouti	0,53	0,40	0,55	0,44	0,42
Etiopia	0,27	0,88	-0,02	-0,21	-0,51
Eritrea	0,00	-0,03	-0,19	0,11	0,25
Angola	-0,10	1,16	0,01	0,15	0,08
Mosambik	0,43	0,62	0,26	0,22	0,32
Zambia	0,42	1,12	-0,20	-0,35	0,00
Zimbabwe	0,34	1,19	0,05	0,35	0,32
Malawi	-2,25	-0,99	-0,30	0,24	0,06
Sør Afrika	0,00	-0,03	0,18	0,47	0,23
Namibia	0,00	1,07	0,29	0,18	0,33
Lesotho	0,20	0,28	0,07	-0,25	-0,02
Botswana	0,55	0,81	-0,16	0,28	0,27
Swaziland	-0,46	0,46	-0,74	-1,74	-0,20
Madagaskar	0,33	0,61	0,33	0,00	0,30
Komorene	0,36	0,57	0,42	0,14	0,40
Mauritania	0,38	0,57	0,67	0,29	-0,47
Seychellene	0,30	0,38	-0,07	0,07	0,12
Marokko	0,46	0,65	0,46	0,14	-0,35
Algerie	0,20	1,29	0,55	0,42	0,39
Tunisia	0,47	0,93	0,54	0,48	0,43
Libya	-0,01	0,87	0,23	0,51	0,25
Sudan	0,52	0,70	0,09	0,45	0,57

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Asia:					
Iran	0,38	1,00	0,28	0,37	-0,02
Armenia	0,00	-0,03	0,48	0,60	0,56
Georgia	0,00	-0,03	-0,62	-1,37	-1,02
Aserbajdsjan	0,00	-0,03	0,92	0,37	0,25
Tyrkia	2,95	1,82	1,26	0,87	1,06
Irak	0,04	1,62	-0,13	0,00	-0,02
Egypt	0,22	0,89	0,51	0,33	0,02
Syria	-0,12	1,24	0,29	0,42	0,27
Libanon	0,42	0,49	0,54	0,53	0,25
Jordan	0,41	1,26	0,55	0,39	0,46
Israel	-6,20	-2,97	-7,17	-8,22	-7,58
Saudi Arabia	0,47	0,78	0,63	0,24	0,42
Det demokratiske Jemen	0,18	-0,10	0,01	0,00	-0,02
Jemen	0,31	1,26	0,59	0,46	0,18
Kuwait	0,59	0,60	0,59	0,30	0,27
Bahrain	0,41	0,82	0,57	0,38	0,40
Qatar	0,61	0,91	0,58	0,41	0,41
Forente Arabiske emirater	0,62	1,10	0,61	0,30	0,42
Oman	0,54	0,56	0,54	0,23	0,36
Afghanistan	0,19	1,18	0,43	0,43	0,27
Kasakhstan	0,00	-0,03	0,44	0,06	-0,43
Kirgisistan	0,00	-0,03	0,12	0,10	-0,15
Tadsjikistan	0,00	-0,03	-0,24	-0,46	0,21
Turkmenistan	0,00	-0,03	-0,11	0,07	0,27
Usbekistan	0,00	-0,03	-0,16	-0,80	-0,97
Kina	1,00	0,96	0,00	0,24	0,18
Mongolia	0,23	0,08	0,46	-0,11	0,07
Nord Korea	0,00	0,73	0,25	0,26	0,28
Sør Korea	0,00	-0,06	0,84	0,19	-0,40
Japan	0,57	0,31	0,43	0,24	0,26
India	0,16	1,77	0,06	-0,12	-1,74
Bangladesh	0,53	0,83	0,46	0,42	0,37
Bhutan	0,40	0,66	0,38	0,00	-0,37
Pakistan	0,59	1,21	0,47	0,38	-0,28
Myanmar	0,21	0,61	-0,02	0,04	-0,07
Sri Lanka	0,51	0,66	0,22	0,40	0,41

Appendiks 3: Faktorscore per dimensjon per land

	86-88	89-91	92-94	95-97	98-01
Maldivene	0,29	0,64	0,48	0,36	0,27
Nepal	0,06	0,03	0,34	-0,11	0,26
Thailand	0,42	0,16	0,29	0,41	0,37
Kambodsja	0,59	-0,13	0,02	0,02	0,25
Laos	0,15	0,76	0,39	0,34	0,41
Vietnam	-0,01	1,01	0,27	0,44	0,06
Malaysia	0,56	0,84	0,42	0,44	0,42
Singapore	0,31	-0,14	0,19	-0,05	-0,23
Brunei	0,54	0,60	0,35	0,41	0,42
Filippinene	0,42	0,40	0,38	0,37	0,32
Indonesia	0,48	1,11	0,42	0,44	0,43
Oseania:					
Australia	-0,14	-2,40	0,53	0,36	-0,76
Papua Ny-Guinea	0,14	-0,75	-1,58	-0,37	-0,69
Mikronesia	0,00	-0,32	-3,83	-3,60	-4,61
Nauru	0,00	-0,03	0,01	0,00	-1,29
Palau	0,00	-0,03	0,01	-0,87	-0,01
New Zealand	-0,34	-2,47	0,43	0,40	-0,04
Vanuatu	0,37	0,28	0,25	0,08	-0,41
Solomon øyene	0,25	-0,77	-0,42	-0,10	-0,65
Kiribati	0,00	-0,03	0,01	0,00	-0,01
Tuvalu	0,00	-0,03	0,01	0,00	-0,94
Fiji	-0,30	-0,85	-1,37	-0,71	-0,37
Tonga	0,00	-0,03	0,01	0,00	-0,78
Marshall øyene	0,00	-0,60	-3,83	-3,52	-3,91
Samoa	-0,30	-1,33	-1,96	-0,61	-0,29